

TRACTATUS

VARII.

.2.

Stimulus Pastor.

K. P. B. a. Martin.

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.

Sala	1
Estante	47
Plúteo	6

108,5

STIMULUS PASTORVM

EX SENTENTIIS PATRVN CONCINNATVS.

IN QVO

DE VITA ET MORIBVS EPISCOPORVM,
ALIORVMQVE PRÆLATORVM
AGITVR.

PER REVERENDISSIMVM, ILLVSTRISSIMVM,
Venerabilemque Patrem ac Dominum D. F. Bartholo-
maum à Martyribus, Bracharensem Archie-
piscopum, Sacri Ordinis Pra-
dicatorum.

NOVA EDITIONE EMENDATIOR,
ET ADDITVS SERMO V. P. M. Fr. LVDOVICI
Granatensis eiusdem Ordinis, de Officio & moribus
Episcoporum, aliorumque Prælatorum, prodit ope
& expensis Augustini Garuz
Bibliopolæ.

DICATVS

EXCELLENTISSIMO D. D. Fr. IOANNI THOMÆ DE
Rocaberti, Archiepiscopi Valentino, Generalique In-
quisitori in cun is Hispaniæ regnis, Sacræ
Prædicatoriæ Familiæ.

SVPERIORVM PERMISSV.

Valentiæ: Typis Iacobi de Bórdazar & Artazu, Anno 1695.

EXCELLENTISSIMO PRINCIPI, ATQUE
Illustrissimo Domino D. Fr. Joanni Thoma de Rocaberti, al-
ma Ecclesiae Valentinae, dignissimo Archiepiscopo; Praelato
domestico de assistentibus Solio Sacro, ab Innocentio Vndezi-
mo; Sacri Supremi Inquisitionis Senatus Praefidi vigilantis-
simo, ac prudentissimo Inquisitori Generali, in amplissima
Hispaniarum Monarchia, acrae Theologiae primario quon-
dam professori in Schola Valentina, & in Aragoniae inelyta
Provincia Religiosissimo olim Provinciali, pridemque totius
Praedicatorum Ordinis Magistro Generali meritissi-
mo; ac demum regni Valentini semel, iterum-
que strenuo Proregi, &c.

SISTO tibi (Excellentissime Princeps) stimulum
hunc Pastorum meis typis modo recensum, &
ab Illustrissimo Bracharensum Archiepiscopo
in lucem antea missum; non quo ingens tua
solicitude exciteretur ad vigilias super gregem
tibi commissum impigre custodiendas: sed quod tua indiget
umbra ad demonstrandum, faciles, & re ipsa practicabiles es-
se vias, quae in eo Ecclesiae Praefulibus praescribuntur. Etenim
inter ceteras disciplinas id potissimum praefert, quae de mo-
ribus est, quod exemplo magis constat, quam verbis: ut scili-
cet, ea quae humanae speculationis ratio edisserit, hominum
comprobet operatio. Iam vero saluberrima haec ad Pastores
animarum Ethica destinata, dum primam lucem aspexit,
magni Praefulis emicuit exemplo, illius videlicet, cuius stu-
dio concinnata est, praestantissimi, inquam, Patris, Virique
Sanctissimi Fratris Bartholomaei à Martyribus, Archiepis-
copi tunc Bracharensis, omnium sui saeculi Antistitem vigi-
lantissimi, primavisque Ecclesiae Pontificibus coequalis.
Nunc autem ut consimili luce praefulgeat, & haud dispari
prodeat cultu, polimitum virtutum tuarum paludamentum
exambit: Par enim utriusque dignitas est, Archiepiscopatus

honor: par vtriusque professio, Prædicatorum Religio: par vtriusque solertia, ovium Cura: par vtriusque foelicitas, virtutis decor: par vtriusque laus, probitas vitæ. Vna tamen re dispares estis, nam ille non admodum clarus Stirpe: Tu verò natalibus præclarissimus es.

Cæterum vt ea, quibus similes estis, largiùs elucidem, strictim edisseram tuam in regendo strenuitatem, qua cunctis admirationi es; vt nempe prudens quisque eam conferens cum illius Præsulis solertia, quam brevis pagina infra subnectet, vim paritatis inter vtrumque percipiat. Quadragesimum ætatis annum nondum attrigeras, cum Aragonum Sancta Provincia Præsulem te constituit, elegitque vnanimi consensu: qua autem regiminis maturitate vota eius impleveris, ipsa concinuit, spargens in orbem tui nominis claritatem, latèque commendans observantiæ zelum, vitæ frugalitatem, suauitatem morum, prudentiæ largitatem, quibus abundè resplendes. Inde Religio tota in Commitijs Generalibus habitis Romæ, summo Patrum applausu te in Magistrum Generalem assumpsit. Sed quo proventu, quo fructu, non facile dictu est. Equidem præterquam quod disciplinæ regulari plene santiendæ, atque confovendæ foelicitè institisti, litterarum studia mirabiliter provexisti, ijs qui de illis berè merebantur dignè promotis. Cæterum non id præcipuum in hoc regimine tuæ foelicitatis existimem, quippè commune prædecessoribus tuis cerno: sed quod sollicitudinem tuam Cælitibus etiam impendisti: id tibi dixerim singulare. Plures namque de Cælicolis Sacrum Prædicatorum Ordinem professis, Beatorum Cathalogo, plures Sanctorum albo, supplex semper & instans apud Sedem Apostolicam adscribi meruisti. Hinc maxima Religionis gloria: hinc tibi apud domesticos Dei, Civesque Sanctorum eximia commendatio est. Nec immerito putem, eos quorum cultui tam strenuè incubuisti, gratitudinis institis devinctos, precibus suis obtinuisse, vt ad sacratiora regimina te numen evehe-

ret.

ret. Quis enim mortalium Valentini Archiepiscopatus tibi insulas tulit? Quis Generalis Inquisitoris in Catholica Hispaniarum Monarchia advexit honorem? Civium planè Cælestium gratitudo indulgit hæc tibi: Nam nec tua modestia tantis honoribus inhiabat, nec mortalium aliquis non ambient, imò non cogitanti, satageret impertiri.

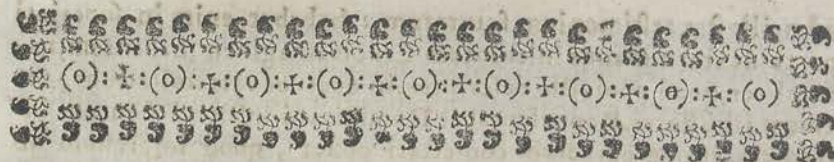
Hic autem recolenda breviter est virtutū egregia species, quam exhibuisti in regenda tanta hominum multitudine, quantam capit ditissima Valentinorum Ecclesia: vbi primū immunitatis Ecclesiasticæ defenorem acerrimum te probavit tristis eventus, quem adhuc meminisse pudet; subest tamen iugis memoria vindictæ, qua scelestos eius violatores, eorumque sacrilegos ausus iure multasti. De tua in pauperes beneficentia pauca libabo, eam enim toto orbe concelebrant, vel scholasti soli, quorum egētioribus novas integras vestes singulis annis distribui iubes, ad numerum vsque ultra centum & viginti. Præter hæc, omnis conditionis & sexus pauperibus sublevandis præsto adest dives tua & nunquam exhausta misericordia, quam dum largiter cunctis præbes, vni soli egeno immisericors inveniris; Erario videlicet tuo, quod frequētibus eleemosynis sæpius exinanitum, nunquam exuberat: vnus identidem inopis nunquam misertus es; corporis, scilicet tui, cuius vestitus plerumque tritus, suppellex vilis, mensa frugalis, parcus, & parabilis victus, somni tempora interstincta vigilijs; quin etiam quietis locus humilitate, ac duritiæ stratus redolet paupertatem. Nec prætermittendam reor illam Religionis, ac Divini cultus vigilem præcautionem, qua summopere curas, vt cuncti dictionis tuæ mancipandi Divinis Officijs, & Sacris Ordinibus initiandi, tanto idonei ministerio, tantisque gerendis rebus maturiores evadant; novo, ac magnifico extructo Collegio, ad sanctiorem eorum educationem, & ad iuventutem diligentius efformandam, magnis munificentia titulis insignito. Cæterum de recenti Excellentia tuæ assumptione ad Supremam

me Inquisitionis præfecturam, quid loquar? Tertium nunc
 mensem implēs in præfidentia tam præcellsi Senatus, & lon-
 gioris temporis negotia multa maturitate diffinis, multa
 sancis providentia. Nec mirū hoc ijs, qui non paucis ab hinc
 annis pervigilem te ministrum agnoverunt in Romanæ, &
 Universalis Inquisitionis purpurato consilio: Sed neque illis
 qui tuam sapientiam, vel ex ore tuo, tum è Cathedra, tum è
 suggestu; vel ex libris tuis, quos de Mystica primū Theo-
 logia, mox de dogmatica edidisti, libare potuerunt. Bone
 Deus! Quam idoneus erit rebus Fidei pertractandis, quam
 strenuus decidendis Religionis causis, qui Fidei veritates,
 Religionis dogmata, præsertim quæ his temporibus impiè in
 opiniones deturbantur ab aliquibus, scriptis suis tam effica-
 citer probat, tam eruditè ruetur, tam acutè demonstrat, tam
 dilucidè docet, tamque sincerè ad pristinam revocat certi-
 tudinem! Itaque, ò Præfulum gemma, vigilum decor, & nor-
 ma Pastorum! Piorum votis id superest, vt qui Excellentiam
 tuam tam sacro muneri destinavit, ad tam sublimem digni-
 tatem evehit, Omnipotens Deus, te sospitem diu velit, te in-
 columem seruet, & ad altiora perducatur. Interim verò obse-
 quijs meis fave, & annue precibus meis, atque pro innata ti-
 bi indulgentia dona, vt librum hunc Excellentissima tua di-
 gnatione haud immeritum, siquidem Antistites animarum
 stimulat ad vigilandum super Domini gregem, umbra tua
 commendat, tui comprobent mores, virtus tua sigillet, ac de-
 nique tuum nomen insigniat. Vale, & per multa sæcula for-
 lix vive. Valentia pridie Kalendas Novembris, 1695.

EX·me·DOMINE.

Excellentia tuæ addictissimus servus.

Augustinus Garuz.

VITA AUTHORIS.

AGISTRA rerum experientia, manifestis quoti-
 die declarat indicijs, lecti Operis cognoscendi
 Authorem quàm ingens lectoribus natura im-
 presserit desiderium, quod dum manet suspen-
 sum, animum tenet à clariore perceptione, &
 religiosa imitatione impeditum. Nè igitur Au-
 thoris ignoratio, Lectoribus sit nocumento, &
 summaria illius cognitio magno sit emolumento; accipe admiran-
 dæ Vitæ brevissimam summam; in qua non venustatem luculenti
 aucupabor eloquij; sed, cum Dei Omnipotentis auxilio, meræ veri-
 tati deservire tentabo. Superfluum quippè est, lucernam manibus
 adhibere, dum micantium stellarum, conaris signa distinguere: ego
 quoque dum actus mirabilis Viri, tamquam sereni cuiusdam, atque
 perlucidi cæli stellas ostendo, facetijs vrbane facundia non indi-
 geo. Ipsa quippè per se Sanctorum vita, fideliter narrata, sic rutilat;
 vt splendorem acurati sermonis, ad illustranda corda Fidelium non
 requirat. Huc accedit, quia rusticitas sermonis inculti, suspensionem
 purgare consuevit mendacij. Nam, qui vix sufficit, vt elimarum sal-
 tim deponat eloquium, quomodo noverit fabricare commentum?
 Et certè maioris tibi honoris est, vt rex in ferro, quam servus attu-
 leris in auro: & melior est aqua perspicua in vase fictili; quàm lutu-
 lenta, vel lurida, quam non sapor proprius, sed exteriora commen-
 dant ornamenta gemmarum. Sic & expetibilior est veritas in sim-
 plicibus verbis, quàm sit mendacium, in elucubrati venustate ser-
 monis. Sed iam res ipsa producat in medium, & illius summæ
 Veritatis auxilium imploremus, quæ abbreviatum Verbum per Pro-
 phetam promittitur: quatenus in huius descriptionis articulo, & com-
 perenti brevitate succinctos, & à nota mendacij nos exhibeat alic-
 nos.

Natus igitur est Bartholomæus, Vlyssipone, præcipua, & Regia
 Lusitaniæ Civitate; editus in lucem, traxit ab utero notabile sig-
 num

nam, illustre testimonium futurorum : habebat enim in superiori parte dexteræ manus insculptam Crucis Imaginem, habentem, naturaliter, quasi penicillo descriptos, in quatuor extremitatibus, totidem lilij flores. Representabat Dominicani instituti Crucem bicolorem, ut non perperam coniectari posset, quod impressum ab Authore naturæ mirabile signum, portendebat natum Infantem Prædicatorum Familix ab alto destinatum. Tam raro sibi emate insignitus, Sacrum Baptisma suscepit, impositumque nomen habuit Bartholomæus, cui cognomen fuit additum à Sacris Martyribus: quorum princeps, iam ab incunabilis puerum ad maiora progenitum, claris demonstravit indicijs: inter quæ non infimum illud, quod pauperes stipem postulantes, letus, & risu plenus, manibus, oculis, & gestibus, benignissimè, adhuc infans, excipiebat. Vnus illorum, matri post elargitam eleemosynam sequentia prædixit : Educate domina, hunc filium speciali sollicitudine, & cura: in illo enim alitis vestrum, & totius Regni, gloriosum honorem: dirigite illum per studia litterarum, in quibus eminentissimus erit, & tempore procedente, magnus futurus est in Ecclesia Dei. Eventus monstravit, superiori numine afflatu loquutum hominem, aut sub homine latentem cœlestem Angelum. Discessit pauper : quo elapso ab oculis pueri, iste matrem intuitus apportantis collo pependit, faciens inusitata festa, ostendens ingentia interioris lætitiæ signa, quæ inducerent ad prudenter iudicandum eum agere gratias, ob eleemosynam elargitam. His & alijs fuit insignitus prodigijs, & infantia vix egressus, tenerioribusque pueritiæ annis adhuc inhærens, tanta, tamque industria futuræ sanctitatis argumenta præmisit; ut qui pueri indolem, & mores conspiciat, non nisi maxima rerum pondera præfagiret. Cum per ætatem licuit, Ecclesiæ limina devotus, & frequens adivit: ibi, auditis Dominicanorum Sermonibus, ad illorum exaruit sectanda vestigia. Ab alto igitur tactus, ut præsentis vitæ naufragia, & futuri sæculi vitaret incendia, illorum voluit aggregari consortio, quorum solido & ignito permovebatur eloquio.

Solicite & instanter habitum petiit, feliciter obtinuit, & humiliter suscepit. Voti compos effectus, & iam novitius, & quamque tenellus, sacrarum exercitationum tyro, ad omnem pietatem incubuit. Tantoque animi fervore universa virtutum nomina emulabatur, ut brevi spacio, socios omnes in eadem palestra desudantes, modestia, charitate, ac præcipuo quodam silentij cultu, longo intervallo anteciret. Existimabat enim, se quod aptè postea loqueretur, non habiturum, nisi prius id per silentia colesset. Incepti instituti memor,

& he-

& heroicè tenax, ad omnem virtutem nitebatur, tantoque conatu, qui responderet & christiane parentum educationi, & animositati quam gerebat. Aded alleviabat laboris onus fervens Domini amor; ut non contentus ordinarijs mortificationis, & penitentia, exercitijs, fervidus, aliquid omnibus superadderet. Ieiunium austerum: domavit enim carnem suam abstinencia esæ & potus, quanto valentudo permittit. Non fuit sanè de illorum numero, quorum infelix anima gaudet sibi non apparere, quod satis sit moderationi valentudinis, ut optentu salutis, obumbrat negotium voluntatis, & in eo sibi præparat excusationis patrocinium; quia non constat, verum adhuc necessaria corporis cura, petat subsidium, aut an voluptuaria cupiditatis fallacia debitum exigat ministerium. Non sic iste non sic, sed à Deo edoctus, quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedebat. Fuit illi frequens disciplina rigidior, & si tempus pateretur, gemitibus satiata prolixior: noverat enim quod disciplina præfice doceat, revelles motus frenet & comprimat, & usque ad finem ea utentem corrigit. Sacrarum vigiliarum amantissimus, somni verò parcissimus fuit, ut devotis libris instantius incumberet, & ex tunc cœpit quod postmodum tota vita retinuit, nimirum habere prope lectuli caput vasculum aqua plenum, ut cavteretur contra somni violentiam.

Ad sociorum cellas non discurrerat, etiam in sua semper solus, nisi aliter agere inventer charitatis affectu cogeretur, sic semper alicui pio operi intentus, aut intra cellulæ penetralia clausus, Domino famulabatur.

His & alijs, religioſi hominis exercitijs tirocinium explevit: emissa igitur Professione vitam non immutavit, sed virtutem auxit; utque spirituale & internum ædificium, staret securius, & asurgeret altius, humilitati studiosius incubebat; sciebat enim quod tunc ad alta, charitas mirabiliter surgit, cum ad hna proximorum, se misericorditer attrahit, & cum benigna descendit ad infima, valenter recurrit ad summa. Applicatus Religionis studijs non habuit Bartholomæus parem inter condiscipulos. Nam quid illo præstantius acumine, exercitatione, doctrina? Is est de quo merito dici potest: Vno se pectore cuncta condidit vetustas, & maior collectis viribus erit. Adepta ergo præmissarum beneficio ingenti litterarum peritia, obtinuit, pro meritis prius, omnes sui Ordinis gradus, elevalusque fuit in Prælatum Benificani Conventus. Unde euectus est in Præsulem Bracharensem. De cuius electione Venerabilis Granatensis, sequentia litterarum monumentis consignavit : Clarissima

(Inquit) Lusitania Regina, virtute boni odoris ex virtutibus huius Prælati exhalari, & diffusi vehementer permota, ipsum Bracharen- sis Ecclesiæ in Pastorem præficiendum curavit; quod ille munus ex maiorum suorum imperio, Ecclesiastica censura adactus, recusare non potuit; alias nulla ratione subiturus. Qui cum adstantibus om- nibus Cœnobij Vlysiptonenfis Fratribus, præcepto paruisset, hoc de se testatus est: Ego, inquit, hoc nomine à multis acensor, quod ni- mium propositi mei tenax sim: in hac autem vna re coram vobis profiteor, me tenacem futurum, quod ab omni fastu, & splendore domus, & familiæ alienis simus ero; eamque humilitatem in cultu corporis, in mensa, cæterisque similibus, quam Monachus sectatus sum, in Episcopatu retenturum: nec me vlla vix, aut ratio ad hac mente, & consilio vnquam revocabit. Hoc quidem ille pollicitus est: quod quam plene ad hunc vsque diem præstiterit, tota Lusitania testis est. Parcissima enim mensa, & exigua suppellectili, & fami- lia contentus, quæ sibi ademit, neque in consanguineos, nec in fa- mulos, aut alia ei necessitate coniunctos; non denique in plateis or- nandis, & ampliandis; sed in miseris pauperum sublevandis, & adolescentibus in litteris, & moribus, instituendis, impendit. Ad quod plenius præstandum, Collegium ibidem ex PP. Societatis Iesu extulit, qui hanc docendi provinciâ susceperent. In insigne etiam & numerofo populo Vianæ, Monasterium Divi Dominici, hoc est, instituti sui, similiter à fundamentis hærexit, atque dotavit. Is igitur inter varias Pastoralis Officij Curas, numquam Rachelis suæ amplexus deseruit, sed diem, Pastoralis Officij Curis; noctem, Deo offerebat. Hæc Granatensis, qui tunc Lusitaniæ Provincialis erat; & sciens se à Deo adscribendū electum, oblatum Archiepiscopatum modestè recusaverat, & Bartholomæum ad eum acceptandum be- nigne prius induxerat, sed præ humilitate, & timore Angelicis mu- neris formidandi oneris, constanter refugienti efficaciter impera- vit. Dum sedulus exequendo muneri invigilaret, convocatum est à summo Ecclesiæ Pastore Generale Concilium Tridentinum, ad quod festinus ire perrexit. Igitur instar præcorum Episcoporum iter emensus, Tridentum pervenit: Legatos qui præsidebāt invisit, humanitatis Officia persolvit: sibi que demandatum libros expur- gandi munus, acceptavit, ac strenuè adimplevit. Ibi positis, ovium corpore relictarum curam non deseruit, sed per servidas, & Pastora- les litteras, & frequentes exhortationes, relicto Archiepiscopatus Gubernatori, Officij Curam, viduarum, pupillorum, & pauperum causas, beneficis Pater commendabat.

Cum in Tridentina Synodo de Cleri reformatione ageretur, anti- quioribus Patribus, præ reverentia Illustrissimos Cardinales à La- tere Apostolica Sedis Legatos à reformatione excipientibus, Bar- tholomæus utens magna urbanitate, & libertate, & spiritu Aposto- lici viri, dixit: *Illustrissimi, & Reverendissimi Cardinales, indigent illustrissima, & reverendissima reformatione.* Et illico magnanima securitate incuens versus Cardinales Legatos, gravi & ab omnibus perceptibili voce sic fertur fuisse locutus: *Illustrissime dominationes vestrae sunt fontes ex quibus ceteri Prælati potamus, & ideo convenit quod aqua ita sit & clara, & pura.* Animosum tanti Præ- sulis dictum non fuit Legatis odio, vel scandalo, imò cunctis fuit admiratione, & dicenti meritum fuit ingentis famæ, & perpetuæ gloriæ. Nec mirum: *Omni moda siquidem dicentis probitas, constans Fidei zelus, eximia eruditionis ubertas, & excelsitata Magisterij dex- teritas, apud omnes Ecclesiæ Patres, magnâ illi conciliarunt autori- tatem:* & illorum sparsus rumor, & crebrescens ubique fama, vsque ad Summum delata Pontificem, huic, videndi nostrum Authorem magnam excitavit aviditatem, cui Domino disponente, fuit abun- dè satisfactum: nam trahens Concilium moras, locum præbuit Ro- mam adeundi. Ibi Pontifici gratus, & ab eo favoribus, & muneri- bus affectus fuit. Apostolica enim constantia, & ardentissimus tuen- dæ Religionis zelus, meruerant Bartholomæo propensum Pontifi- cis animum, magnificis inditijs demonstrandum, ad virtutis præ- mium, & meliorum charismatum, generosam in alijs emulationem. Contra multorum spem à Pontifice obtinuit, ut Illustrissimæ Episcopi, Apostolorum successores, coram Sanctissimo sederent, à quibus propter efficaciter exhibitam supplicationis, & persuasio- nis operam, innumeras reportavit gratiarum actiones, & reporta- bit in perpetuum singularem sui strenuitatis, & prudentiæ hono- rem, & per omnem famam. Post hæc, & alia præclare in Romana Curia gesta, redijt ad Tridentinam Synodum, quæ eo suggerente, & persuadente plura decrevit ad morum correctionem, virtutum profectum, hæresum iustissimam damnationem, & in magnum to- tius militantis Ecclesiæ bonum. Bartholomæo & socijs debent ali- qui, quod in suo statu permanent; alij, quod supremum suæ Congre- gationis obtinent clavum, & omnes quod citius ad Sacros Ordines perveniunt.

Finito Concilio suam repetijt Sedem, à Clero, & populo claris- simis lætitiæ indicijs exceptus, & nuper celebrati Generalis Concilij Canones in visitatione, quam fecit, subactis proposuit ob-

servandos; ad quod facilius ab illis obtinendum, præbat exemplo, diligenter, & efficaciter omnes sui muneris exequens partes. Quod ut opere videas adimplerum, attende, & mirare quæ sequuntur.

Bartholomæus igitur noster uti pro animabus suorum maxime sollicitus, ita etiam pro his quorum corpora indigerent, minime incurius fuit; omnibus summa cum liberalitate succurrebat: in refoecilandis ægrotis etiam eximius, defectuum alienorum patientissimus fuit, atque ut recto omnes cõpararet Elisei illius instar, qui se parvulo, ut revivisceret componebat, omnibus omnia factus, ac à se ipso quasi divisus fuit. Ambitionem maximè semper exhorruit, sciebat enim quod illa est scopulus magnarum etiam mentium subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, parens livoris, origo vitiorum, tinea sanctitatis, execatrix cordium.

Fuit Bartholomæus verus Pontifex, qui non ambiendo, sed spiritualiter vivendo, Sacerdotium meruit; qui nihil sibi applaudebat de præstantia principatus, quoniam non inflammabat eum honor acceptus, sed exercebat labor impositus: non cogitabat profectum suæ excellentiæ, sed sarcinam: non gloriabatur dignitate, sed potius sudabat quasi constitutus sub onere. Bartholomæus fuit Episcopus, qui id vnum suæ curæ relictum esse putavit, ut ea omnia quæ per Apostolum præcepta sunt, diligenter impleret. Fuit ergo exemplum Fidelium in verbo, in conversatione, in Charitate, in Fide, in Castitate. Sibi enim persuasit quod pertrahi ad Episcopatum, erat pertrahi ad ducatum populorum, ad exemplar vivendi, ad normam irreprehensibilem Evangelicæ vitæ, ad portandum onera aliena, ad intercedendum pro peccatoribus apud Deum; ad opus bonum, laborem, vigilias, sollicitudines, instantiam quotidianam sibi subiacentium Ecclesiarum.

Talis fuit qui citra controversiam possit exemplar esse Prælatorum: studio castitatis mundus, abstinentiæ robore validus, doctrinæ datibus refertus, patientiæ longanimitate humilis, authoritate fortitudinis rectus, pietatis gratia benignus, iustitiæ severitate discretus, cunctis carnis passionibus mortuus, & iam spiritualiter vivus, delictorum purus: cum aliena purgare non valeat, is quem adhuc delicta propria devastant.

Mensa convivio excipientis, vel exceptis idea fuit Episcopatum conviviorum; sciebat enim quod convivia hinc veraciter ex charitate fiunt, cum in eis nulla absentium vita arderet, non innanes in eis sæcularium negotiorum fabulæ, sed lectionis sacræ verba audiuntur.

diuntur, & cū non plus, quam necesse est servitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur, ut ad usum exercendæ virtutis promptum habeatur. Qui ea in suis convivijs agunt, abstinentium sunt magistri.

In Episcopalis speculæ eminenti altitudine, quaque versum perspicaces mentis oculos per univèrsam suam Diocèsim contorquens, mores solutiores, ac nimiam disciplinæ deprehendit laxitatem: ad quam oportunè curandam confestim omnes Ecclesias suæ Diocesis visitavit. Numquam se conferebat, vbi non prædicando populum hortaretur in minimis etiam Ecclesijs vox eius audiebatur, tantoque spiritus fervore, ut faculis ardentibus, incendijs, radijsque de cœlo delapsis illustrari pectora audientium viderentur. Prædicabat divinum verbum, illiusque lingua fomentum erat bonis, aculeus malis, tumidos retundebat, iratos mitigabat, pigros, ac desides ad operandum impellebat, asperis blandiebatur, desperatos consolabatur. Erudiebat populum, agebat doctorem (non enim ignorabat hanc esse præcipuam suscepti muneris partem) & quanta in huius vitæ itinere tentamenta hostis antiqui lateant, subditis solerter aperiebat. Fecit, & docuit: sicque rectè vivebat, ut tamen arentia proximorum corda, fluentis doctrinæ irrigare non cessaret: abiectos reduxit, quia lapsos ad statum iustitiæ ex vigore Pastoralis sollicitudinis revocavit; quod fractum erat, alligavit: quia culpam disciplina depressit, ne usque ad interitum plaga deflueret, si eam discretionis severitas non coarctaret. At sæpius deterius frangit, cum fractura incautè colligatur, ita ut gravius scissuram sentiat, si hanc immoderatus ligamenta constringant. Lenitatem itaque cum severitate, prudentia nostri Bartholomæi temperabat: sic ut neque nimia asperitate exulceraret, neque nimia subditos solveret benignitate, infundens vulneribus suorum vinum zelifet vitalis, & oleum pietatis mitigantis: memor, quemadmodum olim in Arca Testamenti Tabulæ legis cum Virga, & Manna erant, ita in pectore boni Præsulis cum scientia Sacrarum Litterarum, virgam distractionis, & manna dulcedinis recondendum esse.

Sic plantavit, rigavit, muneri suo satisfecit Bartholomæus, ac misericum Deus incrementum dedit. Tanto enim repente morum per sacras eius conciones in melius commutatio facta est, ut ad conversionem populi illius, aut Apostolus aliquis, aut Angelus e cœlo missus videretur.

Ad nulla negotia se accingebat, nisi Moyse illius instar Tabernaculum ingredientis, per orationes à Patre luminum mentem, ac

consilium peti visset. Sciebat enim, non meliora rerum agendarum, quam ab orationibus sacris auspicia capi: Eas optimas divinæ voluntatis exploratrices esse, per eas mentem illustravi, prudentiam nasci, everine cuncta foeliciter. Perseverare quippè in oratione est caput totius boni instituti, & origo omnium honestarum actionum: est enim oratio schola Spiritus Sancti, cuius beneficio reliquas à Domino virtutes obtinemus. Semper liber, atque expansus, mansit Bartholomæi spiritus ad radios Domini, & post orationem igneam manebat in co cineres æstuantibus ad tempora negotiorum. Ambrosius *Lib. 10. Epist. 28.* Erat sanè Episcopus singulis per compassionem socius, super omnes contemplatione suspensus. Interiorum cura, exteriorum occupatione non minuebat. Post vertigines secularium causarum redibat ad colloquia spiritualia, ad dulcedinem interna, ad animæ cibum, quo ad labores vineæ, ad portandum pondus diei, & ætus, fortis fieret, ac fluxum humani cordis ad sensibilia, & vagationem inter illa, reprimeret, & coarctaret. Et quamvis regulariter loquendo, externarum rerum conceptaculum sit cor nostrum, & portet secum copiosæ vanitatis catervas, & hinc orationes nostræ sæpè interrompantur, atque turbentur, & dum ante conspectum Domini ad aures eius voce cordis intendimus; nescio, unde irrudentibus nugatorijs cogitationibus res tanta præcidatur: tamen Bartholomæus hanc à Deo specialem acceperat gratiam, quod de relictorum memoria negotiorum, & externorum distractio tumultuum, fugientem non sequebatur, non obstrepebat oranti. Manifestum indicium animi omnino Deo dicati, & devoti, & ab inferioribus istis mutabilibus (quæ propria mutabilitate suos amatores mutant) alienissimi, & remotissimi affectus.

Quid verò dicam de virtutum forma, de præcelenti via, de servanda Bartholomæi charitate? De hac & si plura dixerim, semper minus quam par sit dixisse videbor, dicam tamen, quod sicut solus educandis per mille molestias liberis parentum amor, sic parturienti in Christo, & in virum perfectum educandis animabus charitas Bartholomæi suffecit. Illius enim charitas in adversitatibus toleravit, in prosperitatibus temperavit: fuit in duris passionibus, fortis: in bonis operibus, hilaris: in tentatione, tutissima: in hospitalitate, latissima: inter veros fratres, letissima: inter falsos, patientissima: inter opprobria, securus: inter odia, beneficia: inter iras, placidus: inter insidias, innocens: in iniquitate, gemens: in veritate respirans: in virtute, congratulans.

Et quamquam charitas una & eadem existat, si tamen plene m-

tem

rem possederit, hanc ad innumera opera multiformiter accendit. Igitur ex magna Bartholomæi charitate processit, quod malis bona, bonis meliora rependit. Quod erga procaces mansuetudinem longanimitatis exhibuit, quod malitiæ peste languentibus, gratiam benignitatis impendit, quod discordes ad concupiscentiam verè pacis accendit, & eos in illa constituit & stabilivit: quod indigentibus necessaria tribuit: quod afflictos verbo, & compassione mulcebat: quod accensos huius mundi desiderijs, increpatione restrinxit: quod minas potentium, ratione mitigavit: quod oppressorum angustias, quanta valuit ope, levavit: quod foris resistentibus invictam opposuit patientiam: quod intus superbientibus, exhibuit cum patientia disciplinam: quod erga errat subditorum sic mansuetudine zelum temperavit, quatenus è iustitiæ studio non enervaret: Quod sic adulationem zelo esserbuit, ut pietatis limitem fervendo non transenderit: quod ingratos, novis beneficijs ad amorem provocabit: quod gratos quosque, gratis ministerijs in amore servavit: quod proximorum mala, cum adhuc corrigere non valuit, expectans opportunitatem prudenter tacuit: quod ea quæ corrigi loquendo poterant, silendo consensum esse pertinesceret: quod sic ea quæ tacuit toleravit: ne tamen in animo virus doloris occultaret: quod sic malevolis munus benignitatis exhibuit, nec tamè per gratiam rectitudinis excidit: Quod cuncta quæ valuit, proximis impendit; sed hæc impendendo non tumuit: quod sic in bonis, quæ exhibuit, tumoris præcipitium expavit, ne tamen à boni exerciti torpesceret: quod sic ea quæ possidebat tribuit, quatenus quanto sit largitas remunerantis attendens, ne cum terrena largiebatur, suam plus quam necesse esset inopiam pertinesceret, & in oblatione muneris hilaritatis lumen tristitia non obscuraret. Fuit in hac parte singularis lætus non erat, quando beneficis esse non poterat.

Erat verus Episcopus Bartholomæus, hoc est, viduarum, ac pupil-
lorum tutor, pauperum Pater: sæpèque cogitabat se eorum oblivisci sine sacrilegio non posse. Sciebat enim quod ut in Dei laudibus misericordia prima est, & super omnia opera eius, sic & ab eo, qui in Ecclesia personam Dei sustineret, eam virtutem maximè illustrare requiri, neque solum idèd eius virtutem oleo pervngi, ut ad lucendum accensus, ad palestram quoque paratus esset, sed ut misericordiam potissimum, ac lenitatis in omni sua vita exercendæ moderetur. Fuit Episcopus largam habens manum, necessitatem patientibus succurrens, alienam inopiam suam credens, quia si hoc non haberet, in vacuum nomen Episcopi teneret.

Cha-

S. Greg.
dis. 86.
cap. Fra-
trem.

Universidad de
Bilbao

Charitas, & misericordia impulerunt Bartholomæum, ut pœss laborantes oves non deiceret, imò illis personaliter adfuit: benignè inuisit, & de omni spiritali, & temporali remedio piè & sollicitè providit: licet discessum ab imminente periculo suaderent ipsi subditi, proceres regni, & expressa Regis voluntas. Et quia non ignorabat, quòd facultates Ecclesiarum erant patrimonium pauperum, opes Ecclesiarum suarum distribuit, ut rectissimus dispensator: fueruntque subsidia pauperum, alimenta viduarum, adiumenta virtutum, redemptio captivorum, stipendia prædicantium, rudimenta simplicium, sustentatio Deo dicatarum virginum, instauratio Templorum, Collegiorum institutio, ac studiorum.

Sed cum præ humilitate tanto se oneri, & honori imparem reputaret, ab eo abdicari instantissimè sæpius procuravit, quòd & tandem obrinuit. Pontificatui cessit merentibus omnibus, & iusto merore abdicantem egregia laude condecorantibus. Tam gravi sarcina exoneratus, avide repetijt humilè Religionis statum, & æternæ salutis securissimum portum: ubi studij assiduitas, laboris improbitas, & vitæ austeritas, celeriore iusto attulere mortem, quam legatus aspexit, & caducam vitam, ut piè creditur, cum æterna commutavit, anno 1590. die 16. mensis Iulij, ætatis verò suæ 76. Fuit honorificè sepultus. Sed elapsis aliquot annis, virtutis fama, & mirabilium signorum frequentia superstites impulerunt ad honorificam tanti Præfulis translationem, quæ à populo, & Clero ingenti magnificentiæ apparatu, fuit celebrata.

Occidit Præful exemplum cunctis venerabile morum, qui fecit dignissima scribi, scripsit dignissima legi. Occidit, moralium virtutum ditissimum ætarium, & Theologicarum capacissimum domicilium: utrisque adiunxit intentionem rectam, sæculi fugam, ætium frequentiam, quibus omnibus adiecit, vel gloriosa promeruit incrementa. Occubuit cuius virtutes nullo vitiorum lædebantur confinio: nam acre iudicium, frequens, & multa scripturæ, & Patrum lectio, intimaque lectorum meditatio, probitatis impedimenta removit, virtutis semitam expedivit, cuius medium prudentissimè nactus, vel ipsam evitavit vitij suspensionem. Occidit vir dignissimus, admiratione, veneratione, dilectione, & imitatione, eorum qui ad virtutis ascendere culmen, per recta vestigia, & probata exempla virili conatu nituntur. Tandem filius clarissima Tridentini curba, quæ gloriose insonuit per omnes Ecclesiæ regiones, à cuius ore pendebat gravissimus ille Christianitatis Senatus, tanquam ab oreculo.

Ingens Bartholomæi eruditio, & frequens oratio plures peperere libros: illa doctos, ista fœvidos, & omnes, animarum saluti utilissimos. Sunt autem qui sequuntur: *Stimulus Pastorum*. Hic liber primò editus fuit Romæ iussu Sancti Caroli Borromæi, qui dum ad mensam accedebat, illi sibi legi faciebat. Deinde à Ven. Granat. Vlyssipone 1565. Postmodum Parisijs 1583. & iterum Parisijs 1622. apud Iacobum Barrois.

Compendium Spiritualis Doctrinæ, impressum Vlyssipone & Parisijs 1601. & iterum Romæ 1603. & in Hispanicam linguam traductum à R. P. Fr. Placido Pacheco Benedictino, Vallisoleri anno 1604. Scripsit item alium Librum *Collationum Spiritualium*. Continet centum quinquaginta Collationes, & cuilibet suum speciale Thema præfigitur. Prima est de *Divino amore*, ad illa verba Cantici: *Osculetur me osculo oris sui*. Secunda est de *Fœditate peccati*, & habet pro Themate illa verba Iocelis 1. vers. 17. *Computraverunt iumenta in stercore suo*.

Scripsit etiam super Psalmos, & Cantica ferialia, incipit: *Multa possent dici de laudibus Psalmorum*. Scripsit etiam Annotationes in Ieremiam & alios Prophetas. Scripsit etiam Librum de casibus conscientiarum, incipit: *Intentio dicitur lumen*. Item Librum aliū variarum sententiarum, incipit: *Abraham prius dictus est*. Item Librum alium, cuius titulus est: *Doctrina, & Regula Mensæ Religiosæ*. Alium præterea quo epilogavit Cronicon mundi, incipit: *Prima Monarchia Assyriorum*. Scripsit etiam *Compendium Historiarum Ecclesiasticarum*, incipit: *Pilatus quadam nocte*. Scripsit etiam Relationem Rerum in Concilio Tridentino gestarum, incipit: *Concilium apertum est decima octava die Ianuarij*, anno 1562. Vernacula lingua scripsit Librum de Obligatione Ordinandorum, de Laudibus Ordinum, & cuiuslibet gradus in particulari. Item Conciones Spirituales super Evangelia Fæstorum totius anni. Hic Liber editus est ab ipso Authore. Composuit etiam Cathecismum facilem, & utilem, impressum iussu Lusitanici Regis. Versus est in Hispanicam linguam à R. P. Emmanuele Rodriguez Franciscano.

Versio hæc impressa est Salmanticæ 1602. Iterum traductus fuit à Domino Ioanne Ariztizaval Marriti 1653. Scripsit etiam brevi Epilogo Vitas Summorum Pontificum à Divo Petro vsque ad Sixtum V. In *Compendium* etiam redegit Historias Hispaniæ. Incipit Liber iste: *Post quindecim annos à creatione Adam*. Præcedenti Libro adiunxit Historiam Regum Aragoniæ, & Comitum Barchinonensium, incipit: *Tempore præsentis tres regiones, &c.* Item alium de Regi-

gibus Navarra. Cui adiunxit Cathalogum Regum Mahometano-
rum, qui in Hispania regnaverunt. Tandem brevem collegit rela-
tionem Regum Lusitanæ, usque ad Regem Sebastianum.

Quod si breviter insinuata noticia vitæ animum excitaverit ad
plura de tanto viro sciendum, poterit Lector adire Ludovicum

(A) In
Theatro,
& in Mo-
numentis
Dom.
(B) 4. p.
hist. lib.
3. cap. 36.
(C) Tom.
4. Sacri
Diarij.

sum Ioannem Lopez, (B) & Dominicum Maria Marquesti, (C)
quorū primus Lusitanicè, secundus Latine, tertius, & quartus His-
panicè, quintus Italicè, nostri Pastoris res gloriôsè gestas, elegantet
conseripserunt. Quorum Authorū industria quidquid ex Bartholo-
mæo, & miramur, & amamus, manet, mansurumque est in animis
hominum, in æternitate temporum, fama rerum. Nam multos vel
ut inglorios, & ignobiles oblivio obruet: sed Bartholomæus poste-
ritati per iam relatos, narratus, & traditus, in perpetuum super-
stes erit.

Imprimatur
Garcia de Azor,
V.G.

Imprimatur
Pons, R.F.A.

AD D. CAROLVM BORROMÆVM.

Illustrissimū & Reverendissimum Cardinalem.

*F. Francisci Cotta à Castilione in Bracharensis
Antistitis Librum de Moribus Pontificum.*

P R Æ F A T I O.

Non ignoro (Venerande & Colende An-
tistes) quin tibi, ceterisque omnibus,
qui alijs quidem hominibus, ut eorum ani-
mis salutem ferant, prepositi sunt, quæcum-
que scripta sunt in eo libello, quem Bartho-
lomæus à Martyribus de Vita & Moribus Pon-
tificum composuit, vehementer grata periu-
cundaque sint. Idcirco, cum pauci admodum
inveniantur qui eum nunc habeant, plurimi
verò qui eum non solum desiderant, sed etiam
petant, & flagitent: opere pretium facturum me
esse putavi, si eum nunc iterum edi, ac in ma-
nus hominum tradi curarem: & quibus etiam
in locis selectæ multorum Doctorum senten-
tiæ explicatæ essent, & diligenter quærerem, &
hic

hic suis quasque in locis notare: atque etiam ea quę prius corrupta ac depravata erant, corrigerem.

Vt autem hæc quę hic traduntur diligentius legi admirandumque eorum artificium intelligi facilius possit, ab initio hæc pauca explicanda erunt. Nā, cum soliti sint tam Græci, quā Latini Scriptores, nonnulla ante aperire, quā eorum legendus sit liber, eadem etiā ipsi, quam brevissime explicantes, ad quas utique res perutilis sit is Liber, a principio dicamus: maximè cum eloquentiæ princeps scriptū reliquerit: *Statim aliqua proposita utilitas exsuscitat hominum animos. & maiores ad rem gerendam facit.* Constat itaque, si hac in re utilitas quæratur, utilem eū esse, ad Pontifices quosque tum excitandos, tum etiam erudiendos, qua ratione, cæteros homines suę fidei ac sapientiæ commissos creditosque valeant tam iustos quā beatos efficere.

Sed hominum generi, quid, obsecro, quā iustitia, & felicità, aut beata eorum vita, magis expedit, quidve utilius excogitari vniquam potuit? His etiam qui populo præsunt, mirabilē affert utilitatē, omnes faciliè intelligent, qui omnia hic tradita esse, quę ad eorū pertinent Officium, animadverterint. Quo enim pacto, huius

ge-

generis homines, aut suę famę cōsulere, aut suę salutis rationē habere, aut eorū qui sibi crediti sunt utilitati salutique servire valēt, nisi magnū hoc munus, quod, inquā, est gubernandis servandisque hominibus, exequatur? Sua verò officia, ac studia, quemodo, si quę sint ignorent, exequi possunt? Mirabilis itaque utilitatis fructū, hunc sanctissimū virū cuique præbere, cōpertum est.

Deinde huius operis Auctore (vt libenter hæc omnia, quasi ab homine divinitus dato tradita sint, cōplectamur, eaque teneamus) non nisi honestissimū atque optimum virum esse constat; qui cum semper fuerit, (vt omnes sciunt) innocentie, tēperantiæ, iustitiæ, cæterarūque virtutū exemplum; cumque (ex omniū vnanimi sententia) omni doctrina & virtute ornatissimus esset (quippe qui iā annos multos in sacrarū rerū studiis versatus erat) Bracharensis factus est Pontifex & qui prius inter eos qui D. Dominici institutionem prosequuntur, quodammodo latebat, in eam celsissimā dignitatis sedē ascendere iussus est. Vnde fit, vt quemadmodū sol, quantò magis per se splendet, tantò etiā magis res cæteras illustrare suo splendore valeat, ita hunc sanctissimū virum, in amplissimo dignitatis gradu locatū, omni que virtute atque doctrina ornatum,

Auctoris
nomen.

Offic. lib.
1.

Al. quę
sit utilis
liber.

tu, ceteros quoque ornare, doctrinisque erudi-
re, atque etiā eos, cupiditate ea omnia faciendi,
quæ ad homines optimè gubernandos pertinet,
incitare vel maximè posse, confidimus.

Divisio. **R**ursus eadē rerum de quibus hic agitur divi-
sio, duas in partes distribuitur. Et priore quidē,
nonnullæ sanctissimorū virorum selectę exqui-
sitæque sententiæ explicantur: posteriore verò,
conformantur mores, tum optimi, tum tempe-
rati; quibus fingantur, ac veluti quibusdā præ-
ceptis, qui alijs præsident, imbuantur.

Libri
inscrip-
tio. **P**ræterea id fuit causæ, quare is Liber, *Pasto-
rum stimulus* inscriberetur, propterea quod (ut
ego arbitror) eos omnes qui alijs præsunt, quasi
aculeis pungit, ac stimulos eis admoveat, ut om-
ni qua possint diligentia, celeritate, industria, ac
omnibus denique tam corporis quā animi vir-
tutibus, subiectos sibi homines iuvent, tueantur,
conservent. Sed Pastorū nomine, non solū quos
Episcopos habemus, sed etiā ij qui in summorū
Antistitū collegium cooptantur, quique Cardi-
nales non immeritò vocantur, intelligēdi sunt.
Hos enim (ut hac de re Patres amplissima decre-
ta fecerūt) omni virtute ac doctrina, nec minùs
quā Episcopos, exornatos esse oportet.

Et licet hoc *Pastorum* vocabulo veteres La-

tini non utantur, ab eo tamē abhorreere nos mi-
nimè debemus: quod etiā IESVS, cū totū ho-
minū genus non alijs quā Petro, qui eius Vica-
rius futurus erat (ut modo est Greg. XIII. Pont.
Max.) committere instituisse, ijs utique vltus est
verbis: *Pasce oves meas, pasce agnos meos*: ut ijs
sanè verbis, cuique hominū intelligi daretur, ut
quemadmodū Pastores, si præclari ovium custo-
des esse debeant, quæcūque ad earum pertinent
salutē, ipsimet præsentis videre consueverunt;
sic etiam, eos (nullis quidē exceptis) quicumque
alijs præsident hominibus, corā adesse, & cū eis
præsentis agere (ut ego sentio) necesse est. Hoc
verò ab eodē Iesu, tam Petro, quā cæteris om-
nibus præceptū esse (ut etiā hac de re Patres no-
stri, cū Tridenti iam essent, decrevisse videntur)
non dubito.

Quæ sit denique materia quā huic suo artifi-
cio is Auctor supposuit, si breviter demonstrari
debeat, nullā certè aliam, nisi optimum Ponti-
ficem dicimus esse: qua in re omnē Auctoris ar-
tem omnēque facultatem versari perspicimus.
Ut enim Xenophon Imperatorem, aut Cyrū, ad
iusti imperij effigiē scripsit, optimā verò Remp.
Plato, & M. Cicero plenū perfectumque orato-
rem: sic huius operis Auctor, optimū descripsit
Pont-

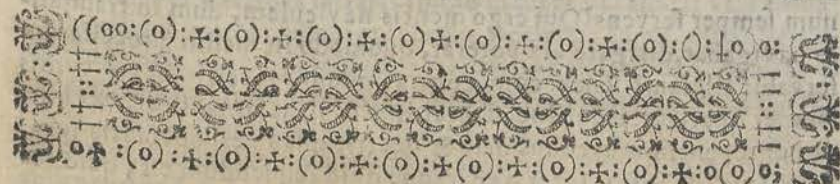
Ioan. vlt.

Synod.
Tri. sess.
23. de
Refor-
mat. c.
1. Mate-
ria circa
quā ver-
satur.

Synod.
Tri. sess.
24. de
reform.
cap. 1.

Pontificē. Sed illa tria, vt ab illis descripta fuerunt, licet in rerū natura, aut hominū genere inveniri rarò vel nūquam possint, optimus tamen Pōtifex, vt hic describitur, sepissimè. Deus enim ipse, Pontifices quosque, vt aliorum custodes ac præsides, vt sanè labentibus hominibus præsidiū ferrent, constituit ac designavit: & hanc ob causam, eis plurimū favere, eorumque adiutor esse voluit. Quo fit, vt eius ope & auxilio, nonnulli inveniantur Pōtifices, qui omni virtute, doctrina, summoque splendore præditi, hunc eundē, qui modò designatus est Pontifex, repræsentent.

Sed cum Te ipsum in eorū numerum, Dei immortalitatis ope, cui debet quisque acceptam virtutē referre, iā pervenisse crediderint, ij quorū planè erat Librum hunc cuius vellent titulo cohonestare, id mihi committendum putarunt: maximèque, cum nemini adhuc missus cōmendatusque fuerit, vt ego non alij quā tibi, eū mittendum commendandum que curarem: vt sanè quæcūque de optimo Pōtifice hic tradita essent, quæ nimirum ad omnem eius designationem requiruntur, ea quidem omnia, in aliquo, iuvante Deo, inveniri & representari perspicerent. Vale. Romæ. M. D. LXXII.

SELECTA EX DIVO GREGORIO IN PASTORALI. PARTE PRIMA.

PERTRAHI ad Episcopatum, est pertrahi ad ducatum populorum, ad exemplar vivendi; ad normam irreprehensibilem Evangelicæ vitæ: (iuxta illud, Oportet Episcopum irreprehensibilem esse) ad portandum onera aliena. O stultum, qui cum ad casum urgeatur ex oneribus proprijs, humeros libenter submittit opprimendus alienis!

Contra Pastores aliud agentes, aliud docentes, Osee 8. Ipsi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & ego ignoravi. Et Ierem. 2. Tenentes legem nescierunt me, & Pastores prævaricari sunt in me. Et Ezech. 34. Cum ipsi purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris conculcabatis ac turbabatis: & quam pedes vestri turbaverant, bibebant oves: quia puram sapientiam, quam ex scriptoris hauserant, vita corrumpunt: atque hoc modo aquam scripturæ turbidam ovibus propinant.

Nemo se imaginibus cogitationum magna facturum proponentibus illudat: sed ex ante acta vita se iudicet, quid in Episcopatu acturus est. Quomodo enim in culmine positus, discere poterit humilitatem, qui in imis non desinit superbire? Quomodo avaritiam superare poterit deputatus ad sustentationem multorum, qui ante propria tenaciter servabat? Nam quid est officium Pastorale, nisi quædam iugis ac perpetua mentis tempestas, fluctibus curarum & cogitationum

Cap. 1. 10.

1. Tim. 3.

Idem Greg. 1. c. 1.

Greg. c. 2.

Greg. c. 9.

num semper fervens? Qui ergo mentis naviculam, dum in tranquillo navigabat, dirigere vix poterat, quomodo in medio procellarum servabit illam? Vnde cum cogitationum procellis navis cordis semper quatitur, atque incessanter huc & illuc impellitur, accedit, ut per repentinos excessus oris & operis, quasi per obviantia saxa, frangatur. Et infra. Inter hæc itaque quid sequendum est, quid temendum, nisi ut virtutibus pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Ille si omnino renititur, caveat ne acceptam pecuniam in sudario ligans, de eius occultatione iudicetur (pecuniam siquidem in sudario ligare est, percepta dona subito otio lenti corporis abscondere): iste si faciliter acceptat, videat ne per mali operis exemplum fiat obstaculum ingredientibus regnum celorum, more Phariseorum: quibus Dominus dixit, quod neque ipsi intrabant, neque alios intrare permittebant. Denique cum sit datus medicus aliorum, si passionibus adhuc abundat, quomodo percussum curare properat, qui in facie vulnus portat?

Idem cap. 10. Ille igitur (ait) ad exemplum vitæ pertrahatur, qui cunctis carnis passionibus moriens, iam spiritualiter vivit: qui prospera mundi postponit, qui nulla adversa pertimescit, qui sola interna desiderat, qui pietatis affluit visceribus, qui citius flectitur ad ignoscendum: sed numquam plusquam decet ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui non perpetrat illicita, sed ab alijs perpetrata ut propria deplorat, & in profectibus proximi exultat: qui sic recte vivit, ut tamen amentia proximorum corda, fluentis doctrinæ irrigare non cesset: qui orationis usu & experimento, iam didicit, quod obtinere à Domino quæ poposcerit, possit. Nam si homo apud hominem, non sibi familiarem erubescit fieri intercessor, qua audacia intercessoris officium arripit apud Deum, qui per merita vitæ, ei se familiarem nescit? Cuncti enim liquidò novimus, quod cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.

Gregor. 2. part. 6. 1. Sit ergo Pastor (ait Idem) actione præcipuus, præ cunctis contemplatione suspensus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in internorum sollicitudine non relinquens. Necessitate loci compellitur summa docere, & ideo eadem necessitate compellitur eadem, vita, & opere monstrare. Quid insanius quam docere commendandum fastum, & epulas splendidas, & cætera huius generis,

& hæc eadem operibus sectari? immo credere necessaria ad auctoritatem officij? Ideo prædicator iubetur ascendere super montem excelsum, videlicet ut sit elevatus à terrenis affectibus & operibus, & (ut ibidem dicit) non solum debet vita transcendere malos, sed etiam omnes bonos subditos: quia sicut eos superat honore ordinis, ita & excellentia virtutis omnibus devotior, humilior, patientior, abstinentior, largior, &c. quique nulla prospera præsentis vitæ appetat, nulla adversa pertimescat: blandimenta mundi (considerato intimo terrore, ac periculo status sui) despiciat: terrores autem mundi (considerato blandimento internæ dulcedinis) contemnat. Non illum prospera elevent, non adversa perturbent, non blanda usque ad voluptatem demulceant, non aspera usque ad desperationem premant. Ideo dicit Paulus: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris: Et, Superhumeralia Pontificis utrumque humerum operiebant: & erat in eo coccus bis tinctus, id est ardor charitatis Dei & proximi. Contra vitia clamet, neque cesset, quasi tuba exalter vocem suam: non sit sicut illi de quibus Isaiæ 56. dicitur, Canes muri non valentes latrare: Et Paulus: Ut potens sit exhorrari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Specialiter verò semper audiatur sonitus prædicationis eius, quando ingreditur Sanctuarium: ob cuius significationem tintinnabula iuebantur innecti vestimentis Sacerdotalibus. Hoc est, bonis operibus vox, & sonitus prædicationis adiungatur.

Pastor cum Paulo ad tertium cælum contemplatione rapiatur: & cum eodem per viscera pietatis descendat ad terras, dicens: Quis infirmatur, & ego non infirmor? &c. Factus sum Iudæis tamquam Iudæus, &c. Cum Moyse crebro ingrediatur & egrediatur tabernaculum: videlicet intus in contemplationem rapiatur, foris infirmantium negotijs vrgeatur: intus Dei arcana consideret, foris onera carnalium porter: & cum eodem in dubijs ad arcam testamenti, ad consulendum Dominum recurrat, exemplo Salvatoris nostri, qui postquam in monte orationi vacaverat, ad vrbes, ad miracula, pro relevandis hominum miserijs descendebat: quia tunc ad alta charitatis mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit: & cum benignè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa. Ideo in scala Iacob Angeli ascendebant & descendebant, scilicet per contemplationem, subventionem.

Tales se exhibeant Pastores subditis, ut illis occulta sua ac fluctus tentationum pandere non erubescant: sed fidenter ad Pastoris

Isaiæ 40.

Greg. 2. p. cap. 3.

2. Ad Corinth. 1. v. 6. Ex. 28.

Ad Tit. 1.

Greg. c. 5. 2. Ad Corinth. 1. v.

Gen. 28.

Greg. c. 5.

EX PASTORALI

mentem, quasi ad sinum matris recurrant.
Greg. 6. Cum subditis bene viventibus, quasi aequalem se exhibeat. Cum autem aliquis in culpam labitur, protinus potestatem sui prioratus agnoscat. Nam cum natura omnes homines sint aequales, sola culpa unum alteri praeponit. Absit igitur à Prælato, quod gaudeat præesse, sed dumtaxat prodesse. Vnde solis illis subditis se timendos ac tremendos exhibeant, qui Deum non timeant.

Sed heu, plerumque Rector eo ipso quo exteris præminet, elatione cogitationis intumescit: dum videt iussa sua velociter impleri, laudibus effertur (aliquando etiam in male gestis &c.) incipit intus evacuari veritate, impleri vanitate: & oblitus sui, in voces se spargit alienas: ralemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit: & iam credit se meritis excedere, quos potestate transcendit: cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse: in quodam se constituit culmine apud semetipsum: & ex æquo respicere ceteros dedignatur, ut fiat similis illi, qui dixit: Ascendam super altitudinem nubium &c. Merito siquidem apostata Angelo similis efficitur, qui alijs hominibus esse similis dedignatur. Sicut Saul, quem humilitas fecit Prælatus (dicente Domino: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribus factus es) superbia vero reprobum, & à Deo reprobatum. Cum enim apud se parvulus esset, apud Deum magnus erat: cum autem apud se magnus fuit, apud Deum parvulus factus est.

Igitur Pastor bonus æqualem se cernat, peccantibus autem zelo ultionis se anteferat, imitans Pastorum Principem Petrum: cui cum bonus Cornelius se prosterneret, dixit: Surge, ne feceris: & ego ipse homo sum. Contra Ananiam autem & Saphiram, potentissimum se exhibuit. Sic Paulus, bonis quidem dicebat: Nō quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudij vestri. Et subiungit rationē: Nani fidei statis. Idem dicebat: Facti sumus parvuli in medio vestro. Et rursum: Nos autem servi vestri per Christum. At contra inextinguibilem imperiosē se crexit, tradens illum Sathanæ. Et rursum: Vultis in virga veniam ad vos? Igitur summus locus bene regitur, cum ille qui præest, virijs potius quam fratribus dominatur: & cum virtuosos punit, eisdem tacita cogitatione sibi præfert. Nam, ut ibi optime dicit: Pastor tantò apud Dominum obligatior est ad sui ipsius correptionem & humilitatem, quantò apud homines nemo est qui illum corripiat. Subditus autem tantò à divino iudicio liberior est, quantò hic suarum culparum habet ultorem,

D. GREGORII.

Solenter tamen (ait) intueri debet Prælatus, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, solvantur iura regiminis: Et dū Prælatus quisque plus se quam decet, deiecit, subditorum vitam stringere sub vinculo disciplina non possit. Teneat ergo Rectores exterius, quod pro aliorum utilitate suscipiunt: servet interius quod de sua æstimatione peritescunt. Sed tamen quibusdam signis deceter erumpentibus, eos apud se esse humiles, etiam subditi deprehendant: quatenus & in auctoritate eorum quod formident, videant: & in humilitate, quod imitentur agnoscant.

Cum autem (ait) Rector delinquentem punire compellitur, solite observare debet, ut sic iura disciplinae contra delinquentes, exerceat, ut pietatis viscera non amittat: simul enim se exhibere debet & matrem pietatis, & patrem disciplinae. Atque inter hæc sollicita circumspectione providendum, ne aut districtio sit rigida, aut pietas remissa: nam disciplina & misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. In sit ergo Rectori circa subditos & iuste cōsolans misericordia, & piē sevens disciplina: infundat vulneribus vinū & oleū, ut scilicet per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foveantur. Ille igitur qui sanandis vulneribus præficatur, in vino morsum doloris adhibeat, & in oleo molliciem pietatis: quatenus per vinum mudentur putrida, & per oleū foveantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum severitate, & faciendum quoddam ex utroque temperamentum: ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Vnde sicut in arca testamenti erat simul virga & manna: sic in pectore Pastoris rigor & dulcor. Vnde David: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt: virga enim percutimur, baculo sustentamur.

Item (ait) duo extrema debet cavere Pastor: ne aut exterioribus curis nimis deditus, ab intimis corruat: aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis, non impendat. Incidētes in primum extremum sunt illi, qui oblitī se datos esse in Prælatos propter salutem animarum, diebus ac noctibus solis curis externis incumbunt. Quo fit, ut interna (quæ alios docere debuerant) ignoret: quo etiam fit, ut subditi non perficiant, sed potius in spiritualibus torpeant: quia non habet Pastorem, eorum animas ad cælestia sublevantem, & ducem viam perfectionis ostendentem. Si enim à recte itineris erratur, exercitus sequens quomodo pertinget? Hic enim potius terreni iudicis, quam cælestis ducis officium exercens, terrenis studiis suis exerceat oculos subditorum. Vnde Dominus, non

Ibidem.

Psal. 22.

Greg.

Enc. 21. dicitur Pastores, sed & omnes admonet dicens: Videte ne graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius sæculi. Et Apostolus: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, &c. Et *2. Tim. 2.* item. Quæ sursum sunt sapite, quæ sursum sunt querite, non quæ super terram: mortui enim estis, &c. Quod si Episcopi dixerint: Multa nobis secularia negotia commissa sunt, respondet Greg. adducens illud Pauli 1. ad Corinth. 6. Secularia iudicia si habueritis, contempnibiles qui sunt in Ecclesia illos constituere ad iudicandum, ut scilicet illi in terrenis & secularibus negotiis occupentur, qui penetrare intima nequeunt. Ideo merito Iechro arguebat Moysen, quia terrenis populi negotiis stulto labore serviebat: consulens ut ad iurgia dirimenda alios constitueret iudices, ut ipse liberius vacaret atcanis cælestibus cognoscendis, ad populum erudiendū. Igitur à subditis inferiora gerenda sunt, à Rectoribus summa cogitanda: ut scilicet oculus, qui providendis gressibus præminet, cura pulveris non obscuret: pedum namque est, pulvere involui, monstruosum autem est, quod caput (id est Pastor) ad pulverem recurveretur, & cum eo involuatur. Et de his Pastoribus dicitur: Quomodo obscuratum est aurum, &c. Et, Lapidés sanctuarij dispersi sunt in medio platearum, id est in latitudine negotiorum terrenorum, relinquentes secreta sanctuarij. Igitur (concludit Gregorius): Secularia negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, numquam verò ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggravant, hanc suo vitam pondere ad ima de cælestibus mergant. Ideo semper cavendum Pastoribus, ne dum temporali sollicitudini incautè deserviunt, & vehementer incumbunt, ab intimo amore refrigescant, & foras fusi oblivisci non metuant se esse animarum Pastores.

Idem. Cavendum etiam alterum extremum. Sunt enim (ait) quidam qui sic sibi vacare ad spiritualia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur, quorum nimirum prædicatio plerumque despicitur: quia subditis necessaria pro vita temporali non tribuunt. Egertis enim mentem sermo prædicantis non penetrat, quem misericordia eius non rigat. Sic ergo oves oportet interno pastu saginare, ut etiam eis exteriora provideantur. Ideo Paulus: Si quis autem suorum & maximè domesticorum curam non habet, &c. Igitur Pastores neque vehementer incumbant curis exterioribus, neque ex toto eas relinquant. Et ad hoc adducit illud Ezechiel. 44. ubi præcipitur Sacerdotibus, ut neque radant capillos, neque comam nutriant: sed dumtaxat tondeant. Per capillos enim externæ curæ significantur

quæ

quæ si nimis crescunt, oculos internos impediunt, ne videre possint. Non sunt ergo radenda ex toto, sed tondenda, id est sub certa mensura tenenda.

A Pastoribus etiam omnia prædicta optimè observantibus, diligenter cavendum, ne cupido placendi hominibus eos teneat: alioquin similes erunt adultero puero, qui placere concupiscit oculis sponsæ domini sui, per quem sponsus dona sponsæ transmisit. Ex hoc enim amore proprio, quo placere hominibus concupiscunt, procedit sepe, quod non corripiant delinquentes, immo etiam aliquando demulceant: quod (ut dicitur Ezech. 13.) est ponere cervicalia sub capite, & pulvillos sub cubitis delinquentium, & à rectitudine vitæ cadentium. Cum enim ament gloriam mundi, & favorem hominum, blandè tractant illos etiam peccantes, qui in gloria desiderata possunt illis nocere. Contra eos autem quos adversum se nihil valere conspiciunt, tota austeritate & dominatione armantur, ut etiam hac via gloriam veniunt. Unde Ezech. 34. Vos cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.

Pura tamen potest esse intentio appetentibus ab omnibus diligere, scilicet ut in eis faciat fructum: ut dilectio & estimatio sit quedam via, qua ad amorem conditoris oves introducantur: non enim libenter auditur prædicator, qui non diligitur. Non ergo Pastor querat diligi pro se ipso, sed ut possit libenter audiri. Et hoc modo dicebat Paulus: Ego per omnia omnibus placeo: cum tamè etiam dicat: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

Valde attendere debet Rector, quod plerumque vitia, virtutes se esse mentiuntur, v.g. (ait Gregorius) sub parsimonie nomine tenacia se palliat: effusio, sub appellatione largitatis: inordinata remissio, creditur pietas: effrenata ira, zelus virtutis: præcipitata actio, æstimatur velocitas & efficacia: agendi tarditas, consilium gravitatis. Vigilanter ergo attendat Rector, ne putet se benè agere dum peccat.

Pralatus peccans tot mortibus dignus est, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittit. Unde râtò cautius debet se à peccato custodire, quantò peccando non solus tantum moritur, sed omnium animarum, quas pravis exemplis destruit, reus est.

Tibi qui curam animarum suscepisti, terribiliter intonat Salomon Prover. 6. dicens: Fili, si sponderis pro amico tuo, illaqueatus es verbis oris tui, &c. Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera, discurre, festina, suscita amicum tuum: ne dederis somnum

ocu-

Greg. p.
2. c. 8.Greg. 2. p.
c. 8.

1. Cor. 10.

Greg.

Idè Greg.
p. 3. adm.Ibidem.
Prov. 6.

oculis suis, neque dormitent palpebræ tuæ. Dormit namque Pastor
In Past. 3. (ait Gregorius) quando omnino negligit curam subditorum: quia
P. adm. 5. coram acta neque scit, neque corrigit. Dormitat etiam, quando co-
 gnoscit quidem quæ reprehendi debent, sed pigredine deprimente
 ea dissimulat, ac propter mentis tadium, dignis ea increpationibus
 non emendat. Et sicut oculus dormitando, ad plenum somnum duci-
 tur, ita Pastor non refecans malum quod cognoscit, ad hoc perven-
 nit, ut neque delicta subditorum agnoscat. Debent ergo Pastores
 esse, sicut animalia illa plena oculis intus & extra: intus, ut omnia
 propria delicta coram æterno iudice agnoscant & emendent: foris
 autem, ut quæ in alijs sunt corrigenda deprehendant.

Idem. Cavere tamen valde debent (ait) subditi, ne contra facta Pasto-
Vbi sup. rum murmurent: unde Iudæis murmurantibus contra ipsum Moy-
Exod. 16. sem & Aaron, dicebat: *Neque contra nos est murmur vestrum, sed*
v. 9. *contra Dominum: nos enim quid sumus?* Unde David percussit cor-
1. Reg. 24 suum, etiam de minima præfione oræ vestis Saulis: quia Christus
v. 6. Domini erat: qua designatur tenuissima laceratio, quæ verbis fit.

COLLECTA EX EPISTOLIS BEATI GREGORII.

Epistola igitur quinta his verbis depingit onus suum.

Greg. ex **S** Vb colore Episcopatus, ad sæculum sum reductus: & in Pastoralis
Regist. li. cura tantis terræ curis inservio, quantis me in vita laica ne-
1. epist. 5. quaquam deservisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia per-
 didi, & intus corruens; ascendisse videor exterius, unde me à condi-
 toris mei facie longè expulsum deploro. Conabar namque extra
 mundum, extra carnem fieri: cuncta phantasmata corporis ab oculis
 mentis abigere, & non solum vocibus, sed medullis cordis ad Dei
 speciem anhelans dicebam: Tibi dixit cor meum, quæsi vultum
 tuum: vultum tuum Domine requiram: nihil in hoc mundo appa-
Psal. 26. tens, nihil pertimescens. Videbar mihi quodam rerum vertice sta-
 re: ita ut in me penè impletum crederem, quod per Isaiam Domi-
Isaia 58. nus promittit: *Sustollam te super altitudines terre* (super altitudi-
v. 14. nem enim terræ sustollitur, qui ipsa quæ alta & gloriosa præsentis
 sæculi videntur, per mentis despectum calcat). A quo vertice cor-
 rui in timores & pavores, impulsus turbine huius tentationis: quia
 & si mihi nihil timeo, eis tamen qui mihi commissi sunt, multum

formido. Undique causarum fluctibus quatior, ac deprimor tempe-
 statibus, ita ut rectè dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestas*
demersit me. Redire ad cor desidero post causas, sed vanis ab eo co-
 gitationum tumultibus exclusus, redire non possum: ita ut obedire
 nequeam voci Prophetæ: *Redire prævaricatores ad cor:* sed stultis
 pressus cogitationibus, solummodo exclamare compellor: *Cor meum*
dereliquit me. Et paucis interiectis. Sed quis inter tot terrenas cu-
 ras valeat Dei mysteria prædicare, cum mihi difficile sit saltem re-
 colere? Pressus enim in hoc honore, negotiorum sæcularium tu-
 multu, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: *Deieciisti eos*
dum alleventur: quia dum foris videntur surgere, intus cadunt, si-
 miles fumo, qui ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit. Ideo
 scriptum est: *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Et illud,
Deus meus pone illos ut rotam: rota enim in anterioribus corruens,
 in posterioribus elevatur: quia quanto elevantur in bonis præsentis
 vitæ, tanto in æternis corruunt. Et quamvis aliqui sint, qui sic exte-
 riores provectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interius cor-
 ruant: sed mihi hæc difficilia sunt, quia & valde onerosa: & quod
 mens sponte non rec ipit, congruè non disponit. Hæc ille. Et quia
 scribebat forori Imperatoris, concludit epistolam his verbis: Impe-
 rari leo potest, fieri fieret leo: & quidem eius provisione simia vo-
 cari autem non potest. Unde necesse est, ut omnes
 culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputer, qui
 virtutis ministerium infirmo commisit.

Deplorat etiam, quod indignus & infirmus suscepit navem verni-
 stam, & vehementer conflam: in quam undique fluctus intrant,
 & quotidiana ac valida tempestate quassatæ, putridæ tabulæ naufragium sonant.

Idem sic ait: Dum contemplationis dulcedinem altè describitis,
 ruinæ meæ mihi gemitum renovastis: quoniam audiivi quid intus
 perdidisti, dum foris ad culmen regiminis immeritus ascendisti. Tantò
 autem me percussum mœrore agnoscite, ut vix loqui sufficiam: oculos
 enim mentis meæ doloris tenebræ obsident. Triste est quidquid
 aspicio: quidquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile ap-
 pareat: penso enim qualiter ab alto quietis meæ culmine corruens,
 ubi deiectus sum, & pro culpis meis in occupationis exilium à facie
 dominantis missus, quasi destituta viduæ vocibus cum Propheta di-
 co: *Qui consolabatur me, longè recessit à me.*

Et in Epistola 7. Depressus sum usque ad terram superposito onere,
 ita ut mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationis-
 que

Psal. 68.

v. 3.

Isaia 46.

v. 8.

Psal. 39.

v. 13.

Psal. 72.

v. 18.

Psal. 36.

v. 20.

Psal. 82.

v. 14.

Idem Epist.

4.

107. Epist.

Constan.

Epist. 6.

ad Patr.

Psal. 68.

v. 21.

Idem A.

nastasio

Epist.

Epist. 107. que aciem amittens, per experimentum dicam: *Incurvatus sum* & humiliatus sum usquequaque: tanta quippe occupationum onera depriment, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis enim causarum fluctibus quatior, & tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor. Periclitanti igitur mihi, orationis vestræ manum tēdite vos, qui in virtutum litoribus statis. Quod verò me os Domini, quod lucernam dicitis, quod multis prodesse perhibetis, hoc mihi ad iniquitatum mearum cumulum accedit, ut cum vindicari in me iniquitas debuit, laudes pro vindicta recipiam. Et in fine Epistolæ vocat Anastasium cui scribebat, ut veniat ad convivendum secū Romanæ. Quatenus (ait) dum vos videre meruerō, peregrinationis nostræ tedium, de æterna patria invicem loquendo, relevemus.

Idē Epist. 24. lib. 1. Consideranti mihi quod impar meritis, atque toto animo renitens, Pastoralis curæ pondera portare compulsum, caligo mentis occurrat, & triste cor nihil aliud nisi eas, quæ videre nihil sinunt tenebras, videt. Nam quid Antistes ad Dominum, nisi pro delictis populi intercessor eligitur? Qua igitur fiducia ad Deum pro peccatis alienis intercessor venio, apud quem de proprijs securus non sum? &c. Imò formido illud, quia cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Et valde perterritus, ne commissa mihi plebs fidelium, reatus mei additamento depereat, cuius nunc usque delicta, Dominus equanimiter tolerabat. Cum verò utrumque hunc timorem supprimo, & consolatam mentem ad pontificalis operis studia accingo, considerata ipsa rei immensitate, deterreor. Si scriptum est: *Mundamini qui fertis vasa Domini*: pondera quam munda cōversatio debet esse illius, qui ad æternitatis templum vasa viventia in sinu propriæ conversationis portat. Ideo Rationale iudicii præcipitur Aaron gestare, quia cor Episcopale, non cogitationes fluxæ, sed sola ratio constringere debet: in quo nomina duodecim antiquorum Patriarcharum erant scripta: quia Vitas sanctorum Episcoporum semper in corde gerere debet, & secundum eas vivere, &c.

Idem. Et post multa subiungit: Suscepto itaque Pastoralis curæ onero, cum cuncta hæc, atque alia huiusmodi multa cōsidero, videor, quod esse non possum: maxime quia hoc in loco quisquis Pastor dicitur, curis exterioribus graviter occupatur, ita ut sæpè incertum fiat, utrum Pastoris officium, an terreni Proceris agat. Et quidem quisquis regendis fratribus præest, vacare penitus à curis exterioribus non potest: sed tamen curandum magnopere est, ne ab his immoderate deprimatur. Igitur fratres sanctissimi (Episcopos appellat, quibus

bus scribebat) per venturum iudicem vos rogo, ut lassescentem sub onere, vestris orationibus iuvenis, & oremus pro invicem, ut salvemur: quia dum nos vobis per orationis opem coniungimus, quasi ambulantes per lubricum vicissim nobis manus tenemus: siquæ ex magna provisione charitatis, ut eo robustius singulorum charitas perfigatur, quo in alterum alter inaitetur.

Quod me ad Episcopatus ordinem cognoscitis pervenisse, si me diligitis, plangite: quia hic huius mundi tantæ occupationes sunt, ut per Episcopatus ordinem penè ab amore Dei me videam esse separatum: quod incessanter desleo, atque ut pro me Dominum exoretis rogo.

Dominus me à tanto huius loci periculo qualiter voluerit absolvat: quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus factus sum: quorum synthiciæ spatæ sunt. Gemo quotidie occupationibus pressus, & respirare non valeo. Ecce quo me patrocinia vestra perduxerunt: sed vos qui adhuc valetis, huius mundi occupationes fugite: quia quanto in eo quisque profecerit, tanto (ut video) ab amore Dei amplius decrescit.

Et Epistola 31. ad Philippum Comitem, qui dederat operam, ut ipse Pontifex crearetur. In quantum (ait) homo discurre, & investigare iudicia superna non sufficit, in tantum sub eis debet cervicē cordis inflectere. Et quia id quod sibi tribuitur, quo iudicio disponatur, ignorat, nec ad appetendum locum procax existere, neque ad repellendum contumax debet inveniri. Vnde indignus ego ad subeunda Episcopatus onera, iussioni Omnipotentis Dei, vestraque me voluntati subdidi, &c.

Tantis fluctibus quatior, ut vetustam ac putrescentem navem quam regendam occultis Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Ingemisco, quia sentio, quod negligēte me crescit sentina vitorum. Flens reminiscor, quod perdidit meæ placidum lirtus quietis: & suspirando terram conspicio, quam tamen rerum ventis adversantibus tenere non possum.

Quomodo nolebat recipere munera, habes Epist. 64. ubi rescribens Felici Episcopo, dicit: Quoniam non delectamur xenijs palmarianis, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarū actione suscepimus: sed eas, ne aliquod exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venundari: & id fraternitati tuæ transmissimus sigillatim.

Si sacerdotale officium, quod accepimus secure in sinistramus, & divinum adiutorium, & spirituum dilectio illorum procurant.

Idem 30. ad Ioann. Patric.

Epist. 41. ad Leand. Epist. Hispan.

Idē Epist. 7. lib. 2.

bi nobis aderit. Propterea frater Episcopo testimonium bonum quod habes in civitate Neapolitana, bonitatis tue augmento roboratur. Igitur sic te debes in præfati populi adhortatione assidua occupatione cōstringere, ut verbi tui fructum (quem in eis fueris operatus) in suis horreis Divinus condat agricola.

Et in 12. quia scribebatur ei, quod celeriter crearet Episcopum Neapolitanum, respondet: Quia (ait) utilitates illius Ecclesiæ summa cupio firmitate vallare, diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare: ut eam digna possim ordinatione Christo revelante disponere. Et ibi. cap. 69. dicit: Quod nulla cura eum magis sollicitabat, quàm cum ad consecrandum Episcopum, eius expectabatur arbitrium.

Et cap. 68. asserit, quod iuxta meritum plebium solent superno iudicio personæ provideri Pastorum.

Episcopus cum omnibus hominibus summo opere debet procurare pacem. Vnde Greg. ibi cap. 91. Ego attestante mihi conscientia, fateor, quia cum nullo homine habere scandalum volo, & quanta valeo virtute declino: ego per elationem nihil quaero.

Idē Epist. 15. ibid. 4. ad quendam Episc. Mat. 16. v. 26. Animarum lucrum Deo nostro, tota mentis intentione facere festinate: quia nomen Pastoris, non ad quietem, sed ad laborem suscepimus. Exhibeamus ergo in opere, quod signamus in nomine: & tamen semper considerate illud: *Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, &c.* Igitur peritura penitus contemnamus, &c.

Ibidem Epist. 32. scribens Mauritio Cæsari super Ioann. Episcopo Constantinopolitano, qui usurpabat sibi nomen universalis Episcopi, de superbia & fastu Episcoporum, inter alia dicit. Quid distanti sumus, qui populum Dei cui indignè præsumus, peccatorum nostrorum oneribus premimus? corpus despectis vestibus tegitur, & elatione cordis purpuram superamus: iacemus in cinere, & excelsa respicimus doctores humilitatis, & duces superbiæ: & ovina facies, lupinos dentes abscondimus. Exclamare compellor: O tempora! O mores! Ecce cuncta iacent, & tamen Episcopi, qui in pavimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expetunt. Ego (ait) cunctorum Sacerdotum servus sum: in quantum illi sacerdotum liter vivunt. Tumidi autem, qui contra statuta Patrum cervicem erigunt, in omnipotente Domino confido, quod cervicem meam sibi neque cum gladijs flectent.

Greg. Ad Episc. Cōstant. Pondera verò, & time quod de eodem Ioanne dicit Epistola 38. quod in principio cum electus est ad Episcopatum Constantinopolitanum, voluit fugere, ne esset Episcopus: postea verò ad hoc per-

ductus est, ut despectis omnibus Episcopis, solus Episcopus esse appeteret, & procuraret appellari.

Ibi. Quid sunt Episcopi, nisi astra cæli? quorum vita simul & lingua, inter peccata errorumque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent? Ut habetur Epistola 45. lib. 4. Gregorius cōegit quendam Marianum Monachum, omnino renitentem suscipere Episcopatum: Ideo scribit cuidam, quod consoletur eum: quia (ait) cuiuslibet officij valde onerosa est novitas: præsertim quia post longa quietis oria, eius proculdubio novitas perturbabitur. Ideo peto, ut cum venerit, tempestatum secularium procellas fugiens, semper apud vestram mentem portum quietis inveniat. Confido in Domino, quod ad interiora illum exaquet: & ad exteriora gerenda confortabit.

Epistola 4. lib. 6. ad Episcopum Constantinopolitanum, qui dixerat se infirmum ad tantum onus, respondet: Prima virtus est cognitio infirmitatis, atque ex hoc colligimus, vos benè posse susceptum ministerium implere quia hoc cognoscitis. Ille omnibus infirmior, qui suam non agnoscit infirmitatem.

Ibidem Epist. 5. eundem exhortatur ad tolerandum onus Pastoralis, asserens illud: *Si Christus pro omnibus mortuus est, restat ut qui vivunt, non sibi vivant, &c.* Et quia ille scripserat in Epistolis suis, quod semper anhelabat ad mentis tranquillitatem & quietem, & ad fugiendam cogitationum perturbationem, respondet, quod Pastor non potest funditus repellere perturbationem cogitationum & curarum terrenarum: quia scriptum est, quod etiam gigantes gerunt sub aquis, id est populis. Dicit tamen, quod huic curæ modus ponendus est, ne nimis exerceat: quia boni Pastores afflante Spiritu Sancto inter medias turmas populorum & negotiorum nō obruuntur, neque caput mentis submittunt: ambulant per siccum in medio mari: & impletur in eis illud Isaia: *Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.* Et quantum ad periculum officij Pastoralis, & securitatem solitudinis, respondet, quod ubique est periculum, & sola Dei gratia salvat. Nam Loth in perversa civitate fuit iustus, & in monte peccavit: Angelus etiam peccavit in exilo; homo verò in paradiso.

Ibidem Epistola 29. ad quendam: Ego te bene vivere scio: me autem multis peccatis oneratum novi: quod si tu etiam peccator es, me tamen multo melior: quia tu tua tantummodo peccata, ego & aliorum qui mihi commissi sunt, porto.

Servi Dei præsentis pascunt sapore conversationis & doctri-
absentes verò, odore bonæ famæ.

Idem Ad Andream Scolast.

2. Ad Corinthios. 5. v. 15.

Isai. 43. v. 2.

Idem Ad Anastasium Presb.

Genes. 31. v. 38. Pondera labores Pastoris terreni pro pecoribus servandis. Vide quid Iacob dicat: *Viginti annis fui tecum, oves tuas steriles non fecerunt, nec caprum a bestia ostendi tibi, dieque nocteque astu urgebar. Et gelus fugiebatque somnus ab oculis meis, &c.* Quid ergo nos facere par est pro ovibus Christi?

Epistola 125. lib. 7. ad Leandrum, qui cum in Epistola laudaverat: Nolite (ait) me vocare Noemi, id est pulchram: sed vocare me maram: quia amaritudine plenus sum: neque enim bone vir hodie ego sum ille, quem nosti. Multum fateor exterius proficiendo, interius

Psal. 72. v. 18. cecidi. De illorum numero sum, de quibus scriptum est: *Deiecit eos dum allevarentur: cum elevatur enim, deiecitur ille, qui honoribus proficit, & moribus cadit.* Ego enim vias mei capitis, id est

Christi, sequens, summopere esse decreveram opprobrium hominum, & abiectio plebis, atque ascensus disponere in valle lacrymarum: ut tantò verius intus ascenderem, quantò foris per convallum lacrymarum humiliter iacerem: At, me multum nunc deprimunt honor onerosus, curæ innumerae perstrepunt: & cum sese ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladiis scindunt, nulla cordis quies est: prostratum & in infimis iacentem ac

sux cogitationis pondere depressum, nulla aut rara valde contemplationis penna in sublimia levat. Torpet ignava mens, & circumlatrantibus curis temporalibus, iam penè ad stuporem deducta, cogitur modò terrena agere, modò etiam quæ sunt carnalia dispensare. Aliquando vero studio exigere, compellitur quædam etiam cum

culpa disponere. Quid multa loquar? Vista suo pondere sanguinem sudat, id est culpam. Prospero flatu navigabam, quando in Monasterio tranquillam vitam ducebam: sed procellolis subito moribus tempestas exorta in sua perturbatione me rapuit, & prosperitatem itineris amisi: quia perdita quiete, naufragium mentis pertuli. Ecce

nunc in undis versor, & tuæ intercessionis tabulam quaero, ut qui in navi integra dives pervenire non merui, saltem post damna ad littus per tabulam reducar. De podagra verò dolore, quo scribis te affligi, ego etiam assiduo dolore vehementer attritus sum. Sed consolemur, quia potius sunt dona, quàm flagella dolores hi, quibus delicta purgamus. Præterea ex benedictione B. Petri mitto vobis palium ad sola Missarum solemnia utendum. Hæc ille.

Epistola 126. lib. 7. Qui per iter huius mundi vasa auri & argenti portat, hoc est, magna merita, caveat à latronibus, id est dæmonibus, de vanitate tantibus. Qui enim non potuerunt in principio impedire bona opera, ne fierent, postquam facta sunt, reducunt ea in mentem, ut decepti

ta mens admiretur quàm fiat magna, quæ fecit, & sic ea perdat. Contra quem per Ezechielis dicitur: *Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in homine tuo, appetendo scilicet proprii nominis gloriam.* Ideo contra eam ibi dicitur: *Quo pulchrior es, descende, id est eade à gratia mea, nempe ob elationem tuam.* Remedium ergo contra hoc est iugiter ad memoriam reducere propria delicta. *Ezech. 16. v. 15. Ca. 32. v. 19.*

Væ qui culmen regiminis non ad officium portandi oneris suscipit, sed ad appetitum gloriæ, & transitorij honoris. Væ qui dux Christianæ militiæ fieri sustinet, nondum veteranus miles, id est diu exercitatus in omnium victoria. Episcopus est aurora oriens, quando de novo venit, non ut præsit, sed ut profit. *Epist. 16. lib. 12. ad Abbatem montis Sinai.*

Nos sub colore Ecclesiastes regiminis mundi huius fluctibus volumur, qui frequenter nos obrunt: sed manu celestis gratiæ protegente, de profundo relevamur. Vos ergo qui in tanta quietis vestre serenitate tranquillam vitam ducitis, & securi quasi in littore statis, nobis navigantibus, aut potius naufragantibus, orationis manum tendite: & conantes ad terram viventium pergere, quantis poteritis precibus adiuvate.

Episcopus puniens, debet assimilari patri carnali, qui filium flagellat, & tamen ei omnia bona sua servat, & cum heredem habere desiderat. His ergo quos affligimus, dulcedinem charitatis in mente servare debemus.

Et ad 7. interrogationem Augustini Episcopi. Anglorum, dicit, Sancta Ecclesia in hoc tempore quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat: ut sepe malum quod adversatur, portando & dissimulando compescat. *Idem ex Reg. lib. 12.*

Quod ad Episcopos pertineat illud, *Videant opera vestra bona, ut glorificent Patrem vestrum qui in calis est.* Nota verba Gregorij. Qui iam humanæ laudis concupiscentiam calcare sufficit, peccat bona sua opera occultando: quia defraudat proximum à bono adificationis, & assimilatur illi, qui iacto semine, agit ne germinet. Qui autem intentione divini gloriæ ostendit opera sua, etiam ea quæ publicè facit, abscondit: quia cum soli Deo in hoc placere curet, solum ipsum in testem censetur habere. Qui autem in opere occulto quod facit, desiderat deprehendi & laudari ab hominibus, hic in publico censetur fecisse opus suum: quia tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes quæsit. *Idem Matth. 5. v. 16.*

Caveat Pastor ne alios iuvando, se desolat: ne alios erigens, eadant nam

nam aliquibus magnitudo virtutis occasio perditionis fuit: nam virtus quando vitijs aliorum renititur, quadam delectatione animus libet blanditur: quo fit, ut iam metum suæ circumspeditionis abiciat, & in quadam secura sui confidentia requiescat: cui iam torpenti seductor callidus omne quod bene gessit, enumerat: eamque quasi ceteris præpollentem, in tumore cogitationes exaltat, sitque fovea mentis, memoria virtutis, cui dicitur Ezechiel. 32. *Quo pulchrior es, descende: & dormi cum incircumcisis.* Et ibidem. *Habundantiam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, quærens scilicet privatam laudem, & gloriam singularem.* Igitur bonus Pastor, numquam aspiciat recta quæ agit: sed quæ agere negligit, semperque sese deorsum premat: ut dum cor ex memoria infirmis, attrahitur, apud humilitatis auctorem robustius in virtute solidetur.

SEQUUNTUR QUÆ AD AM EX DIVO BERNARDO AD
Eugenium.

De Confiderat. lib. 1.

MAXIME condoleo occupationibus tuis, si tamen doles: tu: quod si non doles, tunc longè magis doleo, sciens longius à salute esse membrum quod obtupuit: & periculosius laborare, quod se esse ægrum non sentit. Absit ut de te id suspicem: utpotè assuetus delitijs dulcis quietis, ideo non potes desuevisse tam cito, neque subito non dolere substractas: quoniam plaga recedente dolore non caret: nondum obcalluit vulnus, & versum est in insensibile. Scio quod non deest tibi materia iusti doloris à quotidianis infirmitatibus, in vitis avelleris à tuæ Rachelis amplexibus: & quoties avelleris, toties renovatur dolor: nihil tamen plus metuo tibi quàm quod per consuetudinem ad hoc devenias, ut iam non sentias dolorem: quoniam avelleris à Rachel, & implicarijs negotijs. Noli nimis credere affectui tuo qui nunc est: nihil tam fixum animo, quod neglectu tempore non obsolescat. Vulneri vetusto & neglecto, callus obducitur, & eo insanabile, quo insensibile fit. Denique dolor continuus & acerbis diuturnus esse non potest: quia aut de remedio consolationem accipiet, aut de assiduitate stuporem. Quid non intervertat consuetudo? quid non assiduitate duratur? Primum importuna

bile tibi videbitur onus negotiorum: processu temporis si assuescas, reputabis non adeo: paulo post leve senties: post, neque senties: paulo post, etiam delectabitur: ita paulatim in cordis duritiam itor: & ex illa in aversionem. Vereor ne in medijs occupationibus (quoniam multe sunt) dum defidis finem, frontem dures: & ita sensum teipsum prives sensu iusti utriusque doloris. Itaque multò prudentius erit, quod te subtrahas occupationibus saltem ad tempus, quàm quod patriaris trahi ab ipsis, & duci ad cor durum: quod semetipsum non exhorret, quia neque sentit, quod compunctione & devotione non scinditur, pietate non emollitur, &c. Nemo autem duri cordis salutem unquam adeptus est: nisi quem miserans Dominus, auferat ab eo cor lapideum, & det ei cor carneum. Ad hoc te trahent maledictæ istæ occupationes, si te totum dederis illis, nihil tibi relinquens. Volo esse tibi Iethro, ac dicere tibi: *Stulto labore consume- tis in tot occupationibus temporalibus, quæ non sunt nisi afflictio spiritus, evisceratio mentis, evacuatio gratiæ: nam fructus horum quid nisi araneorum telæ: de mane ad vesperam litigare, aut litigantes audire? Igitur si hæc deploras, emenda: neque te unquam ad ista duraveris quolibet usu vel assiduitate.* Nolo quod in hoc habeas patientiam, immo impatientiam. Hebetati cordis inditium est propriam non sentire continuam vexationem, ac servitutem. Itaque consulo tibi, non fias servus hominum, non consumas totum tempus in audiendo leges Justiniani, lites & cavillationes, dic: *Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.* Tuum principale munus est, ædificare Ecclesiam, docere populos, meditari in lege Domini: quæ sola est immaculata convertens animas. Non dico quod totum te subtrahas illis secularibus occupationibus: sed quod non tradas te totum, si es homo omnium, omnibus omnia factus, esto etiam tui: alioquin quid tibi prodest, si universos lucreis, & teipsum perdas? Habe igitur te, & si omnes veniunt ad bibendum de fonte tuo, bibe etiam & tu: tu solus sitiens permanebis? Qui sibi nequam, cui bonus? Itaque non totum te des actioni, neque semper: sed considerationi aliquid tui cordis, & temporis sequestra, vacas Deo: quia & ibi præordinas quæ agenda sunt secundum Deum, non precipitanter fiant: tibi primò scrutaris, & ordinas effectus & actus tuos, demum alienos. Itaque huic tam pio, quàm utili otio nullam in vita operam dare, vitam perdere est. Imitare Sanctum Gregorium, qui ultimam partem Ezechielis obscurissimam in otio exposuit, eo tempore quo Vrbs erat obsessa: & in summa tempestate negotiorum, ut ex eius præfatione liquet.

Exodi 18.
v. 18.

Psal. 118.
v. 85.

Non te (ait) ingeras iudicare de terrenis possessionibus hominum: etiam contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum, dicebat Apostolus. Illę autem causę graves quas ad te intrare necesse est, assuesce breviter decidere: predicans frustratorias & venatorias dilationes: nihil enim ita absque labore manifestam facit veritatem, ut brevis & pura narratio.

Causa vidue intret ad te, causa pauperis, & eius qui non habet quod det. Multas causas etiam indignas audientia, iudica: ut illę quę pręferunt manifestam ambitionem. Si discipulus Christi es, ignescat zelus tuus, exurgat auctoritas tua contra generalem impudentiam ambitionis, &c. Flagella eos cum Christo, nec aures eis prębeas: timeant te nummularij, nec fidant in nummis, sed diffidant: abscondant res suam a te, scientes te paratorem ad effundendum, quàm ad recipiendum.

Quatuor ergo tibi (ait) consideranda suadeo, scilicet te, quę sub te sunt, quę circa te sunt, quę supra te sunt. Primo nosce te: alioquin nihil tibi proderit scire mysteria omnia, si te nescieris. A te ergo incipiat consideratio tua: imò etiam in te semper finiatur. Quidquid se offerat, quod non pertineat ad salutem tuam, mox respiciendum. De te ergo considera quis, & qualis sis. Abiectus eras in domo Dei, dictum est tibi: Amice ascende superius super gentes, ut probaret te, an amicus eius sis. Non certe elevatus es ad dominandum, sed ut evellas, & destruas, & disperdas, & ædifices, & plantes. Nihil horum factum sonat, sed schemate quodam rustici laboris, labor spiritualis expressus est. Sarculo tibi opus est, non sceptro. Absit quoddam delitij resolvable, aut pompis. Non blandiatur tibi cathedra excelsa: est enim specula, unde omnia prospectes, unde sollicitudine urgearis omnium Ecclesiarum, non auri & argenti, quę in te abominabilis erit: non ut domineris. Planè enim Apostolis, & tibi interdicitur dominatus, cum dicitur: Reges gentium dominantur eorum, &c. vos autem non sic, &c. Et Apostolus probabat se plus ministrum, quia in laboribus plurimis, in carceribus abundantibus, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, &c. Non licet tibi gloriari in cathedra: sed cum ipso Apostolo in cruce Domini nostri Iesu Christi. Felix qui dicere potuit: Plus omnibus laboravi. Et si labor terret, merces invitet. Exi ergo in agrum Domini tui, & vide quantis silvescat spinis & tribolis: accingere gladio tuo (quod est verbum Dei, & auctoritas puniendi) fac vindictam in nationibus, increpationes in populis.

Filius es Apostolorum & Prophetarum, esto fide & moribus, per quę

quę vicerunt, & operati sunt iustitiam. Valde tibi commendando humilitatem: nulla splendidior gemma in ornatu Pontificis: quo enim ceteris excelsior, eo humilitate apparet illustrior. Item monstruosa res est, gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: sermo multus, fructus nullus, lingua magniloqua, manus otiosa: volutus gravis, & actus levis: ingens auctoritas, & nutans stabilitas.

Confer ergo tua posteriora prioribus: si in Pontificatu profecisti, in virtute, in sapientia, in intellectu, in suavitate morum, &c. an fortè defeceris: si sis patientior, an impatientior solito: iracundior, an lenior: insolentior, an humilior: affabilior, an austerior: exorabilior, an difficilior: pusillior animo, an magnanimior: serius magis, an plusculum dissolutus: timorator, an fortè fidentior quàm oportet, &c. Oportet etiam quoddam innotescat tibi zelus tuus, clementia tua, discretio quoque moderatrix earundem virtutum: qualis sis in donandis iniurijs, qualis in vlciscendis: quàm in utroque providus observator modi, loci, temporis: nam hæc tria sunt consideranda in usu virtutum harum, ne non sint virtutes, si præter hæc reperiantur: nam caligante oculo discretionis, vna præripit locum alterius, seu occupat terminos. Procedit autem hæc caligo, vel ex ira præcipitante, vel ex molliori affectu censuram iudicij enervante. Oculus ira turbatus, nihil intuetur clementer, suffusus autem quadam fluxa & muliebri mollicie animus, rectum non videt. Non eris innocens, si punias eum cui fortè parcendum esset: aut parcas ei qui fuerat puniendus.

Examina etiam qualem te in tribulationibus invenis, si constantem in tuis, si condolentem in alienis. Perversissimi cordis eris, si in tuis inveniaris impatiens, & in alienis incompatiens. Item si in prosperis, vel modicè animum relaxas a sui custodia & disciplina, quod pauci vitant. Nam in incautis, prosperitas se habet ad disciplinam, sicut ignis ad ceram, & radius solis ad glaciem: & facilius inveniuntur, qui in adversitate retinuerunt sapientiam, quàm qui in prosperitate non perdiderint. Magnus ille est cui inter prospera saltem risus indecentior, aut sermo insolentior, aut immoderatio cura corporis vel vestis, non irrepsit. Nugę sint longe ab ore tuo: nā inter sæculares, nugę, nugę sunt: in ore Sacerdotis, blasphemix: interdum si incidant, ferendę fortassis, referendę nunquam: immoderandum in aliquid serius, quod utiliter & libenter audiat, & si perfeedatur otiosis. Consecrasti os tuum Evangelio, talibus iam illud aperire, illicitum: assuescere, sacrilegum est. Verbum scurrile, quod

quod faceti urbani ve nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul etiam ab aure relegandum. Fædè ad cachinnos moveris, fædus moves: detrahare autem, aut detrahentem audire, quod horum damabilius sit, non facile dixerim. De avaritia non loquor: quia pecuniam quasi paleam dicaris habere.

QUOMODO PRÆLATVS ERGA SVBDITOS SE GERERE debeat.

Ex eodem Bernardo ad Eugenium de Considerat.

Bern. ad
Eug. l. 3.

Admonet eundem Eugenium Bernardus, ut opprimat oppressores, ut puniat acriter iniuste appellantes, scilicet quia appellant ad Sedem Apostolicam, non quia gravantur, sed ut gravent: Et ut talibus non solum non prosit appellatio, sed etiam obstat: hoc est propter hoc graviter puniantur. Multa ibi invenies de malis, quæ sequuntur ex frivolis appellationibus. Vehementer etiam ibi invenitur contra Summum Pontificem, qui eximit subditos à iurisdictione suorum Prælatorum, & eos sibi facit immediatos.

Ibidem. Quid peius impunitate vitiorum? Impunitas filia est incuriæ, mater insolentiæ, radix impudentiæ, nutrix transgressorum.

Ibidem. l.

4.

Luc. 10.

v. 35.

1. Cor. 15.

v. 10.

Ibidem l.

3.

4. liber exponit, quomodo se debeat gerere erga domesticos & Romanos. Si dicis, Romani protervi & durissimi sunt, attende (ait) fac quod tuum est: non dicitur tibi, sana illum, sed *Curam illius habere*. Et Apostolus non dixit: Plus omnibus fructificavi: sed *plus omnibus laboravi*, &c.

Vides (ait) omnem Ecclesiasticum zelum fervere pro sola dignitate tuenda: honori totum datur, sanctitati nihil, aut parum. Si causa interveniente submissius agere, ac socialius te habere tentaveris, absit (inquiunt) non decet: temporis non congruit, maiestati non convenit, quam geras personam attendito. De placito Dei ultimum est: pro iactura salutis nulla cunctatio: solum quod sublime est, hoc salutare dicunt: & quod gloriam redoler, id iustum. Omne humile probro ducitur, ut facilius invenias qui velit esse humilis, quam qui velit apparere. Et tamen illi veri antiqui Pastores, qui se totos pascendis ovibus exponebant, nihil seipsum reputabant indignum, nisi quod saluti ovium obviare putarent: non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes sua & seipsum pro animabus. Vnde Apostolus ait: *Ego autem libentissimè impendam, & superimpendam ipse*

2. Cor. 12.

v. 15.

pro

pro animabus vestris: Unica eorum pompa voluptas, quæstus erat parare Domino plebem perfectam. Immo omnibus modis satagebant in multa contritione cordis & corporis, in labore & ærumna, in fame & siti, in frigore & nuditate, &c. Hæc consueverunt: nunc verò disfluit. Sed vide: Nunc perseverat eadem cura, sollicitudo, anxietas, æmulatio: sed non tamen ad salutem animarum, sed ad alia commoda nostra. Igitur non erubescas Evangelium, opus fac Evangelistæ: manifesta illis veritatem. Si dicis: Irrident me evangelizantem: ideo tu magis insiste opportune, importune, clama, ne cesses, si forte audiant, & quiescant. Et pondera, quod ad acceleratos præcipit clamare. Fateor populum istum usque adhuc dura fronte, & indomito corde: sed utrum indomabili, nescio unde liquido scire possis. Potest fore quod necdum fuit. Si tu quidem diffidis, sed apud Deum non erit impossibile omne verbum. Si dura fronte sunt, durato & tu è contra tuam: nihil tam durum, quod duriori non cedat. Dominus ad Prophetam dicit: *Dedi frontem tuam durior*

Ezech. 3.

v. 8.

Mich. 6.

v. 5.

frontibus eorum. Explesti partes tuas, si agis cum populo tuo, ut dicere possis: *Popule meus, quid tibi debui facere, & non feci?* Si sic fecisti, neque profecisti: exi de Hur Chaldaeorum & vade, evangeliza alijs civitatibus.

Ber. Eug.

Conf. l. 4.

Circa familiares verò, valde illi commendat, ut sint boni viri. Neque (ait) te dixeris bonum malis innitentem: aut si bonus sis, bonitas tui solius, quem fructum habere potest?

Circa distributionem officiorum & beneficiorum, tibi (ait) imputa quicquid pateris ab eo, qui sine te potest facere nihil. In eligendis his, absit quod attendas ad preces: consilio, non prece hic agendum. Sunt quæ necessario à nobis rogantium aut extorquet importunitas, aut necessitas meretur: at istud in his quæ nostra sunt. Vbi autem non licet quod volo facere, quis locus roganti? Itaque pro quo rogaris, sit tibi suspectus: qui verò pro se rogat, iam iudicatus est. Neque interest per se, an per alium quis roget. Adulantem, & ad placitum cuiusque loquentem, unum de rogantibus puta. Si ad talium blanditias cor tuum emolliri senseris, memineris scriptum: *Omnis homo primum bonum vinum ponit, sed cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est*. Viri callidi & dolosi proprium esse solet, tunc prætereundum humilitatem, cum aliquid obrinere voluerit. De quo scriptum est: *Est qui nequiter se humiliat*. Verbosulum adolescentem, & studentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, non aliud quam hostem iustitiæ reputes. Pro his dicitur tibi: *Manus cito ne tu ini imposueris*. Tales elige, quos postmodum elegisse non poeniteat,

Ioan. 2. v.

10.

Eccl. 19.

v. 23.

1. Tim. 5.

v. 22.

reus, quia turpe est tibi sepe retractare quod feceris: & iudiciū tuū frequenter periclitari non decet. Quæ facere debes, prius diligenter tracta apud te, & cum his qui te diligunt, iuxta illud Ecclesiasticū: *Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebis.* Elige viros probatos, non probandos: quia in Curia potius deficiunt boni, quam meliorentur mali. Assume ergo potius cunctantes, & renuentes, quam volentes & recurrentes. Compelle illos intrare, qui prætor Domini timeant nihil, nihil sperent, nisi à Domino: in cunctis bene morati, qui sint in consilio providi, in iubendo discreti, in disponendo industrij, in agendo strenui, in loquendo modesti, in adversitate securi, in prosperitate devoti, in zelo sobrij, in misericordia non remissi, in otio non otiosi, in convivio non effusi, in cura rei familiaris non auxij: qui quod verecundè excusant, obstinatius non recusant: qui vulgus non spernant, sed doceant: divites non palpant, sed terreat: pauperes non gravent, sed foveant, &c. qui orandi officium gerant, & in omni re plus fidant orationi, quam suæ industrie vel labori: qui se amabiles præbeant, non verbo, sed opere: se reverendos exhibeant, sed actu, non fastu: qui humiles cum humilibus, duos durè arguant, malignantes coerceant, reddant retributionem superbis: qui non de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi se, vel suos ditare festinent: qui si mittantur à te cum legatione ad alia regna, non afferant preciosa terrarum: sed relinquunt pacem regnis, quietem Monasterijs, Ecclesijs ordinem, Clericis disciplinam, &c. Subditque ibidem pulcherrima quorundam legatorum exempla, qui redierunt pauperes, neque munera accipere voluerunt.

Idē ad Eugen. de cōsider. lib. 4. 1. Tim. 3. v. 5.

Insuper diligenter gubernare domum tuam: nam ut dicit Apostolus. *Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?* Non quò minimis domus tuæ intendas, cum sis occupatus maximis. Nullo ergo modo implices animum curis rei familiaris ac rerum tuarum, cum oporteat te habere animum liberum, quem nulla sibi vendicet violenta occupatio: nobilem, quem nulla deorsum trahat indigna affectio: firmum, quem nulla concutiat repentina turbatio: invictum, quem nulla fatiget etiam continua tribulatio: amplum, quem nulla coarctet rei temporalis amissio. Et hæc habere non poteris, si divideris animum: & partem dederis rebus Dei, partem regulis tuis. Alium ergo pone, qui pro te molat, & solus implicetur. Nam quædam per te solum agere debes, quædam per te simul & per alios, quædam per alios tantum, & in hoc postremo loco, sunt curæ tuarum rerum temporalium: præfice ijs fidelem servum qui non fraudet, & prudentem, qui non fraudetur, & da illi au-

toritatem & facultatem pro libito agendi, cui omnes obediant, & nemo illi dicere possit: Cur sic fecisti? Clandestinat & susurratas delationes non accipias adversus eum: magis detractiones censeas. Et hanc velim generalem tibi regulam constituas, ut omnem qui palam veretur dicere, quod in aure loquutus est, suspectum habeas: quòd si coram dicere noluerit, ut tu iudices, delatorem crede, non accusatorem. Igitur tu illi præposito habeas fidem, ut tu tibi vacare possis, & Ecclesiæ Dei.

Si dicis, non invenio fidelem, vel prudentem cui sic plenè fidam: consulo quòd potius sustineas minus fidelem, quàm quòd te immergas labyrintho huic: Iudas enim fuit economus Salvatoris.

Idem ibidem. Sacerdotes domestici tui, nisi honestiores cæteris sint, in fabula omnibus sunt: Igitur in vultu, in habitu, in incessu illorum, qui circa te sunt, nihil residere impudicum, nihil indecens patiaris. Et memento quod dicit Sapiens: *Filie tibi sunt, noli faciem hilarem ad eas ostendere.* Non tamen suadeo tibi austeritatem, sed gravitatem, quia illa fugat infirmiores: hæc verò reprimat leviores: illa quidem si adsit, facit odibilem, hæc si desit, facit contemptibilem: in omnibus tamen modus melior. Ego, nec severius velim, neque dissolutius. Quid hac mediocritate gratius? ut non de severitate sis oneri, neque de familiaritate contemptui? Ad hoc semper est necessaria custodia oris: quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. Vbiq; ergo frenanda lingua præceptis: præsertim in convivio. Igitur actu sis severus, vultu serenus, verbo serius: ament te domestici tui: si non, fac ut timeant. Provide Cappellani in necessarijs: vide ne egeant.

Tales studeo habere familiares, qui si velles aliquatenus deviare, non sinerent, frenarent præcipientem, dormitantem excitarent, quorum libertas excedentem corrigeret, extollentem reprimeret: quorum constantia & fortitudo nutantem firmaret, erigeret diffidentem: quorum sanctitas, ad omnia te bona incitaret.

In fine huius 4. libri docet quomodo se habere debeat cum potentibus iniquis: Quando (ait) malitiæ iuncta est potentia, aliquid tibi super hominem præsumendum est. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur: timeat orationem tuam, qui admonitionem contemnit: cui irascaris tu, Deum sibi iratum, non hominem, putet.

Familiares tui (si non sunt spirituales) non diligunt te, sed tua: imò nec te, nec tua, sed quæ sua sunt, quarunt: & ea venantur adulationibus, &c.

Ecclesiasticus. 7. v. 26

Idem. De Considerat. lib. 4.

COLLECTA EX EPISTOLIS BERNARDI, ET ALIIS
eiusdem operibus.Ber. serm.
10. super
Cant.

Sed rebus raritas pretium facit, nihil in Ecclesia pretiosius, nihil optabilius bono vtilique Pastorem: nempe rara avis est ista, quem propria cura animæ non impedit à sollicitudine commissa- rum, aut retardat: qui non quærit quæ sua sunt, neque quod sibi utile est, sed quod multis.

Quod si talis ad regimen animarum assumitur, qui se neque congaudendum sentit primum, neque promptum ad condolendum talis quidem alijs non prodest, sibi obest plurimum: pascatur autem gregem exemplo ædificationis, verbo prædicationis, fructu orationis: habeat tria, scilicet bonitatem, disciplinam, & scientiam. Primum dat exemplum, secunda corripit, tertia instituit.

Eget Pastor eruditione, sed multò magis vñctione, quæ sola docet de omnibus. Eget vigore, & fervore: vigore quidem, ne cedat tribulationi, sed pro iustitia persecutionem viriliter sustineat: fervore autem, ut nullis capiatur voluptatibus, nullis illecebris enervetur: iam non sibi vivere studens, sed ei qui pro eo mortuus est. Cum infirmantibus infirmetur, vratur cum scandalizatis, fiat etiam (si oportet) Iudæis, Iudæus: cum Iob, sit frater draconum, & socius struthionum: non timeat pro fratribus cum Moyse deleri de libro vitæ, & cum Paulo anathema esse à Christo.

Matth.
24. v. 45.

Idem. Censura numquam remissa, intermissa tamen plerumque plus proficit. Vigor iustitiæ semper fervidus, sed nunquam præceptum non enim omne quod licet, statim expedit. Estuet zelo charitatis alioqui improbe præest, qui non prodest. *Fidelis* (ait Dominus) *servus, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore.* Vide (ait idem) quia constitutus es non ad imperandum, sed ad dispensandum.

Et Serm. 58. super Cantic. Acceptatio Prælatuæ procedere debet ex quadam intima stimulatione sollicitante nos æmulari fratrum nam salutem; æmulari decorem domus Domini, incrementa lucrum eius, incrementa frugum iustitiæ eius, laudem & gloriam eius, ut evellat, & destruat, ædificet, & plantet.

Idem super
Cant. Ser.

Tu autem frater, quam dementia aliena curare, aut ambis, aut acquiescis, cui adhuc nulla aut cantilla charitas, ut fervore lique-

cas,

cas, pavore deficias, perturberis tristitia, avaritia contraharis, protraharis ambitione, convitijs exagiteris, curis evisceretur, honoribus tumcas? &c. Demum (ait) periculosissime promovetur, qui nondum adeptus est plenam charitatem, etià si alijs virtutibus pollere videatur, etiam si habuerit omnem scientiam, & dederit omnem substantiam suam pauperibus, &c.

Idem in Epist. 42 ad Henric. Episcopum Senonen. fingit carnali Pastori oves, id est populum dicentem: Si instar mei, qui ovis sum, Pastor meus etiam corvus graditur, vultum gerens deorsum, & terram semper respiciens, & soli ventri mente ieiunus, pabula querens, in quo discernimur? Si venerit lupo, quis prævidebit & occurret? Quid indecentius, quam quod Pastor more pecorum sensibus incubet corporis, hereat infimis, inhiat terrenis, & non erectus stet ut homo, suspiciens caelestia, quæ sursum sunt querens & sapiens, non quæ super terram?

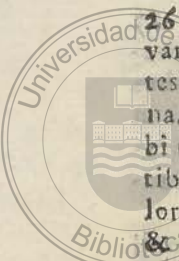
Dic mihi Sacerdos, qui amas pretiosum habitum, quæris placere Deo, an mundo? Non quidem Deo: Si verò mundo, cur ergo Sacerdos? Nam si Deo non places, neque illum placas: si non placas, cur Sacerdos?

Væ (ait idem) ministris infidelibus, qui necdum reconciliati, negotia reconciliationis alienæ apprehendunt: quasi homines qui iustitiam fecerint. Væ filiis iræ, qui se ministros gratiæ profitentur. Væ qui nihil habent de spiritu mansuetudinis: quo præoccupatos in aliquo delicto possint instituere, considerantes seipsum, ne & ipsi tententur. Procul ab eis viscera misericordiæ: se vire potius, & tyrannos se exhibere latantur: quæstum æstimant pietatem: transitoria damna valde timent, quia temporalia lucra sectantur, nolunt sustinere persecutionem propter iustitiam: quoniam magis terrenam mercedem quærunt, quam iustitiam.

Idem Epist. 24. Curritur ad Ecclesiasticas curas: tamquam sine curis iam quisque victurus sit, cum ad curas pervenerit. Et qui nondum has curas experti sunt, videntes alios qui iam humeros submisserunt huic sarcine, non solum non gemere tamquam sub onere, sed insuper appetere plus onerari: non deterrentur periculis, quæ cubi vbi mortis memoria? vbi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa iudicii? Quod ascendis miser? Ut ab altiori gradu sit casus gravior? neque enim paulatim decides, sed tamquam fulgur in imperu vehementi (quasi alter Sathanas) subito deiiceris. Non cum tanta alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera gra-

D

Væ

26
vari profectò metuerent, nec cum tanto labore & periculo dignitates affectarent: affectant autem, quia sola attenditur gloria, non pena. Væ tibi Episcopo, quia peccata populi comedis: ac si propria tibi minus sufficere viderentur. Dic mihi, quantum desudas ut gemitibus, orationibus, pœnitentia, prædicatione, &c. diluas peccata illorum, quorum bona comedis? Venies miser ante tribunal Christi, & audietur gravis querela populorum, accusatio dura eorum quorum vivere stipendijs, neque diluere peccata: quibus facti sunt duces cæci, & fraudulentii mediatores. Quid tibi insipiens delitiz sapient, quid divitiæ illæ oblectant oculos, quibus mercaris tam grave iudicium? tam duræ temetipsum obligans rationi? Univerſa quidem vsque ad quadrantem novissimum exigeris. Non licet tibi de facultatibus Ecclesiæ luxuriari, & in superfluitatibus consumere: sed solum vivere: non licet ditari, non licet consanguineos extollere, non licet palatia ædificare. Denique quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altari retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.

Idem: Res pauperum non pauperibus dare, per sacrilegij crimen esse dignoscitur: nam patrimonialia sunt pauperum facultates Ecclesiarum & sacrilega eis crudelitate surripitur, quidquid ministri, & dispensatores ultra victum accipiunt, & vestitum. Neque enim ordinavit Deus his qui evangelio servant, de evangelio quærere divitias, vel ornatum: sed vivere ex eo, ut scilicet sint contenti alimentis corporis, non gulæ irritamenta: & quibus togantur, non quibus ornentur, accipere. Quis (ait) rapuit ab ore Apostolorum hoc verbum gratiæ & fiduciæ: *Ecce nos reliquimus omnia & sequimur te*? Ecce enim ut populus, sic Sacerdos: similiter volunt divites fieri: immo abundantius hanc quærunt consolationem: similiter amici egent, ut in aliena tabernacula recipiantur, utpote propria non habentes.

Côtra Episcopos immemores sui officij pulchrè agit Bernardus super Cant. serm. 10. & 33. & 77. & in sermone Conversionis S. Pauli, & in Epist. 42. ad Henricum Episcopum.

Idem Epistola 201. Narrat hic, quomodo quidam Abbas conditione timidus & verecundus, excusabat se à prædicando & gubernando: allegans suam indignitatem, &c. cui ille inter cætera dicit: Neque sterilis verecundia grata est, neque humilitas præter veritatem laudabilis: officium tuum attende: pelle pudorem consideratione officij. Sed non sum (inquis) ad ista sufficiens: quasi verò devotio accepta non sit ex eo quod habes, non ex eo quod non habes.

De solo tibi credito talento respondere tibi para, securus de reliquo: si multum accepisti, da multum: quod si modicum est, & id tribue. Etenim qui in modico fidelis non est, neque in maximo. Totum da, quia totum repetendum est, vsque ad novissimum quadrantem: sed sanè quod habes, non quod non habes.

Bernar. Epist. 236. ad Cardinales, quia elegerant in Papam, Abbatem filium suum Eugenium, inter cætera, sic dicit: Potuit contingere quod de beneplacito Domini fieret hæc electio: sed non sum securus: quoniam filius delicatus est, & tenera verecundia eius: afflucta potius otio & quieti, quam tractandis quæ foris sunt: timendumque, ne non ea auctoritate qua oportuerit, sui Apostolatus officia exequatur. Quid putatis gerere animi, nunc hominem illum, qui de secreto internæ contemplationis & amica solitudine cordis (tanquam infans è gremio & sinu matris) subito perturbatus, tractum se ad medium videt, & quasi ovem ad victimam ductum, ad tam insueta & insuavia, nisi Dominus supponat manum suam? Heu necesse est obruatur, & opprimatur onere insueti & nimio, formidabili gigantinis, & angelicis humeris.

Ad eundem Eugenium Epistola 237. inter cætera sic dicit: Alioquin per quem alium hæc tam debita libertas (loquitur de libertate spiritus, quæ debet fulgere in Pastore) sperabitur, si & tu (quod absit) in Christi hæreditate quæras, quæ tua sunt: qui iam & ante didiceras, non dico tua non retinere, sed nec tuus esse? Ergo fiduciam talem habens in te, qualem in nullo prædecessorum tuorum, à multis retrò temporibus visa est habuisse omnis Ecclesia sanctorum, idè exultat in te &c. Et ego exultavi fateor, sed cum tremore venerunt super me. Considero gradum, & casum vereor: considero celsitudinem honoris, & è vicino periculum reformido, pro eo quod scriptum est: *Homo cum in honore esset, non intellexit*: quia scilicet honor absorbit intellectum. Altiores sortitus es locum, sed non tutiorem: terribilis prorsus, terribilis est locus iste: terra in qua stas, terra sancta est: ubi sedit Petrus egregius magister: qui docuit terrena calcare, qui excussit manus suas ab omni munere, qui dicebat de corde puro, & conscientia bona: *Argentum & aurum non est mihi*. Et post aliqua: Quis mihi det antequam moriar videre Ecclesiam Dei, sicut in diebus antiquis: quando Apostoli laxabant in capturam, non in capturam argenti vel auri: sed in capturam animarum? Quàm cupio illius te hæreditare vocem, cuius adeptus es semetipsum.

Psal. 48.
v. 21.

Act. 3. v. 6.

Act. 8. v. 26. *Idem.* Pecunia tua tecum sit in perditionem! O vox tonitru! O vox magnificentiæ & virtutis: ad cuius terrorem confundantur, & cōvertantur terrorum, omnes qui oderunt Sion! Hoc desiderant, hoc suspirant omnes pii, ut omnis plantatio quam non plantavit Pater celestis eradicetur. Ad hoc constitutus es super gentes, & regna; ut evellas, & destruas, & ædifices, & plantes. Audita electione tua multi dixerunt, iam securis ad radicem arborum posita est: confortare igitur, & esto robustus: manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum. Vendica igitur tibi animi constantiam, & vigorem: quia hæc est pars quam Deus dedit tibi extra fratres tuos: quam tulit de manu Amorraei, &c.

Et ad eundem Epistola 239. quia quædam opera iustitiæ strenuè exercuerat, deponendo indignos: congaudens illi, animat ad similitudinem, dicens: Siquidem in ruinam, & resurrectionem multorum ascendisti hanc cathedram: ruant ruant qui noxiè stant, erigantur digni, ponatur securis ad radicem steriliū plantationum: præfidentis humili Eugenio, deponantur superbi de sede: & exaltentur humiles: esurientes impleantur bonis, & divites dimittantur inanes.

Idem serm. super Cant. deplorat, quod postquam factus est Abbas, non potest diligenter custodire vineam propriam, id est, animam suam. Væ mihi (ait) à periculo animæ meæ, quoniam vineis alienis intentus, minus circa vineam meam diligens, minusque sollicitus fieri cogor, nec sepe circumdare, nec torcular fodere in ea licet. Heu, destructa est maceria eius: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam: patet exposita tristitia, iracundia, atque impatientiæ peruia. Demoliuntur eam sedula quædam vulpecula, instantium necessitatum: irrumpunt undique anxietates, suspensiones, sollicitudines, turbæ discordantium, causarum molestiæ rara hora desunt: non est prohibendi facultas, non copia declinandi: sed nec orandi spatium. Quo imbre lachrymarum perfundere sufficiam sterilitatem animæ meæ? Omnes palmites eius aruerunt præ inopiam: iacent sine fructu: eo quod non habeant humorem. Iesu bone, quos fasciculos sarmentorum ex eis, in tuo quotidie sacrificio vstio contriti cordis mei, te teste absumit!

Contra eos qui se ingerunt prælaturis, dicit in eodem sermone: Miror audaciam plurimorum, quos videmus de suis vineis non colligere, nisi spinas & tribulos: vineis tamen dominicis, etiam se ingerere non vereri: fures sunt & latrones: non custodes nec cultores.

Idem serm. 42. super Cant. egregiè probat, quod quando Pastores

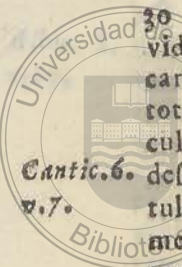
arguit, & monet omni diligentia peccatorem, tamen ille non proficit, nō debet consolationem accipere, quasi iam perfecit officium suum: sicut neque mater consolatur videns filium suum morientem: quamvis in eius curatione fuerit diligentissima: quia intentio Prælati non debet esse, servare propriam animam, sed animas filiorum: quas ubi non viderit incolumes, non debet admittere consolationem.

Lege serm. 52. super Cant. ubi arguit Prælatos, qui non possunt ferre, nisi optimos subditos. In quibus (ait) probabis tuam patientiam, si omnes inquietos excluderis? quibus adhibebis diligentiam disciplinæ, si omnes indisciplinatos vel effugaveris, vel fugeris?

Idem serm. 57. super Cant. sic dicit: Hoc habet vera, & casta contemplatio, quod mentem quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligit, ut otium contemplationis pro studio contemplationis, libentissimè intermittat. Et rursus posita voris aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in idipsum, quanto fructuosius intermisisse meminerit. Et item supposito contemplationis gustu, valentius ad conquirenda lucra, solita alacritate recurrat. Ceterum inter has vicissitudines plerumque mens fluctuat, metuens & vehementer exastuans, ne fortè alterum horum (dum suis affectionibus hinc inde distrahitur) plus iusto inhæreat: & sic in utrolibet, vel ad modicum à Divina deviet voluntate. Astuat ergo graviter vir sanctus inter quietem contemplationis, & fructum operis seu prædicationis: & semper gemit, vel de perturbata quiete ob actionem: vel de neglecta fructuosa actione, ob quietem contemplationis: semper de his pœnitentiam agens: & singulis momentis eum gemitu, Domini inquirens voluntatem. Nam unicum in huiusmodi remedium seu refugium oratio est, & frequens gemitus ad Deum: ut quid, quando, quatenus nos facere conveniat, demonstrare assidue velit. Ideo talis anima tribus titulis à sponso donatur: Appellatur enim *Amica mea* (quia intendit lucris sponsi prædicando, & operando) *Formosa mea*, ob fulgorem contemplationis: *Collumba mea*, quia iugiter gemit timens in singulis displicere sponso. Igitur (inquit) perfectus eris, si hæc tria habueris: si pro te gemas: si proximo utiliter subvenias: si in divina contemplatione exultes. Huic ergo dicit sponsus: *Surge amica mea* (scilicet à somno cōtem-
plationis, quem in sinu meo gustasti) & veni ad quæstum & lucra
animarum. *Iam enim hyems transijt*, &c. id est iam cessant
impedimenta, & est iam tempus commodum prædicandi. De hoc
vix

*Cant. 2.
v. 10.*

*Cant. 2. v.
10. & 11.*

EX D. BERNARDO.

vide ibi Serm. 58. vbi dicit, quod quoties illum qui tenetur p[re]dicare ex officio, stimulat conscientia ad querenda lucra animarum, toties intelligat adesse sponsum invitantem eum ad putationem & cultum vinearum, id est animarum seu Ecclesiarum: vt evellat, & destruat, edificet, & plantet, arguat, obsecret, increpet. Adolefcentula (de quibus in Cant.) sunt animæ infirmæ, quarum non est numerus, quarum gerit curam sponsa (id est anima sancti Pastoris) propter sponsum: tamquam Magister & mater, & semper cum illis est: quoties cum sponso non est.

Idem Bernardus Serm. 76. super Cantic. & Serm. 77. dicit, quod qui dimittit oves sine custode, non est Pastor ovium, sed luporum.

Idem Sermo 85. super Can. Spirituales matres, id est sancti Pastores habent duo genera pariendi, ex quibus accipiunt diversas soboles: videlicet p[re]dicando pariunt animas: & meditando pariunt spirituales intelligentias. Et in hoc secundo genere interdum excelsatur, & secedit etiam a corporeis sensibus, vt sese non sentiat, quod verbum sensit. Hoc fit cum mens ineffabili verbi illecta dulcedine, quodammodo se sibi furatur: immo rapitur, atque elabatur a seipso, vt verbo fruatur. Aliter sanè afficitur mens fructificans verbo, aliter fruens verbo: illic sollicitat necessitas proximi, hic invitat suavis verbi. Et quidem lata in prole mater, sed in amplexibus sponsi latior, chara pignora filiorum, sed oscula plus delectant. Bonum est salutare multos: accedere autem & cum verbo esse, multo incutiunt. At quando hoc? aut quandiu hoc? dulce commercium, sed breve momentum, & experimentum rarum. Quæris d[omi]ne curiose, quid sit hoc verbo frui? quare ab experto: aut si mihi experiri daretur, puras me posse eloqui quod ineffabile est? Para ergo verbo non aurem, sed mentem: non docet hoc lingua, sed gratia.

In Epist. 271. ad Comitem Theobal. habes regulam ad multa: nam hic omnes magna amicitia magnisque collatis beneficijs toto ordine valde sibi Bernardum devinxerat: pro quo etiam & pulchra scripserat Pontifici summo. Accidit ergo, quod Comes hic rogaret Bernardum, vt veller intercedere apud Pontificem quoddam filius suus nondum adultus, dignitatem quandam Ecclesiasticam adipisceretur: Ad quod respondit Bernardus negans omnino ei auxilium in hac parte: Quia (inquit) proculdubio ostendo Deum, si facio quod requiritis: quem ostendo, non est cur me diligatis: cum solum propter Deum me tantum illum tantus Princeps diligatis.

Ibi etiam dicit, quod nulli adulto licet habere plures honores.

EX D. BERNARDO.

aut dignitates in pluribus Ecclesijs, nisi dispensatoriè, videlicet ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personæ utilitatem. Et concludit Epistolam dicens, vbi verò ensererit quoddam secundum Deum habere possit, probabo me amicum: & operam meam si opus fuerit, non negabo.

Idem in Epistola 276. ad Eugenium, consulit ei, vt irritet testamentum (etiam non servato ordine Iuris) quod quidam Episcopus vir bonus fecerat: in quo relinquebat ea, quæ habebat cuidam nepoti, instigante ad hoc maligno quodam, cum Episcopus esset turbatus, aut stupidus. Et ne opponat quis, quod oporteat in hoc procedere ordine Iuris, respondet: Ordinatissimum est, minus interdum ordinatè aliquid fieri: nam qui sane sapiunt, claves vestras alteram in discretione, alteram in potestate constituunt.

Idem in Epistola 2. Bona mater charitas in Pastore, cum arguit, mitis est: cum blanditur, simplex est: pie solet se vivere, sine dolo mulcere, patienter irasci, humiliter indignari.

Idem in Epistola 24. ad Magistrum Gilbertum Episcopum Londoniensem, qui omnia sua disperferat, & pauperibus erogaverat. Sermo (ait) quem audivimus, magnum dedit suavitatis odorem. Extincta est avaritia, cui non suave redolcat? charitas regnat, cui dulce non sapiat? Tali testimonio oportebat tuam Philosophiam clarescere, & hoc sine tua præclara studia compleri. Non fuit magnum, quoddam Magister Gilbertus fieret Episcopus: sed Episcopum Londoniensem pauperem vivere, id plenè magnificum: non enim tantò nomini aliquid augere potuit sublimitas dignitatis, auxit autem plurimum humilitas paupertatis. Disperdisti pecuniam: quid est pecunia ad iustitiam, quam pro ea commutasti? *Iustitia* (inquit) *eius manet in sæculum sæculi*. Num ita pecunia? Igitur laudabile principium, condignum consequatur finem: & cauda hostiæ, capiti coniungatur.

Idem Epistola 25. ad Archiepiscopum Rothomagen. qui fuerat assumptus ex Ordine Cluniacensi. Benigne (ait) si non dissimules, egit tecum superna misericordia, provida namque dispensatione non prius præfectus es malis, quàm sociatus bonis, quorum consortio & exemplo fieres bonus: vt sic postea etiam inter malos vivere bonus posses: quod est tantæ virtutis, quantæ est difficultatis, tangere pitem, & non inquinari ab ea. Ideo David dicebat: *Habitavi cum habitantibus Cedar*, non dixit: *Habitavi in Cedar*: quia quamvis ipse corporaliter habitaret cum habitantibus Cedar: ipse tamen in lumine erat. Non sic illi de quibus ipse dicebat: *Commisti sunt inter*

Psal. 111. v. 3.

Psal. 119. v. 5.

Psal. 105. v. 35.

gen.

gentes, & didicerunt opera eorum, &c. Igitur esto patiens, qui nō vincaris a malo: & esto pacificus, ut vincas in bono malum: esto patiens, quia es cum malis: esto pacificus, quia præs malis. Habeat charitas zelum, sed adhibeat pro tempore modum severitas. Censura quidem numquam remissa, intermissa tamen plerumque plus proficit: vigor iustitiæ semper fervidus, sed numquam præceps: sicut non omne quod libet licet, sic non omne quod licet, statim expedit.

Idem ad Episcop. Lausanen. Epist. 26. Manum vestram misistis ad fortia, opus est fortitudine: speculator domus Israel facti estis, opus est prudentia, &c.

Idem ad Episcopum Gebenen. Epist. 28. Omnia fac cum consilio, nec tamen omnium, aut quorumcumque: sed tantum bonorum. Bonos in consilio, bonos in obsequio ac contubernio: qui vitæ & honestatis tuæ custodes sint & testes.

Idem ad Theobal. Episc. 37. De exequenda iustitia, quando culpa tam aperta atque inexcusabilis videtur, quod nulla nisi cum iustitiæ periculo misericordiz occasio relinquatur: etiam tunc cum tremore & dolore exequenda est iustitia, scilicet ut iudex magis compulsus officij necessitate hoc agat, quam vindicandi libidine. Vbi autem obiectum crimen, aut minus certum esse cognoscitur, aut excusandum suscipitur, hoc libentissime amplectendum est: quia salva iustitia, pietas locum invenit.

Idem Epist. 42. ad Archiepiscop. Senonensem tractat de periculatissima vita Episcopi. Et primo dicit, quod Episcopi comparantur his qui descendunt in mare: *Facientes operationes in aquis multis. Qui ascendunt usque ad celos, descendunt usque ad abyssos, & anima eorum in malis tabescunt: turbati sunt & moti sicut ebrii, & omnis sapientia eorum devoratur.* Si ego (ait) solus mihi ipse sum scandalus, solus radio, solus oneri atque periculo: quibus ergo molestiis angitur? quibus lacelsitur iniurijs? cui etiam & si propria cessent, numerum tamen de alienis desunt foris pugnae, intus timores.

Ibi etiam monet, quod Episcopus non admittat ad consilium, nisi eos homines qui & boni viri sint, & prudentes. Et laudat eum, quod acceperit in consiliarios duos Episcopos comprovinciales, qui tales erant. Horum (ait) acquiescendo consilij, neque præceps eris in sententia, neque vehemens in vindicta, non in corrigendis remissior, non severior in parcendis, non pusillanimis in expectandis, non citius ad promittendum, non ad reddendum tardior, neque prodigius dator, &c. Ibidem. Prohibes me (quia ovicula sum) de Episcopis ius-

dicare, utinam & oculos mihi clauderes, ut neque cernere possem, quæ contradicere prohibes. Si video lupos fævissimas (scilicet curiositatem & vanitatem) irrumpere in Pastorem meum, cur non infremam, ut ad meum forte balatum eruentis bestiis à quopiam occurratur, & succurratur perituro? Quid facient de me (qui ovicula sum) quæ & in ipsum Pastorem tanta feritate insiliunt?

Ibi etiam agens contra Episcopos, qui esurientibus pauperibus, expendunt sua in sanctum & vestes, &c. dicit, quod quamvis contra eos fama fileat, & populus de hoc non murmuret: quia *non potest (ait Dominus) mundus odire vos*: sed non fileat fames pauperum. Ibi multa de hoc, quod videlicet Episcopi de portione illa, quæ est necessaria ad propriam vitam sustentandam, pascunt suos oculos, emendo ex quæ ad nihil aliud conducit, quam ad pascendos oculos: quid autem vanitatibus accrescit, necessitatibus pauperum detrahatur. Iumenta gradiuntur onusta auro & gemmis, & nostra (inquiunt pauperes) non curatis corpora nuda, & esurientia. Et tamen hæc omnia nec negotiationis studio, neque proprio manuum exercitio, neque iure hæreditario acquisivistis, &c. Hæc pauperes coram Deo tantum gemunt, cui corda loquuntur: non enim audent aperte causari adversus Episcopos, quibus interim pro sua vita necesse habent supplicare. Veniet tamen dies, quando stabunt in magna constantia adversus eos, qui se angustia verunt, &c. Et Dominus dicet: *Quam diu non fecistis uni de his minimis meis, nec mihi fecistis.*

Verus Episcopus (ut ibi Bernardus ait) sit in præsentiarum tamquam vas perditum, ut quandoque sit vas in honorem: non enim putre valeat Dei vel proximi querere lucra, nisi qui propria lucra contempserit: & extrinsecas gloriolas perfecte respuerit.

In eadem Epistola, Scholares pueri & impuberes adolescentuli, ob sanguinis dignitatem promoveantur ad Ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris: lætiores interim quod virgas evaserint, quam quod meruerint principatum.

Ibi increpans Abbates, qui procurabant exemptiones ab obedientia Episcoporum, & gestare etiam mitras, dicit: Quis dabit mihi centum in mei custodiam deputari Pastores? nam plus timeo dentes lupi, quam virgam Pastoris. O stupenda insania, non cunctari præponi custodem plurimis animabus: & non posse ferre unum custodem super propriam animam.

Idem Epist. 55. dicit, quod bona fama Episcopi affert ei grave onus: quia omnes miseri moti odore famæ, fiducialiter currunt ad ipsum.

Idem Epistol. ad Theobal. Episc. Ioan. 7. v. 7.

Matth. 25. v. 45.

Epist. 37. Ad Comit. Theobal.

Bern. Epistol. 37.

Ad Episc. Gernot.

Ad eund. Ipse in suis necessitatibus, ut ad communem patrem. Idem Epist. 66. Scandalum cuiuslibet adversus me, si ve iniustum sit, non debeo dissimulare.

Ad Guid. Idem Epist. 70. Episcopus & si facit quod in se est ad conversionē Abbat. de alicuius, si tunc ipse non convertitur, non est satis ut consolationē trib. font. recipiat. Discedant (inquit Bern.) à me qui consolantur, & dicunt, quia *Oratio mea in sinu meo revertetur*, dum is pro quo emissā est, nondum convertitur. Neque audio illos, qui mihi blandientes asserunt: *Iustitia iusti super eum erit, dum impius in sua impietate remoratur.* Non enim recipio consolationem, quandiu fratris video desolationem.

Ramald. Idem ad quendam Abbatem Epist. 72. qui cum in litteris suis vocaverat patrem & dominum, inter alia sic dicit: Qui me exaltat, humiliat: & qui me humiliat, exaltat: sic tu me exaltando, deiicis & extollendo, deprimis. De talibus soleo Deo conqueri in orationibus: *Qui laudabant me, adversum me iurabant:* ad quam meam quorimoniam audio Deum respondentem, & attestantem. Verè qui te beatum dicunt, errorem mittunt. Et ego subiungo: Igitur, Domine, *Avertantur statim erubescerentes qui dicunt mihi, euge, euge:* id est, illi, qui me laudant, ignorantes vilitatem meam, tandem cognoscen-
Psalm. 101. tes eam, Erubescant, & pudeat eos talem laudasse, ac proinde desistant.
v. 9.

Psalm. 69. *Avertantur statim erubescerentes qui dicunt mihi, euge, euge:* id est, illi, qui me laudant, ignorantes vilitatem meam, tandem cognoscen-
v. 4. tes eam, Erubescant, & pudeat eos talem laudasse, ac proinde desistant.

Ad Sugg. Idem Epist. 78. Publicè manifestat culpam cuiusdam Diaconi, qui simul erat Archidiaconus, & Decanus, ac dapifer regis Franciæ: & *Abbat. 5.* dicit, quod non est curandum, si scandalizetur ille, cuius vitia car-
Dionys. puntur: quia melius est ut scandalum oriatur, quam ut veritas relin-
quatur.

Ad Guid. Idem Epist. 80. monet quendam Abbatem puniendum quosdam, quod puniendo, non solum consideret, qua poena illi digni sunt: sed etiam quid dignum sit sibi punienti, scilicet ut misericordia super exalteretur iudicio, &c.

Ab. Mol. Idem Epist. 80. monet quendam Abbatem puniendum quosdam, quod puniendo, non solum consideret, qua poena illi digni sunt: sed etiam quid dignum sit sibi punienti, scilicet ut misericordia super exalteretur iudicio, &c.

Ad Gul. Idem Epist. 127. Si quis de populo deviat, solus perit, error præ-
Comitem. lati multos involuit, & tantis obest, quantis præest.
Ibidem: Si aliquis laborat infamia, non potest esse prælatus: quia si sunt vera, quæ de eo dicuntur, indignus est: si falsa, oportet tamen

Pastorem habere etiam decorem famæ.

In Ep. verò 158. videbis quāto zelo ardebat Bernardus, ne crimina manerent impunita. Quidam reus factus in morte Thomæ Prioris sancti Victoris, confugerat ad Sedem Apostolicam, ut se defenderet. Scribit ergo Pontifici, quod si ille confessus fuerit culpam, & petierit poenitentiam, non negetur ei: si autem petierit audien-
tia, detur ei illa, quam Moyses dedit adorantibus vitulum, quam Phinees fornicanti Israelitæ, quam Mathathias dæmonibus immolanti, quam Petrus Ananiam.

EX DIVO AVGVSTINO, CHRYSOSTOMO, ALIISQVE
Patribus, selectæ quædam de officio Pastoralis, sententiæ.

Quāto oporteat bonum Pastorem vigilare, ne illaqueetur vitio inanis gloriæ, patet ex verbis Augustini, sic dicentis in lib. Sent. Prosp. Quas vires nocendi habeat humanæ gloriæ amor, non sentit, nisi qui bellum ei indixerit: quia & si cupiam facile est laudem non cupere, dum negatur, difficile tamen est ea non delectari, cum offertur. Quia igitur hoc virus est nocentissimum, & imperceptibiliter per poros ingrediens, ac omnia intus corrumpēs, nihil vilius salutis animæ hominis in statu glorioso constituti, quā continuè audire opprobria, & scire quod omnes malè recipiunt acta sua, despiciunt, & derident, & maledicunt ei. Quamvis enim hoc sæpè noceat animabus suorum subditorum, propriæ autē animæ saluberrimum medicamentum est.

Greg. in generali Synodo: Cum vita Pastoris in exemplum debeat esse discipulis, plerumque Clerici, qualis in secreto sit vita Pontificis nesciunt: quam tamen sæculares pueri, & servientes sciunt. De qua re, præsentī decreto constituo, ut quidam ex Clericis, vel etiam ex Monachis electi, in ministerio cubiculi Pontifici obsequantur: ut is qui in loco regiminis est, & tales habeat testes, qui veram eius in secreto conversationem videant, & sedula ex visione exemplum profectus sumant.

Prosper Secundò de Vita Contemplativa, tractans de conditionibus sanctorum Pastorum, inter cætera, sic dicit: Hi sunt duces fidelis populi, omnibus bonis amabiles, & malè sibi conscijs etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, primi phalanges invisibilium præliorum, columna firmissima in Christo fundata: quibus inni-

Ad Pap.
Innoc.

Refertur
à Prospero
Sent.
318.

Decretorum
tempore
Mau-
ritij, c. 2.

Prosper.
cap. 2. in
Med.

36
 tur omnis multitudo credentium, dispensatores regie domus, quorum arbitrio in aula regis æterni dividuntur gradus, & officia singulorum. Hi sunt qui non ambiendo, sed spiritualiter vivendo, Sacerdotium meruerunt, qui nihil sibi applaudunt de præstantia principatus: quoniam non inflammat eos honor acceptus, sed exercet labor impositus: non cogitant profectum sue excellentie, sed sarcinam non gloriantur de dignitate, sed potius sudant, quasi constituti sub onere, quos Deus vocat speculatores, quia religiosa curiositate actus omnium explorant: & quos bonos probant, honorando confirmant. Quos vero vitiososprehenderint, arguentes emendant: aut si emendari noluerint, æquanimiter portant: habituri uberrimum fructum, aut de sua districtione, si corre&ti profecerint: aut de sua patientia, etiam si illi quos sustinent, emendari noluerint. Ambientes prætermittunt honorare, non ex invidia, sed altæ prudentie consilio: quia illis non expedit. Latere autem cupientes, honorant: ut eis aditum ad maiores profectus aperiant. Quos probant posse pari increpationem, castigant: impatientes autem obiurgationis, ut languidos, palpant: non eis adulando quod tales sunt: sed infirmitatibus talium compatiendo, si non possunt aliter sanari: quia contigit quod cum tales infirmi puniuntur, succumbunt mole tristitiæ aggravati, & fugiunt vultus sanctorum, per quos aliquando possent restitui: & iam non secretè, sed impudenter in omnia vitia præcipitantur.

Idem ibidem, cap. 9. & 10. Quamvis Episcopus ante omnia propria dimiserit, tamen factus Episcopus potest sine aliquo impedimento perfectionis, facultates Ecclesiæ dispensare: quia non sunt propria, sed omnino communes. Et ideo S. Paulinus, qui prius vendiderat sua prædia, & pauperibus erogaverat, factus Episcopus non contempsit Ecclesiæ facultates, sed fidelissimè dispensavit. Sic Hilarius, qui prius omnia sua pauperibus distraxerat, post factus Episcopus non solum conservavit, quæ invenit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hereditatibus, ampliavit: quoniam hi sancti viri facultates Ecclesiæ non ut posseditores, sed ut procuratores possidebant non eas in suos usus vindicantes ut proprias, sed ut commendatas pauperibus dividentes: scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum. Et ideo habentes, dicebantur ea contemnere: quia non sibi, sed alijs possidebant, nec suscipiebant eas habendi cupiditate, sed subveniendi pietate. Vnde non arrogabant eas, eis, qui sibi de suo sufficiunt: cum nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere: & etiam ipsi non sine

gran-

grandi peccato accipiunt, de quibus pauper victurus erat. Imò etiam ipsi pauperes, quando suis artificijs aut laboribus possunt se sustentare, non debent de bonis Ecclesiæ accipere, ne Ecclesia gravata non possit infirmis & debilibus subvenire. Clerici etiam, qui fideliter laborant in Ecclesia, non expectent hic stipendia temporalia ab Ecclesia, quasi præmia laborum (quia stipendia suæ militiæ, non nisi caelestia sunt) sed solum necessaria ad sustentationem vite.

Taxat etiam ibi Sacerdotes, qui cum ex proprijs habeant unde vivant, volunt tamen in congregatione vivere ex sumptibus Ecclesiæ, quia usurpant cibos pauperum, & subiungit: Dura sunt hæc quæ dico, neque ego diffiteor dura sunt, sed observare nolentibus: nam facientibus, facilia sunt. Quomodo difficile est, quod non accipias ab Ecclesia id quo opus non habes?

Ibi etiam cap. 21. exponens verbum Ioannis: *Debemus ambulare sicut Christus ambulavit*, dicit: Quid est ambulare sicut ille ambulavit, nisi contemnere omnia prospera quæ contempsit? & non timere adversa quæ pertulit? docere quæ decuit? sperare quæ promisit? præstare beneficia etiam ingratum? non retribuere secundum merita malevolis? orare pro inimicis? misereri perversis? invitare adversos? æquanimiter pati subdolos atque superbos, ac denique (iuxta verbum Apostoli): *Mortui simus carni, ut dumtaxat Christo vivamus*? Sicut enim carne mortuus, nulli iam detrahit, nullum averlapit, non invidet, non adulator, non ambit, &c. Sic qui carnem suam crucifixerunt cum virijs & concupiscentijs, nulla horum possunt agere, aut pati.

Augustinus Epist. 52. debet homo diligere proximum, tanquam seipsum. Ut quem potuerit hominem, vel beneficentiæ consolatio, ne, vel doctrine informatione, vel disciplinæ coercitione adducat ad colendum Deum. Et ibi ex Terentio adducit illud senis. Tantumne ab re tua est otij tibi, aliena ut cures eaque nihil quæ ad te attinent? Cui hic respondit alius: Homo sum, humani nihil à me alienum puto. Cui sententiæ ferunt theatra tota, plena stultis doctisque applausisse. Et quia hæc Epistola fuit directæ cuidam Macedonio, iudici seculari, in fine dicit ei: Tu adeo magnum animum, & mirabiliter laudandum geris, ut neque curas seculares deferas, & caelestibus rebus libentius, atque familiarius occuperis. Ex quibus Augustini verbis patet, à pusillanimitate procedere, quod homo non possit utraque præstare.

Idem Epist. 54. Facile atque proclive est malos odisse, quia mali sunt;

Prosp. c.
 1. princ.
 1. Ioan. 2.
 v. 6.

Colos. 3.
 v. 3.

Aug. ad
 Maced.
 Heanton.
 in princ.
 Menedæ.
 Cbremes.

Aug. ad
 Maced.

sanctarum autem & pium eosdem ipsos diligere, quia homines sunt. Ne putes quoddam omne odium iniquorum zelus Dei est.

In eadem Epistola latè disserit, quomodo absque culpa possumus intercedere coram iudicibus vel Prælatiis, pro criminosis, pro corum poena temperanda, vel removenda. Quod quisque in domo sua puniret admissum, sine culpa in alterius domo vult esse impunitum: nam & Dominus apud homines intercessit, ne lapidaretur adultera. Et eo modo nobis intercessionis commendavit officium: nisi quia ille terrendo fecit (dum ait, *qui sine peccato est vestrum, etc.*) quod nos petendo facere debemus, quia ille Dominus, nos servit: & illo sic terrente, cecidit sævitia, tremante conscientia: & recedentes, solam misericordiam miseram reliquerunt. Cedat ergo huic sententiæ pietas Christianorum, cui cessit impietas Iudæorum. Igitur (ait) nos peccatores, intercedimus pro peccatoribus coram peccatoribus: quamvis non fuerimus peccatores, oportet nos sequi exemplum illius, qui sine peccato existens, dixit adulteræ: *Neque ego te condemnabo*: quasi dicat: Si malitia tibi parcere potuit, quid mortuis innocentiam?

Ex hac Epistola collige, quoddam tempore Augustini frequentissimum erat, quoddam Episcopi intercederent pro reis apud potestates seculares. Ibi etiam habes, quoddam qui rogat pro reo, benignè est audiendus: nec reputandus approbator criminis, sed humanissimus intercessor.

Ibi dicit etiam, quomodo Episcopi procedebant contra crimina pertinentia ad Forum sæculare, ut latrocinium, &c. Agimus (inquit) quantum Episcopalis facultas dat, scilicet comminamur Divinum iudicium, & nonnumquam etiam humanum: arguimus, increpamus, detestamur quosdam clam, quosdam palam, sicut diversitas personarum diversam videtur posse recipere medicinam: aliquando etiam si res magis curanda non impedit, sancti altaris communione privamus.

Aug. ad Anastas. Idem Epist. 140. Curæ Ecclesiasticæ aded me occupatissimum tenent, quoddam pauculæ guttulæ temporis, vix recreant vel cogitatione distantem, vel resicientem corporis vires.

Idem Epist. 148. Nihil difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi officio. Et hoc multo amplius quam putabam, expertus sum, non quia novos aliquos fluctus, aut tempestates vidi, quas ante non noveram, vel non audieram, vel non legeram, vel non cogitaram: sed ad eas evitandas, aut perferendas solertiam, & vires meas omnino non noveram, & alicuius momenti arbitrabar: Dominus autem in-

risit me, & rebus ipsis ostendere voluit me ipsum mihi. Et ante hæc præmiserat: Arbitror Dominum Deum propterea me sic emendare voluisse, quoddam multorum peccata nautarum (antequam expertus essem quid illic agitur) quasi doctior & melior reprehendere audebam. At postquam missus sum in medium, tunc sentire cœpi temeritates reprehensionum mearum, quamquam & antea periculosissimum iudicarem hoc ministerium. Igitur (inquit) cognita nunc agitudine mea, debeo scripturarum eius medicamenta omnia perferuntari: & orando ac legendo agere, ut idonea valetudo animæ meæ ad tam periculosa negotia tribuatur: quod ante non feci, quia tempus non habui: tunc enim ordinatus sum, cum otium quærebam ad agnoscendas divinas Scripturas. Iubes ergo, ut percam pater Valeri, ubi est charitas tua?

Idem Epist. 204. Quoddam multi quia volebant acceptare Episcopatum, perducebantur, includebantur, custodiebantur, & patiebantur multa quæ nollent, donec eis adesset voluntas suscipiendi opus bonum.

Nazianzen. in Oratione de laudibus Basilij: Indicia idonei viri ad præfecturam Ecclesiæ sunt hæc: Loquendi libertas erga Principes, indigentium subsidia, plura quidem spiritualia, non pauca corporalia, hospitum receptio, virginum congregatio, Monachorum institutio verbo & scripto, precum ordinatio, gradus exornatio. Episcopus debet esse sicut Melchisedec sine patre, sine matre, & sine genealogia, superando teneros affectus erga consanguineos. Imò Dominus ut suos erudiret Vicarios, semper asperè locutus est ad consanguineos suos, quæries intercessit negotium cum eis. Aliquando enim dixit: *Nescitis quid petatis*. Et alibi: *Quid est quoddam me quærebatis?* Et: *Quid mihi & tibi mulier?* Et: *Quæ est mater mea, aut fratres mei?* &c. Quasi dicat: Non habeo alios consanguineos, nisi qui Patris mei voluntatem faciunt. Et sæpe alibi. Sciebat Dominus multos Pastores futuros, qui occasione consanguineorum ad terrena flexi deberent: ideoque sic eos ante præmunivit. Isaias dicit, quoddam tempore Messisæ restituendi erunt iudices sicut à principio, scilicet tempore iudicium: qui sine faultu & pompa, creditum sibi populum regebant. Unde quidam eorum dicebat: *Quod videritis me facere, hoc facite*: & alius: *Non dominabor vobis, neque filius meus, sed Dominus*. Ideo ad Episcopos dicitur: *Non dominantes in Clero, sed forma facti gregis, &c.*

Chrisostom. Homil. 3. in Acta. Non arbitror inter Episcopos multos esse, qui salvi fiant, sed multo plures qui pereant: qui sæpe non dam-

Aug. Donat. Presbyt. donatistæ.

Nazian.

Matt. 10. v. 38.

Luc. 2. v. 49.

Ioan. 2. v. 4.

Iudic. 7. v. 17.

Iudic. 8. v. 23.

1. Pet. 5. v. 3.

Chrisost.

damnantur proprijs peccatis, sed alienis, quæ non curaverunt.

Idem Homil. 15. ad Timot. 1. Ego audenter dixerim Ecclesiæ præfules, nihil præter viam & vestitum habere oportere: ne ad illa trahantur desiderio.

Idem lib. 3. de Sacerdotio: Omnes cives expectant, quod Episcopus quotidie eat in domos suas, non solum quando sunt egroti: sed etiam quando sani: alias offenduntur, &c. Volunt quod non comedat, quod non habeat vel unum famulum, &c. Denique quod sit angelus, nullam habens carnis fragilitatem.

Chrisost. de Sacerd. Idem dicit lib. 4. Quod Episcopus compulsus ad Episcopatum, non potest se excusare, dicens: Numquid ego accurri ad hoc ministerium? sicut neque Sauli illa poterat prodesse excusatio, si dixisset Samueli: Quare Deus me constituit regem? quare credidit mihi bellum adversus Amalechitas? Si mansissem in vita mea privata, non incidissem in has molestias & pericula, neque peccarem. Hæc si dixisset, non solum non se excusasset: sed magis iram Dei adversum se irritasset. Oportet enim etiam sic compulsus, uti gratia Dei ad maiorem virtutum profectum. Velle autem benignitatem Dei autorem facere criminum suorum, est hominum impiorum, ac eorum quorum vita in ignavia & socordia versatur. Sic Moyses, quātumcumque recusaverit præfecturam, tamen non est consecutus veniam, ut intraret in terram promissionis: & post tot labores toleratos in pelago illius deserti, non est permissus frui portu.

Chrisost. de Sacerd. tom. 2. Ibidem lib. 6. Quod Episcopus sit diligentissimus in excusando se, ac defendendo famam suam, quando de illo malè loquuntur, aut suspicantur, aut suspicati sint: cum Apostolus etiam contra suspensionem furti se munierit. 2. ad Cor. 8.

Thauler. Thaulerus in Serm. Ego sum Pastor bonus: Mercenarij (ait) sunt, & in summis versantur periculis, Prælati qui aliud intendunt & querunt, quàm purè Dei gloriam, & salutem animarum. Certè se plangerent die ac nocte, & tabescerent præ dolore, si exploratum haberent quàm districto Iudici rationem sunt reddituri de qualibet anima, & de causis, & negotijs omnibus sibi commissis: certè (ait) tempestate hac fungi officio Pastoralis (modò illi dignè velis sacrificare) grandis cruciatus est, & crux penè intolerabilis. Nihilque illam tolerabile potest reddere, nisi magnus amor illius, qui pro nobis sustinuit crucem, &c. Officio autè suo facit satis, si id quod faciendum est meliori modo exequitur, quantum sibi constare potest: licet alioquin rectius fieri posset. Comis sit, & affabilis tam amicis quam

quàm inimicis: hoc enim magnam pacem parit: suaviter serius erit, & potius ex amore, quàm ex timore præcipiet: ubi mordere non licet, saltem latratus quosdam dabit. Si non potest promovere subditos ad vitam sanctam, saltem hoc omnino conetur, ne virtus decreseat, & malicia sub ipso viresumat & incrementum. Doccat potius exemplis quàm in verbis, patienter ferat cum Salvatore dicta sua & facta calumniosè interpretari: & ab his sustinere mala, quibus maxime studet benefacere: neque speret, neque velit omnibus placere, alioquin sæpe Deo displicebit. Do ego consilium omnibus in quacumque Prælatione constitutis, ut semper in ima sive fundum humilitatis sese demittant, nihilque suum ob oculos habeant, omnem superbiam devitent. Cum aliquem reprehendere volunt, sese prius reprehendant: & quantum fieri potest, malum studeant vincere in bono: non enim Sathanas Sathanam expellit. Sic ex corde mansueti mitia, & dura verba proferant, prout res ipsa, & causæ exigere videbuntur. Qualibet die sæpius quidem, specialiter verò duabus vicibus sese intro recipient, mane scilicet & vespere, & tunc semotis paulisper, & à memoria exclusis omnibus rebus & negotijs temporalibus, sese coram se statuent: mentèque in Deum sublevata, omnia adversa & gravia de illius suscipient manu, illi offerent, pro eius amore sustinebunt: ac per ipsum denique vincent. Et hoc faciant amabiliter, dulcia cum Deo colloquia miscendo, & suum in illo recreando spiritum. Hoc modo sub vna hora integrum diem immo plurimos dies poterunt recuperare: Hæc omnia Thaulerus. Et subiungit: Vera enim perfectio non in consolationum affluentia sita est, sed in voluntatis integra resignatione in voluntatem Dei, ad omnia tam amara quàm dulcia ferenda. In hoc enim statu melior est ariditas mentis, quàm extra hunc profusa suavitas. Qui igitur ad onus Pastorale vocatus est à Deo, ipsum æquanimiter ferat, & diligenter faciat quod in se est, hoc secum cogitans, quod si hoc onus non esset sibi impositum, alia fortassis peiora onera ei accidissent: & certus sit quod Dominus Deus (cuius gloriam querit, & qui hoc onus illi imposuit) potest & vult ei providere, & in suam gloriam dirigere. Hæc ille. Igitur cum angustia, scrupuli, cor undique premunt ob negotiorum tumultum ac perplexitatem, mox toto conatu introvertere, & resigna teipsum in Dominum: & de manu illius suscipe omnes anxietates ac mentis ariditates, gratias ei agendo.

SECUNDA OPERIS PARS.

IN QVA TVM SANCTORVM PATRV TESTIMONIIS,
tum verò perspicuis rationibus, omnia Episcoporum aliorumque Præ-
latorum officia explicantur.

CAPVT I.

SOLLICITVDO ET OCCVPATIO QVÆ SIT DIGNA EPISCO-
po, & quæ indigna.

Bern. lib.
4. de con-
fide. ad
Eugenii.

QUID Episcopo turpius, quàm incumbere supellectili & sub-
stantiæ suæ, scrutari omnia, sciscitari de omnibus, morda-
ri suspicionibus, moveri ad quæque perditæ, vel neglectæ.
Ad verecundiam dico quorundam, scrutantium quotidie substan-
tiam suam, numerantium singula, de minutis, & quadrantibus exi-
gentium rationem. Ille gentilis Ægyptius ignorabat, quid haberet
in domo sua, omnibus traditis Ioseph servo, & alienigenæ. Et Chri-
stianus, & Episcopus, non audet credere bona sua Christiano? Facile
inveniunt Episcopi, cui cōcredāt animas Christi sanguine redēptas,
non autem cui credant facultatulas suas? Optimi æstimatores re-
rum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis cur-
ram gerunt. Liquido datur intelligi, quod patientius ferimus iac-
turas Christi, quàm nostras: detrimenta gregis Domini nescimus,
expensas autem nostras quotidie scrutamur: tractamus cum ministris
de pretijs escarum: vix autem loquimur cum Presbyteris de pecca-
tis populorum. Tunc ad singulas supputationes irascuntur, vruntur,
vexantur, anxiantur. O quàm tolerabilius rerum quam mentium
sustinemus iacturam! Si potest torrens in agros excurrere sine læ-
sione satorum, & tunc ista sine vulnere mentis posse tractare con-
fido. Omnibus ergo modis (ait) consulo à te avertere concursum
horum, multa nescias, plurima dissimules, nonnulla obliviscaris.

Bern. lib.
4. de con-
fide. ad
Eug.

Studeas scire mores, & studia familiarium tuorum: non decet ve-
l vitia domus tuæ vltimus scias, quod quàm plurimis novimus con-
gitasse. Alius alia dispense, tu de disciplina provide. Illud nemini
credas, si insolentior coram te vel sermo sonuerit, vel habitus ap-
paruerit: manus tua super huiusmodi: vliscere iniuriam tuam, im-
punitas ausum parit, ausus excessum. Domum Episcopi decet sancti-
tudo, honestas in vultu, incessu, habitu, &c. Discant à te Coepiscopi

comatulos pueros, & comptos adolescentes secum non habere: cer-
tè inter mitratos discurrere calamistratos non decet. Et maxime
convenit, vt familiares Episcopi sint viri spirituales: nam vt dicit
Gregorius super Ezechielem: Qui sanctis adhæret, ex assiduitate
visionis, locutionis, exemplo operis, accipit vnde accendatur in
Deum, vitia fugiat, minusque sentiuntur labores virtutis: sciunt
enim illi compati, sciunt gaudere cum gaudentibus, flere cum flen-
tibus, libenterque sustinent penuriam temporalium.

Vitam Episcopi describit Bonifacius VIII. vt habetur in Cle-
ment. *Dudum de sepulturis*, in hunc modum: Quasi torrens in al-
veum amplum, sic confluunt vndique negotia ardua & plurima in
corde Episcopi, quibus prægravatur, curis innumeris excitatur, co-
gitationibus plurimis distrahitur, ad hoc tantum, vt nomen divi-
num exaltetur, Catholica Fides promoveatur, animæ proficiant,
vt radicitiis vepribus dissidiorum ac litigiorum evulsis, vigeat
tranquillitas pacis, fervor charitatis exæstuet, invaleseat concor-
diæ unitas, &c. Et ait Bernardus: Quamvis vita contemplativorum
pura, sit dulcior & felicior, tamen vita Prælatorum est fortior, &
vtilior: quorum est sensus suos ac omnia terrena, quasi quasdam di-
vinas opes, ad beneplacitum Dei dispensare. Et quia attentio ha-
bet multos gradus, quando audis negotia, solum illum gradum at-
tentionis accomoda, qui requiritur & sufficit ad ipsum, semper re-
servata saltē parte cordis Deo. Vnde Gregorius in Pastoralis ar-
guit Prælatos, qui imprudenter mentem divertunt ac confundunt
per diversa: quod sit (ait) vt à timoris intimi soliditate vacuetur
mens, & sit in dispositione exteriorum sollicita: & sui solummodò
ignara: scit cogitare multa, se nesciens. Nam (inquit) cum plusquā
necesse est exterioribus se implicat, quasi occupata in itinere, obli-
viscitur quod tendebat: ita vt studio suæ inquisitionis alienata, ne
ipsa quidem quæ patitur damna consideret, & per quāta delinquit,
ignoret. Et tamen dicit idem Gregorius, quod quidam Pastores de-
lectantur externis negotijs, & laborem putant cessare ab eis, quia
ipsa quiete maxime fatigantur. Apostolus qui dicebat: *Sollicitudo*
omnium Ecclesiarum incumbit mihi, volabat celeriter ad Ecclesias:
vt occurrentibus necessitatibus consuleret. Sic ergo oportet Apo-
stolicum Episcopum, sæpè ad varias Ecclesias divertere, vt occu-
rrat casibus & scandalis, quæ non nisi eo presente possunt commodè
tractari. Hoc est proprium Pastoralis curæ: quia omnes sunt oves ei
credite. Neque audiendæ sunt voces eorum qui dicunt, tot discursus
auctoritatem officij offuscare, sufficere autem vt aliquibus tale

2. p. c. 7.

2. p. c. 7.

2. Cor. II
v. 28.

committatur. Nihil enim aliud moluntur hi, quam ut auctoritatem personæ illibatam servant, commoditate animarum neglecta. Memento, quia charitas non est ambitiosa, neque fastuosa. Animadvertite te, quod discipulus es illius, qui non venit ministrari sed ministrare, & discurre per civitates & castella ad querendas animas: pro nihilo ducens in huiusmodi discursibus, aut cæteris sanctis laboribus perdere vitam, salutem, honorem, famam, &c. dum tamen consummaret opus, quod ei à Parte iniunctum est.

Epist. 33. lib. 2. Gregorius sic exortatur Episcopos: Studeat eor nostrum terrorum Pastorum imitatione succendi, qui hyemales noctes imbribus, geluque constricti, ducunt per vigilias, ne vel una ovis, & fortè non utilis, pereat. Quam si insidiator ore mordaci momorderit, quomodo satagunt, quibus cordis anhelant, æstibus, in quas voces (ut eruant captum pecus) angustia stimulante, profligunt, ne à Domino gregis exigatur quidquid per incuriam perierit! Sic ergo nos vocibus divinorum eloquiorum, periclitantes oves ad gregem reducamus, &c.

Cap. 102. Ibidem: Peto (ait) ut mihi ignoscas, quod Epistolis tuis sub brevitate respondeo: quia tantis tribulationibus premor, ut mihi neque legere, neque per Epistolas multa loqui liceat. Hoc solum tibi breviter dico: quia oblitus sum comedere panem meum, à voce gemitus mei.

Luc. 5. v. 1. Cum turbæ negotiorum in te irruerint, ut suis necessitatibus consulas, ne torquearis: sed paternum expande sinum, memorans illud: Cum turbæ irruerent in Iesum, &c. Et cum tunc anxiaris desiderio quietis, recordare verborum Bernardi serm. 53. super Cantica sic dicentis: Is qui alijs præst in sollicitudine, vix umquam, vel raro securè vacat sibi: dum semper timet sui penuriam facere subditis, & non placere Deo, quod communi utilitati propriam præferat quietem, & contemplationis dulcedinem.

1. Tim. 5. v. 21. & **22.** Præcipua Episcopi sollicitudo esse debet circa collationem beneficiorum Curatorum: Ideo præ oculis habeat illud Apostoli: Testificor coram Deo & Christo Iesu, & electis angelis, ut hæc custodias, ne præiudicio (id est sine prævio iudicio) nihil faciens in alterâ parte declinâs (id est nihil agens precipitanter): Manus citò nemini imponeris, neque communicaveris peccatis alienis. Ideo vacante beneficio orandum est: Ostende Domine quem elegeris, &c. Tu Domine nostris quod in hac distributione ego prorsus nolo attendere ad carnem & sanguinem: sed eligere ministrum tibi fidelem, & medicum utilem ani-

animabus tuo sanguine redemptis. Ad hoc etiam animadvertite, **Luc. 6. v. 12.** quomodo Luc. 6. pernoctavit Dominus in oratione, & mane elegit Apostolos.

O miserandam multorum Episcoporum incuriam, per suâ Diocesim peragantium, & aspicientium ovilia sua commissa lupis, hospitalia sua commissa homicidis, (id est Parochias commissa Recto-ribus ignorantibus & carnalibus: quos vel non possit amovere, vel non habet alios quos loco illorum sufficiat) si transeundo, hæc absque lachrymis, & intimis gemitibus intueretur! Igitur huic tâto morbo in primis omni ratione occurrendum est. Sed heu, ò cæcitatem, & insensibilitatem nostram (ait Augustinus), quod sola insolita exhorrescimus, solita verò (etiam si magna crimina sint) non solum non exhorrescimus, sed etiam aliquando committimus: quod fit ut aliquando curam animarum minus idoneis ministris commendemus, non alia ratione, nisi quia sic soleat fieri.

Augustinus. Noverit dilectio vestra, numquam me fuisse absentem ab Ecclesia mea licentiosa libertate, sed necessaria servitute, quæ **Aug. Ep. 138.** sæpè sanctos fratres & collegas meos, etiâ labores marinos & transmarinos compulit sustinere. Tres autem causæ possunt excusare Pastorem à residentia (ut dicebant Patres in Concilio Tridentino): prima scilicet, obedientia superioris vocantis: secunda, vrgens necessitas: quia ob ægritudinem cogitur aliquando mutare aërem: vel quia eius persona quaritur à persecutore: tertia, vrgens charitas, scilicet ut subveniat alteri Ecclesiæ vel regno: quod ad tempus magis eget eius opæ, quàm sua Ecclesia.

Non te fallant allegantes **Cap. De multa, De Preb.** quod male intellectum, multos in gehennam præcipitavit. Non enim Pontifex in hac parte, præcipuam rationem habuit personarum litterarum vel nobilium: neque potuit habere, sed ipsarum Ecclesiarum. Et ideo tunc solum dispensare intendebat, quando persona docta est talis, quod plus creditur profutura duabus Ecclesijs exemplo ac doctrina, quàm si duabus alijs personis crederentur: quia scilicet plus proderit Ecclesiæ manens ibi ad sex menses, quàm alius manens per totum annum. Quod si ex sua scientia vel nobilitate, nullum commodum reportat Ecclesia, vel minimum, quia videlicet non residet, aut non vigilat, aut non dat eleemosynas, quare in detrimentum Ecclesiarum ditabitur ille? Nonne Pastor est propter bonum Ecclesiæ, & non Ecclesia propter Pastorem? Ecclesia enim non est danda Clerico propter bonum Clerici, sed propter bonum ipsius Ecclesiæ. Sicut committitur Hospitale Medico, non propter bonum

Medici (quamvis ipse id consequatur) sed propter utilitatem Hospitalis. Si sic ergo est, quomodo datur Ecclesia illi, de quo spes non est quod residebit, aut utilis erit Ecclesiae? Non ergo danda est Ecclesia alicui, quia doctissimus, aut quia sanctissimus est, aut qui multum servivit Ecclesiae matri: sed qui creditur optimè serviturus Ecclesiae, quæ illi committitur: quem admodum stipendium taxatum Medico huius Hospitalis, non est dandum alicui, quia optimè servit alijs Hospitalibus. Merita enim præcedentia possunt esse causa motiva, ad dandum huic (quatenus ex illis conijcitur ipsum utilem futurum huic Ecclesiae) non tamen finalis: finis enim est dumtaxat fructus expectatus in futurum: quia non datur beneficium nisi propter officium. Non enim Ecclesiae beneficia, eorumque stipendia sunt instituta ad remunerationem bonorum, sed dumtaxat ad Ecclesiarum servitium. Quod latè probat Soto lib. 3. *De Iure Iusti.* q. 6. Vnde radix iniquitatis, ac cæcitas multorum in distributione beneficiorum est, quod cum conferunt beneficia, præcipue intendunt providere, ac benefacere personis quibus ea conferunt, non autem Ecclesijs: cum primum considerare deberent, quid magis expedit Ecclesijs, atque salutis ovium, & iuxta hanc normam providere.

Quam diligenter Gregorius ex omnibus partibus mundi bonos Clericos quæreret, ut eis beneficia conferret, vide Epist. 18. lib. 2. Vbi quia audierat, Syraculis esse quendam Presbyterum probavit, iubet Episcopo, ut explorato an ita esset, curet statim eum Romanam mittere, ut eum creet Episcopum alicuius Ecclesiae. Idem Epist. 26.

Greg. Ep. 19. Et ibi Epistola 19. iniungens cuidam Episcopo, ut interfir electioni Episcopi alterius civitatis, sic dicit: Commonemus etiam fraternitatem vestram, ut nullum de altera eligi permittas Ecclesiam, nisi fortè inter Clericos ipsius civitatis nullus ad Episcopatum dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri. Et provide ante omnia, ne ad hoc laicæ personæ cuiuslibet conversationis vel meriti, aspirare præsumant. Tu ergo qui Episcopi munus administras, exemplo hoc explora diligenter per totam Diocesim tuam, Clericos probatè vitæ, ut illis imprimis conferas beneficia.

Bern. Ep. 152. Bernardus. Insolentia Clericorum (cuius mater est negligentia Episcoporum) turbat totam Ecclesiam: dant Episcopi sanctum canonicos (id est, ordines & beneficia) & margaritas porcis. Et illi conculcant eas. Merito quales fovent, tales sustinent. Clerici locupletantur alienis laboribus, & prodit quasi ex adipe iniquitas illorum.

lorum. Mens quippe assueta delitijs, nec exulta disciplina sarcu- lo, multas contrahit sordes. Porro inveteratam rubiginem; si tentes abradere, nec summis saltem digitis contingi patientur: sed sicut scriptum est: *Incrassatus est dilectus, & recalcitravit.*

Idem scribens ad Papam Innocentium, egregie deplorat hodierna mala, scilicet quod ipse interim summus Pontifex, non permit- tit Episcopos exercere officia sua: nam rectè gesta ab eis, destruit: & iuste destructa statuit. Non possunt Episcopi castigare crimina in sua Diocesi: quia mox refertur causa ad Curiam, & omnes crimino- si tam de Populo, quàm de Clero, quàm de Monasterijs, currunt ad Pontificem: & redeunt iactant se obtinuisse tutores, quos magis ultores sensisse debuerant. Quod fit ut iustitia in Ecclesia pereat, cla- ves Ecclesiae annullentur, Episcopalis auctoritas vilescat, &c.

Bernardus. Boni Pastores dormientibus subditis, ibi pervigilant tamquam rationem pro animabus eorum reddituri: pernoctant in ora- tionibus, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, cor suum tradunt ad vigilan- dum diluculo, ad Deum qui fecit illos, cognoscentes suam insuffi- cientiam in custodienda civitate. Igitur (ait) quicumque opus mi- nisterij huius sortiti estis, attendite vobis, & pretioso deposito, quod vobis creditum est. Civitas est, vigilate ad custodiam concordiamque: sponsa est, studete ornatui: oves sunt, intendite pastui.

Attendite diligentissimè, quia dies vna Episcopi æquivalet mul- tis diebus privatae personæ, ad negotia Dei peragenda. Ideo valde debet sollicitus esse, ne dies frustra elabantur, illud Eccles. 14. ad mentem revocans: *Non frauderis à die bono, & particula diei bona non te prætereant.*

Quid remedij ne curarum, ac negotiorum turba tam valide por- tam cordis irrumpat, & orationis ac sanctæ unionis quietem pertur- bet? Primò abducere cor à sensuali creaturarum amore: tolle amo- res & curæ non perturbabunt: non ames, nec optes aliquid nisi in Deo, & propter Deum, & non te vexabunt curæ, neque à Deo aver- tent. Secundò, iacta fiducialiter cogitatum tuum in domino: imita- re Susannam illam, quæ etiam in ipso articulo mortis, adhuc habe- bat in domino fiduciam. O quàm certus adiutor est Deus, omnibus qui in ipsius protectione verè & ex toto corde confidunt!

Proprium est mollis & delicatæ animæ etiam necessarias dissi- mulare curas, & ne æstuentes sollicitudines sentiat, sub latibulo dis- simulationis abscondi.

Quid in incertum tibi numeras dies, & annos laborum? Transi-
ho-

Deut. 32.

v. 15.

Bernard.

Epist. 178

Bernard.

Serm. 761

sup. Cant.

Bern. serm.

39. super

Cant.

Bernard.

12

in *Ser. de hora*, transit & poena: neque accedunt sibi dies & labores, sed cedit
fallacia potius & succedunt. Guttatim poena bibitur, aliquando sumitur,
Præsent. per minutias transit. Non sic remuneratio, sed tota simul venit: cor-
*vita.*rens est voluptatis, & fluminis impetus inundans lætitiā & glo-
*2. Cor. 4.*riam. *Aeternum* (ait Apostolus) *gloriæ pondus*. Vide quia ipsamet
v. 17. gloria promittitur, non gloriosa domus aut vestis, sed ipsa gloria
 &c. In momentaneo tribulationis nostræ lætetur æternum gloriæ por-
*Prover. 8.*tus, sicut fructus in semine. Et pondera quod ille qui dicit: *Delicta*
v. 31. mea esse cum filiis hominum, dicit: *Cum ipso sum in tribulatione*. Et
Psal. 90. *Prope, est Dominus his qui tribulatio sunt corde*: tunc est nobis *Em-*
*v. 15.*manuel: tunc dicitur nobis sicut Virgini, *Dominus tecum*. Bonum est
Psal. 33. mihi domino tribulari, dum modo sis mecum, quàm regnare & opor-
v. 19. tui sine te: malo te habere mecum in camino ignis, quàm esse sine
Matt. 1. te, vel in celo. Vide Bernard. ult. *Serm. super Qui habitat*.
v. 23. Idem. Homo natus est ad labores, & dolores (*quoniam tu labor*
*Lue. 1. v.*rem & dolorem consideras) labor in actionibus, dolor in passionibus
 28. est. Ad utrumque se paratum dicebat David, paratum ad labore
Bern. to. 1 actionum cum dicebat: *Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam*
fol. 164. mandata tua: ad dolores verò passionum dicens: *Ego in flagella pa-*
Psal. 118. ratus sum. Nemo ex filiis Adæ vivit sine labore, & sine dolore: neque
v. 60. illi de quibus Propheta dicit: *In labore hominum non sunt*: & cum
Psal. 37. hominibus non flagellabuntur: nam sequitur: *Tenuit eos superbia*
 9. 18. (*gravis enim labor est superbia*) *operti sunt iniquitate, & impietate*
sua: & hæc gravia flagella sunt: quia non est gaudere impijs, dicit
dominus. Quod si neque laboris anxietatem, neque flagelli senten-
 tiam, ipsa iam insensibilitas vehementiam indicat passionis.
 Sudat pauper in opere foris, anxius laborat dives in cogitatione in-
 tus. Igitur (inquit) teneamus obedientiam in laboribus, patientiam in
 doloribus. Sciant gentes quoniam homines sunt, id est, nati ad
 labores actionum, & dolores passionum.

Nulla maior servitus (ait quidam) quàm eorum qui præsumunt in
1. Cor. 9. sollicitudine: qualis fuit ille qui dicit: *Cum essem liber ex omnibus*
v. 19. *bus, omnium me servum feci ut plures lucrificarem*: qui non leviter
 affligebatur animo, cum quotidie eum vrgeret premeretque solli-
2. Cor. 11. citudo omnium Ecclesiarum: ita ut clamaret, *Quis infirmatur, &*
v. 29. *ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* id est, quis est
 qui aliqua tribulatione prematur, cum quo ego etiam non tribulor
 per intimam compassionem? Et quis est qui spiritualiter ruat in
 culpam, aut saltem cui detur occasio ruinae, quod ego corde non
 ruo?

In Augustino super illa verba Isaïæ: *Clama, ne cesses*, &c. habes
 terrificam quædam de periculo Prælatorum. In grandi (ait) periculo
 sunt Episcopi, & alij Rectores Ecclesiarum ob multa: specialiter au-
 tem quia præcipit illis Dominus, quod liberè arguant vitia, dicens:
Clama ne cesses. Et Apostolus dicit, quod Episcopus debet esse po-
 tens in doctrina sana, ad redarguendum contradicentes. Orate pro
 nobis, ut dominus liberet nos à laqueo venantium, & à verbo aspe-
 ro. Nulla enim causa facit dispensatorem verbi Dei pigriorem ad
 arguendos contradicentes, quàm timor verbi asperi. Dum enim ti-
 memus detractiones, irrisiones, opprobria hominum superbiorum, aut
 ab eis lædi posse bona nostra temporalia, minus quàm oportet prædi-
 camus æterna: & manent vulnera sine medicina, de quibus tamen
 rationem sumus reddituri. Contradicentes autem hic dicuntur, non
 solum qui verbo, sed etiam qui malè vivendo nobis contradi-
 cunt.

Pastor circa oves debet assimilari gallinæ circa pullos: quia, ut
 dicit Augustinus super Psalm. 58. Gallina super omnes aves mater-
 na charitate circa pullos sollicitatur: ita ut tota ægrotet ex labore:
 raucescit vox, sic hispidum totum corpus, demittuntur alæ, laxantur
 plumæ, &c. Igitur omni conatu contendat Episcopus, esse illa evan-
 gelica gallina, sollicita & anxiosa, ut sub alas colligat, foveatque
 pullos suos. Eius est satagere, moliri, in omnia se vertere, quoties
 affulget spes aliqua pertrahendi hominem ad Christum, submitendo
 se, ac vocem cum Paulo commutando, unde quaque occasiones arri-
 piendo excitandæ propagandæque pietati: ubicumque verò senserit
 aliquam bonæ mentis scintillam, ibi debet residere: omnibus prom-
 ptè, mansuetè, blandeque respondeat, mulierculæ, plebeio, pagano,
 hæretico, &c. Ioannes Baptista dixit, quod nihil aliud erat quàm
 vox, in eo videlicet sensu quo dictum est cuidam apud Terentium:
 Tu quantus quantus es, nihil nisi sapientia es. Sic Episcopus quan-
 tus quantus est, vox est, id est nullum aliud ei incumbit officium,
 nisi clamare præconia Christi. Episcopus ergo totus debet esse vox
 ad gloriam Dei, & salutem populorum: hoc præcipuum eius munus.
 Sicut dicimus de homine pusillo statura, habente magnam vocem:
 hic totus est vox. Et in fabulis habetur, quod cum lupo ex voce
 putaret philomelam esse aliquid magnum, & tangens eam, parvum
 corpusculum invenisset, dixit: Tu tota es vox, & ideo nihil es. Si-
 mus ergo philomelæ Dei, & nihil præterea, nisi vox Dei. Contem-
 nat nos mundus, ut abiectos & fere nullos in corpore, hoc est in re-
 bus corporalibus dummodo id totum simus vox Dei, & nihil aliud.

Aug. l. 50
 ho. 7. sup.
 Isa. c. 58.

Adelph.
 ac. 3. sec. 4.

SECUNDA PARS.

Vnde & Evangelium potius voci commissum est, quam scripto: lex vero scribitur in lapidibus: Christus autem nihil scripsit, sed dumtaxat voce docuit. Et Apostoli pauca scripserunt: quia in voce est energia, & libera effusio in omnes aures, etiam vulgares. Ideo debemus esse continua quædam tuba Dei.

1. Tom. Alia sunt negotia secularia, alia Ecclesiastica. Nonne Moyses in **conc. Bpa.** sæculo erat, cum crebro tabernaculum intraret & exiret? Qui in **224.** contemplatione raptus, foris infirmantium negotijs urgebatur: intus Dei arcana considerans, foris onera carnalium portabat. Sic Paulus sic etiam Episcopus debet facere.

Ber. epist. Quia Prælati nimium occupatis, multa contra veritatem subre- **179.** punt, ideo dicit Bernardus, Innocentio Papæ: Hic vigilet oculus pietatis vestræ, & semoris paulisper occupationibus, consideret quantum subreptum sit ei.

Ber. epist. Bernardus considerans scandala sui temporis, præsertim quando in- **189.** surrexit in Gallia Petrus Abailardus hæreticus, dicebat: Vellē modō de medio fieri, victus fateor à pusillanimitate spiritus & tempestate. Sancti cupiebant dissolvi, desiderio videndi Deum: ego autem compellor exire scandalis & ærumnis. Et quamvis afficiar mortis desiderio, vereor tamen ne non paratus inveniar: tædet me vita mee, & an mori expediat nescio.

Aug. epist. Solent dicere homines in amplo statu constituti: Non possum se- **70.** dari vitam spiritualement, tot necessitatibus implicatus: quibus respondet Augustinus: Necessitates sæculi finiuntur, quando cupiditates vincuntur. Quot autem occupationibus ipse tenebatur, habet Epist. 158. ubi sic dicit: Inter acervos occupationum, quibus nos alienæ vel cupiditates, vel necessitates angariatos trahunt, vix paululum spatij datur dictandi.

Ad. 20. Heu quantum distamus ab officio nostro, quod est, non solum pub- **Chrys. ad** blicè concionari, sed etiam privatim per domos singulas delinquentes, cum lacrymis monere, ut Paulus testatur se fecisse! **Episc.**

Aug. ep. Cogimur videri hominibus onerosi, graves & iniucundi: quia non **156.** possumus esse viles oblectando, sed mordendo. Nam (ut ait August.) phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari: ad quod ta- **Chrysost.** men cogit charitas. **de sac. to.**

2. lo. 2. Tantum diligit ac curat Christus Pastorale officium, ut dicat: Si **diligis me, pascue oves meas**, id est, hoc est in quo mihi summè placere potes, si eos qui me offenderunt, mihi reconcilies: ob hoc enim ego sanguinem fudi.

Chrys. ho. Quantum verò torqueri debeat, quando subditi peccant, habes **3. in 4. et.** ver-

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

51

verba eiusdem Chrysostomi: Quando (inquit) aliquos vestrum pec- **Chrys. ho-** care contingit, emoriar nisi videor similis dolore exanimatis, nisi **mil. 3. in** attonitus, ita ut etiam ipsum lumen oculorum meorum nō sit me- **Acta.** cum. Nam quæ spes mihi, si vos non proficiatis?

Non solum circa mores, sed etiam circa vestes Clericorum debet sollicitari Episcopus, ut dicit Bernardus Epist. 30. ad Eugenium, quia deformis vestis, deformitatis mentium & morum, iudicium est. Et infra: O impunitatem, incuriæ sobolem, transgressionum nutricem: quando luximus, aut Clericum privatum beneficio, aut Episcopum suspensum ab officio!

Rumor quidem curis & sollicitudinibus propter vos: at isti do- **Chrys. ad** lores suaves sunt, utpote similes doloribus & curis, quas matres pro **suos sub-** filiis habent: nam gaudet & lætatur super curis suis. Quævis enim **ditos hom.** cura sit amara, tamen quoniam impenditur pro filiis, multum ha- **4. su. se-** bet voluptatis. **cu. ad Ihes.**

Ibidē rogat omnes, ut si quis habet querelam contra ipsum, ac- **sal.** cedat ad ipsum, ut aut ipse se excuset, aut ut emendat: quia qui tantam multitudinem gubernat, non potest non delinquere in multis ex ignorantia.

Ut quid dicit Apostolus: *Oportet Episcopum esse doctorem*, nisi **Chrys. ho-** ut doceat? Nec satis est quod doceat exemplo vitæ, immo oportet **mil. 15.**

eum laborare in verbo & doctrina. Profecto si præsul non pollet **1. Ad Ti-** gratia doctrinæ, plurima Ecclesiasticæ disciplinæ exempla peribūt. **mot. 3. v.** Quomodo enim lucerna, si non lucet? profecto inseparabile est lu- **2.** cere à lucerna: tenetur ergo lucere quem Dominus voluit habere officium lucernæ. Et iterum: Tenetur in alto, non sub modio ma-
nere, quia tenetur lucere omnibus, qui in domo sunt, &c. Et licet prædicandi studium, primum debeat esse inter sollicitudines pasto-
rales, non tamen omnino deferere debet Episcopus negotia causa-
rum forensium, quibus sæpè premebantur sanctissimi viri. Ut enim dicit Possidonius in vita Augustini, aliquando Augustinus usque ad horam refectiois, aliquando tota die ieiunans vacabat audien-
dis & dirimendis causis Christianorum, & inter differendum de his, de divinis rebus eos monebat, & ibi investigabat quantum quisque proficeret, aut deficeret in vita christiana: peccantes coram omni-
bus arguebat: hanc tamen occupationem (tanquam à melioribus rebus distrahētem) velut angariam deputabat. Et alibi testatur, quod sæpè homines concurrebant ad ipsum, ut per eum causas suas diri-
merent, de auro, de argento, de fundis, de pecoribus. Et lib. de ope-
re Monachorum, &c. explicat mentem suam Monachis: Testem (ait)

Cap. 19.

SECUNDA PARS

52

inveco in animam meam Dominum Iesum, quod quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per singulos dies certis horis (quantum in bene moderatis Monasterijs constitutum est) aliquid manibus operari, & ceteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de divinis litteris agendum, liberas: quam tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotijs secularibus, vel iudicando dirimendis, vel interveniendo præciudicandis. Et

I. Cor. 6. fero has molestias propter Apostolum, qui voluit, quod etiam contemptibiles (qualis ego sum) terminarent has lites Christianorum, potiusquam ut negotia Christianorum deferrentur in forum: quæ tamen laborem non sine consolatione domini suscipimus, pro ipsa vitæ æternæ, ut fructum feramus cum tolerantia. Servi enim Ecclesiæ ipsius sumus, & maxime infirmorum membrorum. Omitto alias innumerabiles Ecclesiasticas curas, quas fortasse nemo credit, nisi qui expertus est. Hæc ille. Et ibidem dicit, quod Apostolus, quia per varia loca discurrebat ad prædicandum evangelium, numquam legimus de eo, quod aliquando intenderet his causis terminandis: & tamen Christianis in loco residentibus hoc onus imposuit, etiam contemptibilibus, si deessent sapientes. Vide etiã 3. cap. 6. lib. Conf. Vbi dicit Augustinus, quod Ambrosius iugiter erat circumdatus turba hominum negotiosorum, quorum infirmitatibus serviebat: adeo quod numquam potuit illum invenire solum, & vacantem: ut posset cum illo communicare & suis.

Aug. Ps. 25. Augustinus dicit, quod quando audiebat causam inter duos litigantes, qui iudicem illum arbitrum faciebant, si sententia pro divite ferebatur, pauper detrahebat ei dicens: Aliquid ab illo accipit, timuit offendere illum: favit diviti, & torvis oculis respicit iudicem post sententiam. Si autem sententia pro paupere contra divitem lata esset, etiam detrahebat dives dicens: Oppressit iustitiam propter famam: timuit enim argui ne diceretur, quod contra pauperem fecit &c. Ibi habes quantum deferrebant Principes iudicio Ecclesiæ: nolebant enim quod appellaretur à sententijs Ecclesiæ ad ipsos, &c.

Psal. 118. v. 58. Ambrosius super illud Psalmi, (*Deprecatus sum faciem tuam* &c.) admonens non remisse agendum cum delinquentibus, ait: In ipsa Ecclesia (vbi maxime misereri decet) debet quam maxime teneri forma iustitiæ: ne quis à communionis consortio separatus, brevi lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam vberioribus floribus, communionem quam plurimis debet postulare temporibus, facilitare Sacerdotis extorqueat. Nonne cum vni indulget indig-

no,

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

43

no, plurimos facit ad prolapsionis contagium provocari? Facilitas enim veniæ, incentivum tribuit delinquendi.

Vis in turbine negotiorum prædicare, & solas divinas Scripturas medicari? Semper tracta cum negotiatoribus aliquid de ipsis divinis litteris. Vnde Augustinus super illud Psalmi, (*Declinate à me maligni*) dicit, quod monebat negotiatores ad se venientes dicens: *Stultè hac nocte repetent à te animam tuam*, &c. Et quædam alia.

Psal. 118. v. 115.

Bernardus, pressus occupationibus sic ait: Infelix ego homo, natus ad laborem, implumis avicula, penè omni tempore nidulo exulans, vento exposita & turbini turbatus sum, & motus sum sicut ebrius: & omnis scientia mea devorata est. Felices vos, quos abscondit dominus in tabernaculo suo in die malorum, donec transeat iniquitas, sub umbra alarum suarum.

Luc. 12. v. 20. Ber. Epis. 12. ad Car.

Chrysostomus de oneribus Episcopalis vitæ: Aut ego (ait) sum vehementer miser & infelix, aut animus Episcopi nihil differt à navi, quæ fluctibus iactatur: omnium enim onera gestare debet. Alijs irascentibus datur venia, ipsi verò nequaquam: alijs peccantibus superest excusatio, ipsi non: omnium linguis expositus, omnium iudicijs obiectus, sapientum & insipientium: curis perpetuis obtunditur, tum diurnis, tum nocturnis: (loquor de illis qui vigilant pro animabus: non de illis, qui ad negotium Episcopale tanquam ad quietem venerunt.) Quis possit eloqui in dicendo, & docendo sollicitudinem? quis difficultatem in electionibus? plus curarum habet Episcopus, quam Imperator orbis. Tantum interest inter unum & alium, quantum inter aquam fluminis vento agitatam, & mare intumescens & insaniens: quoniam Imperator habet plures qui adiuvant (eo quod Legibus & mandatis omnia peraguntur) Episcopus verò nihil tale: neque licet ei ex auctoritate præcipere. Si vehementer commoveretur, audit, crudelis est: si parum vehementer, audit, remissus & frigidus est: cum tamen oporteat in eo hæc duo contraria concurrere, ut neque contemnatur, neque odio habeatur. Multos, velit nolit, cogitur offendere & obiurgare. Dicam quod sentio: Non arbitror inter Sacerdotes multos esse, qui salvi fiant, sed multo plures qui pereant. In causa est: quoniam res excessum requirit animum, multas enim habet causas, quæ depellant ipsum à suis moribus, & innumeris oculis illi opus est undique: quod alij peccant, illi imputatur. Nam si peccat Presbyter aut Diaconus, omnium horum crimina redundant in caput eorum, qui hos elegerunt.

Chrys. hom. 3. in Acta.

Chrysostomus super illud: *Si quis suorum curam non habet*, &c. **Chrys. hom. 1. in**

mil. 14. de
 1. Ad Ti-
 mot. 5. v.
 8.
 Isai. 58.
 v. 7.
 Bibliotheca

lic dicit: Si quis aspernatur propinquos genere, atque affinitate con-
 iunctos, quomodo erit in alienos clemens? Iudicium quippe omnium
 erit obnoxius, si alienos beneficijs fovens, propinquos summa im-
 manitate despiciat. Dicent enim illum esse sine affectione. Et asserit
 illud Isaię: *Carnem tuam ne despexeris*, id est, cognatos tuos. Deus
 enim instituit vincula propinquitatis, ut mutua subesser occasio-
 nes mutuo diligendi, ac beneficijs confovendi. O quàm forti patien-
 tia scuto, quanta animi constantia simul & benignitate pollet
 debet Pastor, qui iugiter atque multipliciter linguis hominum ve-
 xatur, importunitatibus exponitur: ad quos cum se habeat tanquam
 signum ad sagittas, viscera tamen ac sinum matris debet illis &
 ostendere, & expandere: summè cavens ne in eis exerceat, aut super
 eos gravet ingenij sui duritiam, & asperitatem (si ingenio sit par-
 miter) cum potius expositus sit, ut omnium quantumlibet aspera in-
 genia ferat, omnibus se aptando. Hoc summo opere debet curare Pa-
 stor, ne negotia atque curę sæculares totum cor eius vinciant: sed
 etiam in medio curarum conari debet ad libertatem animi, semper
 ad Deum divinaque omnia attendens & aspirans. Ut enim dicit
 Thaul. in
 Domin. in
 frã Epiph.

Thaulerus: Homo exercitatus ad hoc pervenire potest, ut nulla ne-
 gotia, dicta, audita, facta, & quævis occurrentia ipsum impedi-
 possint à simplici Dei intuitu: quoniam in omnibus solum Deum
 diligit, atque intendit. Et ideo quantumcumque absurdissima au-
 diat, vel videat, &c. celerrimè ad Deum vertitur, sicut qui aliquan-
 diu in Solem defixit oculos, quicquid deinde aspexerit, Solis ei spe-
 ciem quandam repræsentat. Lege quæso Epistolam Bernardi 140.
 & videbis quibus huius mundi negotijs sanctissimus ille Abbas se
 immiscebat: qui tamen iugiter ardebat, & lumine contemplationis
 fulgebat. Igitur in medijs procellis temporalium negotiorum, tunc
 vel maximè cor ad Deum levandum est, ad implorandam operam
 eius, ad explicandas telas filiorum Adam: quas multis laboribus, &
 viscerum doloribus texunt, immiscentes se infinitis ac frivolis
 quæstionibus, ut Sapiens deplorat. Cum autem persenseris, quod
 immodicis occupationibus ac negotijs caput debilitatur, cor indu-
 ratur, & arescit, protinus ad lectionem alicuius libri spiritualis con-
 fugias, quem semper ad manum habere debes: cuius attenta lectio-
 ne discutias nubes phantasmatum: ac tandem affectus tuus in Deum
 accendatur. Falsissimum enim est, quod quidam aiunt, videlicet,
 quod cum occupationibus Pastoralis officij, non possit conservari
 fervor devotionis. Nonne sanctus Bonaventura in Generalatu, Car-
 dinalatu, Episcopatu eam servavit, & multi alij? Quando post fasti-
 dium,

dium, laboremque plurimorum negotiatorum, alius supervenit, ab-
 sit, quod eum à te expellas, aut durè respondeas, aut quovis gestu
 vel signo impatientiam, & austeritatem ostendes: tunc enim maxi-
 mè patientia, & mansuetudine armari debes. Hoc est enim virtu-
 tum exercitium. Inter Pastorales curas, præcipuum locum habet
 sollicitudo Diocesim visitandi. Est enim visitatio, quasi anima
 Episcopalis regiminis, quoniam per eam Pastor se diffundit, & ex-
 pandit omnium suarum ovium commodis, & utilitatibus. Verus
 quippe Episcopus, dum exit ad discurrendum per omnes Parochias,
 est quasi Sol egrediens ad illustrandas terras: ut videlicet tres actus
 illos hierarchicos exerceat, qui sunt, purgare, illuminare, & perfec-
 re. Proccedit enim ad exhortandum, prædicandum, arguendum, in-
 crepandum, sacro Chrismate confirmandum, & ut exploret quomo-
 do Sacramenta administrentur, quanta reverentia & munditia divi-
 num Sacrificium celebretur, denique ad consolandum omnes lugen-
 tes, & egentes tam spiritualibus, quàm temporalibus commodis. Ita-
 que innumerabiles sunt utilitates, quæ ex personali visitatione Epis-
 copi proveniunt: & inter alias non parva est, quod præsentia sua po-
 test criminibus mederi: quod non ita utiliter & efficaciter per visi-
 tatores fieri potest. Non enim solis dumtaxat excommunicationi-
 bus, criminibus, medendum est, aut pœnis alijs: sed potius verbis,
 auctoritate, & charitate: obsecrando & increpando, & mille alijs
 modis, quos verus Pastor, & sponsus animarum excogitat: amas gre-
 gem quasi sponsam: quam non ita curat mercenarius visitator. Item
 sæpe subditi tam viri, quàm feminae, habet casus aut reservados, aut
 periculosos, quos libenter & fiducialiter communicant suo Pastori,
 & non alijs. Habet igitur præ oculis verbum illud apud Lucã: *Misit*
(inquit) Dominus discipulos suos in omnem civitatem, & locum, quod
erat ipse venturus. Non sufficit igitur Episcopum mittere probos vi-
 ros, ad illustrandas Parochias: sed oportet & ipsum ire.

Luc. Cap.
 10. v. 1.

CAPVT II.

GRAVITAS SIMVL ET AFFABILITAS, ATQVE SVAVITAS
 à Pastore servanda.

Bernardus. Esto gravis, sed non austerus: non dissolutus, neque Ber. 4. de
 severus: sed interea mediocritatem tene, ut neque de severi- confid. ad
 tate sis oneri, neque de familiaritate contemptui. Austeritas Eugen.
 fu.

SECVNDA PARS.

56
fugiat infirmiores, gravitas reprimat leviores: in Palatio Papam, domi te patrem familias exhibe: ament te domestici, si non, fac ut te timeant. Utiles est semper custodia oris, quæ tamen familiaritatis gratiam non excludat: ille convenientior habitus, si actu severus, vultu serenus, verbo serius.

Greg. Ep. 32. Bibliotheca
Gregorius docet, quod cum Pastor à subditis de aliquo reprehenditur, non debet ex potestate respondere, sed cum mansuetudine & tranquillitate reddere rationem facti: afferens ad hoc factum illud Petri, Actuum 11. quando arguentibus eum, quia ingressus fuerat domum Cornelij, humiliter respondit ratione reddita: non enim dixit, ego sum Pastor vester, scio quid facio. Si enim (ait) in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto Doctor mansuetudinis non fuisset. Debemus ergo reprehensores nostros humili ratione placare.

Gregorius. Honorem meum (ait) non reputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Ideo Episcopus honorem debet impendere Sacerdotibus: alioquin iuste Presbyter poterit ei obijcere illud: Cur ergo te habeam ut Principem, cum tu me non habeam ut Senatorem? 95. *Distin.* Esto subiectus: nam qui contemnit, contemnitur: & frustra petit debitum, qui quod debet, non impendit. Et nihil mirum, si non servatur fides, non servanti eam. Igitur quamvis iusta auctoritas, & reverentia sit necessaria, non tamen te facias reverendum aut timendum fastus, sed rigor iustitiæ: non pompas, sed gravitas, & severitas. Pauperibus ac simplicibus exhibe te facilem, ac omnino accessibilem, imitatus Sylvestrum Papam, de quo legitur quod tanto vnumquemque amplius honorabat, quanto sentitius eum vivere didicisset: non attendens ad factum aut potentiam, sed ad morum elegantiam.

Quantumcumque iniqua, vel non concedenda petantur, etiam indignis, non ideo durè aut asperè respondendum est, sed leniter: neque tamen faciendum quod iniuste petitur. Omnis namque Evangelica perfectio (ait Caieta. Matt. 11.) reducitur ad studium humilitatis, & mansuetudinis. Per humilitatem expandimur divinis gratiis, & donis: per mansuetudinem vero expandimur proximis. Ideo

Matt. 11. v. 29. Salvator ait: *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde.*

Ecl. 6. v. 5. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: Et lingua gratiosa in bono homine abundat.* Et ad Romanos: *Si fieri potest, quod*

Ad Rom. 12. v. 18. *in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Et: Quæ de sum est sapientia, primum pudica, deinde pacifica est.*

Iacobi 3. v. 17. *De benignitate, ac suavitate Pastorum, habes pulchra verba apud*

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

57

Bernardum. Charitas (inquit ille) patiens est, benigna est: patiens est, cum dissimulat, expectat, sustinet delinquentem: benigna est, quando trahit, adducit, & converti facit ab errore. Charitas benigna, etiam quos tolerat, amat, & amat ardentè. Flet quippe charitas, sed ex amore, non ex mœrore: flet ex desiderio, flet cum fletibus. O bona mater charitas, quæ sive foveat infirmos, sive exerceat proventus, sive arguat iniquos, diversis diversa exhibens, sicut filios diligit universos! Cum te arguit, mitis est: cum tibi blanditur, simplex est: piè solet scire, sine dolo mulcere: patienter novit irasci, humiliter indignari: laesa non provocat, spreta revocat. Pondera quod de Domino dicitur Isaiæ 42. *Non erit tristis neque turbulentus: calamus quassatus non conteret, & lignum fumigans non extinguet.*

Bernardus de benignitate Pastorum: Pastor (ait) bonus omnibus se conformat, omnium in se transfert affectus: matrem se probat non minus deficientium, quàm proficientium. Multos videmus, qui quod crassum est & forte assumentes, quod debile est proijciunt. Numquid Medicus valentes requirit, & non potius agrotantes? Quos docebis Magister bone, si omnes indoctos repuleris? in quibus probabis tuam patientiam, si solos admiseris mansuetos, inquietos excluderis? Sciunt quippe boni fidelesque præpositi, languentium sibi creditam curam animarum, non pompam: cumque internum murmur cuiuspiam illarum querulæ vocis indicio deprehendunt, & in ipsos usque ad convitia & contumelias prorumpentis, Medicos se, non dominos agnoscetes, parant confectum contra phrenesim animæ non vindictam, sed medicinam.

Bonus Prælatus sic debet esse humilis & affabilis, quod tamen eum subditi revereantur. Pondera ad hoc, quod Apostoli non sunt ausi querere à Domino, quid aut cur loquebatur cum Samaritana. Et Ambrosium diu dormientem iuxta altare, non audebant sui excitare. Et Iob: *Videbant me (ait) iuvenes, & abscondebantur.* Apostolus præterea (ut Gregorius annotavit) alibi quidem dicit: *Quamdiu sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* Contra verò Facti sumus (ait) parvuli in medio vestrum: ex quibus verbis exemplum dedit Episcopis, ut humilitatem teneamus in mente: & tamen nostri ordinis dignitatem servemus in honorè: quatenus nec in nobis humilitas timida, neque erectio sit superba.

Idem Greg. In tuis (ait) literis, ex humilitate sermonis patuit cordis tui altitudo, ac tuæ mentis fervor: nisi enim prius in se facies ardeant, alios non succendunt. Vidimus enim, qui litteras tuas legi-

Isaiæ 42.

v. 15.

Ber. Ser.

23. super

Cant.

Iob. 29.

8.

Greg. Ep.

36. lib. 4.

Ad Rom.

11. v. 13.

1. Ad The-

sal. 2. v. 7

Greg. Ep.

125. ad

Leam.

mus,

H

mus, quanta charitate tua mens ardeat, qui sic alios accendisti, &c. Cor Episcopi arca testamenti est, in quo manna dulce charitatis, sapientia legis, rectitudo iustitiæ in virga signata continentur.

Ber. Serm. Cavere debet Prælati a duris verbis (nisi quando necessitas disciplinæ ea dicere compellit) etiam ab his, quæ forsitan sibi levia videntur. Nam, ut Bernardus ait: Quod tu leve putas, & ob hoc levius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tamquam homo videns in facie, & secundum faciem iudicans: paratus festucam trabem suspicari, & scintillam putare fornacem. Non enim est omnium charitas illa, quæ omnia credit. Proni sunt autem sensus hominis & cogitationes, ad malum potius suspicandum, quam ad bonum credendum: præsertim ubi disciplina silentij, nec te (qui in causa es) excusare permittit, nec illum vulnus suspicionis aperire quod patitur, ut curetur. Ita vritur ille & moritur, clauso & lethali vulnere intra semetipsum gemens, dum totus in ira & disceptatione positus, nihil aliud silens versare in mente possit, nisi injuriam quam accepit: non potest orare, non potest legere, non sanctum, aut spirituale aliquid meditari. Et ita intercepto vitali spiritu, dum suis destituta alimentis vadit ad mortem animæ (pro qua Christus mortuus est) quid tu interim quæso animi habes? Quid oratio tua, aut opus quodcumque interim feceris, sapit tibi? contra quem nimirum Christus anxie

Cant. I. v.
6.

Psal. 54.
v. 15.

Bern. su.
Cant. Ser.
23.

clamat de pectore fratris tui, quem contristasti: *filius* (inquens) *matris meæ pugnat contra me, & Qui simul mecum dulces capiebat cibos replevit me amaritudine?* Quod si dixeris, illum non tam graviter pro tam levi causa debuisse turbari, respondeo: Quamto levior est, tanto a te levius potuit non committi. Quamquam nescio, quod leve dicas (ut iam dixi) quidquid amplius est, quam irasci, cum vel hoc ipsum obnoxium esse iudicio, ex ore ipsius acceperis iudicium. Audiant hoc Prælati, qui sibi commissis semper volunt esse formidini, utilitati raro. Erudimini, qui iudicatis terram, discite subditorum matres vos esse debere, non dominos: studere magis amari, quam metui. Et si interdum severitate opus est, paterna sit, non tyrannica. Matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis, mansuescite, ponite feritatem, suspendite verbera, producite vbera, pectora lacte pinguescant, non typo turgeat. Quid ingum vestrum super eos aggravatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus a serpente parvulus fugit conscientiam Sacerdotis, ad quem cum magis oportuerat, tamquam ad sinum recurrere matris? Si spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis: considerans unusquisque semetipsum, ne & ipse tentetur.

CAPVT III.

MISERICORDIA ET LARGITAS EPISCOPORVM.

DE hoc habes notanda verba distint. 86. cap. *Eratrem*. Vbi sic habetur: Episcopus largam habeat manum, necessitatem patientibus succurrat, alienam inopiam, suam credat: quia si hoc non habet, in vacuum nomen Episcopi tenet. In ipsa autem liberalitate, modus adhibendus est rerum & personarum rerum (inquam) ut non omnia uni, sed singulis quædam præstentur: ut pluribus prodesse possimus (iuxta illud: *Dispersit, dedit pauperibus*) personarum vero, quia primò iustis debemus dare, &c.

Et ibi, Cap. *Non satis*. Et sequentibus, exponuntur circumstantiæ, quæ attendendæ sunt in executione liberalitatis, scilicet fides, causa, locus, tempus, modus, necessitudo, ætas, debilitas, conditio. Gravis culpa est, si fidelis egeat te sciente: ille præcipue qui egere erubescit. Item probanda est alia liberalitas, ut proximos sanguinis tui non despicias: quibus pudor est ab alijs poscere: non ut illos divites facias, sed ut paupertatem eorum iuves. Considera ætatem, ut senibus plus largiaris, qui sibi iam nequeunt victum quærere. Considera etiam debilitatem: considera verecundiam, quæ ingenuos prodit natales. Non tamen vult Dominus simul effundi opes, sed dispensari: & in ipso pauperibus dato mensuram tenere, ut abundes pluribus. Quamto enim minora sunt, quæ sparguntur, tantò plures erunt qui recipiant. Ex puro affectu ac sincero, fiat eleemosyna, non conciliandi favoris gratia ultra modum effundendum. Omnia hæc ibi ex Ambrosio.

Ex eodem etiam habetur 12. q. 2. *Aurum*: Aurum habet Ecclesia, non ut servet, sed ut erogat, & necessitatibus subveniat, &c. Melius est, ut vasa viventia serves, quam metallorum. Sed respondebis: Timui ne templo Dei deesset ornatus. Dico tibi, quod aurum sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur: ornatus sacrorum, redemptio captivorum est, &c. Ambrosius ipse fatetur, se aliquando in invidiam hominum incidisse: quia fregit vasa Dominica, ob redimendos captivos, ut habetur 86. distint. *Palsharum*.

Quomodo misericordiæ opera, & eleemosynæ sunt efficacia mea.

Dist. 86.
Consider.

Ambr. 2.
offic. c. 2.

Isai. 58. Cum (ait) effuderis esurienti animam tuam (scilicet per compassionem) & animam afflictam repleveris (scilicet per necessarium subventiones) orietur in tenebris lux tua, & tenebrae tuae erunt sicut meridies, & implebit Dominus splendoribus animam tuam, &c.

Chrys. ho. mil. 53. sup. Mat. Chrysostomus dicit, quod liberalis anima non finit nostras lampades extinguere: internas vestes ex rubeis, candidiores nive facit. Hec est, quae in perpetuum tibi servat, quae hic possides: hec facit preclaros homines hic, & in futura vita. Melius namque est habere famam misericordiae, humani, benigni, quam eloquentissimi oratoris. Hae ille, Tu igitur memento, ut misericordiae potius quam liberalitati servias: misericordia enim pietatem parit, liberalitati vero saepe vanitas insidiatur.

Greg. in 3. par. pas. c. 21. Gregorius ponit prudentiam largiendi. Primum enim attendendum, ne sero prebeatur, quod cito dandum est, iuxta illud: *Ne dixeris amico tuo, vade, revertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare.* Secundum, ne sub specie largitatis inutiliter spargant sua, aut multa dent, ubi pauca sufficerent, iuxta illud ad Corinth. 8. *Non ut alijs sit remissio, vobis autem tribulatio:* qui enim ita sua effundunt, ut postmodum egeant, frequenter in impatientiam precipitantur. Tertium, ne totaliter vacuum dimittant pauperem, cui semper aliquid, vel parum dandum est, iuxta illud Luc. 6. *Omni petenti te tribue.* Quartum, ne aliquid demus, cui nihil penitus dandum est, vel histrioni, &c.

Greg. Ep. 13. Gregorius scribens Dominico Episcopo, commendat ei quandam viduam, dicens: Officij Sacerdotalis est, ut viduis ac maritali regimine desolatis, impartiri solatia debeatis: ut vnde in hoc mundo humana consolatione privantur, Sacerdotali tuitione possint remedia reperire.

Epist. 52. Gregorius intercedens pro quadam vidua: Si in proximorum (ait) necessitatibus habita compassione, benigna mente occurrimus, nostris proculdubio petitionibus clementem dominum reperimus: & iubet illi dare certam annonam. Et alijs plurimis Episcopis commendat viduas, ac iubet Episcopis, quod sint ut earum mariti. Iubet etiam, ut varijs personis egentibus, ac Monasterijs detur annona ex proprijs redditibus.

Greg. Ep. 43. lib. 2. Idem ad Bonifacium Episcopum, postquam commendat eum, quod operibus misericordiae vehementer insistebat, subiungit. Sed illud (fateor) non leviter mentem meam momordit, quod eadem

opera multis, vos ipsi nuntiastis. Ex qua re collegi, quod mens vestra non studeat Dei oculis, sed humano iudicio placere. Vnde necesse est, frater charissime, ut cum bona exterius agis, hec interius cum magna cautela custodias: ne appetitus placendi hominibus subrepat: & omnis labor boni operis in cassum fiat.

Idem. Quidam miserat ei pecuniam, ut in eleemosynas dispendere: respondet. Quod triste sibi erat hoc facere, quia ultra onus quod habebat reddendi rationem Deo, quomodo dispensabat redditus Ecclesiae, addebatur ei novum onus reddendi etiam rationem, quomodo dispensabat alienas pecunias. Et dicit illi: Orate ut ego discedere dispensem, ne vnde vos peccata minuitis, nos inde cumulemus. Et alibi in simili casu dicit. Oro ut Dominus mihi concedat, absque peccati contagio dispensare, ne maculet, vnde vos peccata detergitis.

Ibidem contra quendam, qui sub xenij specie nonnulla a quodam Monasterio sustulerat, dicit: Sine dilatione restitue, ne avaritiæ culpa te redarguat: quem largum erga Monasteria, Sacerdotalis magis debeuerat munificentia demonstrare.

Idem. Sic operibus misericordiae iuxta virtutem substantiae instat, ut tamen supra virtutem insistere cupiat. Et alibi arguit ipsum, quia subtraxerat eleemosynas consuetas a suo predecessore, sub quadam providentiae specie, dicens: Quod quamquam laudabile sit futura prospicere, infirma tamen est cautela, quæ pietatis adiutorio non munitur: praesertim quia quod tribuitur pauperi, non est donum, sed mutuum: quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu percipitur. Hec ille. Imò etiam appellatur depositum. Vnde fidenter cum Apostolo dicere potest eleemosynarum largitor: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est servare depositum meum in illum diem:* praesertim Episcopus, qui non dat parva, aut hereditate acquisita: sed ea quæ sibi, ut daret, data sunt.

Idem arguit valde Abbatem cuiusdam Monasterij, quia diu distulit petere ab eo eleemosynam annuam ad quoddam Monasterium sustentandum. Et hoc (ut ille fatebatur) ex erubescencia. Arguit autem eum, tum quia certum est quod ille minus amatur, qui adhuc erubescit: tum quia ipse non dispensabat res suas, sed pauperum. Et valde (ait) accusabilis est verecundia, non petere a diligente, & tenente locum dispensationis in rebus pauperum. Pondera hæc, o Pastor: non largiris tua, sed aliena. Quid ergo mirum, quod tota die lustrent domum Episcopi pauperes, cum sit ea domus dispensatoris rerum ipsorum? Possent enim vociferare ad valvas, imò

utque ad secretum cubiculum dicentes: Da nobis nostra, alioquin contra te vociferabimur ad Dominum rerum tuarum dispensationi committarum, dicentes: Domine non vult nobis dare, quæ illi ut nobis daret, dedisti.

Ber. Epif. Bernardus ad Henricum Episcopum Senon. Clamant pauperes ad Pontifices: Cur in superfluitates vestras consumitis, quæ nostris debentur necessitatibus? Nostris enim necessitatibus detrahuntur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Quid conferunt tot muratoria? Nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis: nos sumus fratres vestri, & vos de nostra portione pascitis oculos vestros, & ita vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Duo mala ex eadem radice prodeunt, dum vos ipsos vanitatem sequendo perditis, & nos spoliando perimitis. Et quæ sic consumitis, neque labore manuum, neque negotiationis studio, neque iure hæreditario possidetis: sed bona nostra sunt. Et quamvis hi pauperes (ait) modò non audeant aperire os adversum vos, & exigere partem suam: quibus interim pro sua vita necesse habent potius supplicare: tamen in futuro stabunt in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt: stante pro eis patre orphanorum, & iudice viduarum, qui dicet vobis: *Quamdiu non fecistis uni ex minimis meis, nec mihi fecistis.*

Matt. 25.
v. 45.

Idem. Vnde existimas Episcopis nostris exuberare hanc rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, &c. nisi de bonis sponsa? Inde est quòd illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exanguis: cum munus illorum sit custodire, & ornare sponfam. Iam non est in hoc tempore ornare sponfam, sed spoliare: non custodire, sed perdere: non instruere, sed prostituere: non pascere, sed mactare & devorare, quibus dicit Dominus: *Qui devorant plebem meam, sicut escam panis.* Nam plus vigi-
Psal. 13.
v. 4. lant subditorum evacuandis marsupiis, quàm vitiis extirpandis. Atque demersi sunt oblivionis somno, ad nullum dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur: ut vel suum periculum expavecant. Inde est quòd non parcent suis, qui non parcent sibi, perimunt

Greg. 12. tes pariter, & percuntes.

g. 2. Gregorius 12. q. 2. Religiosam (ait) vitam eligentibus, congrua
Epif. 206 nos oportet consideratione prospicere: ne cuiusquam necessitati
ad regin. occasio, aut desides faciat, aut aliquid sanctæ conversationis infirmum
Hierusal. gat. Et Bernardus dicit: Egenis, & maxime inclusis curam impendat.
Epif. 207 te. Et ad regem Siciliæ dicit, quòd egenis, & non cupidis, danda
Psal. 40. sunt elemosynæ: quia scriptum est: *Beatus qui intelligit super egenum*

v. 19.

num, & pauperem, non super copidum: illum inquam pauperem, qui invitè petit, verecundè accipit, & accipiens glorificat Patrem suum, qui est in calis.

Augustinus dicit hæc verba: Consanguinei veniunt ad me, ali-
Aug. Ser.
21. ad Er. quando cum minis, aliquando cum blandimentis, dicentes: Da nobis aliquid pater, caro enim tua sumus. Et tamen Dei gratia, & vestris orationibus, nondum ditavi aliquem consanguineum: quia chariores mihi reputo pauperes, quàm divites: quia bona Ecclesiarum patrimonium pauperum sunt. Et Serm. 52. qui est penultimus, & est indubitatus Augustini, dicit, quod necesse habet Episcopus exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus, sive transeuntibus: quòd si non fecerit, inhumanus sit. Ecclesiastici qui multa colligentes à populo, pauca largiantur, & ferè omnia consumunt, sunt illi de quibus scriptum est: *Qui devorant plebem meam, sicut escam panis.* O diligentissimi exactores decimarum, primitiarum, votorum, & negligentissimi dadores verbi Dei! Dicite quæso quomodo in morte fiducialiter commendabitis animas vestras domino, qui hîc pauperes eius non pavistis? Omnis vestra cura est, ut reditus Ecclesiæ non minuantur: de diminutione verò fidei, & charitatis minor est sollicitudo. Ille dicitur bene rexisse Ecclesiam, qui opes eius auxit, etiam si in curandis ovibus negligentior fuerit: cum tamen Beatus Gregorius æstimatus fuerit à successore suo, dissipator opum Ecclesiæ. Dist. 82. ex Concil. Aurelianen. Anno 520. dicitur: Episcopus pauperibus vel infirmis, qui non possunt laborare, largiatur victum & vestitum, quantum possibilitas tulerit. Et in Concil. Aurelianen. 50. (quod est provinciale) & celebratum est circa annum 180. habes, quòd illi qui sunt in carcere Ecclesiastico ob aliqua delicta, ab Archidiacono vel Præposito Ecclesiæ visitentur, iussu Episcopi: Et Episcopus deputet personam, quæ eos in suis necessitatibus de bonis Ecclesiæ sustentet. Et ibidem subiungitur, quòd Episcopus, inter omnes egentes, præcipuè curam gerat infirmorum, qui ultra laborem infirmitatis, constringuntur inopia: illisque victum & vestitum provideat. Et in Conc. Mariscon. 20. dicitur, quòd domus Episcopalis ad hoc est instituta, ut sine personarum acceptione, omnes in hospitalitate recipiant. Et ideò non debet habere canes: quia non moribus & larratibus canum, sed hymnis custodienda est domus eius: ne hi qui confidunt ibi se inventuros levamen miserationum suarum, versa vice, moribus canum lanientur. Et Hieron. in Epist. ad Titum. (Et adducitur in Conc. Aquisgran.) habet hæc verba: Domus Episcopi debet esse commune hospitium omnium: laicus enim vnum, aut

SECUNDA PARS

aut duos, aut paucos recipiens, implevit hospitalitatis officium. Episcopus, nisi omnes receperit, inhumanus est.

CAPVT IV.

STVDIVM PRÆLATI IN ORATIONE, CONTEMPLATIONE,
ac sacrificij oblatione.

*Greg. in
Past. par.
2. c. 5. in
p. vii.* **S**IT Episcopus singulis per compassionem socius, super omni contemplatione suspensus, interiorum curam, exteriorum occupatione non minuens: exteriorum providentiam, interiorum sollicitudinē non relinquens. Pondera verba B. Thom. 2. 2. quest. 135. art. 2. ex Augustino quodd ob sarcinam Pastoralem, non est deserenda delectatio contemplationis.

*Eccles. 24.
27.* Væ tibi Episcope, si fons devotionis in te siccatus fuerit. Quod aliud est devotio, quàm fons aquæ vivæ, rigans omnia nostra virtutis exercitia (quæcumque sint illa) sine qua mox arescunt? Est etiam vinum celeste, cor hominis latificans: est balsamus, omnem sanationem: est cibus animæ, est lingua qua cum Deo loquimur: qui carens, non habet linguam, ut cum Deo loquatur (ut Bernardus ait) est manna de cælo, &c. Ipsa est quæ dicit: *Spiritus meus super me dulcis*, &c. At non datur diligentibus terrenas consolationes, in mensa, in honoribus, &c. sicut neque manna datum est, nisi dimissis Egyptis, & alijs Egypti. Favum dulcissimum devotionis non possunt fabricare porci, sed apes sollicitè volantes super flores vitæ Christi &c. Dulcedo interiorum exercitiorum, est cibus animæ: quo confortatur ad laborandum in vinea Domini, & portandum pondus & æstus exteriorum negotiorum. Etiam in vertiginibus causarum secularium, semper maneat quædam candela accensa in pectore nostro. Post has autem vertigines, confugiat Pastor ad levamen orationis & ad colloquium familiare spirituum, quos habere debet, quemadmodum Divus Gregorius facere solitus erat. Unde idem in *Præst. 2. c. 11. ante med.* storali dicit: Quia vix inter humana verba cor nostrum defluit, & usus humanæ conversationis indefinenter destruit vim sollicitudinis, atque providæ circumspersionis erga celestem vitam, oportet quod per meditationem sacrorum eloquiorum, iugiter restauretur. Et quoniam ad veritatem vitæ, per secularium societatem semper itur, ad amorem spiritualis patriæ, compunctionis aspiratione sem-

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

65

semper renovetur. Cumque indubitanter constet, quodd exterius occupationum tumultibus cor à semetipso impulsum corruat: studere incessabiliter debet, ut per orationis & meditationis studium reurgat. Ideo David rex dicebat: *Quomodo dilexi legem tuam? tota die meditatio mea est*. Numquam etiam (ait idem) restor à sacra lectionis studio recedat. Proverbiorum dicitur: *Bibe aquam de cisterna tuarum*: deinde: *fluente deriventur in plateas*: quia (ut ait Gregorius) prædicator debet prius potare de sapientia sua, deinde in alios distondere.

Hec me, quia cum crederem, me saltē nostris in amplexu meæ Rachelis, ist est, vitæ Contemplativæ quieturum, clanculum me invito introducit Lia, id est, cura & consideratio diurnorum negotiorum. Gregorius admonens Episcopum Carthaginensē, ita ait: Et si cogamur terrenis negotijs intendere, mens tamen nostra seculari varietate non defluat: sed tota in vnum currat atque confluat finem, de quo David, *Vnam petij à Domino, hanc requiram*, &c. In hoc mens se tota suspendat: tunc enim verè atque benè ad opera dilectionis proximi descendimus, si ex toto corde & viribus, in ardenti Dei dilectione persistimus. Timeo tibi Eugeni (ait Bernardus) ne multitudo continua negotiorum (intermissa oratione & consideratione) te ad cor durum perducant, quod devotione non incalescit, compassione non mollescit, compunctione non scinditur, & seipsum non exhorret, quia nec sentit. Vnicum refrigerium laborum Episcopi debet esse, quandoque confugere ad solitudinem, ad orandum & meditandum. Unde Marci 6. habetur, quodd cum Apostoli renuntiassent Domino omnia quæ egerant, & docuerant, dixit eis Dominus: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum*. Officium Sacerdotis est, sacrificare, orare, docere, visitare (si est Episcopus). Quid dignius, & quid ovibus utilius, quàm Pastorem offerre quotidie vitam & passionem Christi Deo Patri pro eis? Benedictus Dominus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam à me: hoc est, non amovebit misericordiam suam, quamdiu ego non amovero orationem meam.

B. Macharius Aegyptius: perseverare (inquit) in oratione, est caput totius boni instituti, ac vertex omnium honestarum actionum: cuius beneficio reliquas virtutes à Domino obtemus. Monasteria sunt officinæ virtutum: ex quibus multi Monachi conducti ad Episcopatus officium, pluribus virtutibus (quibus in Monasterijs fuerant assuefacti & durati) emicuerunt. Diligenter negotia sunt agenda, sed non anxie: Memengo quodd omnia debent servire spiritui:

Psal. 118.

v. 97.

In Past. p.

3. c. 25. d

med.

Prover. 5.

v. 15.

Greg. E-

pist. 62.

lib. 5.

Psal. 26.

v. 4.

Bernard. de

confid. ad

Eugen.

Marc. 6.

v. 31.

Psal. 165.

Cyprian.

Epist. 2.

Machar.

hom. 40.

Ambr. li.

10. Ep. 28

tui; ne pedes supra caput erigas, nec caput ad utilitatem pedum deprimas. Semper liber atque expansus permaneat spiritus ad radios Domini: & post orationem igneam, maneat cineres æstuantis ad tempora negotiorum. Ad hoc igitur summè annitendum, summisque gemitibus à Domino petendum, ut in turbine negotiorum, etiam obruere animum videantur, animus tamen semper liber, securus, magnusque Domino sistatur. Debemus ergo negotia disponere, & non eis immergi, habentes oculos ad Dominum erectos ac fidentes, dicendo intra nos illum Psalmum: *Leuavi oculos meos, &c.* Pondera verba dicta Episcopis, Actuum 20. *Attendite vobis, & universo gregi; primum vobis, deinde gregi.* Occurrentibus difficultatibus, periculis, criminibus curandis, beneficijs aut officijs distribuendis, &c. mox toto corde ad orationem confuge, ad patrem luminum & consolationum, &c. hæc enim iugis impulsio ad orandum, magna occasio est proficiendi. Dicas igitur, Domine tibi soli, in hoc opere placere cupio: illumina ergo faciem tuam super seruum tuum. Væ tibi Pastor, si omissa paulatim oratione, ac proinde cognitione tui, & officij atque oneris tibi impositi, incipias sine sanctis & rationalibus scrupulis vivere, cum oporteat in dies illis pungi & corrodi, & lumen semper à Deo petere. Fortè David cecidit, quia paulatim in exercitijs spiritualibus remissior factus fuerat. Quando Pastorem contingat incedere magna stipatum caterva, &c. tunc vel maxime mens erigenda in Deum est, ut eo temporis articulo faciebat Bernardus recogitans illa esse pura somnia, culicesque circumstantes, mortalesque morituros. Ad hoc autem oportet diligenter mentem spirituali bitumine linire, sicut in arca Noe factum est: quoniam per poros etiam corporis, ingredi potest & ventus, & aqua. Iactauerunt te in undas Oceani, in summa pericula salutis: væ tibi si incipias gaudere de cathedra, & paulatim sanctum amittere tui orem: cum oporteat iugiter clamare ad Dominum *Circumdede runt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me, &c.* constanter operando quæ oportet usque ad mortem, magnos & continuos semper devorando labores. Quidam vir probus dicebat, illum scopulum maxime commendandum Episcopo (ne ad eum navem illideret) videlicet, si obrutus negotijs externis, ac proinde affectu intus arefactus, tepide oraret, & exercitia spiritualia intermitteret, aut minueret: ac deinde frigidus atque parum utiles sermones haberet, vel prorsus dimitteret. Hoc enim fit, ut actus essentialis, & principales dimittat, propter minus principales: ac denique paulatim in defectus, & vitia labitur. Contra quod periculum non video aliud remedium, nisi ut præter quo-

Psal. 120.

v. 1.

Astor. 20

v. 28.

Psal. 114.

v. 3.

quotidianæ orationis exercitium: etiam cum maxime negotia feruent, non tradere totum cor illis, sed inter ea semper servare anhelam affectionem ad manna. Et Apostoli, & Prophetæ inter pressuras mundi, ardebant devotione. Et attende, quod sicut Iudei tantum colligebant de illo suo manna, quantum erat necessarium, atque sufficiens ad totam diem: ita oportet virum diurnis horis occupatum, tantum nocturnis vacare exercitijs, quantum sufficiat ad ferenda dulciter officij onera, propter Deum.

Augustinus postquam dixit, quod numquam poterat longiori mora quærere aliquid ab Ambrosio, propter turbas negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus iugiter serviebat, addit, quod cum sæpe ingrederetur cubiculum eius (non enim verabatur aliquis intrare) eram (inquit) ibi in diuturno silentio, ipso tacite legente quis enim auderet esse oneri, sic intento? deinde discedebamus: & coniectabamus cum illo parvo tempore, quod reparandæ menti suæ nancisceretur, feriatum ab strepitu causarum alienarum, nolle in aliud a vocari. Denique frequenter qui illum adibant, (ne illum perturbarent) taciti revertebantur, licet ipsos vidisset.

Aug. lib.

8. confes.

c. 3.

CAPVT V.

PVRTAS INTENTIONIS, ET CONSTANTIA, AC IMMUTABILITAS ANIMI IN SANCTIS DECRETIS, & CONSILIIJS.

PVRA intentio (ait Bernardus) consistit in sola quæreda Dei gloria, & populi salute. Ille sit scopus & finis, qui retributionem est daturus. Ut quis sit bonus iudicio hominum, parum sufficit, miserrimis his temporibus: ceterum ut in oculis Dei bonis sit, multum exigitur. Ad hoc ergo mori debet in te spiritus humanus, cum omnibus suis actibus & affectibus inordinatis. Sirtius Papa (qui successit Damaso anno 388.) in 4. Epist. ad Episcopos, terret eos verbo illo Lucæ: *Cui multum creditum est, multum requiretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.* Qui Sacerdotem seu Pontificem dicit, augustiorem, prorsusque divinum insinuat virum, totiusque sanctæ scientiæ pericissimū. Non quid, sed propter quid faciamus in illa vltima examinatione querendum est. Ibi etiam Cap. 15. definit, quid sit diligere Deum: Est (inquit) animus illi totum tradere, concipere fruendæ visionis eius

Lucæ 12.

v. 48.

Diony. 1.

c. Eccles.

hierar.

Prosper. 1.

3. de vi.

cōt. ca. 14.

et affectum, peccati odium, & mundi fastidium. Non carebis infirmitatibus detractoribus, & adulatoribus: hi (ait Bernardus) oblivioni tradendi, illi dissimulandi. Qui in hac vita (dicebat quidam Sanctus) ad linguas dolosas attenderit, & non potius intentioni suae, & menti animum totus intenderit, numquam Deo inserviet, neque hominibus utilis erit. Hec me, quia nondum excitatus à somno terrenarum affectionum cum Samuele, neque caelesti carbone purgatus cum Isaia, neque lingua à Deo tactus cum Equitio Monacho, (de quo refert Gregorius in Dialogis, quod sensit sibi à Deo tangi linguam, ut se deinceps non posset continere à divinis eloquijs) cum nihil horum haberem, in magistrum populorum datus sum.

Isai. 6. d.

v. 6.

Lib. 4. c.

4. p. 4.

Pravi (ait Gregorius) non curant respicere meliores quos imitentur, & quorum comparatione, nihil sunt: sed peiores, quorum comparatione, aliquid sibi esse videntur. Non conquiescat opera tua, donec, vel in modico saltem, assimileris Martino, Ambrosio, ceterisque Pastoribus sanctis. Recordare, quod sanctus Monachus est velut lucerna sub modio: idem autem Episcopus factus, ponitur super excelsum candelabrum, ut clarissimorum operum & sermonum ubique radios emittat, etiam si laboribus (quemadmodum de lucerna est in proverbio) consumatur. Vix autem ei, qui in alto constitutus, radios non emittit, sed fumigat tepiditate sua, socordia, tenacitate, fastu, delitijs. Hæc est differentia inter illum, qui veraciter querit sanctitatem, & illum qui principaliter querit apparentiam sanctitatis: quod alter, illa opera studet facere, quæ plus se Deo placere: quamvis non multum approbentur ab hominibus, neque adeo illustria appareant: alter verò illa opera bona primo loco facit, quæ hominibus illustriora videntur, & gratiora. Verbi gratia, expendendi sunt mille aurei, vel in usus pauperum, vel in aliqua insignia commoda animarum. Constat planè hoc opus revera præstare illi: illud autem iudicio populi (qui nihil nisi terrena sapit) esse præstantius. Quisquis ergo verè sanctus est, hoc faciet: qui verò apparenter tantum, ad illud magis inclinabitur. Non ergo intendas apparere, sed esse bonus: quidquid homines censeant, quorum iudicia qui non contemnit, servus Christi non est. Quid conqueres, quasi officium Pastoris sit impedimentum devotionis? Verè enim nihil aliud est, quàm continuum exercitium altissimarum virtutum, scilicet charitatis, iustitiæ, & misericordiæ. Quod ardentius exercitium, quàm erecto in Deum corde per varia loca discurre, querendo, sitiendo, & procurando animarum salutem? Quod tamen tunc & utilius alijs, & facienti dulcius est, cum sit à proprio

prio sponso & Pastore. Hoc autem non extinguit, sed auget devotionem: modò ad sit pura intentio, & sæcularium desideriorum contemptus. Vnicus finis, vnicus scopus, unica consolatio, vnicum refrigerium Pastoralis officij est, adducere animas ad cognitionem, & amorem Dei. Apostolus vocabat conversos à se, *gaudium meum, & corona mea*. Hoc est autem maximum laborum omnium levamen. *Mens mea solidata est, & in Christo fundata*, dicebat sancta Agatha: *Stultus mutatur ut luna, iustus permanet ut sol*, & quasi fundamentum sempiternum: quia confirmatum est cor eius, &c. Hanc igitur animi firmitudinem, atque constantiam in rebus benè deliberatis, sanisque consilijs habere Pastores debent: exemplaria incorrupta esse debent, qualia sunt Christus, Apostoli, & Sancti viri. Ideo super actionibus, quæ manifestè pertinent ad evangelicum Episcopum, non oportet consulere quemquam. Insanire puta, si quis aliud consuluerit. In hoc vno omnes reputa velut mente captos, ob mundi consuetudinem. Vix cæcitati nostræ (ait Augustinus) quia consuetos pessimos abusus, non solum non exhorrescimus in alijs, sed in eos etiam nos ipsi aliquando incidimus. Tremenda Epistola 8. Bernardi, qui cuidam Brunoni docto viro consulenti, an acceptaret electionem Archiepiscopatus Colonienfis, omninò recusat dare ei consilium: sed solum dicit, se oraturum pro eo: quia tamen ipse nihilominus acceptaverat, sequenti Epistola terret eum electione Saulis, & Iudæ, & super omnia commendat ei humilitatem. Bernardus ad magistrum Gaufridum: Tu (inquit) habes à Deo scientiam, spiritum libertatis, verbum vivum, & efficax, & sale conditum: ideo oportet te nunc non deesse Ecclesiæ schismate turbatæ. Non potest mundus odire adultores suos, reprehensores autem semper odit: unde Ioannes: *Non potest mundus odire vos, me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera eius mala sunt*: quia multi huius temporis Pastores, sunt canes muti: ideo non odio habentur à carnalibus.

Philip. 4.

v. 1.

Ecclesiast.

Sici. 27.

v. 12.

Ber. Epist.

8.

Ber. Epist.

125.

Ioan. 7. v.

7.

Recole semper illam verissimam sententiam, quod id quod verum & probum est, à paucissimis probatur: quod multitudo probat, hoc fere erroneum, & prævum est. Vulgi sententia est: Non hunc sed Barrabam, id est, melior est Barrabas Christo. Dicit Ioannes Baptista: *Ecce Agnus Dei*: credemus huic vni, an toti mundo? Igitur non vulgares opiniones, sed paradoxas, id est, à corrupti vulgi opinionem remotas, debemus sequi, & de rebus iudicare iuxta earum naturam, non iuxta abusus, & iudicium corrupti sæculi. Beatus Thomas super Matth. Cap. 11. dicit, quod qui nimium attendit ad voces ho-

Eccles. 11. **70** hominum, nihil rectè faciet, citans illud: *Qui observat ventum, nunquam seminabit: & qui observat nubes, non metet.* Attende, quòd Prælati ferè peccant: quia molles, & remissi, & quia consanguineis, & amicis expostulantibus succumbunt. Tu verò efflagita à Deo constantem animum, & in nullo declinantem ab his quæ secundum ipsum expedire cognoveris: Ideo ne cedas his, qui contraria suadent, quæcumque importunitate consiliorum aut precum. Nihil in hac vita habes, quòd amittas, nullum à quo aliquid speres, neminem quem merito timere debeas. Ideo constantissimè, ac prudentissimè contende ad solam divinam voluntatem in omnibus sectandam: Deus enim dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent.

Qui iam diu in Ecclesia præsumunt, frequenter languescere solent, & veluti callos obducere, ne, quæ male sunt, molestè ferant. Vnde & aliqua, quæ ante intolerabilia reputabant, facillè tolerant. Absit hoc: quandiu durat vinculum reddendæ rationis, qua ratione cessare possumus? Quòd zelus negligentia dormiat, inexcusabile est, ait Bernardus.

CAP V T VI.

HVMILITAS, AC MODESTIA PRÆLATORVM, QVO AD statum, & personam.

Luc. 22. **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

potestatis? Quid magis præposterum potuit excogitari? *Non potest* **Marc. 3.**
(inquit Dominus) *satanas satanam eijcere*, id est, homo habens spiritum mundi, non potest ab alijs expellere eundem spiritum mundi: Pastores pomparum, sæculi sectatores destruunt illud encomium **v. 23.**
Ecclesiæ, Cantorum: Nigra sum, sed formosa. Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decoloravit me Sol, id est, Christus. **Cant. 1. v. 5.**
Quòd ad litteram significat, Ecclesiam esse exterius quidem nigram, ob Crucis mortificationem, & contemptum externi fulgoris: interius tamen formosam, propter donorum cælestium pulchritudinem. Vnde Pastor, qui renunciat splendori status, ob Christi amorem, potest dicere illud: *Nolite me considerare quòd fusca sim: quia decoloravit me Sol*, id est, si non habeo externum splendorem, amor & imitatio Christi sponsi fecit hoc. Vnde & Dominus dicebat: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me*, id est, non reiecerit me ob hanc **Luc. 7. v. 23.**
externam nigredinem, & abiectionem quam elegi. Bernardus postquam exclamasset contra fulgorem, & regium apparatus Prælatorum, sic subiungit: In amarissima pace, nunc sedet Ecclesia, impugnat moribus suorum Pastorum. Non fugare, non fugere eos potest, sicut antiquitus fugabat persecutores hæreticos, & fugiebat persecutores principes: ita invaluerunt & multiplicati sunt super numerum. Denique concludit: Intestina, & insanabilis est plaga Ecclesiæ. Dicunt enim multi Pastores: Nisi habuerimus fulgorem status, contemnemur ab omnibus. Si hæc ratio virget, cur Dominus venit in humilitate status, cum scire se per hoc à reprobis contemnendum? Augustinus super illud Psalmi: *Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo*, dicit: Si es verè Christianus, para te, quia conculcandus es: in torculari es: & ideo conculcationem evadere non potes. Nos (dicunt mundani Sap. 2. vitam sanctorum putabamus insaniam: igitur si insanus reputari non vis, sanctus esse non vis. De B. Martino legimus, quòd impunè à suis Clericis irridebatur, & contumelijs afficiebatur: & ex Monacho factus Archiepiscopus Turonensis, idem constantissimè perseverabat, qui prius fuerat: eadem in corde humilitas, & in vestitu utilitas. In Ecclesia nemo illum sedere vidit, domi autem tripode utebatur. Cum hoc tamen, ita plenus auctoritatis, & gratiæ, ut egregiè impleteret Episcopi dignitatē. Illud autem Apostoli ad Timotheum: *Nemo adolescentiam tuam contemnat*, nihil aliud significat, nisi: Nihil facias unde te cõtemptibilem exhibeas: quòd si citra culpam tuam, Apostolicos mores sectando contemneris, age gratias Deo, quem admodum Sancti faciebant: & læto animo cum David canta: *Adolescens tuus sum ego*, **1. Tim. 4. v. 12.**
Psal. 118. v. 141.

SECUNDA PARS.

*es contemptus: tamen iustificatiores tuas non sum oblitus. Domine propterea sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam: ex-
 Psal. 68. tranens factus sum fratribus meis, &c. Quare? Quia zelus domus tua
 v. 8. & seq. comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me:
 id est zelus acquirendi animas tibi, me coegit ad humilitatem Apo-
 stolicam sectandam. Scio Domine, quod non ex ore potentium, sa-
 pientium, ac pompatice incedentium, sed ex ore infantium, & la-
 tentium, id est, simplicium, & contemptorum Apostolorum, volui-
 sti sapientiam tuam atque gloriam perfecte manifestari. Nulla igitur
 (inquit Bernardus) splendidior gemma in ornatu Pontificis, hu-
 militate: quo enim ceteris celsior, eo humilitate apparet illustrior:
 ad Eug. nulla potest ita hominum tyrannidem debellare: ad quem magis
 Matt. 11. pertinet verbum illud: *Discite a me qui mitis sum, & humilis corde.*
 v. 29. quam ad ministrum Christi in reductione animarum ad ipsum. Huius
 quod devenerunt Pastores nostri sanctos & spirituales honores con-
 temnunt, & glorias græcas consecrantur: de quibus vide 2. Machab.
 4. Quæ utilitas quæso vestrarum pomparum? à fructibus earum cog-
 noscetis eas: fructus earum sunt, ambitio, cupiditas, libidinesque
 vestrorum, Clericorumque fervor devotionis penitus extinctus. Ver-
 stri Canonici, qui debuerant esse primi cooperatores, & coadiutores
 ad omne bonum, hi frequenter sunt primi hostes spiritualis vite
 humilitatis, modestiæ, ac disciplinæ. Quomodo ergo potestis vestra
 fastu & pompa exterminare de mundo fastum, & satanicas pompas
 quibus in Baptismo renuntiavimus? Constat autem officium Pasto-
 rale à Deo esse institutum, ad omnia vitia ab Ecclesia eliminanda.
 Ad hoc enim à Deo dati estis præfules, ut depravatos mores ac le-
 ges mundi, verbis & exemplis viriliter impugnetis: quas David vo-
 cat *vanitates, & insanias falsas.* Non potestis autem veras mundi
 Psal. 39. insanias exterminare, nisi Apostolica documenta, & exempla (quæ
 v. 5. mundus insanias vocat) viriliter sectemini, & insanos propter Christi
 1. Cor. 4. stum vos appellari pariamini: ut cum Paulo dicere possitis: *Nos stulti
 v. 10. propter Christum, vos autem sapientes in Christo.* Si decreta Sacer-
 dotum Conciliorum veneramini, illud imprimis decretum Concilii
 Carthaginensis 4. (cui B. Augustinus interfuit) in imò corde defi-
 gite: quod sic habet Episcopus vilem supellectilem, & mensam, ac
 victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem, fide, & vi-
 re meritis quærat. Hæc sunt arma Christi, & Apostolorum: quibus
 mundi regnum cum suo Goliath expugnandum est. Non eget pompis
 Christus armis Saulis, ad sua bella gerenda: non eget pompis
 splendore sæculi, ad populos in fide & obedientia continendos, ut*

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

73

multi temerè asseverant: qui ad excusationem dicere solent: Non est
 ad extrema declinandum, communis via tenenda est: profectò & an-
 tiqui sancti, & Pastores non tenuissent extrema, nec declinassent ad
 Apostolicas singularitates, numquam neque Sancti fuissent, neque
 calendaria nostra suis nominibus ornassent, neque breviaria gestis
 suis implessent. Qui autem tritam sequuti sunt viam, vel ignoran-
 tur eorum nomina, vel sordent, nec semen sanctum post se relinque-
 runt. Si trita sequenda via est, quare B. Gregorius electus in Ponti-
 ficem, mox è domo sua omnes sæculares iuvenes expulit, & solos
 probatos Clericos, vel Monachos, secum retinuit? Sileant ergo mo-
 res omnes, qui non sunt Evangelico spiritui, doctrinæ, & exemplis
 sanctorum conformes: iuxta illud, *Omnis plantatio, quam non planta-
 vit Pater meus cælestis, eradicabitur.* Profectò non est superba singu-
 laritas, quod unus aut alter Episcopus huius ætatis, nolit conforma-
 ri in fulgore status Episcopis sui sæculi: immò maxima superbia,
 & damnanda singularitas est eorum, qui audacter documentis &
 exemplis antiquorum Patrum contradicunt: & intolerabilius est
 quod allegant, oportere scilicet servire temporibus: quasi spiritus
 Christi, & Evangelica norma mutari debeant cum tempore, ac opi-
 nionibus, & affectibus hominum servire: cum potius omnia tempora
 sint Evangelicæ institutioni conformanda, & iuxta normam Evan-
 gelici, atque Apostolici spiritus reformanda. Officium carnis non
 spiritus est, quod nostra tempora non ferant illam antiquorum Pa-
 trum modestiam, & humilitatem externam. Officium carnis est,
 semper excogitare apparentes rationes, quibus se muniat, & com-
 moda sua defendat: nec desunt ei innumeri Doctores & Patroni, qui
 partes eius tucantur. At verba Dei, & Sanctorum testimonia, firma
 stant: quoniam statuit ea Dominus in æternum & in sæculum sæ-
 culi. Cuiusmodi sunt illa: *Vos autem non sic, &c. Non dominantes
 in Clero, sed forma facti gregis ex animo, & alia penè innumera.* Hæc
 autem promulgata non sunt, ut varientur cum tempore: sed ut illi-
 bata permaneant in omni tempore, & eis serviant omnia tempora.
 Quoniam Ioannes Gerson in secunda parte suorum operum collegit
 egregium opusculum, cuius titulus est, *De temperantia, & mode-
 stis Prælatorum,* in quo multa scitu dignissima ad hoc institutum
 refert: ideo opere pretium existimaui, summam huius tractatus
 paucissimis hic verbis comprehendere. Statuit igitur hanc conclu-
 sionem. Expedientius & efficacius est, Prælatum declinare ad auste-
 ritatem vite in mensa, vestibus, & numero servitorum, & reliquis
 pertinentibus ad statum suum, quam hominibus sæcularibus in tali-
 bus conformari.

Matt. 15.

v. 13.

Psal. 148.

v. 6.

1. Pet. 5.

v. 3.

1. Pet. 5.
v. 3.

Gal. 1.
v. 14.

Rom. 12.
v.2.

75

Matth. 6.
 v. 2.
 Matth. 5.
 v. 16.

Matth. 15.
v. 14.
Luce. 2.
v. 34.
Psal. 2.
v. 2.
Act. Apo-
stol. 28.
v. 22.

SECUNDA PARS

Ioa. 21.
v. 17.

rent honorent, non propter fastum & pompam. Vnde exquirentes honorem hac ratione, docent errare oves suas: scilicet ut putent splendorem vitæ, veram esse causam honoris. Vnde beatus Iacobus Damnat illos tamquam acceptores personarum, qui honorant divites ob vestem fulgidam, &c. & spernunt pauperes. Et Bernardus ad Eugenium: Tu Pastor procedis deauratus, tam multa circumdatus varietate, oves quid hic capiunt? Si auderem dicere, dæmonum magis, quam hominum pascua hæc. Siccine faciebat Petrus? Sic Paulus suadebat? Absque his crediderunt Apostoli, & Apostolici viri, posse impleri salutare illud mandatum: *Pasce oves meas*. Item si Episcopi in hoc zelant auctoritatem Ecclesiæ, cur suos Curatos in sordibus, & abiecto statu derelinquant: imò & aliquando nudari patiuntur? His etiam addo, quod principes ac nobiles potius irrident, quam reverentur fastum hunc: pauperes autem minus audent ad tales accedere, ut ab eis pastum vitæ suscipiant. Et videntes eos in otio & copulis vivere, se verò egenos & in laboribus vitam ducere, invident eis atque detrahunt: quos si viderent in humilitate vivere, amarè, ac eorum exemplo labores suos æquanimiter ferrent.

1. Pet. 5.
v. 3.

Tertio dico, quod utiq; debet procurare ut honorètur, ac in reverentia habeatur: sed distinguendū est de honore. Duplex enim est honor: quidam est quem mundus solet exhibere dominis, ac principibus secularibus, ac divitibus. Alter est, quem homines solent exhibere viris sanctitate præstantibus. Et primum quidem genus honoris querere non debent, iuxta illud: *Non dominantes in Clero*. Debent ergo querere secundum: quod contra tamen plerique faciunt. Vnde fit, ut quamvis non incidant in contemptum primo honori contrarium, non tamen vitant contemptum contrarium secundo: imò homines videntes eos splendide vivere, reputant eos mundanos, ac filios huius sæculi. Quod si contingat ob sanctimoniam contemni, nonne scriptum est: *Beati eritis cum vos oderint homines, &c.* Et iterum, *Per gloriam, & ignobilitatem, &c.* O miserādam stupiditatem!

Luc. 6.
v. 22.
2. Cor. 6.
v. 8.

Ardet vitæ Ecclesia, flammis vitiorum vitur sponsa tua: vix reperitur vnus, aut alter qui in toto corde suo Dominum querat, & Episcopus vacabit splendori status, ac delitijs: cum oporteret facco, & cinere indutum gemere, vociferare, ieiunare, & nudis pedibus cum Isaia incedere? Crescunt morbi, defunt medici, videlicet Clerici probi & docti: & facultates Ecclesiæ, quibus medici emendi erant, consumuntur in splendore status. Clamandum erat cum Moysè: *Non possum portare populum hunc: interfice me, ne tantis afficiar malis*: & Pastores Evangelici vacabunt delitijs

Num. 11.
v. 14.

DE MORIBUS PRÆLATORVM.

77

tijs & pompis? Versatur in summo periculo æternæ damnationis Episcopus, cuius curæ tot animarum salus credita est: & in tanto periculorum pelago navigans, de splendore vitæ, atque delitijs sollicitus erit.

CAPVT VII.

QVOD PRÆDICATIO SIT PRÆCIPVVM EPISCOPI MVNVS.

Q Vid aliud est Episcopus, quam quidam suæ Diocesis sol, & homo totus igneus, totus conquirendis Christo animabus intrus, exemplo semper, & verbo sæpissimè prædicans? Vnde Apostolus ad Timotheum: *Attende* (inquit) *lectioni, & exhortationi, & doctrinæ*. Et iterum: *Attende tibi & doctrinæ, insta in illis: sic enim te saluum facies, & eos qui te audiunt*. Ac terribilibus verbis cum obtestatur: *Testificor* (inquit) *coram Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius, & regnum eius: prædicabo*, Ephesijs his verbis testatur: *Per triennium non cessavi die, & nocte cum lacrymis monere unumquemque vestrum*. Huc pertinet illud ardentissimum verbum ex Psalmo 2. *Ego* (ait Christus) *Constitutus sum rex ab eo, supra Syon montem sanctū eius, prædicans præceptum eius*. Quid hic dicitis otiosi Pastores, qui cægligitis? Christus se dicit constitutum regem ad prædicandum, vos autem dicitis, non posse vos simul regere & prædicare? Poterant quidem utrumque patres nostri, Gregorius, Ambrosius, Augustinus, & ceteri. Regebant Ecclesias suas, prædicabant, scribebant, &c. Quod si per impedimenta utrumque præstare non potestis, alia per alios exercere, vobis verò docēdi officium reservate. Hoc enim vobis præcepit Concilium Carthaginense quartum his verbis: Episcopus gubernationem viduarum, & pupillorum, ac peregrinorum, non per se ipsum, sed per Archipresbyterum, aut Archidiaconum agat. Et infra, Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet. Quod sancti illi patres ab Apostolis Actuum acceperunt, dicentibus: *Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis, &c.* Quod si pauperum, ac viduarum curam post ha-

1. Tim. 4.
v. 13. &
v. 16.

2. Tim. 4.
v. 1. & 2.

Act. 20.
v. 31.

Psal. 2.
v. 6.

Act. 6. v.
2.

buc

78
SECUNDA PARS

buerunt muneri prædicandi, quanto magis posthabuissent audientiam litium, & quæcumque forensia negotia? Quid intolerabilius, quam Episcopum totum tempus prodigere in litibus, & discordiis secularibus audiendis, & exiguum aut nullum sacris lectionibus, & meditationibus tradere, quatenus possit sanctis sermonibus, & exhortationibus, ovium suarum animas ad terrenorum contemptum, & celestium amorem inflammare? Sed sunt tamen quidam huius temporis Pastores, qui dicant, habemus idoneos Prædicatores, qui hoc munus commodius exercent. Hoc adeo exhortuerunt patres nostri, ut in Concilio Hispalensi 2. quod celebratum est anno Domini 630. habeantur hæc verba: Episcopo præsentem, non licet Presbytero populum docere, aut exhortari, &c. Profecto & si Episcopus sit minus doctus, aut minus eloquens, habet tamen aliquid, & maius, & fortius verbum Pastoris: sicut lac matris utilius esse censetur, lacte nutritis. Audiant igitur Episcopi consilium Iethro, & eis dictum à Domino putent, quod Moyse ille suggessit his verbis:

Exod. 18. *Esse tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum, ostendasque illis caerimonias ritumque colendi, & viam quam ingredi debent. Provide autem viros timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam: & constitues eos iudices minorum, maiora verò ad te deferant.*

Contra quod faciunt Episcopi, qui aversi à dulcedine scripturæ, & sacris meditationibus, totos se tradunt litibus, curis, ac forensibus negotiis: dimittentes essentielles ad sui officij, pertinentes ad salutem animarum, scilicet meditationem, prædicationem, lectionem, visitationem Diocesis, &c. Summus Pontifex erat Gregorius, & tamen imprimis astrictum se agnoscebat

Gre. Epi. ad officium prædicandi: unde scribens ad Dominicum Episcopum Carthaginensē, sic ait: Episcopi est, de prædicationis misterio semper cogitare, intentissimo timore considerans, quod recessurus est percipiendum regnum Dominus, & talenta servis distribuens, &c.

Luc. 19. *Negotiamini dum venio. Quod profecto negotium tunc verè negotiamur, si vivendo & loquendo, proximorum animas lucratur: si infirmos in superno amore roboramus: si protervos & tumidos, & gehennæ supplicia terribiliter insonando, flectimus: si nulli cōtra veritatem parcimus: si supernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timemus. Sed ad hæc ego pondus meæ infirmitatis expavesco, cogitans rationem quam sum redditurus. Qua enim mente illum sustinebo, cui de suscepto negotio animarum, lucrum nullum, aut penè nullum reporto?*

Idem Gregorius Antioch. Epi. 37. quarti libri 1. comparat Ecclesiam sine Episcopo, in princ.

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

79

po, arenti alveo: Cum autem is venit in Ecclesiam suam, est velut cum fluvius revertitur ad arida saxa, qui iuxta positas valles rigat, ut fructum ferant, aliud quidem trigessimum, aliud sexagesimum, & aliud centesimum: & per fluentia linguæ erumpunt flores, usque ad fructus maturos. Quod si dicat Episcopus, prædicationi insto, sed fructum non video: recolat pulcherrima illa Bernardi verba ad Eugenium, sic dicentis: Fac quod tuum est: nam Deus quod suum est satis absque tua sollicitudine & anxietate curabit: planta, riga, fecuram, & tuas explicuisti partes: sanè incrementum Deus, quando voluerit, dabit: Deus, inquam, non tu: quod si fortè noluerit, tibi deerit nihil. Communica celeste triticum sine invidia, & sine desidia: de solo tibi credito talento respondere tibi para. Si multum accepisti, multum da: si modicum, & id retribue: etenim qui in modico fidelis non est, neque in maximo erit. Totum quod habes da: quia totum repetendum est, usque ad ultimum quadrantem. In his duobus mandatis, verbi scilicet atque exempli, summam tui officij ad conscientiam securitatem pendere intellige. Tu tamen si sapias, iunge & tertium, studium scilicet orationis. Manent itaque tria hæc, verbum, exemplum, oratio: maior autem horum, est oratio: nam & si vocis virtus sit opus: operi tamen & voci gratiam, efficientiamque promeretur oratio.

Quam utile autem sit prædicandi studium ad impetrandam veniam propriorum peccatorum, habes à Gregorio sic dicente. Tanto celerius quisque ab omnibus suis peccatis absolvitur, quanto per eius vitam, & linguam, aliorum animarum suorum peccatorum nexibus solvuntur. Idem Gregorius: Lingua Episcopi, fomentum sit bonis, aculeus malis: tumidos retundat, iratos mitiget: pigros ac desides exacuat, ac succendat: asperis blandiatur, desperatos consoletur.

Gregori.
E i. 27.
lib. 6.

CAPVT VIII.

PATIENTIA, ATQVE CONSTANTIA PASTORIS, IN ADVERSITATIBUS, & PERSECUTIONIBUS TOLERANDIS.

Pondera quæ so Episcopo (Ezech i. 2. d. v. 3.) conditiones carnalis populi ad quem gubernandum, ac pascendum mitteris: nam ut ibi habes, mitteris ad gentes apostatrices, ad duros facie, ad in-

indomabiles corde, ad irritatores, ad subverfores, ad incredulos, ad domum exasperantes: denique ad scorpiones. Ad te enim pertinet verbum illud Iob: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Et ideo ad æquanimitatem & patientiã te para. Vnde Augustinus super illud Psalm. 101. *Quia defecerunt, sicut fumes dies mei, & ossa mea sicut in fruxorio confixa sunt,* dicit: Quod mali sunt fruxorium bonorum: tantum enim trigitur bonus, quantum amat: quoniam tantum dolet de multorum interitu, quantum salutem eorum diligit. Ad Prælatum etiam iugiter gementem, quia videt se non ita fructum facere, applicat ibi Augustinus illud Psalm. *Miserere mei Domine, quoniam tribulus conturbatus est ira oculus meus, anima mea & venter meus.* At (ut Gregorius inquit) ipsa malorum societas, magna purgatio bonorum est. Abel namque esse renuit, quem Chaim malitia non exercet: ferrum quippe nostræ mentis ad acumen non potest pervenire veritatis, nisi hoc alterius eraserit lima pravitate. Et super illud: *Sicut lilium inter spinas,* dicit Glossa: Bonus non fuit, qui malos tolerare non potuit. Et ideo licet multa adversa nostris propositis, ac sanctis desideriis obstant, numquam tamen deponendus est animus, sed semper in medio turbinum muniendus illa dulcissima promissione: *Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Clamavit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Nam (ut pulchre dicit Gregorius) & habetur 7. *Quæst. 1.* Adversitas quæ bonis votis obijcitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis. Nam Paulus prædicaturus veniebat in Italiam, & tamen veniens naufragium pertulit: sed tamen navis cordis in maris fluctibus integra stetit. Quomodo mente turbatur, aut animo frangitur Episcopus, quando à carnalibus maledicatur, si mente recogitaverit verbum illud Domini: *Beati eritis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me.* Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces vestra copiosa est in cælis. Sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos, patres eorum? Gaudete (inquit) in illa die: est enim verè dies festus, qui tantam secum affert exultationis materiã. Considera etiam illud Sapientiæ: *Dixerunt impij, circumveniamus iustum, quoniam contrarius est operibus nostris, &c.* Tibi usurpationis, Episcopo, ardentissima illa Beati Ignatii verba: Quia fructum Christi sum, bestiarum (id est carnalium hominum) dentibus molar, ut panis mundus efficiar. Quid vis? Vis ne sine molestia, & afflictione, in medio carnalium turbarum vivere? Clamat Moyses:

Non possum sustinere hoc onus: occide me, ne tãtis afficiar malis. Ieremi. Num. 11. maledicit dici natiuitatis suæ, propter onus officij. Paulus clamat. v. 14. & 15. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non uror? & tu vis quiescere, ac sine molestia vivere in medio prævaricatorum, ardente mundo, & igne carnis omnia devorante? Igitur in medio malignantium, & persequentium, recordare verbi illius Beati Bernardi. Ego (ait) plagis conscientie meæ, nullum iudico incommodatius medicamentum, opprobrijs, & contumelijs. Item dicit: Legi ego apud quendam sapientem: Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Ego autem dico fideli homini magis inter flagella fidendum. Memento (ait Gregorius) quia charitas patiens est. Et Proverb. 12. dicitur: *Doctrina viri per patientiam nescitur: quia non potest constanter, & utiliter recta docere, qui non novit despectiones æquanimitèr tolerare.* Et regulariter impatientes fiunt arrogantes: quia dum non ferunt despici in hoc mundo, si qua bona occulta habent, ostendere conantur. Ideo scriptum est: *Melior est patiens arrogante: quia magis vult despici, quàm occulta bona sua manifestare.* Insuper, ne multitudine superbiorum ac carnalium te contemnentium, nimia tristitia opprimaris, consolentur te illa Spiritus Sancti verba: *Recti diligunt te.* Item illa. *Audiant mansueti & latentur: videant pauperes, & latentur.* Item, *Innocentes, & recti adhererunt mihi: quia sustinui te. Videbunt recti & letabuntur, & omnis iniquitas oppilabit os suum.* Sicut ergo ex misericordia domini, non desunt ibi boni ad solatium, ita nec deerunt plurimi perversi, ad patientiæ & humilitatis exercitium. Bene dicit Augustinus: Malus ideo vivit, ut vel corrigatur, vel ut per eum bonus exerceatur. Et Gregorius inquit: Non est grande ijs esse humiles, à quibus honoramur: quia hoc etiam sæculares quilibet faciunt: sed illis maximè humiles esse debemus, à quibus aliqua patimur. David namque dicit: *Vide humilitatem meam de inimicis meis.* quod si nimium turbaris, quia vexant te iniqui opprobrijs ac maledictis, signum est, quod nondum habes cor fixum in cælo. Vnde Gregorius in quadam Epistola: *Miror (inquit) quod vos qui cor fixistis in cælo, verba hominum agitant in terra.* Et Bernardus ad alium scribens: *Fluctuas (inquit) inter prospera & adversa, quia non statuisti pedes tuos super petram.**

Gregorius ad Ianuarium Episcopum, sic dicit: *Perlatum est ad nos, quod Isidorum virum clarissimum excommunicasti, & anathematizasti, non ob aliam causam, nisi pro eo quod te iniuria affecerat: quæ res nos vehementer afflixit: quod si ita est, nihil te ostendit*

de celestibus cogitare, sed terrenam conversationem se habere significans, dum pro vindicta propriæ iniuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis invexit: tamen de cætero omnino esto circumspectus, atque sollicitus: & talia cuique pro defensione propriæ iniuriæ inferre denuo non præsumas, aliàs, &c.

Idem Ep. Et ibi ad Natalem Episcopum, qui scripserat ei se non posse legere: quia multis tribulationibus pressus erat, respondet, quod nulla est excusatio, immo quanto magis gravatur pondere tribulationum, tanto magis debet lectioni sacræ vacare. Quia scriptum est:

Rom. 15. Per patientiam & consolationem scripturarum, spem habeamus. Et ibi:

v. 4. Si vitæ huius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil invenimus stabile: sed quemadmodum viator modò per planam, modò per aspera graditur, sic nobis in hac vita manentibus, nunc prosperitas, nunc occurrit adversitas: ideo tota mente ad illum anhelandum est, ubi quidquid est, firmum permanet, ubi non mutatur, adversitate prosperitas. Igitur nos ipsi humiliari discamus: flet delicta nostra: & exaltati, adversitatis memoriam quasi humilitatis anchoram, teneamus. Item, quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud tremendum examen illius esse re medium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, quod eundem dominum tantò vobis amplius placeatis, quanto me el malè servientem amplius affligitis. Scribit etiam ad Mauricium Cæsarem, & enumerans magnas tribulationes quas patiebatur, subiungit. Et quidem de me ipso, in nullo turbatus sum: quia teste conscientia (fateor) adversa quælibet pati paratus sum: dummodo hæc omnia cum salute dumtaxat animæ meæ evadam.

Gregor. Et ibidem: Episcopi mei (inquit) me despiciunt: & contra me, ac mandata mea, refugium ad sæculares iudices habent. In quo ego Omnipotenti Deo gratias ago, & peccatis meis deputo. Et ad quemdam Episcopum: Exorate (inquit) Dominum, ut citius me salvet a peccatorum meorum nexibus, & pondere corruptionis corporis huius. Quamvis enim inæstimabilis sit celestis patriæ dulcedo, quæ trahat, multi tamen in hac vita dolores sunt, qui ad amorem celestium quotidie impellunt: quoniam dolores in hoc ipso solùm vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt. Quot autem, & quantas calamitates pertrulerit Gregorius suo tempore, considera ex hac Epistola, & tribus præcedentibus. A viginti & septem annis (ait) vivimus inter gladios Longobardorum: & non nisi datis ingiter multis pecunijs, nos vivere sinunt. Contra in Europæ partibus iuri barbarorum sunt tradita: destructa urbem

versa castra: depopulatæ provinciæ: nullus terræ cultor inhabitat, &c. Et uno ac eodem tempore (ait) mihi incumbit, omnium Episcoporum, ac Clericorum, Monasteriorum, Pauperum, & Populi curam gerere: ac contra insidias hostium sollicitè vigilare, & contra ducum malitias ac fallacias suspectum semper existere. Nam benigniores videntur nobis hostes nostri, qui nos interimunt, quàm nostræ reipublice iudices, qui nos malitia sua, rapinis, acque fallacijs, in cogitatione consumunt. Pensa (ait) cuius laboris, & doloris sunt hæc. Tandem in fine Epistolæ 35. asserit: Me infelicem vehementer deputavi, qui hoc tali tempore regimen Ecclesiæ suscipere consensui. Et ad Anastasium Episcopum: Scio quàm grave sit experto culmina internæ quietis, negotia externa tolerare: sed tempera dolorem tuum, sciens quia omnibus omnia factus es. Ad te pertinet, utraque manu pro dextera vi, vertendo sinistram in usum dextera, id est, pertrahendo terrena opera ad celestem utilitatem. Dum enim cura temporalium ad utilitatem iustitiæ ducitur, ad fortitudinem dextera permutatur sinistra. Et quidem sine gravi labore, & tædio esse non possum: sed recordemur laborum patrum nostrorum, & dura non erunt quæ toleramus. Per multas enim tribulationes, oportet nos introire in regnum Dei. Et Apostolus dicit: *Supra modum gravati sumus, supra virtutem, ita ut tederet nos etiam vivere.* Quomodo igitur sine labore transire possumus æstum huius sæculi infirmæ nos oves, in quo graviter sudasse novimus & arietes? Quantas ego tribulationes in hac terra patior de Longobardorum gladijs, de iniquitatibus nostrorum iudicum, de insolentia & importunitate causarum, de cura subiectionum, de molestia corporis mei, explicare nec calamo, nec lingua sufficio. Hæc ille. Et excusans se, quia non respondet ad omnia: Tantis (ait) tribulationibus circumfusus premor, ut non dico multa tractare, sed mihi respirare vix liceat.

Et alibi: Innumeras amaritudines patior: sed Deo gratias ago, quia minus valde affligor, quàm mereor. Fige animo verba Sapientiæ 3. *Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes electorum immortalitate plena est: in paucis vexati, in multis benè disponuntur.* Et ad Columbum Episcopum, qui ei scripserat, quod patiebatur multorum inimicitias, respondet: Dubium non est, frater, bonos pravorum odia sustinere: divinisque intentos operibus, persecutionem pertruleris. Et ibi: Minus piè vivis, si minus persecutionem pertruleris. Et Apostolus: *Ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos: quia non inanis fuit, sed ante passi multa, & contumelijs affecti, &c.* Ecce Apostolus ingressum suum vacuum fuisse dixit.

Idem Ep.
37. lib. 4.
indic. 13.

2. Cor. 1.
v. 8.

Idem Ep.
38. Episc.
Constantin. ut supra.

Idem Ep.
40.

Idem Ep.
2. lib. 6.

Idem Gr.
Narsæ re-
lig.

lig. Epist. det, si contumelias non pertulisset. Sicut enim (ait) semina messis
27. lib. in- gela cooperta fertilius germinant, sic charitas dum inter adversa
dic. 15. astringitur, ad augmentum divini amoris ac bonæ operationis, as-
1. Thes. 2. surgit. Scio quod ex tot malarum linguarum sermonibus perversis,
v. 1. tempestatem validam pateris, & in mente contractionum fluctus
Psal. 80. sustines. Sed memento quod scriptum est: *Exaudite in abscondito*
v. 8. *tempestatibus: probavi te apud aquas contradictionis.* Si enim inter con-
Greg. 1. 7. tradicentes in his quæ sunt Dei persistis, tunc verus, operator proba-
reg. ind. 1. ris. Et in alia: Memento quod suis dixit Dominus: *Plorabitis, & fle-*
Epist. 3. *bitis vos, mundus autem gaudebit.* Et iterum: *In mundo pressuram ha-*
Episc. *bebitis, &c.* Et filijs sæculi: *Hec est (ait) hora vestra, & potestas tene-*
Antioch. *brarum.* Idem: Christianum animum adversitas non deiecit, sed ac-
Ioann. 16. cendit: promptior est in duris, fortior in adversis, audaciorque in
v. 20. & omnibus se exhibet vigor Sacerdotalis: quia cum Ecclesia super
33. petram Christi fundatus est, quem nulla impulsio convellat. Et in
Luc. 22. alia: *Vae (inquit) & olivæ in torculari premuntur, ut vinum &*
v. 55. *oleum ab eis exprimatur: spicæ quoque prius excutuntur, & tritu-*
Epist. 25. *rantur, ut purum nobis frumentum exhibeant: ita ergo viri Sancti*
Episc. *trituri & premi varijs laboribus debent, ut virtus eorum magis*
Interdino emineat.
ut supr. Idem: Tantis podagræ doloribus, tantisque curarum tumultibus
Idem. premor, ut quamvis numquam me aliquid fuisse reminiscar, valde
Epist. 25. tamen me videam non esse qui fuerim. Idem: Ecce iam undecim
lib. 7. menses sunt, quod valde rarum est, si de lecto surgere aliquando pos-
Greg. 1. 7. sum: tantis enim podagræ, tantisque molestiarum doloribus pre-
Epi. 127. mor, ut vita mea mihi gravissima pœna sit: quotidie enim in dolo-
Italix Pa- re deficio, & mortis remedium expectando, suspiro. Idem: Corpus
triciæ, in- meum tanquam in sepultura, ita siccatum est podagra, & assiduæ
dic. 2. t. 2. animi exacerbatione.
Epist. 35. Idem: Quidam Traianus Episcopus missus ad incognitum locum
1. 8. Patr. petijt à quodam Abbate sibi dari quatuor, aut quinque Monachos
Alexand. ad solatium: quos iussit dari Gregorius rationemque intulit, quia
ind. 3. & pergens is ad locum incognitum, si proprios, quorum consolatione
Epist. 38. utatur, non habeat, mens affecta tristitia, minus se ad ea quæ tristiti-
l. 9. ratis sunt, erigit: & ante incipit succumbere, quam laborare. Idem:
Rusticia- Sunt penè duo anni, quod lectulo teneor, & tantis podagræ dolori-
na Patri- bus affligor, ut vix in diebus festis, usque ad trium horarum spatium
ciæ, ind. 4. surgere valeam, Missarum solemnia celebraturus. Mox autem com-
Idem Ep. pellor cum gravi dolore decumbere. Quotidie in morte sum, &
1. lib. 8. quotidie repello à morte, quia peccator gravis, talis corruptionis

carcere diu teneor inclusus, & compellor clamare: *Educ de carcere*
animam meam. Idem: Hoc certissime scito, quia placere Deo, &
pravis hominibus nullus potest. In tanto ergo se existimet fraterni-
tas tua Deo placuisse, quando se perversis hominibus displicuisse
cognoverit. Humani autem terrores & favores, sunt similes fumo,
qui levi aura raptus, mox evanescit. Baptista laudatur, quia nō erat
arundo vento agitata, non humiliabatur vituperijs, non erigebatur
laudibus.

Memento, dicit Augustinus, quod tribula Dei incedit super tri-
ticum, & super paleam: & sub eadem tribula comminuitur palea,
& triticum purgatur, & manet integrum: sic tribulatio super bo-
nos & malos & quidem malus homo est virga Dei ad flagellandū
bonum. Sicut (inquit) aliquando iratus pater apprehendit virgam,
& cedit ea filium, cui tamen servat hereditatem, ac deinde proj-
cit eam in ignem: sic Deus per malos dammandos, exercet discipli-
nam bonorum liberandorum.

Julianus Pelagianus scribens contra libros Augustini, multa cō-
vitia in eum evomit: cui respondens Augustinus in principio libri
dicit: Non putes Iuliane, quod ego contemno contumelias tuas: non
possum contemnere ea, quæ sunt mihi materia gaudij, & tristitiæ:
gaudij quidem, quia scriptum est: Beati estis, cum dixerint omne ma-
lum adversum vos, &c. & tristitiæ, propter phrenesim tuam: iuxta il-
lud Apostoli: Quis scandalizatur, & ego non uror? Vnde patet, quod
debemus dolere, quando aliqui detrahunt nobis, propter eorum vi-
delicet damnum. Dicit etiam Augustinus: *Faciatur aliquis aliquid*
malus: obiurgat Episcopus: Malus est (inquiunt) Episcopus: non ob-
iurgat Episcopus, bonus est. Et cum Episcopus est constans in ar-
guendo & suadendo, mox per suspensiones quærunt crimina adver-
sus eum, & dicunt: Hic non facit ea quæ dicit. Et frequenter etiam
imponunt ei, quæ non facit: ea verò quæ benè facit, male fieri dicunt:
& peccata quæ tolerat, vitio ei vertunt. Dicat ergo bonus Episco-
pus: Sæpe expugnaverunt me, &c. tamen non potuerunt mihi, id est, non
prævaluerunt contra me, ut præbeam consensum peccatis eorum:
quid ergo fecerunt mihi? Supra dorsum meum, &c. O quam præcla-
re dictum est: Non possumus peccatores trahere ad bona: nec ipsi
nos possunt trahere ad sua mala: quid restat? Nimirum, ut tolere-
mus eos. Dicat ergo Episcopus: *Ascende super dorsum meum, tole-*
rare te habeo, quousque veniat finis: sic mihi præceptum est, ut fru-
ctum afferam in patientia. Non ergo te corrigo: sed tolero te, aut
fortè cum te tolero, corrigis te: si tamen non corrigis te usque in
fi-

Romano
desen. ind.
3. l. 8. ind.
3. Ep. 35.
prin. Pa-
triar. Ale-
xand. to. 2
Episc. Sal-
mant. E-
pist. 36. in
med. ut su-
pr.
Aug. Ps.
73.

Idem.

Matth. 5.
v. 11.
2. Cor. 11.
v. 29.
Idem.
Psal. 128.

Psal. 128.
v. 1. & 2.

Luc. 8. v.
15.

finem, tolero te usque in finem. Numquid semper super dorsum meum eris? Veniet qui te inde excutiat, quando scilicet hinc decesserimus, triticum ibit in horreum, palea in ignem. Impugnauerunt ergo me: tamen non oppresserunt. O securitas (inquit idem) tribulationum! Fortior fuit Iob in sterquilinio contra suam Evam, quam Adam in paradiso contra suam.

Nihil ita probat virum spiritualem, quam peccati alieni tolerantia: quoniam spiritualis potius liberationem eius, quam substantiationem eius: potius auxilia, quam convitia meditatur. Ideo dicit

Galat. 6. Apostolus: *Eratres, & si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, v. 1. & 2.* &c. *Alter alterius onera portate, id est, difficiles mores & peccata.*

Nam qui vivit inter bene moratos viros, non portat, sed portatur. Igitur tolerantia infirmorum, & conversatio malorum, id magna

Idem. pars crucis. Item, idem Augustinus: Impij metientes nosmetipsos ex semetipsis, dicunt de nobis (scilicet Episcopis) quod querimus in

Psal. 141. Ecclesia honores, laudes, & utilitates temporales. Quam multi dicunt de me, propterea me predicare vobis, ut acclametis, & laudentis me: & hunc me habere finem, & hanc intensionem, cum loquor.

At quomodo potero eis ostendere intensionem meam? Quomodo illi scient quod vix ego scio? nec enim ego me ipsum iudico, &c.

Psal. 141. Ergo pie pureque clamemus ad Dominum: *Tu cognovisti semitas meas.* Vis ut Dominus ducat te per semitas suas? esto mitis, esto mansuetus, non ferox, non superbus, non excussa & erecta cervice: quia

Psal. 24. scriptum est: *Diriget mansuetos in iudicio, &c.* Idem: Nonne patet cum blanditur, & cum flagellat, hereditatem parat? Dic mihi, tu

Idem. fateris te esse membrum Christi: si sic, quare non vis sustinere illam portionem passionum, & pressurarum, quæ tibi deputata est? Nam

Psal. 32. ut dicit idem Augustinus: Si non oporteret unumquodque membrum Christi exolvere, quasi canonem passionum in toto processu

Psal. 61. mundi, non diceret Apostolus: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea.*

Colos. 1. Item ibidem: Aurum non luget quamdiu est in fornace aurificis, in monili lucebit, in ornamento lucebit. Patiatur tamen fornacem, ut purgatum fœcibus veniat ad lucem. Palea in fornace ardet, aurum purgatur: illa in cineres vertitur, hoc sordibus purgatur: fornax, mundus; ignis, tribulatio; aurifex Deus. Et Augustinus contra secunda

Idem. Epistolam Gaudentij, exponens illud: *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur,* dicit, quod persecutio est, non

2. Tim. 5. solum quando adversitas affligit, sed etiam quando prosperitas secum ducit, ut homo elatione evanescat. Item, persequitur pios, non solum

v. 12.

lum qui eorum corpora cruciat, sed multò magis qui corda, iuxta illud: *Vidi pravaricantes, & tabescebam.* Magna ergo persecutio est *Psal. 118.* pijs, & continua, videre aliena peccata. Sicut Absalon multò amplius persecutus est cor patrum, in impietate moriendo, quam vivens contra eum bellum gerendo: quemadmodum & Sodomitæ suis moribus cruciabant Loth. Vnde & David pater optimus, filiū, quem non desperando, non deflexerat vivum, spe finita, flevit occisum. Hæc ergo persecutio numquam deest pijs, scilicet dolere malitiam impiè viventium, & perditionem morientium.

Quam utiles sint tribulationes, egregiè probat Chrysostomus super Psalmum: *Ad te levavi oculos meos:* Hunc enim (ait) dilexerunt *Chrysost.* Iudæi constituti in captivitate Babylonica, qui tamen in patria sua *Psal. 122.* obliviscebantur Dei, confidentes in auxilio Ægyptiorum, & idolorum suorum. *v. 1.*

Et dicit idem: Non quæras vitam ab omnibus negotijs, periculis, & afflictionibus semotam: sed quære non involui, ac deprimi à talibus negotijs & periculis nam in portu quiescens homo, redditur ignavus, mollis, & enervatus: At, qui undosum mare transmittit, & multas rupes marinas, multos scopulos, & ventorum impetus sustinuit, hic animum robustiorem fecit. *Idem.*

Pulchris exemplis ostendit Chrysostomus utilitatem tribulationum. Sicut enim (ait) agricola scindit comas vitium, & aliarum arborum, ne nimis luxurientur, ut humores & vires in radices omnino convertantur, ne in folijs consumptæ, producant fructus inanes & inutiles: sic oportet abscindi prosperitates temporales, ut homines convertantur in radices, id est, totas cogitationes ponant in internis & æternis bonis, & non supereffluent in folia: hoc est in vana, inutilia, & infructuosa: sed producant perfectum fructum pietatis. Sic aqua quæ quiescit, est noxia: quæ autem agitur, vexatur, currit, est salubris. Vide totum Psalmum, quia pulcherrimè ibi exhortatur ad tolerantiam tribulationum. *Psal. 141.*

Item, Quando Apostolus dicit ad Philipppensem: *Quod quæ Christi exuperat omnem sensum,* intelligit, quod carnales non possunt capere, quomodo sit possibile, quod homo in magnis tribulationibus constitutus, possit servare pacem cordis, id est, quietem, & habere gaudium in eis: hoc non percipiunt nisi experti. Assequuntur verò hanc pacem, quando in tempore tribulationis constituti, ex corde iustificam Deum, & se ipsos damnant: sicut illi tres pueri qui dicebant: *Dan. 3. v. 17.* Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio, sicut est dies hæc. *Psal. 17.* Et David: *Laudans invocabo Dominum: & ab inimicis, &c.* Et si in *v. 14.* fug-

urgant tentationes diffidentiae, praesertim de salute aeterna, tunc magis insistendum in eadem consideratione divinae iustificationis certissime credendo, quod Deus tecum ager quod iustissimum & aequissimum fuerit, siue perdat, siue salvet: quamvis hoc ipse non videas. Et hoc est benedicere Dominum in omni tempore.

Chrys. lib. 3. de Sacer. Et ipse Chrysostomus horribiliter loquitur de oneribus Episcopalis officij: Vocat enim ipsum, pelagum laborum, & abyssum aeternum. Et loquitur de pavoribus, & consternatione animi quam passus est, cum audivit se promovendum.

Ber. Ep. 32. Bernardus consolans quendam Abbatem in tribulatione constitutum, dicit: *Quod sicut in electis tribulatio operatur patientiam*, &c. (ut dicit Apostolus) ita est converso in reprobis, & damnandis, tribulatio parit pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationem, perturbatione desperationem. Igitur non vincaris a malo, sed spem tuam fortiter in Deo fige, & rei finem longanimitate expecta. Ibi iurat in hanc formam. O quam sincere tibi consulerem, si scirem! quam iuvarem, si possem: ita mihi in tribulationibus meis subveniat is, qui omnia scit, & omnia potest.

Epist. 72. ad Abba. Asnia-gen. Et alibi. O verè leve onus Christi, quod portantem non gravat, sed levat! Quid eo levius onere, quod non solum non onerat, sed & portat omnem cui portandum imponitur? Est onus exonerans, sicut pennae avium, quae ferunt a quibus feruntur. Nam est, appositae pennae onus crescat, tamen sarcina est levior. Idem de quadriga intelligendum est. Sic enim onera gravissima legis, accedens quadriga Evangelij, & auxet perfectionem, & difficultatem minuit.

Bern. Ep. 73. ad eundem. Bernardus praefecerat Romaldum in Abbatem cuiusdam Monasterij, ubi erant Monachi inquieti, idè sepe is ad Bernardi scribebat, plangens dolores, & labores suos. Rescribit verò ei Bernardus, & inter alia monet eum, ne omnia mala quae ferebat, ei significet: ne adderet tristitiam super tristitiam. Et quia ille ita fecit, Bernardus non ferens ignorare quae circa illum agebantur, scripsit ei rursus *Epist. 74.* omnino obtestans eum, ut omnia ei mala nuntiaret: quia in maiore tristitia & timore vivebat, posteaquam cessasset scribere, quia semper timebat graviora pericula veris: charitas enim non sinebat eum esse sui iuris: Charitas (inquit) cum semel affecerit mentem, sui iuris esse non sinit, metuit quod nescit, dolet quod non oportet, sollicitatur plus quam vult: compatitur nolens: misereatur

Idè Epist. 126. ad E-pisc. Aquitaniae. Virtus (ait idem) in pace acquiritur, in pressura probatur, in vitiorum gloria approbatur.

Item

Item, Si tristitia semper acciderent, quis sustineret? Si semper prospera, quis non contemneret? Divina igitur sapientia sic pio moderamine hæc alternavit electis, ut nec adversa frangant, nec læta dissolvant: cum potius illa ex istis gratiora, & illa ex ijs tolerabiliora sint: accipiunt enim vulnera nostra, post vinum, oleum.

CAPVT IX.

ZELVS IUSTITIÆ FORTITVDO AN MAGNANIMITAS,
contra peccata.

Loquere (inquit Paulus) & exhortare, & argue cum omni imperio, nemo te contemnat. De hoc disserit Gregorius in *Past. cap. 15.* ubi inter cetera, sic dicit: Saepè Prælati improvidi, humanam gratiam amittere formidantes, loqui libere recta pertimescunt: In hoc iam non Pastores, sed mercenarii: quia lupo oves vorante, ipsi silent: *Asimilati canibus mutis non valentibus latrare:* quibus ab increpatione debita silentibus, dicitur: Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis vos murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Assimilantur enim terga vertentibus, hi, qui ex zelo iustitiæ resistere peccatoribus non curant. Et ibi latè suadet, quod hoc peccat, non fluxa loquacitate (quæ potius turbat peccatorem, quam curet) sed verbis gravitate & sapientia plenis. Unde consecrator Episcopi, dicit ei: Accipe baculum Pastoralis officij, ut in corrigendis vitijs pie sævias: iudicium sine ira teneas, &c. Unde de officio Ordinarij, ex Concilio habentur hæc verba: Irrefragabili constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati, ad corrigendum subditorum excessus, maxime Clericorum, & reformandos mores, prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de eorum manibus requiratur: ut possint dicere quod Paulus Ephesijs: *Munde sunt manus mee à sanguine omnium vestrum.* Nam error cui non resistitur, approbatur: & facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi. Qui vitijs (ait Augustinus) nutriendis pareit, ne contristet peccantiam voluntatem, tam est misericors, sicut ille qui non vult rapere puerum cultum, ne audiat plorantem: & non timer, ne, vel vulneratum doleat, vel extinctum. Et dicit idem Augustinus: Lethargici excitantur, phrenetici ligantur: tamen utrique amantur. Et in quadam Epistola

Idè Epist. 136. ad E-pisc. Pap.

Ad Tit. 2. v. 15.

Isaia 56. v. 10.

Cap. Irrefragabili.

Ad. 20. v. 26. Di-ctin. 83.

23. q. 4. Est iusta. Et 23. q. 5.

Psalm. 34.

M

sic

SECUNDA PARS

he dicit: Pia tristitia ac beata miseria est, vitijs alienis tribulari, non implicari: mœrere, non dolere: dolore contrahi, non amore trahi: mentibus namque sanorum amicorum, fletum commovet risus phœneticorum. Igitur, ô Pastor, pete à Domino, vt de te aliquando dicere possis, quod de seipso dicit Propheta Micheas: *Repletus (inquit) sum fortitudine spiritus Domini, iudicio & virtute: vt annuntiem tibi scelus suum, & Israel peccatum suum.* Qualis erat Chrysostomus, in cuius vita habes, quod cum Clericorum vitia, exemplo, verbis, legitimisque pœnis audacter insectaretur, magnam in se ipsorum concitavit invidiam. Tandem multis calamitatibus, multisque laboribus propter Ecclesiam, & morum correctionem exhaustis, vitam finivit. De huiusmodi Pastoribus, dicit Dominus Matth. 11. v. 22. *Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: Qui autem perseveraverit usque in finem, hic saluus erit.* Igitur, ô pusillanimis: *Noli fieri iudex, nisi valeas virtute dirumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis:* alioquin non Episcopus, sed canis impudens reputandus es, vt habetur *Distinct. 83.*

Gregorius in *Pastorali* de correptione vitiorum, ita ait: Vitia quædam sunt prudenter dissimulanda, quia eo ipso quod dissimulantur, iudicantur, videlicet, quando delinquens deprehendit culpas suas cognosci à rectore, & perpeti, eo ipso erubescit culpas augere, quia tacite considerat Pastoris erga se patientiam, tolerantiam, & clementiam. Et hanc Dominus exprobrabat peccatrici Iudææ, dicens: *Non cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non viderem.* Quædam autem etiam aperte cognita, maturè toleranda sunt: cum videlicet nondum opportunum tempus advenit, vt aperte corrigantur: nam secta immaturè vulnera, deterius ferveſcunt, & nisi cum tempore medicamenta conveniant, constat proculdubio quod morrendi officium amittant. Sed cum tempus subditis ad correptionem queritur, sub ipso culparum pondere, patientia præsulis exerceatur. Idco scriptum est: *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, id est quos corrigere nequeo, quasi superimpositum dorso onus porto.* Quædam sunt occulta vitia, subtiliter perferenda, vt aliquibus signis erumpentibus, rector in subditorum mente omne quod clausum latet, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex minimis maiora cognoscat: quod fit diligenti inquisitione, vel matura correptione. Quædam vitia sunt leniter arguenda: vt quando quis peccat ex ignorantia, vel ex infirmitate: vnde Apostolus: *Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi corrigere, &c.* Quædam autem sunt vehementer increpanda: vt

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

91

quando quis ex se non agnoscit quanti sit ponderis culpa sua, ex ore increpantis hoc sentiat: debetque cum magna zeli asperitate accendi contra obstinatos, & crimina sua alleviantes: ne si minus contra culpas accendatur, culparum omnium reus ipse teneatur. Cum enim nihil acius rectoris mentem frangat & excruciet, quam zelus Dei (dicente Apostoli: *Quis scandalizatur, & ego non uror?*) fit vt in verba aspera contra vitia prorumpat: & quia tunc sæpe exciditur in verbis, petenda est venia ab omnium Domino.

In 3. Parte, describit idem varios modos arguendi, & admonendi, iuxta variam delinquentium conditionem: iuvenes enim peccantes plerumque sunt increpandi: senes verò blando sermone attrahendi, iuxta illud: *Seniorem ne increpaveris, &c.* Item potentes saculi, sunt artificiosè arguendi, ne se erigunt contra corripientem, sicut fecit Nathan cum David. Sapientes verò delinquentes, sunt efficacibus rationibus superandi: inverecundi sunt duris increpationibus compescendi. Verecundos autem, modesta exhortatio melius componit. In illos ergo directè invchendum: hos quasi ex latere tangere sufficit. Protervi qui non cognoscunt mala sua, & exaltant bona sua, apertis rationibus confundantur. Pusillanimes autem, qui nimis cognoscunt infirmitatem suam, & valde despiciunt bona sua, laudandi imprimis sunt de bonè gestis, & leniter reprehendendi. Astuti & duplices, artificiosè sunt disquirendi: hi enim cum sint quasi deprehensi in crimine, tantum acutis & apparentibus defensionibus se palliant, more hæreticorum, qui cum deprehendantur, varijs modis elabuntur. Illi autem qui sic iniquitatibus duruerunt, quod nec per flagella corriguntur, tantò aciori invectione feriendi sunt, quantò maiori insensibilitate obdurerunt: plerumque enim (ait Gregorius) sine dedignatione dedignandi sunt, & sine desperatione desperandi: ita dumtaxat, vt ostensa desperatio formidinem incutiat, & subiuncta admonitio ad spem reducat. Contra hos ergo dura verba Scripturarum adducenda sunt, vt illud: *Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas, feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.* Item: *Attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam.* Adde tamen, quod etiam aliquando illi, qui per flagella & dura verba non corriguntur: quia quædam vulnera, quæ curari incisione nequeunt, fomentis sanantur: & adamas, qui incisionem ferri non recipit, hirci sanguine mollescit. Hæc Gregorius. Perturbati & in furore iracundiæ constituti, non sunt directè, & aperta increpatione arguendi, sed potius declinandi: vt ad se redacti, tantò libentius exhortationis verba recipiant, quantò se tranquillius toleratos eru-

1. Cor. 11. v. 29.

1. Tim. 5. v. 1. 1. Reg. 12. v. 5.

Prov. 27. v. 22. Ierem. 5. v. 3.

beſeunt: quia menti furore ebria, omne rectum quod dicitur, perverſum videtur. Aliquando tamen in ipſo fervore, non directe, ſed quaſi averſa haſta, ſunt tranquille feriendi, ac prudenter acutis aculeis verbis tangendi.

Elati utiliter corripuntur, ſi eorum correptionibus, quædam laudum fomenta miſceamus: prius enim laudando bona, quæ in eis ſunt, ſit placabilis eorum mens, ad reſecanda mala, quæ in eis ſunt: ſicut equos indomitos prius blanda manu tangimus, ut eos nobis plenius poſtmodum, etiam per flagella, ſubigamus. Similiter conducit ad perſuadendum elatis, ſi eorum emendationem, vel meliorationem, nobis magis illis profuturam dicamus, & eam magis nobis, quàm ſibi impendi poſtulamus: facile enim ad bonum elatio ſollicitur, ſi & alijs eius inflexio prodeſſe credatur.

Idem Epist. 14. l. 2. in dic. to. 2. Gregorius pluribus admonitionibus utebatur contra delinquentes Prælatos. Vnde Episcopum Salonitanum negligentem epulone, qui quendam Archidiaconum iniuste expulerat, hec alloquitur. Fraternitas tua, post frequentatam toties admonitionem, à culpa tua errore reſiſcat: quod ſi forte facere diſtuleris, uſum tibi Pallij, qui ab hac Sede conceſſus eſt, noveris eſſe ſublatus: ſi verò amiſſo Pallio, in eadẽ pertinacia perſiſtis, participatione Corporis & Sanguinis Domini, te noveris eſſe privatum. Et comminatur, poſt diligentem inquisitionem, amotionem ab Episcopatu: ac tandem in fine concludit: Nos nullum pro personali amore defendimus, ſed auctore Deo, normam iuſtitie, poſt poſita cuiuslibet perſonæ acceptionis, cuſtodimus. Ad Episcopum pertinet, levia delicta in alijs, præſertim nobilibus tolerare. Vnde Gregorius, quia quidam patricius de animoſitate accuſabatur, reſpondet: Quantum cum nos loco & ordine præſumus, tanto (ſi qua ſunt eius levia) tolerare mature & graviter debemus. Ibi etiam nota verba prudentiæ plena: Si ea (inquit) quibus Deus vehementer offenditur, inſequi, vel viciſci diſtulerimus, ad irascendum utique Divinitatis patientiam provocamus. Multa enim mala ad nos de quibuſdam in civitate Parno pervenerunt, quæ quoniam maiorem correptionem expectant, nec temerè credenda, nec deſidioſè quaerenda ſunt.

Idem l. 2. Epist. 32. Episc. Ravenn. indic. 10. Idem Epist. 66. Iubet etiam provideri de alimentis Agathon, ab Episcopatu ob delicta deiecto. Item, arguit Ravennatem Episcopum, quia per plures reas Pallio utebatur in Litanijs, cum non niſi in Miſſarum ſolemnijs illo uti liceat. Vnde ait: Decorari Pallio volumus, forſan moribus indecori, dum nihil in Episcopali cervice ſplendidius ſolget, quàm humilitas. Idem etiam docens Episcopum Mediolanenſem, quo-

quomodo ſe debeat habere in punitione vitiorum. Vitia (ait) maturis obiurgationibus increpare, ut ipſa quoque Sacèrdotalis indignatio, virtute dulcedinis ſit admixta: quatenus & tunc à ſubiectis amaritudo debeat, etiam cum graviter timetur. Hoc enim facit, ut in reverentia habeatur Paſtor: quia ſicut præceps furor uſitatusque deſpicitur, ita contra culpas diſcreta indignatio plerumque quo tarda fuerit, eo ampliùs ſit timenda.

Et ibi ad Episcopos: Oportet vos, divini reſpectu iudicij, clauſis carnalibus oculis, nullius hominis faciem reſtitutioni iuſtitie præponere. Conſido enim in omnipotente Domino, quia (quod ad intentionem meam attinet) numquam ſino fieri, quod meam poſſit gravare animam. Item adhortans Diaconum Conſtantinopolitanum, ut ſe opponeret contra ſuum Episcopum, qui ſibi nomen Univerſalis uſurpaverat: Numquam (ait) in hoc conſentias: in nullo trepides, quidquid agendum in hac cauſa eſt, cum ſumma auctoritate age.

Idem. Ego ex Domini largitate hoc habeo, quod cum quorundam hominum ſuperbis actibus contradico, charitatis intimæ cuſtodiam numquam relinquo: ſed ſic ea quæ ſunt iuſtitie foris exequor, ut ea quæ ſunt amoris minimè poſtponam. Quia quidam Episcopos litteras Apoſtolicas miſſas à Gregorio, ac publice lectas, publice ſcindit fecit, Gregorius ſcribens Diacono ſuo, dicit: Qualiter hoc patiar ſcis: qui ante paratior ſum mori, quàm beati Petri Apoſtoli Eccleſiam meis diebus degenerare: Mores autem meos bene cognitos habes, quia diu porto: ſed ſi ſemel deliberaſſe non portare, contra omnia pericula lætus vado. Et ad Maximum Episcopum prius criminofum, poſt humiliatum, tria ibi dicit notatu digna. Primum, credita (ait) ſollicitudo nos vehementer angebat, ne quædam illicita, quæ de te audieramus negligenter omittere videremur. Ecce, hæc ſollicitudo & zelus boni Paſtoris. Secundum, ſicut cum perfeverantibus in culpa oportet eſſe diſtictos: ita cum reſiſcentibus, oportet eſſe benignos. Tertium, ut tecum temperantius ageremus, exegit etiam petitiõ excellentiſſimi viri Galinici Exarchi, cuius voluntatem nec pertulimus, nec potuimus contriſtari.

Idem ad regem Recharedum, Quando (ait) delicta punienda ſunt, curandum, ne ira ſubrepat, ne fiat citius omne quod licet. Nō enim ira debet præire, ut domina: ſed poſt rationis tergum, velut ancilla, famulari, ut ad faciem iuſta veniat: nam ſi ſemel mentem poſſederit, iuſtū deputat, etiã quod crudeliter facit. Ideo Iacobi 1. dicitur: Ira viri iuſtitiam Dei non operatur. Sic tamen ſuperata ira, debet in tranquillitate iudicium exerceri, ut tamen in ipſa tranquillitate ſe-

Epist. 16. l. 3. ind. 12. in princ.

Epi. 39. l. 4. ind. 13.

Idem Epist. Constant. Epist. 4. l. 6. ind. 15.

Epist. 8. l. 7. ind. 2.

Gre. Regi Visigotorum, Epist. 126. prope fin. l. 7. in dic. 2. t. 2. Idem Epist. 129. Iacob. 1. v. 20.

24
severitatis censuram non deferat.

Hoc frequens in Epistolis Gregorius : Quando nuntiabatur ei crimen, quod in aliqua Dioecesi accidisset, sine denuntiatione punitionis, mox increpatoriam Epistolam mittebat ad Episcopum, ob tarditatem punitionis: sæpè repetens hanc sententiam: Prius ad me punitionis, quam delicti rumor perferri debuit. Dicit tamen, quod illa Episcoporum in puniendis delictis sollicitudo est utilis, & cautela laudabilis, quando totum agit ratio, & furor nihil sibi vendicat: restringenda ergo (ait) sub ratione potestas est. Et quando auditur crimine concitatur mens, nihil agendum, prius quam concitata mens ad tranquillitatem redeat. Nam commotionis tempore, iratum putat ira omne quod fecerit.

Et ibidem: In magnis (ait) criminibus severitatem exigentibus, agendum, ut culpam vitio corrigat, & correctis, post gratia non negetur. Quando autem excessus non est magnus, sæpè ignoscendum, & relinquendum illi, unde verecundiam habeat : nam quandoque plus virium habet discreta in correctione remissio, quam in executione ultione districtio: quia illa facit plerumque fideiorem ad subiectum, hæc verò obstinatum & æmulum. Quoties ergo (ait) ira animum invadit, mentem edoma, vince te ipsum, differ tempus furoris: & cum tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira numquam est sequenda, quia numquam debet præire: alioquin inter malignos spiritus revocamur, ad veteris hominis similitudinem, iuxta illud: *Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.* Est tamen ira aliquando ostendenda, non tamen exhibenda: aliquando etiam exhibenda, quando videlicet placata mente irascimur in executione iustitiæ. Idem: In correctione hic est ordo servandus, ut personas diligas, & vitia persequaris: ne fortè alicui agens transeat in crudelitatem correctio, & perdas quos emendare desideras. Sic enim vulnus debes abscindere, ut non possis ulcerare quod sanum est: ne si plusquam res exigit ferrum imprefferis, nocuas cui prodesse festinas. Ipsa ergo tua dulcedo sit cauta, non remissa: & correctio ipsa diligens sit, non severa: sed sic alterum corripitur ex altero, ut & boni habeant amando quod paveant, & pravi metuendo quod diligant. Si diligenter legeris Epistolas Gregorij, miraberis eius indefessam vigilantiam in correctione vitiorum. Quotiescumque nuntiabatur ei crimen alicuius personæ, à fide dignis, mox satagebat, vel scriptis monere delinquentem, vel (si fidei grave erat & dubium) iniungebat alicui examen, vel citabat coram se personam: si verò evidens erat, puniri curabat. Denique nihil

omittebat de his, quæ prudens iustitia exigebat. Et Bernardus inquit ad Eugenium : Moveatur indignatio tua contra oppressores: moveatur misratio erga oppressos.

Tito dicit Paulus: *Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio.* Et Timotheo dicit: *Increpa cum omni patientia* : quia (inquit Gregorius) : Timotheus ferventioris & acrioris spiritus erat, ideo egebat temperamento & freno : Titus autem, quia mansuetioris, ideo calcarari egebat & stimulo. Exhortatur idem Reginam Angliæ, ut ei opem ferat ad punitionem pravorum Sacerdotum, qui in regno suo degebant: quoniam eos (id est Episcopos) quorum est hæc insequi, nec sollicitudo eos movet ad inquirendum, nec zelus ad puniendum. Et testatur, quod causa ruinæ populi, sunt Sacerdotes mali: quia tunc populus, nec habet mediatores, ac intercessores dignos ante Deum, neque exempla vitæ. Et concludit, quod qui emendare potest, & negligit, participet proculdubio se fecit delicti, quod non emendavit. Vigeat ergo zelus rectitudinis in ultionem vitiorum. Vide quæso quod habetur *Distind. 83. de hac materia* : sunt enim verba, quæ maximum timorem ingerunt Episcopis, in peccatorum correptione negligentibus.

Ex Bernardo habes, quo perveniat homo vni vitio assuetus : obducitur enim ei callus, ita, ut iam non sentiat vulnus quod ante sentiebat: quia stupidum & insensibile factum est : quod enim ante indicabat amarum, nunc iam dulce putat; quod ante importabile, nunc iam leve, immo delectabile fit. Cor sic induratum, iam ipsum non scinditur compunctione, non movetur precibus, minis non cedit, flagellis induratur, Deum non timet, hominem non veretur, novissima non memoratur, nec curat, &c. Quis, quæso, interius sanare poterit inveteratum concubinarium?

Pij cordis est (ait Bernardus) cedere importunitati, quæ ad id quod oportet, adduci non patitur. Ama & frequenta secretas admonitiones, & correptiones paternas: sæpè enim hæc benè natis ingenijs efficaciores, & utiliores sunt, quam publicæ aut iudiciales punitiones.

(.S:o:S:o:S:o:S:o:)

Tim. 2. v.

15.

2. Tim. 4.

v. 2.

Isai. 57.

CAPVT X.

CONTRA PVILLANIMITATEM, ET SCRVPVLOS CONSCIENTIÆ, VANAMQUE TRISTITIAM, SEPE INFESTANTEM NONNULLOS PIOS PASTORES.

Longè oportet abesse cor Episcopi à pœna illa quàm Induls Dominus comminatus est: *Dabit tibi Dominus cor pauidum, & animam in ære consumptam*: sed potius ad eum pertinet verbum illud Moyse ad Iosue ducem constitutum: *Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum in terram promissam*, &c. Verùm quidem est (vt Chrysostomus dicit) quod fluctus animi Episcopi concutientes, crebriores infestioresque esse solent ventis mare conturbantibus, attamen tunc vel maximè fiducia ac fortitudine opus est. Legi (ait Bernardus ad Eugenium Papam) apud quendam sapientem: Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate: ego autem dico, quod fideli homini magis est inter flagella fidendum: & quamvis non succedant ad votum, quæ secundum Deum conamur, Deo flagellante nos, numquid ideo non debet homo facere quod tenetur, quia Deus facit quod vult? Igitur & si videamus multa mala, non est deponendus animus, sed semper speranda sunt meliora: numquam enim magna bona mortalibus provenerunt quæ non præcesserint magna mala. Itaque etiam in ipso malorum & calamitarum diluvio, in latitudine cordis & fiducia ambulandum est: alioqui ubi libertas filiorum Dei? ubi spiritus ille de quo Apostolus ait: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore*, &c. Animus igitur qui solum Deum præ oculis habet, & facit quod in se est, cur agitur scrupulis? cur tristitijs eviscerabitur? cur spiritu pusillanimitatis constringetur? In Psalm. ubi nos habemus: *Iussit super dominum curam tuam*, iuxta Hebræum habetur: *Proijce onus tuum in Dominum*, id est, fidenti animo onera curarum ac tristitiarum tuarum, in Dominum proijce. Quod si ante Pastorales curas & molestias, fruebaris otio contemplationis, memento verbi Augustini sic dicentis: Nec otia vestra necessitatibus Ecclesiæ præponatis: cui si parturienti nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inveniretis. Manebas forè in monte, levatis manibus orans cum Moyse: iussit Dominus vt descendas, in campum, cum

Iosue pugnaturus cum Amalechitis, non deponas animum: quia nec in monte absque timore vivendum est, neque in medio Amalechitarum diffidendum: quia Loth inter Sodomitas fuit sanctus, & in monte solus agens, fuit incestuosus. De hoc Gregorius in Pastoralibus pulchrè loquitur in huc modum: Qui habet dona Dei, vt possit esse Pastor, si vocatus suspicere renuit, plerumque ipsa dona sibi auferuntur: quia non pro se tantum, sed etiam pro alijs acceperat: vnde Dominus dicens: *Si diligis me, pasce oves meas*, clarè docuit, quod si testimonium dilectionis suæ est suscipere onus Pastorale, quisquis virtutibus pollens ipsam suscipere renuit, Pastorem summum convincitur non amare: quod si idè curam pastorem refugit, quia quietem contemplationis diligunt, sciunt, quod de tantis animabus rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt: & iuxta legem, meritò Ecclesia in illum expuet, quia noluit suscitare semen fratris sui Christi, defuncti sine liberis: quia paucos in vita Domino conuertit. Dicitur autem expuere in faciem eius, quia exprobat quietem eius: & confusus & discalciatus manet vno pede. Quia enim sui & proximi curam gerit, vtrumque pedem calciatum gerit in præparationem Evangelij pacis: qui autem sui dumtaxat, vnum pedem discalciatum habet.

Gregorius ad quendam Presbyterum inquit: Miror te contristatum detractionibus hominum, quasi non legeris: *Si de mundo fuisset is, mundus quod suum erat diligeret*: igitur inter verba laudantium siue vituperantium, ad mentem semper recurrendum est: & si in ea non inveniatur malum quod de nobis dicitur, magna debet generari lætitia, &c. vocare tamen debemus detractores nostros, & tranquille monendi sunt, eisque omnibus modis satisfaciendum, ne scandalizentur. Si autem satisfactionem recipere noluerint, ex illo verbo consolatio sumenda est: *Sinite illos: cæci sunt &c.* Magna fiducia (ait Gregorius) est plenæ mercedis in cælo, quando quis hic pro bono opere deridetur aut despicitur: *Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos eius?* Et Apostolus: *ut seductores, & veraces*, &c.

Ait etiam Gregorius ad Patricium: Quoties stultos homines tibi derogare cognoveris, cave ne vel minima tristitia tangaris: si autem sine peccato tuo potes (data ratione) eorum compescere murmur, ad hoc teneris: vt ad sanitatem reducantur, vocando eos secretò, & eis rationem reddendo. Adducit autem ad hoc sollicitudinem Petri, in tollendo scandala Iudeorum in Baptismo Cornelij. Idem: Ego in tantò gemitu & occupationibus vivo, vt ad dies quos ago me

Gregor. I.
part. 6. 5.

Ioan. 21
v. 17.

Idem ad
Pallad. de
monte Sy-
na.

Matt. 15.

2. Cor. 6.

v. 8.

Idem.

Ad. 10.

v. 11.

Idem Ep. 24.

lib. 11.

peruicisse pœniteat: sola mihi consolatio est, mortis expectatio. Vnde pro me orate, ut de hoc carcere citò egrediar, ne tantis laboribus diutius torquar.

Bernardus ad Renaldum Abbatem, inquit: Onus, animarum est infirmarum: nam quæ sanæ sunt, portari non indigent, ac per hoc nec onus sunt. Igitur ægros moribus exhortando, increpando, agis opus tuum, & portando sanas, quos sanando portas. Si quis verò ita sanus est, ut magis iuuet te, quàm iuuetur à te, huius te parem, non patrem cognoscas: tamen in sanis minus lucraris, quia tua tibi præmia minuis: in infirmis autem in tantum magis lucraris, in quantum magis gravaris.

Non sis pusillanimis, permittens te seduci & trahi ab insipientibus ad eorum prava studia, vel minus bona consilia: quales erant illi quibus Apostolus per ironiam, & sugillationem dicit: *Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes: sustinetis enim, si quis vos in seruitutem redigit*, &c. Nulla ergo te verba, nulla mundi auctoritas revocet ab Apostolicis, & rectis consilijs & institutis. Propter hoc enim scriptum est: *Noli esse humilis in sapientia tua: ne humiliatus in stultitiam seducaris.*

Patres eremi valde commendabant discipulis suis, ut numquam demisso & inerti, sed vigilantibus & attento, ac sollicito animo, semper incederent. Hoc enim modo, velut parati & in procinctu quodam erant ad omne bonum: paratus enim animus ad negotia, plusquam dimidium est negotij. Scrupulis semper angi, & de peccato irrationabiliter morderi, interdum oritur ex nimio amore sui, quo homo diligit se: ex quo oritur, ut plus æquo timeat periculum suæ salutis. Saragit etiam Sathanas, ut quando non potest auferre à corde hominis timorem Dei, saltem faciat illum timere vana, & falsa pericula: ut non perfruatur pace conscientie. Scrupulosi sunt valde contumeliosi divinæ bonitati, nec de illa rectè sentiunt, quasi Deus iudex quidam esset iniquus, qui occasiones quæreret ad homines illaqueandos: cum tamen ipse plusquam nos desideret salutem nostram. Quod autem à nobis potissimum requiritur, est firmissimum propositum ac decretum quidvis potius subeundi, quàm illum offendendi. Quisquis verò tale propositum fixum in animo habet, non est cur debeat varijs scrupulis angi.

Supremum remedium scrupulorum est, humiliter submittere se aliorum iudicio: hoc enim remedium à Deo datum est: ut qui sua se prudentia curare non potest, aliena iuuetur; & quamvis contingat falli & errare aliquando eum qui consilium det, non fallitur tamen

is qui accipit, quando ex mandato domini sequitur consilium eius. Omnis amaritudo animi, vnde cumque veniat, efficaciter est repellenda: quia suauitas devotionis, quæ omnem superet ducedinem, non potest esse simul cum quavis amaritudine. Idèd vigilanter incedendum est, neque ullus aditus sæculari tristitiæ, aut immoderate sollicitudini aperiendus: sed eam omnem protinus in dominum projicere debemus: atque fiducia securi, in pace & tranquillitate cor nostrum perpetuò retineamus. Bernardus scribens ad Eugenium Papam, suadet ut non detineat in regimine Pastoralis, quædam qui omnino invitatus acceptavit, & invitatus exequabatur, allegans B. Ambrosium dicentem, quod nemo invitatus benè facit, etiam si bonum sit quod facit: quia nihil prodest spiritus timoris, ubi non est spiritus charitatis, &c. Et ad ipsum qui obstinate renitebatur curæ Abbatiali (fratrem scilicet Renaldum) scribit Epistolam, ubi hortatur eum, quod confortetur in domino, & nolit iam contra stimulum calcitrare. Inducere (ait) fortitudine, confidens & sciens, quia gaudium domini fortitudo tua: inducere igitur læticia saluari. Et libro de interiori domo dicit, quod tristitia omnis boni impedimentum sit. Vis scire unde oriatur dissidentia salutis? lege Augustinum in præfatione Psalmi: *Beati quorum*, ubi hæc habet. Mala conscientia tota est in desperatione, bona conscientia tota est in spe: retrahit enim mala conscientia à spe. Et subdit: Qui igitur vult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam: ad habendum autem bonam conscientiam, credat, & operetur. Quid horres (inquit Augustinus) labores? an nescis quia fornax mundus, ignis tribulatio, aurum electi, palca iniqui, aurifex Deus? ardet palca, purgatur aurum: palca vertitur in cineres: aurum purgatur à sordibus: quod vult ergo (inquit) artifex, facio, ubi me ponit, tolero: iubeor tolerare, novit ille purgare: ardeat & fulgeat palca ad incendendum me: & quasi consumendum: sed tamen illa tandem vertetur in cinerem, & ego sordibus carebo. Subiecta ergo esto Deo anima mea: quia ab ipso patientia mea.

Bernardus cuidam Abbati, qui proponebat dimittere Abbatiam, ut sibi quietius vacaret, omnino hoc interdicit: tum quia charitas non quærit quæ sua sunt: tum quia sequetur scandalum & turbatio pacis. Libenter (ait) carebo quantolibet, etiam spiritali quæstu, qui non possit acquiri nisi cum scandalo: ubi enim scandalum, ibi proculdubio charitatis est detrimentum. Vbi autem est diminutio charitatis, non potest sperari spiritalis exercitij profectus. Item qui propriam quietem communi utilitati præfert, non potest dici: *Mihi vivere Christus est*, & mori lucrare, & ubi exit illud:

Epist. 258

Bern. Ep.
206. tom.
2.

Cap. 156

Psalm. 31.
August.
Ibid.August.
Psalm. 63Bern. Ep.
82. Ioan. 5
Carnot.

Philip. 1. Nemo si vivit, & nemo sibi moritur: Et illud: Non querens quod mihi
v. 21. utile est, sed quod multis, ut salvi fiant: &: Ut qui vivunt, iam non sibi
Rom. 14. vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Et illud: Alligatus ex uxoris
v. 7. noli querere solutionem, &c. Denique ait: Illud desiderium propriæ
1. Cor. 10. quietis spiritualis, esse immissum à diabolo: qui eam rationem ex-
v. 33. cogitaverit turbandæ unitatis & pacis: atque is suggerit, ut dimit-
2. Cor. 7. tat certum bonum quod tenet, spe futuri & incerti boni.

Et alium Abbatem in eodem casu sic monet: Tene quod tenes,
v. 15.
1. Cor. 7. mane in quo es, & stude prodesse quibus præes: nec præesse refuga,
v. 27. dum prodesse potes: quia vè quidem tibi si præes, & non prodes: sed
Ber. Epi. vè gravius, si quia præesse meruis, prodesse refugis. Et ad quandam
86. ad Ab qui contra consilium eius conatus fuerat, à se rejicere sarcinam cur-
bat. S. A. ræ Pastoralis, dicit: Attende si licuit Christiano iniunctam sibi di-
Theodor. mittere obedientiam ante mortem, cum Christus factus fuerit obe-
Ber. Epif. diens usque ad mortem. Si dicis quod impetrasti licentiam ab Epif-
87. ad O- copo cedendi, dico quod cum fuerit importunitate extorta, non
geriū Ca- fuit licentia, sed violentia: quod enim tua importunitate victus
nonic. Episcopus, invitus fecit: non fuit absolvere, sed abrumpere. Gaudes
 quia exhonoreris, & ego vereor, quod Deus sit in te exhonoreris:
 cuius proculdubio ordinationi resistis, dum promotus ab illo, te re-
 deijcis. Oportebat etiam patienter portare onus impositum, animo
 non frangi, pusillanimitate non vinci: & semel susceptum deponere
 non licebat. Si allegas difficultatem, vel impossibilitatem, *Om-*
Marc. 9. *nia possibilia sunt credenti.* Hoc verum est quod ideo deposuisti,
v. 22. quia magis tibi placuit quies tua, quam utilitas aliena: nec mirum
 placet fatcor & mihi, quod hæc quies placeat tibi: si tamen non ni-
 mis. Quodcumque autem bonum ita placet, ut si rectè fieri non pos-
 sit, placeat tamen fieri eo modo, quo fas nō est, nimis est: ac per hoc
 iam quia benè non fit, non est bonum. Igitur oportuit, te vel non
 suscepisse gregem dominicum servandum, aut susceptum nequa-
 quam relinquere. Nolo ergo te in desperationem mittere, quia iam
 fecisti: sed nolo quod reputes hoc parvam culpam, sed ob illā sem-
 per timeas, semper pœniteas. Neque putes me indignari, quia non
 acquieviisti consilio meo: cum potius quando mea sententia eligi-
 tur, gravi onere premi me sentio, rei finem pavidus expectans.

Cui iustius vivam, quam ei, qui si non moreretur, ego non viverem? Serviamus ergo illi charitate, quæ timorem expellit, labores
Bernard. non sentit, meritum non innotet, præmium non requirit, & tamē
 plus omnibus urget: nullus terror sic sollicitat, nulla præmia sic
 invitant, nulla iustitia sic exigit.

Non

Non consterneris animo, quia quietem non habes: ut enim dicit
 Prosper, qui pro multis occupatur, ut alij proficiant, ac Deo vacet,
 profectus illorum eius fructus est: & qui sollicitudines omnium
 portat, in ipsis proficientibus proficit, & gloria illorum gloria eius
 est.

Charitas (ait idem) omnium profectus suos reputat: ac de alienis
 peccatis, tanquam de proprijs, misericorditer luget.

Basilius: Sicut ossa robore suo carnis molliem sustentant, sic in
 Ecclesia sunt quidam, qui ob virtutem ac fortitudinem suam, debi-
 lium infirmitates ferre possunt. Hieronymus dicit, quod ille est
 perfectus, qui in eremo, squallorem solitudinis, & in Cœnobio, in-
 firmitates fratrum equali magnanimitate sustentat.

Basilius suam in vita & onere Pastoralis fortitudinem declarans,
 sic de se dicit: Hæc vita corpus meum conterit, & animam contur-
 bat, quod impares huic ponderi virtute reperiamur: corpore nam-
 que toto iam ferè nullus sum: ad eam namque debilitatem deduxit
 me cura: attamen auctore Deo, durabimus: ac donec spiritus hos re-
 get artus, hanc Christo diligentiam debebimus, ut de his quæ ad
 Dei Ecclesiæ ædificationem facere cognoscimus, nihil relinquamus.
 Et idem in Hexameron fatetur, se neque in adversa valitudine re-
 misisse docendi seu prædicandi studium.

Beatus Thomas sic dicit: Quando Episcopus potest esse utilis
 proximorum saluti, retrocederet, si ad statum Religionis transiret,
 ut solum suæ salutis insisteret, &c. Si tamen (inquit) ob senectutē,
 vel infirmitatem, vel alia impedimenta, impeditur procurare sub-
 ditorum salutem, potest auctoritate Papæ deferere curam Pastora-
 lem: quia solus Papa potest dispensare in voto perpetuo, quo quis
 se abstinxit ad curam subditorum, dum Episcopatum suscipit.

Augustinus contra litteras Petiliani, sic dicit: Vnguentum spiri-
 tualium gratiarum descendit à capite Christo, & ungit barbam:
 per quam intelliguntur viri fortes in Ecclesia, id est, veri Pastores:
 deinde ad reliquum populum.

De magnanimitate, ac fortitudine animi quam debet habere
 Episcopus, cum vexatur importunitatibus pauperum ac viduarum,
 loquitur Chrysostomus: Paupertas (inquit) est malum insatiabile,
 querimonia semper, & ingratitude plenum: ideo absit ut Episco-
 pus turbetur, quando viduæ pauperes intempestivè obtundunt, aut
 immeritò expostulant. Illorum enim infelicitas, misericordiā po-
 tius, quam contumeliam meretur, & extremæ crudelitatis est adde-
 re dolorem dolori. Absit ut is excandescat ira propter pauperum
 est.

2. de Vita
 Contemp.
 cap. 16.

Prosp. 1.
 105. 3.

Basil. Psal.
 33.

Hier. 1. 2
 in Thre.

Basil.

Basil. hom.
 7.

S. Th. 2. 2.
 q. 165. ar.
 4. ad pri-
 mum & in
 Cor. ar.

Aug. 2. c.
 104.

Chrys. 1. 3.
 de Sacerd.

Eccles. 4.

Eccle. 18.

v. 16.

Chrys. ho.

13.

1. Ad Ti-

mot. 4. v.

12.

effugitationes, aut assiduum illorum occursum. Et de hoc habes in Ecclesiast. ut idem citat: Quod si non consolaris verbo, sed potius tua destomachatione anxietatem auges, quamvis dones aliquid, non sentit subsidium. Quod si vultu ac verbo consolaris, donum conduplicas: Idem dicitur: *Melius verbum quam datum*. Ibidem etiam dicitur de ægrotis curandis, de hospitibus recipiendis, de virginibus Christi & curandis, & custodiendis. Episcopus pusilli & exigui animi, seque nimium amans, ingruente adversitate statim cogitare incipit, quomodo impositum sibi onus excutiat, ut quiescat. Non sic Athanasius, non sic Chrysostomus: imò insurgentibus contra ipsos principibus, & c. tunc acrius pro Ecclesia certabant: & se ipsos pro ea murum opponebant: quia videbant hoc expedire ad gloriam Christi, & ovium salutem.

Chrysostomus super illud: *Nemo adolescentiam tuam contemnat* dicit, quod Episcopus in his, quæ ad se pertinent, constanter ferat contemni, maledici, & lacerari: nam si in his velit se vlcisci, omnino non taxabitur. In his autem quæ pertinent ad salutem aliorum, omnino non ferat contemptum, sed imperio & auctoritate sua utatur summa cura providens, ne quid noxium immincat gregi: aliter enim facere, non mansuetudo, sed stultitia est. Quid pusillanimitas ait, si hoc aut illud fecero, multis displicebo. Quid ergo vis? An speras quod Apostolica instituta, & Evangelica consilia, carni placitura sint? Obtura ergo aures vocibus carnalium, ut Christum audias.

Duplex martyrium occurrit in Pastoralis officio: alterum quidem merè poenale, quod præcipue versatur, sive in laboribus externis, sive in internis amaritudinibus, angustiis, exacerbationibus, ariditatibus, & cæteris. Alterum verò oritur ex scrupulis, & perplexitatibus: quæ circa agenda vel non agenda occurrunt. Hoc autem non est merè poenale: quoniam habet annexum periculum culpæ, & hoc est longe terribilius, & intolerabilius. Verbi gratia, sit ne puniendum, an ferendum tale crimen: an permittendum quod ille non refideat, quod non habeat plura beneficia, & multa his similia. In quibus casibus ad anchoram orationis confugiendum est. Ora igitur, dicens: Domine tu omnia nosti, tu scis, quod nulla ratione displicere tibi, quin potius occidi magis quam te offendere paratus sum: illumina ergo oculos meos, & doce me facere voluntatem tuam: quia Deus meus es tu. Erit autem maximum in his anxietatibus & scrupulis solatium, si animus benè sibi conscius, animadvertente has omnes anxietates non ex aliquo peccato proprio, aut inordina-

ta aliqua affectione ad terrena, sed ex sola cura, & sollicitudine curæ Pastoralis oriri. In hoc enim casu, cum homo id præstat: quod præstare potest, non habet cur animus laceretur, aut discrucietur.

CAPVT XI.

PRVDENTIA, AC CIRCVNSPECTIO PASTORIS, IN verbis & factis.

Distinct. 23. Cap. Qui Episcopus. Ex Concilio Cartaginensi IV. cui interfuit Augustinus, sic legitur: Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur si sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si pervigil, si semper suis negotiis cavens. Nam propter stolidam, aut stultam simplicitatem, repellitur aliquis ab Episcopatu, ut habetur 39. Distinct. Vbi dicitur: Petrus Diaconus, quem à vobis electum asseritis, omnino (ut dicitur) simplex est: & nostis quoniam hoc tempore talis in regiminis arce debet constitui, qui non solum de salute animarum, sed etiam de extrinseca utilitate & cautela, sciat esse sollicitus: sit humilis & affabilis, & in sensibus scripturarum cautus, & acutus. Inter omnia vitia prudentiæ contraria, quod primo loco cavendum est, est facilitas credulitatis, ut expressè habes à Divo Bernardo, qui sic ad Eugenium ait: Est, o Eugeni, vnum vitium, cuius si te sentis immunem, inter omnes quos novi ex his, qui cathedras ascenderunt, sedebis (me iudice) solitarius: hoc est, facilitas credulitatis, cuius callidissima vulpeculæ, magnorum neminem comperi satis cavisse versutias: ex qua in ipsimet pro nihilo multa nascuntur iræ. Inde innocentum frequens additio: inde præiudicia in absentes, & c. Ioannes in Extravaganti *Divinis*, ita ait: Nos mala contra aliquem dicta, nolumus prius credere, quam probare.

Dis. 39. 6.

Petrus.

Bern. 2. de

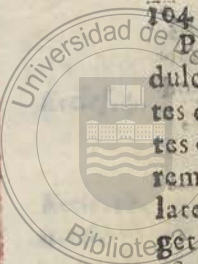
conf. c. 13.

Manum tuam (ait Bernardus cuidam Episcopo) misisti ad fortia, fortitudine opus est: speculator factus es, prudentia opus est. Hæc est abbatissa virtutum: nulla earum aliquid benè agit, nisi ea dirigente. Memento verborum Iob: *Causam quam ignorabam, diligentissimè investigabam*. Attende à falsis prophetis, id est, consultoribus, quorum consilia, Deo non sunt odorifera: Cautè audienda sunt eorum hominum consilia, in quibus non constat vigere timorè Dei, aut qui affectibus carnis obnoxij sunt.

Cap. 29.

v. 16.

Præ-

SECVNDA PARS.

104. Præcipitur nobis quod in conversatione simus simplices, sua vos, dulces, sicut columbæ: prudentes tamen sicut serpentes, id est servantes caput, id est charitatem: hoc est, nihil omnino illicitum facientes ob cuiusquam auctoritatem, respectum, preces, amorem, timorem, &c. vigilantissimis oculis perspicendo, an in eo quod petunt latet aliquid veneni: ut constanter quidem, & tamen suaviter negetur. Item, oportet oculis linceis videre diaboli facundiam. Nihil est quod non aliquas apparentes rationes habeat, & quod non possit verbis honestari, præsertim hominum eloquentium. Curusmodi sunt ea, quibus multi probare contendunt, magnificum apparatus atque splendorem, decere domos Episcoporum: quibus tamen nullo modo adversus Patrum, & Conciliorum decreta, & exempla concedendum est: iuxta illud: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Eccl. 32. *Sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebis.* Et ibidem etiam: *Ante omnem actum, consilium præcedat tibi.* Sed cuius? Hoc etiam dicitur ibidem: *Anima* (inquit) *virī sancti, annuntiat aliquando verū, plusquam septem speculatores sedentes in excelsis ad speculandum.*

Qui præcipitanter, & absque prævio consilio res agunt, plerumque poenitet eos factorum. Ideo scriptum est: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebis.* Et: *Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* Et post factum non poenitebis. Et: *Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* Prælati cavenda sunt duo extrema, scilicet pertinacia, & inconstantia. Pertinacia ex superbia nascitur, quia homo meliorem se cætoris æstimans, sententiam suam aliorum sententijs anteposit, quous dicit Apostolus: *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.* Inconstantia autem ex levitate nascitur: ideo dicitur, *Cor stultorum dissimile erit:* quia dum mutabilitate se variū exhibet, numquam idem quod fuerat manet. Quomodo Gregorius cedebat consilio multorum, collo ligere poteris ex Epist. 33. scribens enim cuidam, qui à Monachatu apostata verat, sic ait: Si pro zeli mei ardore fortè in hac causa tul- pectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio huius disceptationis adhibeo: & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo cōtradico: sed quod in commune decernitur, letus impleo, & sub-cribo. Animadverte quā humiliter & suaviter Gregorius respon- det Constantiæ Augustæ, quæ petebat ab eo, quod ipse dare debet non poterat, reliquias scilicet corporis divi Pauli. Dum desiderat rem (ait) illa mihi à vestra serenitate imperij, in quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissim provocare gratiam, maior me moestitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Et miranda quædam ibi, ad sui excu-

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

105

sationem commemorat: nihilominus tamen promittit, ex cætenis eius, Apostoli particulas quasdam lima substractas, se ad eam missurum. Et in alia Epistola cuidam scribit se graviter contristatū, quod is petivisset ab eo quædam, in quibus voluntatem eius non poterat facere: quia ratio obstitabat. Itaque cum magna dulcedine, ratione reddita, negabat quod petebatur, quando fas non erat concedere. Et contra Ioannē Episcopum Constantiensem, qui sibi nomen univer- salis Episcopi usurpaverat: Prius (ait) modesta admonitione pulsandus est animus eius: qui si nequaquam à suæ elationis rigore voluerit inclinari, tunc quid fieri debeat, cum Omnipotentis Dei solatio subtilius pertractabitur. Non enim pacem veraciter tenemus, nisi cū superbiorum culpas cum charitate simul & iustitia prosequimur: diligentes homines, & vitia persequentes. Vulnera nempe (ait) quæ resocanda sunt, prius levi manu palpanda sunt. Et ad Castorium (cui causam quandam examinandam commiserat). Vide (ait) ne negligenter agas, ne fidem ad devotionem tuam quisque corrumpat. Omnia age blandè, & dulciter: ut actio tua districta sit, & lingua mitis. Non sis contentus, duas aut tres personas requirere: require graviores quotquot inveneris.

Semper in corde geras illud Bernardi, quod is protulit in fine vitæ: Semper minus meo sensui, quā alterius credidi: scandalum nemini facere volui, & si incidit, sedavi ut potui.

Et Gregorius inquit: Ego Iesum invoco testem in animam meam, nulli hominum à summo usque ad ultimum, occasionem scandali me dare velle. Et contra quendam Episcopum senem, ita scribit: Quamvis scriptum sit: *Seniorem ne increpa veris*: hoc tamen intelligitur, quando culpa senis, non trahit ad interitum iuniores: nam senex exemplo pervertens iuvenes, districta increpatione feriendus est: nam scriptum est, *laqueus iuvenum omnes vos, &c.*

Idem etiam dicit: Non fiat abbas, qui sibi sapiens esse videtur, nec est in suo sensu humilis.

Idem: Sacerdotali proculdubio convenit gravitati, ut emergentes causas, & querelas Ecclesiæ suæ, sine mora definiat: aut (si fueri potest) pacifica ordinatione, aut certè, iudicio interveniente. Idem. Mentibus duris, simul omnia vitia abscindere, impossibile est: quia is qui gradum summum ascendere nititur, gradibus, vel passibus, non saltibus elevatur. Unde Augustino Episcopo Anglorum præcipit ibi, ne permittat Anglis recenter ad Fidem convertis, immolare animalia idolis, ut solebant: sed permittat tamen ut occidant ea in festis Martyrum, ut ex eis celebrent convivium prope Ecclesiam in

Mauritio Aug. Ep. 32. lib. 4. Indic. 13. t. 2.

Greg. Ciriaco Epi. Constant. Epist. 28. lib. 6. ind. 15. Greg. lib. 7.

Epist. 1. in prim. indi. 2. Ep. C. ralis. ano. 1. Tim. 5. Isai. 42. Epist. 91. Epi. 58. l. 8. indi. 3.

Bonif. Ep. tabernaculis ex ramis contextis, &c.

Epist. 81. Et in alia Epistola increpat valde quendam Episcopum, quia non

Epist. 71. exhibebat studium dilectionis Monasterijs, & oppressis pauperibus;

lib. 9. nec opem ferebat supplicantibus, in iustis petitionibus, nec volebat

Idem Ep. audire consilia prudentum, nec servabat gravitatem Episcopo dig-

29. lib. 11 nam, utpote qui quotidie pergeret ad mare, uno, aut duobus Cleri-

29. lib. 11 cis comitatus: quo fiebat, ut apud suos esset in fabula, & apud extra-

Idem Ep. neos sic vilis ac despicibilis, ut nihil habere auctoritatis aut gravi-

29. lib. 11 tatis iudicaretur. Item ad alium Episcopum, qui commotus ira ex-

29. lib. 11 communicaverat quendam Abbatem: Frequenter (ait) admonuisse

Idem Ep. vos recolo, ut in proferenda sententia, esse præcipientes nullatenus

Idem Ep. deberetis. Præsertim cum ille esset in ægritudine constitutus: quem

Idem Ep. enim divina disciplina conterit, ei humana flagella addenda non

Idem Ep. sunt. Igitur quantum exasperasti illum, tanta nunc dulcedine con-

Idem Ep. solare. Et in eodem casu: Causæ quæ per sententias (inquit) sunt

Idem Ep. decidendæ, necesse est ut prius studiosa & frequentissima consider-

Idem Ep. ratione mensurentur: nihil potestati, sed totum æquitati tribua-

Idem Ep. tur.

Bernard. Bernardus: Plures sunt, qui sine querela inter fratres conversan-

Bernard. tur: super fratres verò, non solum inutiliter, sed etiam insipienter, &

Bernard. nequiter. Pauci namque sunt qui utiliter, pauciores, qui humiliter

Bernard. præsent. Qui autem ad hoc sunt idonei, illi nimirum sunt, qui ma-

Bernard. trem virtutum discretionem perfecte adepti sunt, qui etiam

Bernard. vinum charitatis usque ad contemptum propriæ gloriæ, & usque

Bernard. ad suimet oblivionem, non querendo quæ sua sunt, Spiritus Sancti

Bernard. magisterio ebiberunt. Nam virtus discretionis absque charitatis

Bernard. fervore, iacet: & fervor vehemens absque discretionis temperamen-

Bernard. to, præcipitat. Nam fervor debet erigere discretionem, & discretio

Bernard. fervorem regere debet: ac demum subiectis nec desit in cura, nec in

Bernard. superbia præsit. Et ad Eugenium dicit: Mater fortitudinis est pru-

Bernard. dentia, neque est fortitudo sed temeritas, quilibet ausus quem non

Bernard. parituri prudentia. Idem ad eundem. Non solum cavere teneris

Bernard. quod malum est, sed quidquid male fuerit coloratum. Et ibi. In om-

Bernard. ni agendo tria consideranda, an liceat, an deceat, an expediat. Quan-

Bernard. do litigantes veniunt ad te, de suis negotijs tractaturi, duo tibi fa-

Bernard. cienda sunt. Primum da operam, ut inter illos de pace & negotio

Bernard. conveniant: Deinde exhortare, ne pro terrena possessumcula, reg-

Bernard. num celorum amittant, &c. Et sic etiam inter negotia temporalia,

Bernard. facultas tibi dabitur divina tractandi: atque ita, in hoc etiam opere

Bernard. Pastoris officium exequeris. Ora cum sapiente ante cuiusque B-

vioris negotij decissionem, dicens: Da mihi Domine sedium tuarum
assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis: quoniam
servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ: homo infirmus, & exigui tem-
poris, & minor ad intellectum iudicij & legum. Sequitur: Mitte illam
de celis sanctis tuis, ut mecum sit, & mecum laboret: ut sciam quid ac-
ceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, & intelligit. Et deducet me
in operibus tuis sobrie. Quis enim hominum potest scire consilium Dei?
aut quis potest cogitare quid velit Deus? Cogitationes mortalium ti-
mide, & incerte providentiæ nostræ. Sensum ergo tuum, quis sciat: nisi
tu dederis spientiam, & miseris Spiritum Sanctum tuum de altissimis?
Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere, nisi quæ
eis placent. Primum ac præcipuum remedium curando peccatori
est, sic dulciter eum tractare, sic omnibus cum sinceri amoris verbis,
& obsequijs prosequi, ut ille veram hanc intelligat dilectionem.
Hoc enim iacto fundamento, quidquid dixeris, libenter acci-
piet.

Gregorius: Summopere præcavendum est, ut Rectores Ecclesiæ,
& qui publica iudicia exercent, nullatenus levitate aut favore du-
cti, sint præcipientes: sed causis prius diligenter ventilatis, cum res quæ
ignorabatur plenè ad notitiam venerit, tunc divina & humana le-
ge resolvatur. Et secundum quod ibi constitutum est, remota per-
sonarum acceptione, definitiva sententia proferatur. Idem: Omnis
qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in utroque penso, iusti-
tiam & misericordiam portat: sed per iustitiam, reddit peccati sen-
tentiam: per misericordiam, peccati temperat poenam: ut iusto li-
bramine quædam per æquitatem corrigat, quædam per miserationem
indulgeat. Qui enim Dei iudicium ante oculos suos proponit,
semper timer, & tremet in omni negotio, formidans ne de iustitiæ
tramite devians, cadat. Idem alloquens Episcopos: Licet plerum-
que accidunt Episcopis quæ sunt reprehendenda, plus tamen apud
eos corrigendos agat benevolentia, quam severitas: plus cohorta-
tio, quam commotio: plus charitas, quam potestas: cum nemo no-
strum sine reprehensione, aut sine peccato vivat. Nam si Dominus
Petrus statim post trinam negationem indicasset, non tantum fru-
ctum ex eo percipisset. Rectores igitur Ecclesiæ delinquentes, ma-
gis sunt excitandi ac corrigendi, quam iudicandi. At dicit Bea-
tus Antoninus hæc esse intelligenda in peccatis occultis, vel in pec-
catis ex passione & fragilitate commissis: non autem quando pro-
cedunt ex consuetâ malitia, interveniente pertinacia: ut pa-
tet ex eiusdem sententia supra citata, quæ incipit: Quam-

Sap. 9. v.

9. 10. &

11.

Sap. 9. d

v. 13.

Eccles. 8.

v. 20.

11. q. 3. c.

summopo-

re.

† Alias

lex.

Dist. 45.

c. omnis

Isidor. l. 3.

de summo

bono id

habet.

Gregor.

universis.

Episc. per

Galliâ, &

Dist. 45.

Li. 7. ind. de vis scriptū sit: *Seniore ne increpaveris*, &c. Et alibi: Ea (inquit) quæ in nobis committuntur, facile possumus dimittere: ea verò quæ in Deum commissa sunt, cum magna discretionē, nec sine penitentiā possumus relaxare. Idem habet in alio loco. Sicut nostra defendimus, ita iuribus alienis ambitu stimulante nequaquam derogamus: nec etiam gratia favente, alicui plusquam meretur impartior. Quo modo auctoritas regiminis, simul servanda sit cum ministerio misericordię, colligit Gregorius ex illo Iob: *Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator*. Bernardus admonet Eugenium Papam, ut caveat sibi ne fallatur: quia quando potestas maior est, tanto turpius, & periculosius erratur. Ac nominatim designans quendam, ait: Non vos fallat miseranda facies illius, vilis habitus, vultus supplex, demissa supercilia, verborum humilitas, neque ipsæ quidem lacrymæ currentes (ut aiunt) ad nutum eius, docte mentiri. Habes pulchram Epistolam 64. Augustini ad Aurelium Episcopum, in qua, ubi reprehendit depravatam Africæ consuetudinem, scilicet quod sæculares celebrabant magna convivium in cœmeterijs, ad honorem Martyrum, docet ibi quomodo se debet habere Episcopus, quando huiusmodi vitia emendare vult, qui multos habent auctores. Quantum existimo (inquit) non asperere, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: sed magis docendo, quàm iubendo: magis monendo, quàm minando. Sic enim agendum est, cum multitudine peccantium: severitas autem in peccata paucorum exercenda est. Et si quid minamur, cum dolore fiat, comminando vindictam ex scripturis: ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Hoc modo prius movebuntur spirituales viri, vel spiritualibus proximi: quorum auctoritatem, & lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cætera multitudo frangatur. Hæc ille. Ad Titum, inter conditiones Episcopii, hæc numeratur: Non praefractum (ubi nos habemus non superbum) id est non durum, & sui sensus plus satis tenacem: Item ad Philippenses, ubi dicit: *Modestia vestra sit nota omnibus hominibus*. Græcè habetur æquitas, & significat hic quādam virtutem mirabilem, qua homo redditur habilis ad Christianè cum omnibus conversandum, significatur enim amabilitas, & quādam promptitudo, qua homo paratus est omnibus omnium moribus se accomodare, neminem fastidire, omnibus benefacere, libenter cedere, & quæcumque potest sine offensione Dei ferre, & permittere, etiam cum iactura sua, live rerum suarum. Hoc enim est, non querere quæ sua sunt, sed quæ aliorum: nulli onerosus, aut odiosus esse, sed æquus & com-

Ad Tit.
c. 1. v. 7.
Phil. 4. v.
5.

commodus. Hoc est, quod ad Romanos dicitur: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes*. Et 1. ad Corinth. *Sine offensione estote Iudæis, &c.* & 2. ad eisdem: *Concedentes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum*, id est, ea faciamus quibus omnes homines (si conscientiam velint testari) non possint nos non commendare, & probare, nec aliquid habeant in quo nos merito accusare possint: hoc est omnibus omnia fieri: hoc est, modestiam nostram notam esse omnibus hominibus: hæc est præcipua virtus Prælatorum. Contra hanc regulam pacis & concordie, vehementer pugnant illi, qui nihil suo iuri, nihil suo sensui, nihil suæ potestati, nihil suæ causæ volunt detractum esse: sed omnes cogere, ut ipsi deserta & contempta causa & iure suo, tantum illorum querant ius, sequantur sensum, cedant potestati, faveant causæ: atque ita, omnium hominum mores sibi volunt accomodari, etiam cum illorum detrimento: Ipsi autem, moribus aliorum nolunt se attemperare, rigide suum ius exequentes, & aliorum consilij adversantes: nullam in rebus suis iacturam pro pace laturos. Hinc nascuntur discordie, turbationes, contentiones, &c. Et qui hoc faciunt, iactant se interim, quod pro iustitia, ac suo iure tuendo hoc faciunt: cum ex hoc ipso valde accusandi sint, quod suum ius pluris fecerint, quam pacem & concordiam, præsertim publicam. Igitur multa dissimulare debes, multis connivere: omnia sic moderari, pro loco & tempore, ut charitas & pax illibata servetur. Hinc illud Pœtæ Comici, Ius summū, sæpè summa iniuria est. Sapiēs etiā: *Noli esse nimium iustus: nec plus sapias quam oportet*. Si Deus ius suum rigide exqueretur, quis hominum viveret? Et David sæpè omisit facere, quæ optimo iure potuisset in Sathem, Ioab, &c. Summis ergo precibus & lacrymis pete à Domino hanc æquitatem, humanitatem, facilitatem, quam nemo habet, nisi charitatem habeat cum prudentia coniunctam. Federicus III. solebat dicere: Qui nescit dissimulare: nescit imperare. Ferendæ enim sunt multæ infirmitates, & difficiles mores multorum. Et ideo Prælati dicuntur dii, quia quædam divina patientia, & magnanimitas, ac prudentia in ipsis fulgere debet. Quando per litteras corripimur de aliqua re, sed immerito, oportet omnino respondere: ne forte si non respondeamus, culpam (quæ non est) agnoscere videamur. Et in alia Epistola: Cuncti penè sapientes solent in rebus dubijs, plus alieno, quàm proprio credere iudicio. Et qui aliorum facile ambigua quæque dilucidant, in suis consueverunt scrupulosius hæsitare. Item dicit idem, quod Abbas zelo Dei fervens, si tamen præsit infirmis, sic debet temperare.

Rom. 11.
v. 18.
1. Cor. 10.
v. 32.
2. Cor. 4.
v. 2.

Ter. Heaut.
ton. Act.
4. sc. 5.

Ber. Epif.
68. ad Monachos.
Flav. Epif. 82.
Ad Abb. Carnote.
Epif. 8.
Ad Brun. Colonien.

Univ. *Beatus Episcopus* perare rigorem sui propositi, ut salutem infirmorum non negligat. *10. ad eundem Gre.* Inuitandi enim sunt ad arctiorem vitam, non cogendi. Illud beneficium libenter accipio, quod prodest danti, quia non requiro datum, sed fructum: alioquin quæro quæ mea sunt. *Gregorius & ha-* *Panormi-* *tano l. 11.* Si quid de quocumque Clerico ad aures tuas pervenit, quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec te ad vindictam accendas. *Epist. 48.* Nam res accendat incognita: sed presentibus Ecclesiæ tuæ senioribus, diligenter est veritas persequenda: ut si qualitas rei poposcerit, Canonica distinctio culpam feriat delinquentis. *Apostolus do-* *15. q. 7. si* cet: *In omni patientia & doctrina arguendum*: quoniam leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti: asperitate autem nimis increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem. *Et* *Vita Con-* *templari-* *va, c. 5. in* ubi dicit, quod Sacerdotes debent prudentissimè discernere, quos debent temperata severitate corripere, & quos debent Sacerdotali magnanimitate portare. Inter Epistolas Augustini extat Epistola Macedonij iudicis secularis, apud quem sæpè Augustinus intercedebat pro rogantibus: cui ille respondet, non esse molestum sibi: immo & sæpè gratum, quando personæ tales, qualis erat Augustinus pro reis intercedebant. Pleraque enim (inquit) quæ sponte facere videri nolo, ne remissio severitatis alios armet in crimina, opto bonis intercessoribus relaxare: ut quod libens concedo, salva severitate iudicii, alterius merito videatur indultum. Absit autem ut Episcopus regulam illam servet mendacæ prudentiæ, quæ Imperatoris cuiusdam nomine prædicatur. Non decet quemquam tristem abscedere à conspectu principis: nimirum verbis utendo artificiosè dictis, ne rem expressè negare videatur, &c. non sic docuit *Matt. 20.* Imperator noster cum dixit: *Nescitis quid petatis*, &c. Arbores quæ frequentius bonos fructus proferunt, non sunt evellendæ, quamvis aliquando acidos, aut parum viles proferant. Sic homines qui aliàs strenui sunt, non desperandi aut profligandi, etiam si aliqua in eis desiderentur.

CAPUT XII.

DE MENSA EPISCOPI.

Psalm. 105. **H**eu multi Episcoporum, hac nostra calamitosa ætate: *Commis-* *35. &* *sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & servierunt scul-* *36.* *pti-*

DE MORIBVS PRÆLATORVM.

ptilibus eorum, epulantes quotidie splendide in vasis pretiosissimis, auro argentoque fulgentibus: quibus (ut ait Bernardus) ex bonis Ecclesiæ sola alimenta debentur, non gulæ irritamenta. Et cum Apostoli dicant: *Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis* etiam pauperum & viduarum, ipsi magno studio mensis suis intendunt, neglecta interim cura prædicandi verbi Dei. Quæ verò fronte, hi publicè taxare poterunt splendidas aliorum mentis? Prosperus libro 2. de Vita Contemplativa Cap. 17. de abstinentia ita dicit: Quidquid sine quo potest vivi percipitur, non sustentandæ naturæ, sed luxuriæ carnis impenditur. Et Cap. 2. dicit: Deliciosi cibi non efficiunt, si absque desiderio percipiuntur: viles autem si appetenter percipiuntur, impediunt abstinentiæ profectum: nam Helix non nocuit perceptio carnum, & David aque concupiscentiam in se castigavit. Igitur veri abstinentes non sunt deliciosi, neque avidi. A vino verò, deficiente stomachi infirmitate, abstinentium: ne quod infirmum corpus sustentat, sanum incendat. Ibidem 24. dicit quod quando propter advenientes fratres intermittimus ieiunium, non solvimus ipsum, sed implemus charitatis officium: alioqui si propter abstinentiam contristo spirituales fratres (quos novi mea remissione delectari) iam abstinentia mea non est virtus sed vitium, quoniam me inflat, & fratrem meum cui charitas iubet servire, contristat. Hieronymus: Ignominia & confusio est, Iesum crucifixum, pauperem, & esurientem fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam, rubentes buccas, tumentiaque ora proferre. Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed etiam conversationem & abstinentiam. Alloquitur Episcopos, & Sacerdotes. Idem asserit, quod multi largitate epularum in varios morbos incurrerunt, videlicet podagræ, quæ fit in pedibus, sicut chiragræ, quæ fit in manibus: qui (ait) redacti ad simplicem mensam, & pauperes cibos, convalescerunt. Tres pestes, immo & tres serpentes, inrepunt in Episcopi dignitatem, scilicet honor, pecunia, & mensa. Et miseri homines, ob eas ipsas maxime appetunt eam, propter quas, vel solas, maxime esset fugienda. Sæcularis enim latititia, quid aliud, quæso, est, quam impunita nequitia? Paulus iam penè angelus effectus, castigat corpus suum, timens ne reprobus fieret, & tu inter lautas mensas & delicias seculæ vives? Cum ubique & semper colloquia Episcopi debeant sapere disciplinam, specialiter tamen in mensa hoc observare oportet, post lectionem. Et cum ipse sit qui mensa præest, in hoc vel maxime debet auctoritatem suam retinere, ut prudenter & civili-

Ad. 6. v. 2.

Prosp. lib. 2. de Vita Contemp.

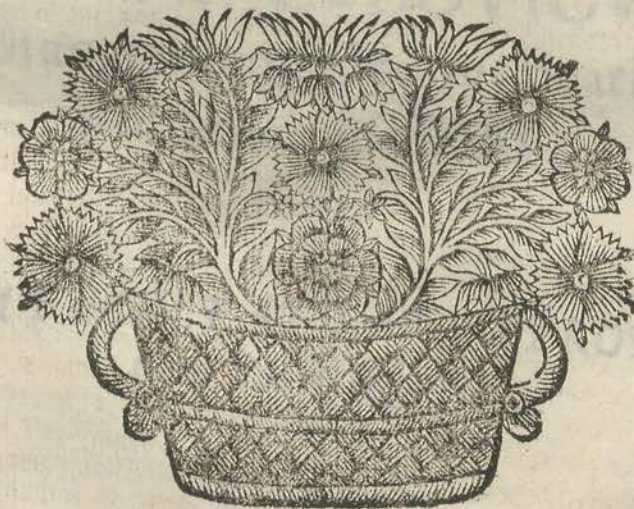
Hier. ad secundum & dist. 33. c. Eccles. Hier. adversus Iovinian. l. 2. de consensu dist. 5. c. Ne tales acci-

Hic abigat sermones viles, neque sit degeneris ac demissi animi
 in hac parte, respiciendo personas, &c. Meminerit verò carminum
 quæ Augustinus scripta habebat in mensa. Omnibus Christianis
 ait Dominus: *Videte ne graventur corda vestra crapula, aut ebrieta-*
te, & curis huius sæculi: quanto ergo magis hoc ad ipsos Christiana-
 mat di. ni populi duces ac magistros pertinebit? Audi quid Gregorius di-
 ctis absen- cat. Sicut Apostolus crucem quotidie portabat in corde per com-
 tum rode- passionem proximorum (unde dicebat: *Quis infirmatur, & ego non*
re vitam: infirmor): ita crucem abstinence quotidie portabat in corpore:
 Hæc n' esã ideoque dicebat: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo,* &c.
 indignam Prædicare enim & non macerare carnem, existimabat esse ærem
 novorit verberare. Ideo præmiserat: *Non quasi ærem verberans,* &c. Gregor-
 esse sibi. rius: Convivia tunc veraciter ex charitate fiunt, cum in eis nulla
 Luca 21. absentium vita mordetur, non inanes in eis sæcularium negotiorum
 v. 34. fabulæ, sed verba lectionis Sacræ audiuntur: & cum non plus quàm
 2. Cor. 11. necesse est, servitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur, ut ad
 v. 29. usum exercendæ virtutis habeatur. Hæc si vos in vestris convivijs
 1. Cor. 9. agitis, abstinentium, fateor, magistri estis. Et quia ille dixerat
 v. 27. gaudere se, quia cum redemptore nomen voracis audierat, ad hoc
 1. Cor. 9. respondit Gregorius: Si de vobis verè dicitur, quod de Domino
 v. 26. falsè dicebatur, absolvere vos non potest par nomen, quorum dis-
 Greg. ad par est causa. Et quia etiam ille se excusabat, quod Abraham ipse
 Natalem in convivio exceperat Angelos, respondet: Neque nos vos de con-
 Episc. quæ vivio reprehendimus, si cognoverimus, vos angelos in hospitium
 taxaverat recepisse. Infelix illa hora, infelix illa mensa, infausta illa bucel-
 quod va- la, ô Episcopo, quando quasi sedens ad lætam mensam incipias
 caret con- gaudere, & oblivisci dolorum tuorum, & gravissimorum pericu-
 vivijs & lorum, atque onerum tuos humeros opprimantium. Quando erat
 ille se ex- in felici statu privaræ vitæ, non experiebaris quid erat illud: An-
 cusaverat tequam comedam suspiro: modò oportet te suspirare iugiter, & an-
 quod ani- tequam comedas, & dum comedis, & postquam comederis: in his
 mo impen- gemitibus ac tremoribus, salus tua sita est. Quid si ita increvit ex-
 denda hos- citas & incuria, ut non modò gaudeas de lauta mensa, sed etiam
 pitalibus de vana effusione verborum? Et quid, si ed procederet Sathanæ de-
 charitatis mentatio, ut paulatim subintrante blanda, sed virulenta aura hu-
 id faceret. mana gloriæ, sic ea serperet atque corrumperet interiora tua, ut iam
 Epist. 55. inciperes gaudere de statu, neque ad depositionem oneris, votis sal-
 lib. 2. tem animi aspirares? O cœcitatem! nonne sufficiunt pericula æter-
 Iob. 3. v. na damnationis quæ infelici imminet Prælato, ob multiplices cura-
 24. ras, & onera Pastoralis officij, sed adhuc vult sponte addere nova
 per-

pericula, fastus mensarum, atque deliciarum? Est adhuc & alia ma-
 ior abusus: Certum enim est, quod translatio à statu Monachali ad
 Episcopalem, est ab inferiori ad superiorem: hoc est ad sanctiorem,
 Religiosior, austerior: ubi ipsis Monasticæ vitæ virtutibus, su-
 peradduntur aliæ, quæ magis ad Episcopos spectant: videlicet largi-
 tas, misericordia, zelus animarum, & procuratio salutis earum, &c.
 Quæ cum ita sint, multi tamen sunt, qui transitum hunc esse in-
 telligant ad vitam laxiorem, ad fastum, ad pompam, ad mensas,
 ad delicias. Edone cœcitaris pervenit mundus, ut epulari quotidie
 splendide, munus esse putet Episcopi, & hoc ipsum ad Dignitatem
 Ecclesiæ existimet pertinere? Siccine duces Christianæ militiæ, &
 antesignani, qui in prima acie stare, & congredi debent, & virtu-
 tum suarum exemplis alios ad simile virtutum studium incita-
 re, carnis indulgentiæ, delitijs, opibus, & sæculi pompis ita va-
 cabunt? Audenter dixerim, Ecclesiasticos præfules nihil
 præter victum, & vestimentum habere oportere,
 ne ad ista trahantur desiderio.

(† † †)

F I N I S.

P

EXPLI.

Chrysost.
 Hom. 15.
 ad Tim.

EXPLICATIO
C O P I O S I O R
CONCIONIS HABITÆ
in consecratione Reverendissi-
mi D. Antonij Pinarij.

DE OFFICIO ET MORIBVS
*Episcoporum, aliorumque
Prelatorum.*

PER R. P. FR. LVDOVICVM
Granatensem, Ordinis Beati
Dominici professo-
rem.

CVM FACVLTA TE, ET APPROBA-
tione Sancti Officij.

ARGVMENTV M O P E R I S.

V Lyſipponæ Anno Domini M.D.LXV. ſacratus eſt in Epiſcopum Mirandensem, Reverendiſſimus D. Antonius Pina-rius, vir vita, doctrina, & facultate dicendi clariſſimus. In cuius conſecratione coram multis patribus concionem habuit Fr. Ludo-vicus Granatenſis, de officio, & moribus Epiſcoporum. Verùm quia propter anguſtiam temporis, quod vni concioni deſtinari ſolet, breviter hæc omnia decurſa ſunt, hic latiùs illa ipſe perſequitur, eadem tamen utrobique orationis ſerie retenta: ſed multis additis, quæ illic propter inopiam temporis referri non poterunt: quia nō hic temporis ſed argumenti ratio habita eſt: ne in re tanti momē-ri, quæ maximè neceſſaria eſſent, omitterentur. Cæterum, quòd ad rationem argumenti attinet, tractantur in hac concione illa verba Domini, Ioannis ultimo: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Circa quæ in prima Concionis parte, celebris illa quæſtio diſputa-tur. An cæteris dignior eſſe debeat is, qui in Eccleſiæ Paſtorem eli-gitur. In ſecunda verò. Quænam illa virtutum officia ſint, quæ di-gnum hoc nomine Paſtorem efficiant? In tertia autem, cum multa ſint, quæ ad hanc dignitatem requirantur, meritò quæritur: Cur Do-minus in ſuprapoſitis verbis, charitatem vnā, cæteris omiſſis, re-quirat? Ad quod planè reſpondetur, non ideo charitatem ſolam exi-gi, quia ſola ſufficiat (cum & ſcientia, & regendi prudentia, & multa ad hoc alia neceſſaria ſint): ſed quia vna charitas, plurima quidem ad hoc munus adiumenta præſtat: omnia verò alia ſplendo-re ſuo illuſtriora, atque perfectiora reddat.

REVERENDISSIMO D.D. IOANNI

Riberio Episcopo Pacensi,

FRATER LUDOVICVS GRANATENSIS SALVTEM
in eo, qui est vera salus.

Cum paucis antehac diebus, aureus hic libellus, Reverendissime Præsul, typis in hac urbe Olyssipon. excuderetur, contigit ut eodem tempore, observantissimus D. Antonius Pinarius, in Episcopum Mirandensem consecraretur. Cumque is mihi pro maxima mea erga illum pietate, commississet, ut eo ipso consecrationis die concionem haberem, qua de moribus & institutione vite Pastoralis agerem, visum mihi fuit, hanc ipsam concionem, pro appendice, ad calcem huius operis adiungere: quoniam non modò idem utrobique argumenti genus est, sed eadem etiam tractandi ratio. Quemadmodum enim auctor, sententijs sanctorum Patrum ubique sua corroborat, (quæ philosophandi ratio tutissima & certissima est) ita ego eorumdem vestigijs insisterens, eadem ubique testimonia simul cum sanctarum Scripturarum testimonijs, afferre curavi: ut de his purissimis fontibus haurirem, quæ de hac re mihi pro illius temporis & argumenti ratione dicenda essent. Ea enim temporum nostrorum calamitosissima conditio est, eoque defluxit vita Pastorum, ut nisi oculos ad præterita tempora convertamus, & sanctissimorum Antistitum dicta factaque ante oculos, velut absolutissimum quoddam Pastoralis vite exemplar, proponamus, vix intelligi possit huius tantæ professionis amplitudo, nedum operibus queat exhiberi. Quamobrem, quemadmodum qui puritatem & elegantiam Latini sermonis exprimere cupiunt, ad elegantissimum illud Ciceronis sæculum oculos conijciunt, eamque loquendi rationem, quæ illo potissimum tempore usurpata est, imitari contendunt: ita planè qui hoc nostro corruptissimo sæculo (in quo tantopere populus Christianus à maiorum suorum candore degeneravit) Pastoralis vite sanctitatem, puritatemque voluerit agnoscere, & agnitam imitari, necesse est, ut avertis ab ætatis nostræ moribus, antiqua nascentis Ecclesiæ tempora, veterumque Patrum vitam & sanctimoniam sibi proponat imitandam. Quod & auctor huius operis sequutus esse videtur, & ego quantum potui iisdem ingredi vestigijs conatus sum.

Et quamvis temeritatis & arrogantiae notam subijsse videar, qui nugas meas excellentissimo operi adiungere tentaverim: tamen cum

tam familiaris necessitudo charitatis, pectus meum cum auctore copulaverit, non debet mirum videri, si illius etiam scriptis mea iungatur, quorum, & mens, & animus in Christo unus est. De quo viro multa, & ea quidem memoratu digna habebam, quæ amplitudini tuæ referre possem, nisi & pudorem religiosissimi patris offendere timerem, & ea etiam, illustris simul & eruditissimus D. Diegus Payva, breviter in huius operis præfatione commemorasset. Vnum tamen illud, in tuam, Reverendissime Pater, & Coepiscoporum tuorum gratiam, silentio præterire non possum, quoddam ego ipse undè cum fratribus celeberrimi Cænobij Sancti Dominici Olyssipon. testis aderam, cum religiosa illa vox (de qua in præfatione fit mentio) ab huius observantissimi Præsulis ore prodijt: se daturum operam, ut ita Episcopali dignitate fungeretur, ut Monastica vitæ propositum, & parsimoniam (quoad eius fieri posset) non desereret. Ego, in qua, aderam, imò & ego ipse fui, qui illum modis omnibus onus hoc refugientem, & summa contentione detrectantem, sub interminatione anathematis compuli, ut illud adiret. Quæ dignitate suscepta, quamvis initio maximis animi angoribus vexatus fuerit, & nullum non moverit lapidem, quo suscepto oneri cederet, dum graviora pericula videt, quam ante præviderat: omnibus tamen frustratis, tandem divina aspirante gratia, manum misit ad fortia, totumque se sarcinæ supposuit Pastoralis. In quo opere, adeo constanter sobrietatem illam, & modestiam, quam pollicitus est, præstitit, ut nullis neque communium amicorum persuasionibus, neque humane prudentiæ rationibus ab instituto deflecti potuerit: quo factum est, ut cum tenues admodum expensæ ad alendam eius domum, atque familiam sufficiant, quidquid ex amplis redditibus illius celeberrimæ Ecclesiæ superest, non suum, non famulorum, non consanguineorum, sed pauperum sit, ac viduarum, & Ecclesiæ ministrorum. Hinc enim inopum greges aluntur, nudi vestiuntur, egroti passim per domos curantur, virgines destitutæ, matrimonio copulantur, & non parvi greges studentium: undique ex tota Diocesi ad hoc delecti aluntur, & instituuntur: qui postea sacris initiati, in Ecclesiarum ministeria cooptentur. Quæ omnia in hoc regno notiora sunt, quàm ut referre opus sit, vel quam ut eis referendis assentationis notam subire verear. A me tamen eo consilio referuntur, ut vel hoc uno exemplo, clarissimi Hispaniæ nostræ Præsules intelligant, quantam Ecclesiæ Dei utilitatem parsimonia hæc, & modestia Prælatorum allatura sit: quæ tantopere in communem omnium utilitatem celsitate partitur: simul ut multi religiosissimi Præsules, quibus Hispania referta est, & quibus pietas & Ecclesiæ Dei chara est, non vereantur hanc

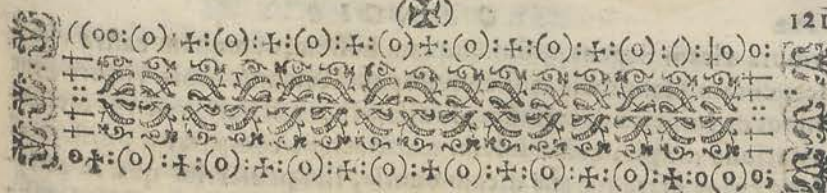

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

hanc novam vivendi rationem ingredi, imò antiquam in lucem revocare, & velut à mortuis excitare. Habent enim quem sequantur, neque de eventu trepidare eos decet: cum eventus ipse facile declaraverit, nihil utilius ad publicam salutem excogitari potuisse. Possem & alios in hoc florentissimo regno, similis propositi fratres commemorare: sed sciens volensque prætere, ne aliorum laus, aliorum gloria detraxisse aliquid videatur. Verum de his proepistola & operis magnitudine plus satis: si tamen illud addidero, mihi, dum scribo, Horatianum illud contigisse: Amphora cepit institui, cur urceus exit? Concione enim scribere aggressus, penè librum confeci: quem ideo capitibus suis distinxì, ne longa orationis series, & sine ulla distinctione fluens oratio, radio lectorem afficeret. Accipe ergo præsul Reverendissime munusculum hoc observantia, & pietatis erga te, meæ certissimum pignus. Et quando tibi per assiduas curas licuerit, lege etiam aureum hunc præsulis observandissimi libellum: quem ego non librum, sed lucernam quandam calamitosissimi huius sæculi tenebras illustrantem, appello. Habent enim hic ij qui in lucem mundo dati sunt, quo difficilem admodum, atque arduam Prælatorum viam, apertissime & videre, & ingredi possint: habent quid sequi debeant, quid vitare, quas curas & cogitationes animo volvere, quid, si ab officio & nomine suo degeneraverint, timere: quid verè, si rectè munus suum obierint, à Principe Præstorum Christo Domino sperare debeant.

Vale præsulum decus.

CON.

CONCIO

V.P.M.FRAT. LVDOVICI
GRANATENSIS,
ORDINIS PRÆDICATORVM.

DE OFFICIO ET MORIBVS EPISCO-
porum, habita in Consecratione Reveren-
dissimi D. Antonij Pinarij Episcopi Mi-
randensis.

Simon Ioannis diligis me plus his? P asce oves meas. Ioan. 21.

V M diligenter animadverto, Patres amplissimi, Nobilis & Religiosa concio, quibus de rebus, & apud quos hodie mihi dicendum sit, vercor ne illam reprehensionem incurram, quam Phormionem præclarissimum Philosophum subiisse Plutarchus refert. Cum enim Hannibal, qui toties cum populo Romano victor bellum gessit, commutata subito fortuna, Athenas profugus ad Antiochum pervenisset, ibique in scholas visendi gratia à civibus perductus, Phormionem quendam senem, & Philosophorum eius ætatis facile Principem, de re militari (ut experientissimo duci gratificaretur) legentem audivisset, finita lectione, mirantibus cæteris in Philosopho senè tantam peregrinæ disciplinæ facultatem, & ab Hannibale quid ei videretur sciscitantibus, respondisse ferrur: Se multos quidem deliros senes vidisse, neminem tamen Phormione mentioem. Et merito sanè, ut Cicero auctor est: Quid enim demencius, quam ut Philosophus in otio &

g

ym.

umbra vitam degens, qui numquam hostem, numquam castra vidisset, coram Hannibale, qui cum Populo Romano orbis victore, tot annos de Imperio decertasset, de disciplina militari, quæ usu & exercitatione magis, quam solerti meditatione comparatur, differere? Sunt enim pleraque (ne dicam omnia, illa præferim quæ in actione aliqua versantur) quæ multo magis experientia, quam artis præceptionibus comparantur. Vnde & Aristoteles ipse testatur, infirmiores ad operandum eos esse, qui periculis & rerum experientia, quam qui artis præceptis edocti sunt. Ars enim rerum est universalium, experientia verò singularium, in quibus omnis actio continetur. Quam ego sententiam (quæ ad multa & varia accommodari potest) idcirco, Patres amplissimi, in huius orationis exordio usurpavi, ut significarem, idem mihi nunc accidisse, quod illi quondam contigit Phormioni. Si enim ille meritis ab Hannibale damnatus est, quod coram experientissimo duce, de re militari, quam ipse numquam attigerat, verba facere voluisset: an non ego cum illo pariter eodem crimine damnari possem, qui cum Episcoporum functiones & officia numquam attigerim, coram tot tamen amplissimis Ecclesiæ Dei Ducibus, & Antelignanis, de officio ipsorum agere præsumam? Cum præferim hæc disciplina nihilo sit militari inferior, sed tantò etiam superior, quantò hostis quo cum bellum gerimus, infestior est, atque immanior: nec minus hæc multarum rerum experientia, quam illa comparetur. Adde alias etiam huius operis difficultates. Agendum enim mihi hodie est de Pastorum munere, id est, de re omnium excellentissima, & maximis laboribus, & periculis obnoxia: atque ita non solum ratio personarum, ante quas mihi agendum est, sed res etiam ipsa de qua agendum est, me à suscepti operis instituto remoratur. Esse autem Episcoporum munus, rem omnium longè dignissimam, apertè innuit Divus Ambrosius, cum ait: *Novæ et sublimitas Episcopalis, nullis poterit comparationibus adequari. Si tam cum regum fulgore compares, & principum diademate, longè erit id inferius, quam si plumbi metallum, ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas regum colla & principum submitti genibus sacrosanctum, & deosculata eorum dextera, orationibus eorum se credunt communi. Denique. Tanto est (ut Chrysostomus ait) superius regno sacerdotium, quantum est inter spiritum, & carnem intervallum. Præterea, si raritas (ut D. Bernardus ait) rebus pretium facit, nihil erit in Ecclesia Dei pretiosius, nilve optabilius est, bono utilique Pastorem esse, præ rara avis est, in alto constitutum non altum sapere, sed humiliter consentire: nil Deo carius, nil apud homines rarius.*

Ambr. in
Past.

Chrysost.

Bernard. in
Epist.

Iam verò labores huius officij, quis queat numerare? Quibus enim difficultatibus omnis præfectura non modo Episcoporum, sed quorumcumque etiam magistratum & præfectorum, implicita sit, eleganter Cicero deplorat his verbis: *O conditiones miseras administrationum civitatum, & provinciarum! in quibus diligentia plena simultatum est, negligentia vituperationum: ubi severitas periculosa est, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciofa, frons omnium familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occulta, blanditiæ apertæ, venientes prætores expectant, presentibus inserviunt, abeuntes deserunt. Omnium rerum (ait quidam) laboriosissimum est animis præesse. Et ideo, eos qui ad accedunt, vinctos esse oportet: ut qui in certamen laboriosum descendant. Quod ipsum Divus etiam Augustinus hisce verbis testatur: *Nihil est in hac vita, & maxime hoc tempore, difficilius, laboriosius, & periculosius, Episcopij, aut Presbyterij officio: sed apud Deum nil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet. Causam verò huius tantæ difficultatis explicat Divus Gregorius, his verbis: *Revera mihi videatur esse ars artium, & disciplina disciplinarum, hominem regere: qui certe est inter omnes animantes, & moribus varius, & voluntate diversus.***

Aug. in
quodam
Serm.

Gregor. in
Moral.

Gregor.
Nazianzenus.

Quantis verò periculis tam corporis quam animæ cura hæc Pastoralis obnoxia sit, satis apertè declarant, cum alij Sancti Antistites, tum maxime Divus Gregorius Nazianzenus: qui populorum suorum invidia ab Ecclesia sua pulsus, furori cedens adversariorum, exclamans ait: *Vale mihi à cathedra, sublimitas invidiæ, & periculo obnoxia.* Quibus verbis, sanctissimus Præsul inimicorum odia fugiens, in Nazianzenam revertitur Ecclesiam: satis per hæc ipsa declarans, quantis hæc cathedra periculorum fluctibus esset exposita.

Videtur ergo, Patres amplissimi, quam vastum & scopulosum pelagus, ignarus fluctum, & incautus nauta præternavigare incipio? Sed ratio muneris instituti me compellit, ut in Consecratione dignissimi & virtutibus cunctis ornatissimi Pastoris, de officio, cura, & moribus optimi Pastoris sermonem instituiam, nisi me officio subtrahere, & præter rem agere voluero: non enim vim rebus inferre volo, sed id assumere, quod ipsæ mihi sponte sua tribuere videntur.

Cæterum, quæ res me initio dicendi trepidum facit, eadem vos magis attentos & sollicitos reddere debet: ut quæ in vigilantissimis animis audiatis rem, qualem vobis depinxi: nempe omnium & dignissimam, & laboriosissimam, & innumeris cinctam periculis: &

quæ tota vestra est, tota ad vos spectat; quorum omnis & labor, & periculum, & dignitas futura est. Quando igitur rei magnitudo imbecillitatem meam declarat, & Divinum auxilium flagitare ipsa videtur, ideo ad solita Beatissimæ Virginis Mariæ suffragia supplicetur confugiamus, dicentes: Ave Maria.

Simon Ioannis diligis me? Ioan. 21.

Ioan. 21.

Tria mihi in his Domini Salvatoris verbis, inquisitione digna esse videntur. Primum (quoniam hæc interrogatio per comparisonem prolata est, cum Dominus dicat: *Simon, diligis me plus his?*) quærendum videtur (id quod diu multumque inter Doctores agitatum est) an dignissimus omnium esse debeat, is qui ad Pastoris officium deligitur. Deinde illud explicandum, quæ res sint, quæ hoc tanto munere dignum faciant. Postremò, ubi expositum fuerit multa esse, quæ ad hanc dignitatem requirantur, pervestiganda ratio erit, cur Dominus ceteris omis- sis, non semel atque iterum, sed tertio quoque, de sola interrogat dilectione. Est enim hæc cum repetio, tum interrogatio (ut mihi quidem videtur) mysterijs refertissima, & auctore suo perquam dignissima: & quæ hac dicendi figura, summam latissimi huius negotij brevissimè simul & apertissimè complexa est. Hæc sunt præcipua huius interrogationis capita, quæ ubi fuerint enucleata, faciliè constare poterit id quod in hac causa præcipuum est, nimirum, quis sit scopus Pastoralis officij: & quibus ad illum itineribus perveniat. Perspecto enim fine, faciliè intelligentur ea, quæ ad consequendum finem ordinantur: quandoquidem secundum placita Philosophorum, ratio & ordo mediorum, ex fine colligenda est.

Mat. 16. v. 19. Principio igitur constat, Dominum ante Passionem suam, claves Ecclesiæ suæ Petro promississe: cum apud Matthæum dixit: *Tibi dabo claves regni celorum.* Post Passionem verò ac Resurrectionem suam, iturus in cælum, & præsentiam suam mortalium oculis sublaturus, ne Ecclesia visibilis visibili Pastore destitueretur, Petrum pro se Vicarium creavisse, illique regni celorum claves, quas ante promiserat, tradidisse: atque illum his quæ audistis verbis, compellasse: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Atque ut hinc dicendi initium

Ioan. 21. v. 15.

faciamus, interrogatio hæc circumspècta admodum esse videtur, cum non filius solum, sed pater etiam exprimitur, ne alium Simonem in re tanta pro alio acciperemus: quemadmodum & alibi apud Paulum, pro Cepha (cui Apostolus in faciem restitisse dicitur) quidam alium, & alium Cepham interpretantur: *Simon* (inquit) *Ioan-*

Gal. 2. v. 11.

his diligis me plus his? Cui ille: *Tu scis, Domine, quia amo te.* Quo in loco illud negligendum non est, quod Symon per comparisonem interrogatus, non per comparisonem, sed simplici oratione respondet: *Tu scis, Domine, quia amo te.* A qua respondendi ratione, nullis Domini interrogationibus deflecti potuit. Nimirum quia meminerrat, quàm ei male celsisset, quod paulò antea dixerat: *Etiã si omnes scandalizati fuerint in te, sed ego numquam.* Qui enim sibi nimium tribuens, supra ceteros se incautus & infirmitatis suæ immemor, extulit, præ ceteris foedius corruens, temeritatis suæ pœnas dedit. Sed quoniam electis omnia cooperantur in bonum, etiam ipsa peccata (ut Divus Augustinus ait) periculo suo doctus, non audet iam se alijs anteferre: quamvis per comparisonem à Domino rogaretur, & revera plus ceteris Dominum diligeret. Neque enim prætermis- sis alijs, hoc Dominus ab eo quæreret, nisi eum maior Christi charitas, ceteris digniorem faceret. Sed ille tamen casu suo non modo cautior, sed etiam humilior redditus, veritatem, quam sine mendacio proferre poterat, subtrahit: quoniam sæpè quod sine mendacio dicitur, sine elationis periculo non dicitur.

Mat. 26. v. 33.

Aug. in medit.

§. I.
PRIMA PARS.

Circa hæc igitur Domini verba, inquirendum esse diximus, an ad officium Pastorale, digniorem eligere teneamur, aut certe satis sit dignum eligere. Hæc inter doctores Theologos, & Iuris Canonici peritos, diu multumque agitata quæstio est. Plerique enim Iuris peritorum, satis esse arbitrantur, si dignum hominem huic muneri præstias. Nam qui cuius negotio præfectum eligere debet, satis officio suo functus esse videtur, si dignum hominem pro negotij conditione præfecerit. Contra verò Theologi, maxime qui D. Thomæ doctrinam amplectuntur, huic tanto negotio, quod reliqua omnia longe superat, non modo dignum, sed etiam dignissimum destinandum esse acriter defendunt. Verùm hanc tam longâ concertationem, hæc nostra ætate maximo Dei beneficio, Sacra Synodus Tridentina diremit: cum eos mortaliter peccare, & peccatis alienis communicare asserit, qui digniores, & Ecclesiæ magis utiles Pastores, præficere non curaverint. Quod quidem, & maximis rationibus comprobari, & sacrarum litterarum apertissimis testi-

monijis demonstrari satis potest. Vt verò cætera omittam, abundè sanè id demonstrat trina hæc Domini Salvatoris interrogatio: quæ non quidem simpliciter, sed per comparisonem, cautè & vigilantè interrogat: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Hæc enim prima Pastoris Ecclesiastici electione, formam cæteris præscribere volens, non simpliciter interrogat: *Diligis me?* sed *Diligis me plus his?* ut videlicet non pari virtute & charitate fulgentem, sed cæteros antecellentem, ad tantum hoc munus diligendum esse declararet. Natura enim ipsa dictare videtur, ut qui alijs officio ac dignitate præferri debet, cæteros vitæ splendore antecæat: quemadmodum pastor, grege suo præstantior, & dux, milite suo fortior, & rex, subditis suis debet esse sublimior. Qui ergo maiorem in Pastore, quàm in ovibus charitatem, ante electionem requisivit, apertè docuit, digniorem sanctioremque subditis esse debere, qui eis regendis atque dirigendis præficeretur. *Quomodo enim* (ut Divus Ambrosius ait) *credam cum consilio superiorem, quem videam moribus inferiorem? Supra me debet esse cui me committere paro.* Vt verò apertissimis rationibus rem satis per se quidem exploratam illustremus, eligere dignum, digniore prætermisso, omnibus iustitiæ legibus adversatur, tam eius, quæ commutativa, quàm quæ distributiva nominatur. Distributiva enim iustitia præcipit, ut officia publica pro ratione meritorum distribuantur: ne dignioribus minus digni in officiis publicis præferantur. Indignum enim est, ut digniores quidem elaruant, & in obscuro lateant, minus verò digni rebus omnibus affluentes in fori luce versentur. Quod sanè sine personarum acceptione esse non potest, quæ personas respicit, non causas, & plus favore, & gratia, quàm meritis commoveatur.

Peccatur etiam hic contra leges commutativæ iustitiæ. Cum enim populus suas sibi opes, & liberis suis subtrahat, ut stipendia publica parer, quibus vigilantissimi sibi præfules præfiantur: si tu, cuius fidei hæc electio credita est, cum stipendia habeas locupletissima, quibus vigilantissimum Pastorem præficere possis, non tam publicæ, quàm privatæ utilitatis consanguinitatisve ratione habeas, atque alienis stipendijs, tibi magis quàm illis consulere velis, an non abuteris fide & potestate tibi commissa? an non in publica commoda peccas, & iustitiæ sanctissimas leges violas, qui opes tibi ad Ecclesiæ utilitatem creditas, in tuam tuorumque utilitatem, privata ratione convertis? Sicut enim est Medicus Medico præstantior, & Theologus Theologo doctior, & miles milite fortior: ita est Pastor Pastore vigilantior. Quisquis ergo largo stipen-

dio

dio suscepto, quo optimum, aut Medicum, aut magistrum, aut militem conducatur, minus bonum eligit, quoniam aut consanguineus, aut familiaris, aut servus est, an non aliena furatur? & in se suosque refundit, quæ aliorum sunt. Quod si hunc contra iustitiæ leges facere existimamus, quid de illo iudicabimus, qui suas rationes Ecclesiæ commodis, ad Dei cultum & gloriam communemque hominum & æternam salutem pertinentibus, anteferat?

Duo enim sunt, quæ permovere solent homines ad diligenter servanda curandaque ea quæ ipsorum fidei commissa sunt, nempe aut ipsarum pretium, aut periculum. Quo enim res pretiosior est, colescit diligentius adservari: & quæ in periculo maiori versatur, cautius etiam custoditur. Quid verò animarum salute pretiosius, pro quibus Dei Filius, hoc est, Dei virtus, & Dei sapientia, non dubitavit vitam suam & sanguinem fundere? Quid maioribus periculis obnoxium, quàm ipsa salus animarum: cum *Militia sit vita nostra* super terram, cum hostibus undique relisque cingamur, cum inter dracones & scorpiones versemur, cum circumster nos undique peccatum? Hinc enim illud est quod ipse Dominus ait: *Arctam esse viam quæ ducit ad vitam, & paucos esse qui per eam ingrediantur: & multos quidem esse vocatos, paucos verò electos.* In Mari Marfilia (inquit Bernardus) ex decem navibus, vix una aliqua periclitatur, ac in mari huius sæculi, ex decem animabus, vix una servatur. Denique inter omnia mundi pericula, cedo mihi aliud præsentiusque maius, quæquàm animarum periculum? & inter omnia quæ in pretio habentur, quid quæso mihi pretiosius designabis? Quid aurum, quid gemmæ, opes, imperia, universa denique, quæ totius universitatis ambitu coercantur, si cum animæ unius dignitate conferantur? an non tenuissima stipulæ, abiectissimo pulveri, umbræque inanissimæ, similia esse videbuntur? Si igitur & de re omnium pretiosissima, & de periculorum omnium gravissimo agitur, quomodo prætermisso diligentissimo, & optimo eius custode & curatore, minus idoneum illi præficias? Agedum, si regis cuiusvis salus periclitaretur, an excellentissimis atque peritissimis medicis contemptis, vulgaribus illum committere auderes? Si valida tempestate iactatus, mors tibi ante oculos versaretur, prætermisso sapientissimo, & experientissimo nauclero, clavum vulgaribus commississes? Si tota item Reipublicæ salus, ex unius fortuna belli penderet, & haberes strenuos quidem imperatores, unum verò inter eos facile principem, & in militari disciplina longè peritissimum, an non hoc tempore ratio ipsa, & natura distaret, ut in summo rerum cardine

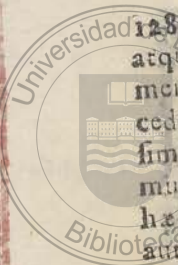
Iob 7. v. 10.

Matth. 7.

v. 14.

Matth. 22.

v. 14.

CONCITO

128
atque periculo ad summa & maxima remedia confugeres? Quis hoc mentis compos negare possit? quis in cuiusmodi casibus, si male res cederet, non culpam omnem in eum reijceret, qui aut præstantissimum medicum, aut vigilantissimum nauclerum, aut sapientissimum imperatorem, cum facile posset, non adhiberet? Quid verò hæc omnia sunt, si animarum & Ecclesiæ saluti comparentur: nisi aut somnia quædam, aut meræ nugæ? Si ergo in his providendis, ita nos communis sensus, & ratio naturalis instituit, ut in summis negotijs atque periculis, summa item remedia conquireremus, quid in re omnium maxima atque gravissima nos facere par est?

Cuius rei, cum multa quidem, & præclara exempla adduci possint, nullum tamen aut maius, aut illustrius est, quam ipse Dei Optimi Maximi qui cum Ecclesiæ suæ providere Pontificem & Pastorem voluisset, eum elegit, quo neque in celo neque in terra ullus erat dignior: nempe unicum Filium suum, quem non modo auctorem salutis nostræ, sed etiam Pontificem, summumque Sacerdotem, in mundum destinavit: cum tamen alios ad hoc ipsum delegare potuisset. Quod idem ipse Filius per Isaiam significavit, dicens: *Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.* Vbi alius Interpres evidentius vertit: *Ego, ego ille ipse sum, qui deleo, &c.* ut aperte intelligas, nulli alij medendi peccatis nostris curam creditam fuisse, quam ipsi unigenito Filio Dei. Quod explicatius adhuc, per eundem Prophetam alibi expressit, dicens: *In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & (ut alius vertit Interpres) Non legatus, aut angelos, sed ipse salvavit eos, & portavit eos, cunctis diebus sæculi.* Si igitur Deus Pater tanti animarum nostrarum salutem fecit, ut cum Angelos, aut Archangelos, aut Sanctissimos Patres ad hoc destinare potuisset, omnibus his prætermittis, eum elegit, quo dignior esse, aut cogitari nemo potest: qua, quæso, fronte tu in Vicarium, & successorem digni perni huius Pontificis, indigniorem eligas, cum possis eligere digniorem? Cur minoris facias, minusque charam ipse habeas salutem tuam, quam ille habuit, ad quem nihil salus tua pertinebat?

Denique, quid super hac re Concilium Tridentinum definiat, quantique hoc negotium fecerit, audiamus. Eius verba sic habent: *Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus, providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque preposterum, multò magis elaborandum est, ut in electione eius qui supra omnes gradus constituitur, non erretur: nam totius familiæ domini status & ordo nuntabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Unde, & si alijs sancta Synodus de promovendis ad Cathedra-*

DE OFFICIO PASTORALI.

129

les, & superiores Ecclesias, nonnulla utiliter decreverit: hoc tamen munus huiusmodi esse censet, ut si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, ut cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes, ac preces publicè privatimque habeantur: atque à Capitulo per Civitatem & Diocesim indicantur, quibus Clerus populusque bonum à Deo Pastorem valeat impetrare. Hortatur ergo & monet eos omnes quorum hoc negotium interest, ut imprimis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos, promoveri studeant: eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi iudicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint. Hæc ibi. Verum de his hæcenus: abunde enim ista sufficiunt, ut intelligamus quales Episcopos eligere teneamur.

Cæterum quod de Episcopis diximus, idem etiam de inferioribus Prælatibus, hoc est, privatarum Ecclesiarum Rectoribus, intelligendum est. Cum enim in utrosque (quamvis dissimili ratione) Pastoris nomen cadat, eadem etiam eligendi ratio utrobique servanda est. De utrisque enim verum est quod Sapiens ait: *Qualis Rector civitatis, tales & inhabitantes eam.* Celebris enim Philosophorū sententia est, quod omne agens agat sibi simile. At huiusmodi Rectorum, in ordine causarum agentium, non quidem naturalium, sed moralium, connumerantur: ideoque non mirum est, si quales ipsi sunt, tales etiam sint ij, qui sub eorum potestate, atque ditione continentur. Non satis ergo est ad Ecclesiæ salutem, ut Episcopi omnium dignissimi sint, sed dignissimos etiam oportet esse eos, qui in consortium & nominis, & officij sui aseiscunt.

Sed quoniam in hac potissimum re, salus Ecclesiæ sita est, non gravabor, quibus ad hoc rationibus Episcopi teneantur, paucis commemorare. Duplici ergo nomine ad hoc tenentur. Primum ratione utilitatis, deinde necessitatis. Utilitas quidem hac ratione perspicitur. Episcopus enim quamlibet vigilans & providus sit, unicus tamen Pastor est: unus autem Pastor, quomodo sufficere tot ovium gregibus pascendis, procurandis, atque tuendis? Unus operarius, quomodo sufficere tot vineis fodiendis, pastinandis, atque putandis? Unus denique in bello dux, quamvis strenuus, militum tamen præsidio destitutus, quid adversus inimici exercitus agmina poterit? Itaque sine duce milites, aut sine militibus dux, nihilo magis utili-

Eccles. 10
v. 2.

1. Reg. 14.
v. 5 2.

Matt. 7.
v. 16. &
17.

esse possunt, quàm aut sine capite membra, aut sine ministerio membrorum, nudum caput. Quam ergo populis utilitatem, vel spectatissimam Episcopi probitas allatura est, bonorum ministerium præsidio destituta? *Vnus* (inquit Sapiens) *quomodo calefiat?* imò verò unus, quamlibet ipse caleat, quomodo tot algentia hominum pectora calefaciat? Eger ergo Ecclesiæ dux militibus strenuis, quorum opera adversus diaboli machinas & fraudes muniatur: sine quibus ipse per se aut nihil, aut certè parum proficiet. Debet ergo, vnde cumque potuerit, viros probos in laboris, operisque sui consortium, diligentissimè conquirere, prudentissimè explorare, & liberalissimis præmijs invitare, exemplo Saulis regis: de quo Scriptura memorat, quòd ubicumque audisset esse fortem aliquem strenuumque militem, protinus ad se vocabat, sibi que iungebat: quo factum est, ut talibus viris exercitu confirmato, magnas hostium trages ederet: ita ut Israeliticus populus, qui turpiter ante Philistæis servierat, erigere se cœperit adversus eos. Si igitur tales Episcopus habuerit commilitiones, intelligat sanè fructum laboris sui numero militum partem futurum. Ita si triginta fuerint, si sexaginta, si centum, fructus quoque centesimus respondebit: quòd enim plures erunt operarii, et maior laboris huius fructus pariter consequetur. Quid verò ad Ecclesiæ decorem splendidius, vel ad iustitiam honestius, vel ad famam Episcopi gloriosius, quàm optimis ministris, velut optimis ducibus, Ecclesiam Dei communiri? Quid non bonè à bonis ministris curabitur? quid à malis non malè? *Numquid enim* (ut Salvator ait) *colligunt de spinis unas, aut de tribulis fideles? Sic omnis arbor bona, bonos fructus facit: mala autem arbor, malos fructus facit.* Neque enim effectus à sua causa degenerare solet: illam enim exprimit illam refert, illam (ut ante diximus) imitatur.

Cæterum necessitas præficiendi melioris, adeo magna est, ut vix illo scelere divinum numen offendi gravius, aut Ecclesia lacerari truculentius possit, quàm si prætermisiss dignioribus, huiusmodi ministeria indignis, minùsve dignis conferantur. *Quis enim* (inquit Augustinus) *eligi divitem ad sedem honoris & gloriæ, contempto paupere instructiore & sanctiore?* Hoc enim est accipere personam, quando non causa, sed persona respicitur: quando non causa non est, ut causa sumitur: quando, aut affectibus, aut muneribus, aut precibus, aut cupiditatibus servitur: & id valet, quod erat contemnendum: id contemnitur, quod erat sequendum. In quo quidem crimine, multiplex sanè reatus invenitur. *Præferens enim indignum* (inquit Adrianus) *reus est omnium animarum, quæ ob eius*

indignitatem periclitantur: reus est omnium flagitiorum, quæ ex hoc crimine consequuntur: reus denique omnium, aut eleemosynarum, aut aliorum bonorum, quæ boni Rectoris studio atque opera perficerentur. Quemadmodum enim, qui aut imperitum medicum, aut nauclerum, aut ducem, aut pastorem præficit, reus est omnium damnorum, quæ ex horum ignorantia aut socordia consequuta sūt: ita planè qui indignum eligit in Ecclesiæ ministrum, omnium malorum consequentium reus est. Omnia enim hæc & nomina, & officia, cuilibet Ecclesiæ ministro, simili ratione conveniunt. Nam & medicus est, qui spiritualibus animarum morbis mederi debet, & nauclerus, qui clavum tenens, id est, animarum regimen, & ministerium verbi Dei, per huius fluctuantis sæculi undas, fideles dirigit navigantes: dux etiam est, qui adversus aciem Diaboli, spiritualibus armis munit milites Christi: Pastor quoque est, qui ad causas æternæ vitæ gregem Domini deducit, pabulo doctrinæ sustentat, & à luporum rabie tuetur. Omnibus ergo his nominibus appellatur, quæ tantò sunt insigniora, quòd anima corpori præstat, & cælestia terrenis antecellunt. Si igitur, qui in illorum ministeriorum electione personas respiciens, & causam negligens, reus omnium malorum consequentium esse dicitur, quo quæso reatu tenebitur, qui tot animarum reus apud Deum est, quot servare dignior potuisset, si illis præfectus esset? Quis verò adeò obtusi cordis est, qui non animo discernitur, si se fortassis huius tanti criminis reum agnoscat? Cum ad Davidem Abiathar Sacerdos: amissis iniuria & crudelitate Saulis parentibus, ac fratribus, in desertum profugus pervenisset, ait ad illum David: *Ego sum reus omnium animarum patris tui: nimirum quia neque volens, neque animadvertens, in causa fuerat, ut Saul præcipiti quodam furore percitus, invidiaque stimolatus, Sacerdotes Domini iugulareret.* Quid ergo dicet, qui & sciens, & volens, & affectibus suis aut amicorum serviens, contemptis dignioribus, præficit indignos, ex quorum indignitate tot pereuntium animarum strages consequuntur? Quòd verò omnia mala hæc in electoris caput recidant, audi Hieronymus dicentem: *De a seclis suis ordinantes, & vitæ eorum in scandalum populi exponentes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur.* Idem etiam Hieronymus, ob hoc ait: *Mosem noluisse filium suum, Principatus sui successorem relinquere: sed alienum, & ex alia tribu instituisse: ut sciremus Principatum in populo non sanguine deferendum esse, sed vitæ.* At nunc plures videmus in conferendis beneficijs, non ad hoc tendere, ut eos in Ecclesiæ columnas erigant, quos intelligunt magis profuturos: sed

2. Reg. 22.
v. 22.

quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs delinuti, vel pro quibus maiorum quispiam rogaverit: & (ut deteriora taceam) qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt. Hastenus ille.

Quoniam verò abusus hic vehementissimè semper Ecclesiæ nocuit, Concilium Basiliense huic tanto malo occurrere volens, summum quod humana ratione excogitari poterat remedium (malitiæ tamen hominum obnoxium) opponere volens, pragmatica sanctione decrevit, ut electores ministrorum Ecclesiæ, decantata prius Missa Spiritus Sancti, post Sacramentalem peccatorum Confessionem, & venerabilis Eucharistiæ sumptionem, in manibus presidentium huiusmodi se iuramenti Religione constringerent: Ego N. iuro, & promitto omnipotenti Deo, & Sancto vel Sanctæ, cuius nomini dedicata est hæc Ecclesiæ, eum eligere, quem credam futurum esse in spiritualibus & temporalibus meliorem: nec illi, vocis meæ suffragio patrocinari, quem verisimiliter scivero, promissione, aut collatione alicuius rei temporalis, seu prece, per se vel alium interposita, aut aliis qualitercumque directè vel indirectè, sibi electionem procurasse. Et quamvis decretum hoc non obliget, novum ius inducendo, declarat tamen quid hoc nostro calamitosissimo sæculo (quando fides nutat, & omnis iustitia atque virtus exulat, solæque externa bona petuntur) Pastoribus Ecclesiæ necessarium sit, ut tanto discrimini occurrant.

Quicumque igitur Pastor rectè sapit, qui salutem Ecclesiæ suæ supra omnia caram habet, qui tot animarum iacturam sibi à Domino imputari refugit, qui gloriam Domini sui, cuius personam gerit, supra omnia diligit, quique animæ suæ salutem, aliorum commodis aut luctis anteferendam putat, exhibeat se hac in re veluti murum æneum, & columnam ferream, imò & adamantinam: ne aut adulantium vocibus, aut famulantium obsequijs, aut consanguineorum affectibus, aut amicorum precibus, aut principum gratia cedens, tam graviter Ecclesiam lædat, ut indigniores præferat dignis. Adeo enim auri sacra fames, adeo avaritia & ambitio humana pectora obsederunt, ut non tot arietibus milites quariant moenia hostium, quot miserum Episcopi pectus homines expugnant, ut ab eo tandem, quod cupiunt extorqueant. Neque enim tantum aut honoris, aut proventus, ex victoria milites petunt, quantum ex pinguiori aliquo beneficio: quo non modò qui adeptus est, sed tota interrim eius familia, & alitur, & honoratur. Quid ergo mirum, si maiori impetu in pectus Episcopi irrumpant, quos maior extimulat cupiditas, & qui maiores ex hac victoria, quam ex illa fructus præ-

stolantur? Si ergo timore pariter, & amore Dei, metuque gehennæ, non fuerit velut adamantinis seris munitum pectus Episcopi, quomodo tot tantisque machinis queat obistere? Quisquis igitur sic instructus est, Divum Chrysostomum audiat ita monentem: Sit Episcopus severus, sit mitis & humilis, sit liber, & vehemens, sit etiam mansuetus, & constans: ut eum quem dignum esse viderit, cum multa potestate sistat, etiam si universi obstiterint: indignum verò, etiam si multorum suffragia eum prosequantur, cum eadem auctoritate respuat, nihil aliud respiciens, nisi ædificationem Ecclesiæ, nec quidquam faciat odio, vel amore. Verum de his hastenus: nunc ad aliud quod secundo loco mihi proposueram, transeundum est.

§. II.

SECUNDA PARS.

Proximum enim erat, ut deinde quæreremus (id quod est huius causæ caput) quæ res potissimum sint, quæ hominem hoc tanto munere dignum, hoc est, optimum Pastorem efficiant. Et quidem M. Tul. cum de optimo Imperatore deligendo differeret: Ego, inquit, sic statuo, in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere, virtutem, scientiam rei militaris, auctoritatem, sollicitudinem. Applexus est. At nos non cum hic Imperatorem describimus, qui ab armorum incursionibus civitatem tueri, hostium impetum propulsare, aciemve instruere debeat: sed eum quærimus Episcopum, qui nobis spiritualis dux & antesignanus adversus principes huius mundi, & potestates tenebrarum harum (quibuscum continenter bellum gerimus) futurus sit. Ideoque non admodum dissimilis descriptio boni Pastoris ac Imperatoris esse debet. In quo optimè constituentiam, & in rebus gerendis diligentiam, fortitudinem, atque scientiam: ex quibus velut fontibus, cætera virtutum officia, quæ in eo requiruntur, emanant. De his igitur suo iam ordine disseramus.

I.
Primo igitur loco, sese sanctitas, vitæque innocentia offert: quod vel ex his Domini verbis (quæ initio proposuimus) satis aperte colligitur: qui cum de meritis eligendi Pastoris ageret, ceteris om-

Sanctitas.
Episcop.
qualis.
ni:

Universitas de
Bibliotheca
Ber. super
Cant.

nibus silentio prætermisissis, unam exigit charitate m: & ita exigit, ut non semel interrogasse contentus, iterum atque iterum eandem reperat charitatem. At ubi charitas est, ibi & sanctitas omnis, ac vitæ puritas est: adeo, ut quantum quisque habeat charitatis, tantum eundem habeat & virtutis. Ait enim Bernardus super Canticum: *Quantitas uniuscuiusque anime æstimatur ex mensura charitatis, quam habet: ut, verbi gratia, quæ multum charitatis habeat, magna sit: quæ parum, parva: quæ verò nullam, nihil omnino sit*, dicente Apostolo: *Si charitatem non habuero, nihil sum*. Qui ergo ante omnia charitatem exigit, in qua summa sanctitas est, utique sanctitatem primo loco exigit. De qua etiā in Concilio Tridentino ita monetur Episcopi: *Nihil est quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim à rebus sæculi in altiorē sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam in speculum, reliqui oculos conijciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino, Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nisi grave, moderatum ac Religione plenum, præ se ferant, levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant: ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.*

Hæc igitur sanctitatis præstantia, facile colligitur ex statu, nomine, & officio Episcoporum. Ex ordine quidem, quia in perfectissimo Ecclesiæ statu atque ordine constituti sunt. Apostolorum enim successores sunt & Vicarij, quos in summo Ecclesiæ cardine positos esse, Apostolus ipse describit. Et quamvis status Monachorum, eorum præsertim qui arctissimum vivendi genus profitentur, sublimis in Ecclesia sit, sublimior tamen est status Episcoporum: & quod sublimior, eo debet esse sanctitate præstantior. Monachi enim, vel ipsi etiam Cartusiani, ad quos ex cunctis Monachorum Ordinibus transitus patet, ad perfectionem solum tendere tenentur: Episcopi autem (quod ad status sui naturam attinet) non ad perfectionem tendere, sed in ipso iam perfectionis culmine positos esse decet. Ita enim divina providentia comparatum est, ut, quemadmodum corpora coelestia (quæ cæteris corporibus regendis proposita sunt) tantum alijs pulchritudine, nobilitate, & diuturnitate, quantum officio excellunt: ita necesse est, ut qui homines in Ecclesia cæteris hominibus regendis præficiuntur, quantum eos superant honore, tantum vitæ meritis & sanctitate præcellant.

Idem etiam ex ipsorum nomine colligitur. Pastores enim eos

Dominus hac trina interrogatione appellavit, quibus pascendi oves officium in Petro commisit. Quid ergo ex eorum nomine sequitur, nisi quod Divus Gregorius ait: *Tantum debet actionem populi actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege vita Pastoris*. Oportet enim ut metiri sese sollicitè studeat, quanta tenendæ rectitudinis necessitate constringatur, sub cuius æstimatione, populus, grex vocatur.

Idem etiam ex officio Pastoralis facile cognoscitur. Officiū enim Pastoris est, cooperari Deo ad salutem animarum, dum aut malos revocat à malis, aut bonos reddere studet meliores. Est ergo munus hoc excellentissimum, & supra omnem humanam facultatem positum, superno tamen Dei dono Episcopis commissum. Quid enim aliud aut optabilius, aut magis ad salutem necessarium, quàm artifices in Republica Christiana esse, qui ex malis hominibus bonos, aut bonos ipsos reddant meliores? Qua ergo sanctitate pollere necesse est, qui sanctitate sua alios sanctos efficere debeat? Sal enim qui cætera condire solet, salissimus est, & ignis qui corpora frigida calefacit, calidissimus, & mel quo cibos dulces facimus, dulcissimus sit oportet. Quisquis ergo alios sanctos efficere debet, sanctissimus sit necesse est.

Constat etiam ita esse natura comparatum, ut omne agens agat sibi simile: homo enim generat hominem, equus equum, & ignis ignem. Quod non solum in ijs quæ à natura, sed ijs etiam quæ ab arte efficiuntur, videre est. Pictor enim esse debet, qui alium pictorem faciat: & philosophus, qui philosophum: & mulicus, qui musicum. Sanctus ergo imprimis esse debet, qui alios efficere debet sanctos, cum nemo alijs dare possit, quod ipse non habeat. Neque vulgari aliqua, sed eximia atque excellēti sanctitate opus est, ut alios tui similes efficias. Semper enim effectus in causa eminentior atque fortior est: ut fulgor ipse siderum qui à Sole dimanat, longè splendidior in ipso Sole quàm in astris est. Ergo maxima sanctitate fulgere debet is, qui velut Sol quidam sanctitatis, in omnes alios tanquam sidera quædam, sanctitatis suæ radios emittere debet: quique tanta fulgeat sanctitate, ut de eius plenitudine omnes accipiant. Unde cum in lege veteri Dominus aquas expiationis, & cineres vaccæ rufæ ad purificationem hominum designasset, munus tamè hoc mundis hominibus commisit: ut sic mundus lustraret immun-

Greg. in
Pastor.

Num. 19.
v. 2.

Ecclesiastic. 34. v. 4.

Universidad
Gregor.
lib. 7. Mo
Roman. 2.
au. 19.

gorius: Manus sordida aliam non lavat: & oculus plenus pulvere, maculam non considerat: ita mundus debet esse, qui vult aliena corrigere. Si quis autem corripiendi officium suscipit, qui multa in se habeat correctione digna, is contra se habet Apostolum horribiliter innotantem. Si tu, inquit, confidis te ipsum esse ducem cæcorum, lumen corum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantibus habentem formam scientiæ & virtutis in lege: qui ergo alium doces, te ipsum non doces? qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non morichandum, mœcharis, qui abominaris idola, sacrilegium facis? qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis, Deum inhonoras?

Levi. 21.
v. 7.

Quæ cum ita sint, cum Episcopus tot nominibus sanctitate vitæ debeat ceteros antecire, quid magis aut præposterum, aut indignum, quam in tam insigni dignitate viles atque vulgares mores deprehendi? Hoc enim illud est, quod acriter in lege Dominus prohibuit, cum iussit, ne summus Sacerdos scortum, & vile prostibulum duceret uxorem. Is enim scortum ducere dicitur, qui communem omnium vitam, & vulgares populi mores, & opiniones consecratur. Scortum enim, omnium communis vxor est. Vehementer enim indignum est, ut communis sit vita eius, cuius est dignitas singularis. Nihil verò est, vel ad perniciem Ecclesiæ nocentius, vel ad decorum monstruosius, vel ad publicam salutem insensius, quam si is, qui omnes dignitate præit, moribus & vita sublit. Quam quidem indignitatem oppositissimis verbis Divus Bernardus ad Eugenium relictur hoc modo: *Monstruosa* (inquit) *res est, gradus summus, & antimus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manu otiosa: sermo multus, & fructus nullus: vultus gravis, & actus levis: caput canum, & cor vanum: facies rugosa, & lingua nugosa: ingens auctoritas, & nutans stabilitas.* Ex quibus planè verbis apparet, nihil in Ecclesia Dei esse indignius, quam si is qui in summo rerum cardine constitutus est, vulgari vita sit præditus: & terrena sapiat, qui ceteros à terrenis abstractos, ad cælestia rapere debuisset. Quod quidem monstrum acerbius idem Bernardus, ac fusius alio in loco insectatur, tractans illud Proverb. 25. v. 3. *Cælum sursum, & terra deorsum, &c.* ubi ait: *Negligentia Prælatorum tantam deordinationem & confusionem induxit, quod in eis est terra sursum, & cælum deorsum: pedes supra caput, facies retro, & interiora extra effusa sunt. Deus ibi conculcatur, & terra deificatur, diabolus honorifice recipitur: Deus verò contumeliosè repellitur.* Quæ quidem horrentia monstra, ita ibidem vir Sanctus exponit. Terra (inquit) sursum est, & cælum deorsum, ubi terrena cælestibus, & ima summis præ-

Bernard.
in
Expositio
ne Regule
S. Benedi-
cti. par. 3.
cap. 7.

feruntur. Pedes sunt supra caput, ubi viri spirituales despiciuntur, homines verò terrena sapientes, & ad solum regimen temporalium utiles, in honore habentur. Facies est retro, cum in operibus quæ videntur bona, potius utilitas terrena intenditur, quam merces æterna. Interiora effusa sunt extra, cum bona interna negliguntur, & exteriora diliguntur. Deus verò conculcatur, & terra deificatur, ubi deficit charitas, & regnat cupiditas. Diabolus honorifice recipitur, & Deus contumeliosè repellitur, ubi raptores & usurarii cū honore recipiuntur, & magnis expensis procurantur: boni verò pauperes, vel repulsæ patiuntur, vel omnino negliguntur. Habetis ergo, patres, ex his Bernardi verbis, quot portenta ac monstra, deformis vnius Pastoris vita parturiant. Error enim in eo qui præest, & omnibus in exemplū propositus est, non potest, non plures in cæteris qui ei subsunt errores parere. Quemadmodum enim, si primus cælestium orbium à solito cursu suo aberraret, necessariò omnia quæ in hoc inferiori mundo sunt, perturbarentur (utpote quæ ab illo primo motu pendent) ita cum Episcopus sit velut prima causa, primusque motor omnium quæ in Ecclesia fiunt, necesse est, ut vitium quod in eo, velut in prima causa est, per omnia Ecclesiastici corporis membra diffundatur, unde tot portenta oriuntur: quo fit, ut vnius crimen, subditorum omnium ruina sit. Quod plane Sanctus Propheta apertissimis verbis indicavit, cum secundum versionem Hieronymi ait: *In circuitu impij ambulant, cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.* Quando enim hos regnare contigerit, & clavū Reipublice tenere, quid aliud quam animarum naufragia, & malorum omnium colluvionem cõsequi necesse est? Ex quibus omnibus aperte colligitur, quàm necessaria sit in magistris sanctitatis, vitæ sanctitas, quamque monstruosa ac detestanda omnis iniquitas: quod primum est, inter ea quæ ad optimum Pastorem constituendum requiri, supra memoravimus.

3 Post sanctitatē verò, prudentia sequitur, quæ & ipsius charitatis, & omnium virtutum auriga est: quam Divus Bernardus, ab instituto professionis suæ non recedens, virtutum Abbatissam non incommode nuncupavit. Ad ipsam enim pertinet virtutes omnes dirigere, mediumque in eis definire, & ipsius etiam charitatis fervore, ne in furorem degeneret, velut freno quodam & temperamento coercere. Hæc autem virtus, cum omnibus alijs, tū his qui Principatum gerunt, maximè necessaria est. Ad Principem enim spectat, ordinare, hoc est, homines ipsos convenientibus medijs in suos fines dirigere: quod sapientis atque prudētis viri munus est. Unde quemadmodum natura ipsa corporibus animantium oculos contulit, qui

Psal. 118.
v. 9.

Prudentia
Episcopi

Ezech. 3.

v. 17.

3. Reg. 3. d.

v. 11.

Prover. 8.

v. 15.

Prover. 1.

v. 5.

Prover. 17

v. 2.

Gregor. in

Pastoral.

Matt. 15.

v. 14.

Isa. 29.

v. 14.

Prov. 21.

v. 22.

membra cetera certa ratione dirigerent: ita in corpore Reipublica Princeps, & in Ecclesia Episcopus, instar oculorum sunt, qui ceterorum membrorum Ecclesiastici corporis actiones omnes, ad certissimam divinæ Legis normam dirigere debent: ex quo etiam nomen ipsum Episcopi derivatum est. Episcopus enim græca vox est, à contemplando vel speculando deducta. Vnde speculatorem vocat eum Dominus apud Ezechielem, dicens: *Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel.* Quæ quidem prudentiæ virtus, adeo curam publicam gerentibus necessaria est, ut hanc unam Salomon (optione sibi à Deo data petendi quod veller) poposcerit, qua populum sibi commissum regere, & in officio continere posset. Quæ sanè eius petitio ita Deo placuit, ut non solum quam petivit prudentiam, sed operam etiam & gloriam quas non petierat, cumulatissimè fuerit impartitus. Est enim hæc virtus adeo Principibus necessaria, ut eadem in libris Sapientiæ de se ipsa testetur, Reges omnes per se unam, Regium Principatum tenere, & legum conditores iusta decernere. Ipsius numine Principes imperare, & qui auctoritate plurimum valent, iustitiæ moderationem tenere. Et haud multò post, virtutis huius vim idem Salomon, per eiusdem prudentiæ personam ita exaggerat: *Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.* Et rursus: *Servus sapiens dominabitur filiis stultis: & inter fratres hereditatem dividet.* Cumque filius natura superior sit, & servus inferior, adeo tamen potens est sapientia, ut ex servo non modò liberis, sed etiam liberis superiorem faciat. Quamobrem meritò Divus Gregorius adversus eos, qui tantæ huius virtutis præsidio destituti, Pastoris officium invadunt, clamat dicens: *Nulla res deceri presumitur, nisi intentà prius meditatione discatur.* Ab imperitis ergo Pastoralis magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium regimen animarum? Quid enim ex hoc consequi necesse est, nisi quod à Domino dictum est: *Cæci sunt, & duces cæcorum? Cæcus autem si cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Cæcitatem verò hæc dominus, tamquam maximum flagellum impijs per Prophetam comminatur dicēs: *Eccè ego addam, ut admirationem faciam populo huius miraculo grandi, & stupendo: peribit enim sapientia à sapientibus, & intellectus prudentium eius abscondetur.* Sine prudentia autem & intellectu, quid præclare poteris administrare, etiam si omnibus alijs virtutibus instructus sis? Hæc enim virtus ubique in litteris sanctis fortitudini antefertur: quoniam efficacior est ad res gerendas, prudentia excogitata ratio, quam quæcumque sive potentia, sive fortitudo, huiusmodi consilio destituta. Vnde scriptum est: *Civitas for-*

fortium, ascendit sapiens, destruxitque robur fiducia eius.

IV.

Post Prudentiam, sequitur in rebus agendis Diligentia, & pia quædam Pastoralis curæ sollicitudo, quæ velut aculeus quidam est & stimulus rerum gerendarum, quæ adeo Pastoribus necessaria est, ut huius præcipue mentionem fecerit Apostolus, cum officia singulis Ecclesiæ gradibus convenientia distribuens, Pastori tribuit sollicitudinem, dicens: *Qui præest in sollicitudine.* Quam ipse usque adeo retinuit, ut inter maximos labores, quos pro Dei gloria illustranda Evangelioque amplificando perpassus fuit, instantiam suam quotidianam, omniumque Ecclesiarum Dei sollicitudinem, connumeraverit. Cuius sanè illa sunt officia maximè propria, quæ mox explicavit, dicens: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Huius verò imaginem, vigilans ille Pastor nobis exhibuit, qui expostulanti focero, ait: *Die noctuque astu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis: si quid furto perierat, à me exigebas: ego damnum omne reddebam.* Quod si tanta cura mutas oves ab incurfu bestiarum pervigil Pastor servare debet, quid quæso par est, ut rationalium ovium Pastor efficiat, quo eas ab incurfu, & faucibus rugientium demonum eripiat? Quam etiam curam, satis quidem accurate Salomon sub fidelissimæ imagine depinxit, cum ait: *Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum animam tuam: illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus.* Fac ergo quod dico, fili mi, & temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. *Discurrere, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, neque dormitent palpebre tuæ: eruere quasi damula de manu, & quasi avis de insidijs aucupis.* Quibus verbis, videtur mihi Salomon pro dignitate curam Pastoralis officij descripsisse. Videbat enim homo sapientia Dei plenus, dignitatem animarum, intelligebatque similem dignitati curam futuram, neque dissimilem rationem de tam pretioso deposito exigendam: ac proinde tanta contentione curatorem excitat, urget, ac modis omnibus extimulat, ut discurrat, festinet, suscite amicum suum: hoc est, ut admoncat, arguas, obsecret, increpet, faciem commutet, & in omnes se vertat figuram, ut oves tandem, quas sibi charissimas esse oportet, & amici nomine consentur, ad operandum, debitumque Religionis officium exolvendum, excitet, ac vigilare, & sibi prospicere faciat.

Iungenda ergo est prudentiæ sollicitudo ac diligentia, sine qua prudentia ipsa manca esset & mutila. Quemadmodum enim natura, quæ homini animum & mentem dedit, corporis etiam membra tribuit,

Diligentia
& sollicitudo
Episcopi.

Rom. 12.
v. 8.

2. Cor. 12.
v. 29.

Genes. 31.
v. 30.

Prov. 6.
v. 1.

luit, quæ veluti quidam satellites ac famuli mentis decreta perficerent: ita etiam prudentiæ adhibenda diligentia est, quæ celeriter exequatur quicquid matura prudentiæ deliberatione sancitum fuerit. Alioqui cum prudentia non ad contemplandum, sed ad efficiendum instituta sit, quid proderit optima reperisse, si nihil tandem efficias? Quid aut excellentissimus in bello dux, aut experientissimus in mari nauta, aut medicus peritissimus, utilitatis afferent, si quæ illi consuluerint, aut iusserint, nemo exequatur? Quemadmodum enim non satis est audire legem Dei, nisi ea exequaris quæ ipsa lex præceperit, ita non satis est, si prudentiam habeas, quæ agenda discernas, si diligentiam non adhibeas, quæ decreta perficias.

V.

**Fortitudo
Episcop.**

Sed alium adhuc comitem Prudentia desiderat, nempe Fortitudinem. Frequenter enim prudentia defuit, ardua quædam propter virtutem esse aggredienda, manumque ad fortia mittendam: ad quod neque sola sufficit prudentia, neque pares habet vires diligentia, si fortitudinis præsidio destituta sit. Sæpè enim Ecclesiæ iura ab invasoribus defendenda, sæpè amissa bona repetenda, permulta quoque potentibus viris, quæ iniuste exigunt, neganda, innumera-biliaque multorum vitia, vel obiurganda, vel rescanda sunt. Quid quod cum hæreticis, & hæreticorum fautoribus, & cum principibus sæpè viris decertandum est? Denique sicut ipse Princeps Pasto-rum Christus, in petram offensionis, & in signum positus fuit, ad-versus quem insurgeret mundus, & contra quem fremerent gentes,

Luc. 2. v.

34.

Psal. 2. v.

1. & 2.

Et principes convenirent in unum: ita quisquis locum eius tenet, & spiritum eius hausit, & munus exequitur, simile certamen se sciat esse subiturum. Ea enim carnis, & sanguinis natura est, ea ad malum proclivitas, ut semper adversus spiritum spiritualiaque decreta, totis viribus decertet. Denique in eo loco Episcopus constitutus est, ut verè in illum cadat, quod olim de Ismahele dictum est;

Gen. 16.

v. 12.

eius contra omnes, & manus omnium contra eum: atque è regione fratrum suorum figet tentoria. Quanta ergo ad hæc omnia fortitudine opus est? nimirum tanta, quanta olim Prophetas Dominus armavit, cum eos ad insectanda hominum flagitia mitteret. Quo quidem

Mich. 3.

v. 8.

Ierem.

1. v. 18.

spiritu afflatus & armatus olim Micheas, ait: Ego autem repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute, ut annunticem laborem scelus suum, & Israel peccatum suum. Ieremiæ verò Dominus ipse dicit: Ego quippè dedi te hodie in civitatem munitam, & in columinam ferream, & in murum æreum super omnem terram, regibus

Ezech. 3.

v. 3. & 2.

Iuda & principibus eius, Ezechias verò dicit: Ecce dedi frontem tuam

valentiorē frontibus eorum: ut adamantem & silecem dedi faciem tuam. Vide quæso qua fortitudine armatus erat, qui adamanti comparatur. Adamas enim adeo impenetrabilis est, ut ictus malleo, magis ipsum malleum conterat, quàm ab eo conteratur. Qua mirabili fortitudine, & invictō robore, Sancti Martyres & Prophetæ, usque adeo excelluerunt, ut non modò tormentorum ictibus non cederent, sed illos etiam votis omnibus expeterent: sicut idem ille Ieremias expetebat dicens: Propterea laborem & miseriam invocabo. Ut fortis enim athleta, adeo labores pugnasque non extimescebat, ut vel eas etiam ultro in certamen vocaret: sic enim hunc locum explanat Hieronymus.

*Hier. sup.
Abachuc.
cap. 1.*

Hæc fortitudine munitus erat Sanctus ille Thomas Cantuariensis Antistes, quando nullis neque suis, neque suorum clabibus flecti potuit, ut iniquo regi Ecclesiæ iura invadere cupienti, cederet. Hæc erat armatus Ambrosius, quando Theodosium Imperatorem, propter admissum scelus, ab Ecclesiæ ingressu prohibuit, quando publicam pœnitentiam indixit, quando extra cancellos Chori ad Divina stare fecit (quoddam his maius est) quando Imperatori Arriano Basilicas perenti, & mortem etiam minitanti, infracto animo resistit dicens: Tradere Basilicas non possum, sed pugnare non debeo: quia non tradendas, sed servandas accepi. Quid verò Alexandrum Alexandriæ Antistitem memorem? Nam & is, Eusebij & Arrij potentissimorum hæreticorum relis ac minis, orando magis quàm pugnando, constantissimè resistit. Quid denique successorem eius Athanasium, cuius insuperabilem fortitudinem atque constantiam, totus adversus eum concitatus orbis superare non potuit? Quid verò in tantis rerum difficultatibus faceret Episcopus, fortitudinis huius armis destitutus? Nempe sine hoc tanto spiritu, sine his armis, sine hac animi magnitudine, ruer æquitas, innocentia iacebit, squaliebit iustitia, integritas obsolescet, & omnis Ecclesiastica disciplina simul concideret: dum importunitati atque tyrannidi impiorum, cedit inermis & imbecilla prudentia. Quod evidenter planè D. Cyprianus in Epistola quadam ad Cornelium Papam, his verbis exprimit, dicens: Cypr. in

*Videas
Ruf. Hist.
Eccl. lib.
1. cap. 12.*

*Cypr. in
Epist. ad
Cornel.*

Quod si ita res est, frater, ut nequissimorum timeatur audacia, ut quidam mali iure & æquitate non possunt, temeritate atque desperatione perficiant, actum est de Episcopatus vigore, & de Ecclesiæ gubernanda sublimi ac divina potestate: nec Christiani ultra aut durare aut esse possumus, si ad hoc ventum est, ut perditorum minas atque insidias peribiles, & stabilis atque inconcussa virtus, contra omnes incursus atque

im-

Eccl. 7. v. 6.
Ibid. v. 4.
& 6.

CONCIO

142
impetui oblatrantium in fluctuum, velut petra obiacentis fortitudine & mole, debet obfistere. Et rursum: Convitia eorum quibus se & vitam suam quotidie lacerant, non timemus: fustes, & lapides, & gladios, quos verbis parricidalibus iactitant, non perhorrescimus: quod in illis est, homicida sunt apud Deum tales: necare tamen non possunt, nisi eis Dominus permiserit. Hæc est ergo fortitudo, qua Episcopi peccus munitum esse debet, ut ius, ut fas, ut innocentiam fidemque tueatur, ut cum gregibus flagitiosorum hominum adversus Ecclesiæ decreta pugnantium, conflictetur: quam si non habeat, non accedat cathedræ quia huic tanto numeri impar est. Sic enim ait Sapiens: Noli fieri index, nisi valeas virtute dirumpere iniquitatem. Et apertius adhuc: Noli accipere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris: ne forte extimescas vultum potentis, & ponas scandalum in agilitatem tuam. Rectissime enim & gravissime à Seneca dictum est: Odia qui nimium timet, regnare nescit. Quamvis enim (ut sapiens quidam dixit) nullum supplicium sit gravius publico odio, hoc tamen supplicium, propter Ecclesiæ salutem, ac disciplinam retinendam, constanti & recto animo subeundum est. Propter hoc ergo, prudentiæ, non modò diligentia, sed etiam fortitudo iungenda est: quæ decreta prudentiæ viam munit, quoties arduum aliquid aggrediendum est. In quo etiam, ipsius naturæ mirabilem rationem imitari debemus: quæ in appetendi potentia non modò vim concupiscibilem, sed etiam irascibilem, velut satellitem armatum posuit: ut quoties arduum aliquid animus concupisceret, spiritum quoque & imperium haberet generosum, quo in illud irrumperet: ne ex difficultate rei desperatione concepta, necessarijs ad vitam opibus natura destitueretur. Quæ vi si aliquod animal orbatum nasceretur, non minus inter monstra referendum esset, quàm si altero aut oculo, aut pede orbatum esset. Atque hoc nomine appellare soleo eos omnes, qui recta quidem cupiunt, nihil tamen aut ex inertia, aut ex infirmitate animi operantur: facile enim pronuntio, eos spiritualia quædam monstra esse, quæ vim quandam habeant, qua recta concupiscant, non autem qua viriliter aggrediantur ea quæ rectè concupierunt.

VI.

Scientia
Episcopi. Ultimo vero loco, scientia necessaria est, quæ ipsam illustret ac dirigat in agendo prudentiam: prudentia enim, & scientia, duo sunt velut oculi, quibus humana vita dirigitur & illustratur. Neque enim aut ingenij lumen, aut naturalis prudentia, per se sola sufficiunt, ad humanarum actionum regulam constituendam: quæ non legibus naturæ solum, sed etiam divini, & humani iuris sanctionibus.

DE OFFICIO PASTORALI.

143

Alienibus instituenda est. Rectè enim Cicero: Ut ager, inquit, quamvis natura fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest, sic neque sine doctrina animus. Undè merito illa sententia commendatur: Dupli quam alij vident, qui litteras didicerunt. Denique, Laetantius duabus rebus totius Christianæ philosophiæ summam credidit contineri, virtute scilicet, & scientia. Ait enim: Duo sunt, quæ simul efficiunt illud quod queritur: scientia id præstat, ut quomodo & quò perveniendum sit, noverimus: virtus, ut perveniamus: alterum sine altero nihil valet. Quæ quidem sententia, non ad Episcopos modò, sed in univèrsum ad omnes homines pertinet, quicumque rectè vitam suam instituere volent. Qualis enim sine doctrina hominum vita esse poterit, à qua, post divinam gratiam, operamque cælestem, omnia ad benè vivendum lumina præsidiaque petenda sunt? Merito enim Cicero sub philosophiæ nomine, in eius laudem exclamat, dicens: O vitæ philosophia dux & virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum, quid non modò nos, sed omnino vitæ hominum, sine te esse potuisset! Tu urbes peperisti, tu dissipatos homines in societatem vitæ convocasti, tu eos inter se primò domicilijs, deinde coniugijs, litterarum, & vocum communione iunxisti: tu inventrix legum, tu magistra morum & disciplinæ fuisti: tu vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti. Denique rogatus ipse summus inter philosophos Socrates, quod ei animal pulcherrimum videretur: Homo, inquit, scientia exornatus: nulla enim fortuna est, quamlibet humilis & abiecta, quæ doctrinæ splendore atque ornatu non fiat illustrior. Quòd si infimæ sortis hominibus, tantum doctrina splendoris addit, quid eis præstabit, qui in excelso constituti, vivendi leges atque iura cæteris præscribunt? Quis ergo non videat, quantò his doctrina magis necessaria sit? In litteris enim (ait Chrysologus) prudens invenit, unde sapientior fiat: ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur: inde princeps accipit, quò populos sub æqualitate componat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam litterarum non augeat gloriosa notitia.

Quòd si in omni fortuna (in ea præsertim quæ sublimior est) adeò laudabilis, & necessaria esse scientia perhibetur, quantò in Episcopo laudabilior, qui oculus mundi est, & velut Sol quidam in Ecclesiæ cælo residens, qui ignorantiam nostram ab hominum mentibus depellat? Neque mirum est, si Ecclesiæ solem Episcopum appellemus: quando ipse Dominus, & lucernam super candelabrum posuit, & lucem mundi Episcopos appellavit, dicens: Vos estis lux mundi. Quemadmodum ergo Solem ceteraque luminaria initio

Cicer. 5.
Tusc.

Chrysologus in Epistolâ quædam.

Matth. 5.
v. 14.

CONCITO

Genes. 1.
v. 17.

mundi Deus in firmamento posuit, ut lucerent super terram: ita in firmamento Ecclesie, Episcopos quidem tamquam Soles, alios vero Doctores tamquam cetera luminaria & sidera, ad illuminandas mentes hominum designavit: ut lucem quam ipsi a Deo receperunt, alijs impartiantur. Ita enim divina Sapientia cuncta disposuit, ut infirma dirigat, gubernetque per media. Et in supremo quidem rerum cardine Deus est, in imo autem populus, medius vero atque sequester (ut alter Moyses) Episcopus est, qui locum illius tenet, qui Dei & hominum mediator pro nobis factus est.

Deut. 5.
v. 5.

Si ergo ad Episcopum pertinet alios erudire, quomodo id, si doctrina careat, prestare poterit? Sicut enim fieri non potest, ut Sol illuminet, si obscurus sit & caliginosus: ita neque Doctoris munere perfungi is poterit, qui ignorantie tenebris involutus fuerit atque demeritus. Quod si ita sit, quid ex hoc consequi necesse est, nisi id quod Salvator ait: *Si lumen quod in te est, tenebre sint, ipsa tenebre quante erunt?* Hac ergo de causa, Apostolus Petrus iam moriturus, Clementem sanctum virum, & in omni Ecclesiastica disciplina eruditum, pro se in Ecclesia Pastorem suffecit: iussitque, ut idem Clemens, hoc ipsum Iacobo fratri domini, & Hierosolymorum Episcopo, literis significaret. *Nec vercaris* (inquit) *ne forte multum de meo exitu contristandus sit, cum id me proprietate sustinere non ambigat. Erit autem ei grande solatium, si didicerit, quod post me non imperitus aliquis, aut indoctus, aut ignorans divini verbi mysterium, & Ecclesiastici ordinis disciplinam, vel doctrinae regulam nesciens, suscepit curam meam. Scit enim, quia si indoctus & inscius officium Doctoris accipiat, sine dubio discipuli & auditores ignorantie tenebris obvoluti, in interitum demergentur.* Haec verba Petri, quae Clemens ipse in Epistola ad Iacobum fratrem domini, refert: per quae liquido constat, quantopere animarum curam habenti necessaria doctrina sit.

Numer. 8.

Quid enim est in officio Pastoralis, quod eius luce & splendore non indigeat? Nam & ad iudicanda dogmata Fidei, & ad lites Ecclesiae dirimendas, & ad populum instituendum, & ad quaestiones in rebus ambiguis dissolvendas, ac denique ad discernendum inter lepram, & non lepram, ita scientia necessaria est, ut absque ea nihil magis possit desinere, quam si oculis captus, vellet de coloribus iudicare. Quocirca, Dominus Levitas olim a cetera populi turba separavit: quos ad ministerium templi, studiumque divinarum Legum, relictis omnibus humanae vitae negotijs, destinavit: ut hinc studio semper intenti, discerent, quod postea rudi populo traderetur. Quod

DE OFFICIO PASTORALI.

145

Quod cum alij reges, tum maxime Sanctus Iosaphat diligentissime curavit: qui Sacerdotes, & Levitas per omnes regni sui civitates dispersit: qui librum Legis in manibus tenentes, homines instituerent, & ad divina Praecepta informarent. Quod exemplum Catholica Ecclesia imitata, in Concilio Carthaginensi 4. instituit, ut Episcopi alia quidem per alios officia ministrarent, ipsi vero, studio divinae Legis, orationi, & praedicationi, ab omnibus alijs negotijs feriat, se totos addicerent. Denique, quam necessaria sit in Episcopo scientia, atque doctrina, defectus eius aperte declarat. Maximum enim bonum esse necesse est, cuius sit defectus maximum malum. Quale vero sit hoc malum, aperte indicat Isaias Propheta, qui inter maximas populi calamitates, hanc enumerat, quod dominus auferat a Iuda & Ierusalem, *Senem, & consiliarium, & prudentem eloquij mystici.* Cum enim Dominus civitatem illam, & regnum propter neglectam Religionem & virtutem, demoliri vellet, abstulit prius fundamenta atque columnas omnes, quibus civitatis & regni salus nitetur. Columnae autem erant Consiliarii, & prudentes eloquij mystici: quibus sublati, cum religione & prudentia, civitas pariter esset interitura. Sublato enim Doctore atque doctrina, neque Fides, neque Religio, neque iustitia, neque ullum in civitate praesidium, siue divinum, siue humanum, reliquum erat. Satis igitur demonstratum esse puto, quam magna Ecclesiae calamitas sit Sacerdotum ignorantia. Quocirca summa ratione in Sacra Tridentina Synodo decretum fuit, ne quis ad Cathedram Ecclesiae deligeretur, qui non esset Sacris aut Canonice Litteris ita imbutus, ut vel iam Doctor laureatus, vel Doctoris laurea dignus esset. Alioquin merito dominus quereretur, id quod olim per Prophetam conquestus est: *Tenentes legem nescierunt me, & Pastores praevicati sunt in me.* Terrenis enim cupiditatibus & negotijs implicati, qui Legem Domini scire, atque docere debuerunt, utramque curam, cum discendi, tum docendi, abiecerunt, quo quid esse potest indignius? Ridiculus (ait Sanctus quidam) res est, vel potius periculosa, speculator caecus, Doctor inscius, praecursor clandestus, Praelatus negligens, & praeco mutus. Sed quoniam ab Apostolo didicimus, quod *Scientia inflat* (non quidem suo, sed hominum vitio, qui bonis saepe rebus ad perniciem abutuntur) ideo danda opera est, ut haec ipsa scientia, humilitatis virtute conditur, ne turgescat fastu, & eam habenti noceat, quod alijs praesidio esse solet, & saluti. Id quod Divus Gregorius admonet his verbis: *Summa cura providentia est, ne accepta sapientia, cum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, & iam sapientia*

2. Par. 19
v. 8.

Isai. 3. 2
v. 2.

Ierem. 2.
v. 8.

1. Cor. 8.
v. 1.

Greg. in
Moral.

esse nequeat: quæ & si locutionis virtute fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obscurat. Denique, veram, & salutarem scientiam, non falsum, sed dolorem nobis ingenerare debere prædixit Salomô, cum ait: *Qui addit scientiam, addit & dolorem*. Habet enim sapiens oculos, quibus veras rerum facies agnoscat: datque semper operam, ne falsa boni specie fallant. Plurima enim sunt, quæ (vt eleganter Poëta quidam dixit) geminas habent facies: foris alba, sed intus nigra: suo fallunt oculos spectata colore. Cum ergo vir sapiens non fallaci rerum specie ducatur, intelligatque, omnia ferè, quæ oculis conspiciuntur, fucata esse atque fallacia: & (instar libri illius, quem Ioannes in Apocalypsi, Angelo tradente voravit) in ore quidè dulcia, sed in ventre paulò post amara esse: nihil in rebus humanis videt, quod non Heracliti lacrymis prosequatur: quod non funestum, fragile, calamitosum, & miseratione dignum deprehendat. Hinc est, quod D. Gregorius ait. *Vera scientia afficit, non extollit, nec superbientes quos impleverit, sed lamentantes facit: quia quisque cum repletus fuerit, priori loco se scire appetit: & iam sui conscius, tantò per illam robustius sapit, quantò se infirmum in illa verius recognoscit*. Hæ sunt, Patres Amplissimi gemmæ, & margaritæ pretiosissimæ, quæ in ornatu Pontificis præcipuè nitere debent, quæ illi corâ Deo & hominibus ornatissimum faciunt. Quibus si nobilitas & generis splendor accesserit, aded ministerium hoc absolvitur, vt nihil in eo desiderari posse amplius videatur. Omnes enim hæ virtutes, ipsa nobilitate, necio quo pacto nobilitantur. Si enim Poëta dicere licuit, quod *gratior est pulchro veniens à corpore virtus*, quantò ea erit illustrior, si eum maiorû gloria generisque claritate iungatur? Neque illustrior modò, sed potentior etiam, atque ad Ecclesiæ commoditatem utilior. Sic enim Salomon ait: *Utilior est sapientia eum divitijs, & plus prodest videntibus Solem*. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. Quod etiam eleganter ingeniosus Poëta significavit, dicens: *Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi*. Constat igitur plurimum accessionis fieri his virtutibus, si ad eas, & potentia, & nobilitas accesserint, quæ facultatis plurimum ad res gerendas, & auctoritatis, ad potentium vim reprimendam, conferre solent. Cæterum, existimare solam nobilitatem, ad hoc tantum munus pro dignitate obcundum, sufficere, & in illa rerum omnium summam collocare, eorum est, qui vitam omnem in otio, luxu, atque desidâ traduxerunt, nec ullis virtutum, aut litterarum studijs animum excoluerunt, quos Cleantes Philosophus insignis, vna tantum forma à brutis differre dicebat: idèdque, cum his clar-

issimis ornamentis destituti sunt, ad vnam nobilitatem gratis omnia referenda esse arbitrantur.

VII.

Cæterum, quoniam hæc generaliter dicta sunt, nec satis Episcopi vitam describunt, quæ suas habet actiones, quibus potissimum nititur, dabit mihi, Patres amplissimi, veniam, si quæ præcipua eius officia sint, paucis attigero. Scitis enim, in doctrina ea quæ de moribus est, generales Canones, nisi ad specialia descendens, parum esse utiles audientibus. Ex his igitur virtutibus, quas hæcenus commemoravimus, tamquam ex fontibus, omnia officiorum genera quæ ad Episcopi munus pertinet (quæ & multa & varia sunt) hauriuntur. Nec enim tantarum rerum momenta, quibus animarû salus, & æterna vicia continentur, sine maximarum & pulcherrimarum virtutum officijs sustentari possunt. Inter quæ, primum ac principem locum sibi vendicat munus concionandi. hoc est, mentes hominum densissimis ignorantie tenebris oppressas, illuminandi, & divinis Legibus informandi. Hoc, inquam, præcipuum Episcoporum munus est. Quæmadmodum enim in cælesti illa Hierarchia, superiores Angeli illuminat inferiores: ita in Ecclesiastica, Episcopi (qui in supremo Ecclesiæ cardine constituti sunt) cæteros illuminare, divinis Legibus informare, à vitijs ad virtutem avocare, & continenter tamquàm Dominici gregis canes adversus lupos, & tetra ac funesta vicia, oblatrare debent.

Quali verò vinculo ad hoc Episcopi astringantur, apertissima si militudine Dominus apud Ezechielem indicat, dicens: *Terra cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, & constituerit eum super se speculatorem, & ille viderit gladium venientem super terram, & ceciderit buccina, & annuncietur populo: audiens autem nemo quisque ille est, sonitum buccinæ, si non se observaverit, veneritque gladius, & tulerit eum, sanguis ipsius super caput eius erit. Sonum buccinæ audivit, & non se observavit, sanguis eius in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam salvabit. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus non se custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis, speculatorem dedite domui Israel: audies ergo ex ore meo sermonem, & annuntiabis eis ex me. Si me dicite ad impiû: Impie, morte morieris, nò fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua, ipse in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requirâ. Hæcenus verba domini sunt. In quibus videtis,*

De præcipuis Episcoporum officijs, & primum de officio concionandi.

Ezech. 33. d v. 2.

Patres, quali vinculo astricti sitis, ad hominum scelera & flagitia obiurganda, hominesque de salutis sui periculis admonendos. Quibus verbis, quid, quæso, dici potuit terribilius? quis ad hoc periculum non expalleat? quis in dignitatis huius specula constitutus, (quamvis innocentissime vivat) de salute sua se omnino putet esse securum, cui aliena etiam crimina timenda sint? Et cum omnes in hac vita in summis periculis agamus (quæ tota, vel tentatio, vel militia esse perhibetur) in quantis, quæso periculis versabitur, qui non de una solum anima, sed de tot animarum gregibus, rationem redditurus est? Dormiebant quidem Apostoli ceteri, instante Domini

Marc. 14.
v. 37.

Chrys. in
Tract. de
Symb.

Thren. 2.
v. 14.

Pensione, unum tamen Petrum Dominus arguit, dicens: *Simon dormis? Aliorum enim somnus Petro imputatur, quippe qui in tanto fidei rerumque omnium discrimine, non vigilare modò, sed alios etiam ad vigilandum cohortari debuisset. Nam si civilibus legibus æquissimo iure constitutum est, ut si navis aliqua gubernatoris ignavia naufragium faciat, omnis ab illo mercium personarumque iactura severissime exigatur: culpa ne Episcopos vacare arbitrabimur, si animæ illorum fidei commissæ, ipsorum culpa ac negligentia pereant? Quare usque aded populus & Sacerdos inter se coniuncti sunt, & colligati, ut vix flagitium aliquod in populo reperiatur, quod in eum qui populi curam gerit, non aliqua ratione conijci possit. Id quod Divus Chrysostomus apertissima similitudine explicat, in hunc modum: Quemadmodum videns arborem folijs pallentibus marcidam, intelligis vitium aliquod in radice latere: ita cum videris populum indisciplinatum, sine dubio intelliges Sacerdotium eius non esse sanum. Quando etiam horologium dissolutum perperam designat horas, nemo culpam in solam operis fabricam conijcit, sed in eum maxime cuius curæ commissum est: ita cum Ecclesia (quæ perfectissimi cuiusdam horologii ordinem imitari debuisset) temere agitur, culpa omnis non modò in populum peccantem, sed etiam in populi rectorem, conferenda est. Hinc etiam est, quod tota illa Ierosolymitana ruina Chaldeorum furore edita, principibus populi ab Ieremia Propheta attributa est: quorum erat religionem tueri, numen infensum placare, & à sceleribus populum deducere & revocare. Sic enim Propheta ait: *Propheta tui viderunt tibi falsa, & stulta, & non aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad poenitentiam provocarent. Quo factum est, ut sublata poenitentia, qua & peccata redimenda, & Deus erat placandus, acriter in delinquentes sevirer divina iustitia. Id quod vitio contingit speculatorum, qui cum imponentem calamitatem prospicere, & populum instantis periculi admonere debuissent,**

buissent, officio suo defuerunt: ideoque illarum omnium impietatum, quas calcare debuerant, participes facti sunt. Sic enim Divus Gregorius ait: *Facientis proculdubio culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare: & nihil prodest non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato. Id ipsum etiam testatur Prosper his verbis: Ille cui dispensatio commissæ est, etiam si sanctè vivat, si tamen perditè viuentes arguere, aut erubescit, aut metuit, cum omnibus qui eo tacente perierunt, perit. Videtis, Patres amplissimi, quo vinculo ad correctionis, & prædicationis officium Episcopi astringantur. Quod si ita est, quid de illis, quæso, censendum erit, qui in alios hac sarcina transmissa, huic se penitus officio subtrahunt? Quid igitur hi respondere poterunt, cum ab eis Dominus, commissi, & tamen amissi tam pretiosi depositi rationem, propheticiis illis verbis exigat, dicens: *Vbi est grex qui datus est tibi, pecus inclytum tuum?**

Nec tamen soli ipsi populum erudire tenentur, sed coadiutores etiam huius ministerii, summa cura debent inquirere. Olim enim initio nascentis Ecclesiæ, ita erat cura Pastoralis officij distributa, ut vni civitati, aut etiam oppido, unus Episcopus præficeretur: pretiosissimum enim illud animarum depositum, Ecclesiæ fidei commissum, multis custodibus tutius asservari posse arbitrabantur, quàm si vni tantum crederetur. At nunc mutata rerum conditione, vni plures civitates, & innumera penè oppida, velut vni viro plures vxores, iunguntur. Cum verò ipse sit verus Ecclesiæ magister, nec tot locis doctrinæ suæ copiam facere possit, nec Parochos habeat, qui id ubique præstare commodè queant, reliquum est, ut quod plurimis olim Episcopis committi debebat, plurimis nunc Episcoporum Vicarijs committatur: ne Verbi Divini pabulo oves destitutæ, fame pereant. Vbi enim hæc neglecta est, passim videmus (quod si ne multis quidem lacrymis referri non potest) per multos homines, Ethnicorum, vel potius pecorum more vitam agentes, nihil minùs quàm de futura vita, aut horrendo Dei iudicio, aut æternis piorum, vel impiorum præmijs, vel supplicijs, cogitare: aded ut in Paganismum quendam degenerasse videantur. Quorum lamentabilem sortem, ipse Dominus ac Salvator noster miseratus fuisse scribitur: *Qui erant (inquit) homines sicut oves absque Pastore. Tales enim Pastores interdum habent, ut perinde sit, ac non haberent.*

Quanta verò sit hæc calamitas, satis apertè declaravit Antistes & Propheta Domini Zacharias, qui spiritu Dei afflatus, Assa regi ex eade Æthyopia, cum clarissimo triumpho redeunti, occurrens dixit: *Audi me Assa, & omnes viri Iuda, Dominus vobiscum, quia fui-*

Prosp. de
Vit. Contempl.

Marc. 6.
v. 34.

2. Par. 15
v. 2. & 3.

slis cum illo. Si quaesieritis Dominum, inuenietis eum: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, & absque lege, & absque Sacerdote doctore. Animadvertite quæso, quanta sit calamitas, carere magistro atque doctore. Cum enim nulla calamitas maior excogitari possit quam sine Deo in hac vita esse (qua Gentiles oppressos fuisse Apostolus testatur, quos sine Deo fuisse in hoc mundo commemorat) cum illa tamen Zacharias coniungit, eique veluti parem facit, tali Sacerdote carere, qui doctoris munere perfungatur. Aded enim hæc duo connexa sunt & colligata, ut alterum ex altero consequatur. Quis enim mihi Deum annuntiabit, si deest denuntiator Sacerdos? Quomodo enim (inquit Apostolus) invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo verò audient, sine prædicante?

- Quam etiam calamitatem satis supplicium illud exaggerat, quod Dominus ipse per Prophetam minatur, dicens: Se misurum famem, non famem panis, aut sitim aquæ, sed famem audiendi verbi Dei. Quæ ergo sterilitas deflenda magis est, quam ea, quæ animabus verbi Dei pabulum adimit? Lamentatur Ioel Propheta (idemque Pastor ovium) sterilitatem famemque pecorum, dicens: Ad te, Domine, clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis. Sed & bestię agri, velut area sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quia exsiccati sunt omnes fontes aquarum. Si ergo tanta miseratione Propheta sterilitatem, siccitatemque deserti, propter peccata hominum immissam prosequitur (quo fiebat, ut pecora fame & siti conficerentur) quis, quæso, dignè lamentabitur, tot castella, tot oppida, tot denique hominum greges, sparsim per agros & rura degentes, fame confici: in quibus aquarum cælestium fontes exsiccari, & spiritualis doctrinæ gramina penè exusta sunt, quibus inclytum pecus, pretiosissimo Agni sanguine redemptum, alendum erat? Si verò tam acerbo luctu plangit Ieremias, quod parvuli petierint panem, nec esset qui frangeret eis, quo putas dolore plangendum esse, quod rationales oves pabula cælestis vitæ exquirant, nec accipiant: cum tamen ad ea comparanda, sibi interdum filijsque suis victum adimant, dum multo labore parva & quæsitæ bona, Ecclesiæ ministris offerunt: à quibus tamen vicissim pabula non accipiunt, corporalia sua seminantes, nec tamen spiritualia merentes? O miserædam temporum commutationem! initio quidem nascentis Ecclesiæ, gratis Apostoli evangelizantes, cum fere nihil à populis acciperent, omni genere cælestium divitiarum eos locupletabant: modo*

do contra, cum tam magnos Episcopi redditus accipiant, vix ovibus sibi creditis vitæ pabula subministrant. Quorsum ergo, Ecclesia tam ampla stipendia Sacerdotibus designavit, ut quod multos olim Episcopos alere potuisset, unus modò possideat, nisi ut omnium vices suppleat, qui omnium stipendia solus percipit? Nam si ius, si ratio, si Sacra Concilia, si Sancti Patres, si ipsa sublimitas & perfectio Episcopalis ordinis exigit, ut Episcopi domus, familia & mensa, frugalitas sint, & honesto apparatu, non luxu commendata: cur tot aureorum millia vni Episcopo, frugaliter secundum Ecclesiæ Canones victuro, destinantur, nisi ut habeat quæ in necessitates pauperum, & in hos pios ac necessarios usus possit impendere? Quam, quæso, Principi Pastorum Christo rationem de sibi commissis ovibus reddet, quæ ipso vel dormiente, vel negligente, fame pereunt, nisi forte ita desipimus, ut arbitremur, satis iusta causa ovium iacturam excusari posse, si Pastor desidiosa torpens, id ignoret? Quæ fronte ante illum Pastorem, qui tam charas habuit oves suas, ut non dubitaverit pro ipsis sanguinem fundere, & se ipsum illis in cibum præbere, is apparebit, qui neque terrenas quidem opes quibus verbi Dei ministros alere posset, pro illarum salute effundit? Quod si bonus & legitimus Pastor animam debet ponere pro ovibus suis, quomodo hoc nomine dignus erit, qui pro eis neque pecuniam ponit? Cum enim (ut ait Gregorius) incomparabiliter maior sit anima quam vivimus, terrena substantia quam possidemus, qui non dat pro ovibus substantiam suam, quomodo pro eis daturus est animam suam? Denique contra hos ipsos Pastores, terribiliter intonat Dominus per Ezechielem, dicens: Vae Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, nonne greges à Pastoribus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis: quod infirmum fuit non consolidastis, & quod agrotum non sanastis: quod confractum est non alligastis, & quod abiectum est non reduxistis, & quod perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset Pastor: & factæ sunt in devotionem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelso: & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret. Quæ verborum conduplicatio, magnam quandam doloris vim innuere videtur, & quam sit Domino ingrata, atque molesta ovium illa inofficiosa, & inhumana derelictio, aperte demonstrat. Quod verò miserabilior ovium causa est, eo gravior & inexcusabilior Pastorum culpa existit:

C O N C I O

Ezech. 34. **v. 10.** **152** Por: ad quos prorsus Dominus per eundem Prophetam clamat: Ecce ego (inquit) ipse super Pastores requiram gregem meum, de manu eorum, & cessare eos faciam, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius Pastores semetipsos, & liberabo gregem meum de manu eorum, & non erit ultra eis in escam. Verum de ratione docendi satis facile enim ex his omnibus patere credo, qua Lege, tū per se, tū per alios gregem Domini verbo pascere atque doctrina, Episcopi astringantur.

VIII.

Exemplar probitatis Episcopus Nec tamen satis est verbo pascere, nisi multo magis pascant exemplo. Longum enim iter est per verba, breve & efficax per exempla. Verba enim, certis temporibus certa quædam dogmata docent: vita verò immaculata, omnia genera virtutum omni tempore prædicat: nec solum prædicat, sed omnes etiam ad imitandum provocat, & viam quam ingrediantur ostendit, & in ea se comitem grabat. Denique homines (ait Lactantius) malunt exempla, quàm verba: quia loqui facile est, præstare verò, difficile: quantoque alteram altero difficultus est, tantò utilius atque præstantius. Vnde gravissimè & prudentissimè Seneca dixit: Eum elige Doctorem, quem magis admireris, cum videris, quàm cum audieris: cuius videlicet, quamvis sit admirabilis eloquentia, mirabilior tamen sit ipsa vita: atque ita potentius ad virtutem trahat homines, cum videtur, quàm cum auditur. Talis ergo debet esse vita Pastoris, quam Divus Hieronymus depinxit his verbis. Ea debet esse conversatio & eruditio Pontificis, ut omnes motus, & egressus, & universa eius opera notabilia sint. Veritatem mente concipiat, & eam toto habitu resonet, & ornatur: ut quidquid agit, quidquid loquitur, doctrina sit populorum. Discant igitur (ait quidam) Episcopi ab Abimelech, subiectos non tam dictis, quàm factis, ad imitationem incitare. Ille quidem, lignorum fascēs & faciebat, & portabat: ac suis Quemadmodum, inquit, vidistis me facientem, ita & vos facite. Virtus enim species pulcherrima est: & quæ ipsa per se homines non solum ad amorem, sed etiam ad imitationem sui trahat. Quemadmodum enim (ut Gregorius Nissenus ait) fragrantia aromata suo odore circumfusum aërem complent, sic boni viri presentia proximos inuadunt. Hac verò inestimabili virtutum fragrantia, totum ad se mundum Apostoli allexerunt, qui verè dicere potuerunt: Christi bonus odor sumus Deo. Nihil enim in rebus humanis virtute aut fragrantius, aut suavius, si quis sensum habeat, ad eiusmodi suavitatem percipiendam. Sic planè fragravir Apostolus Paulus, qui de seipso ita dicit: De cætero fratres, quacumque sunt vera, quacumque pudica, quacumque

DE OFFICIO PASTORALI.

153

cuicunque sancta, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate: quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me. Vides ergo illum non modò verbo, sed multò magis exemplo, non aures tantum, sed oculos etiam intuentium, virtutum suarum splendore docuisse. Hoc est autem, quod Pastoribus Dominus potissimùm commendavit, dicens: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est. Ea enim sanctificare atque firmitudine animi pollere debet Episcopus, ut etiam cum laudabiliter operatur, nec laudari appetat, necque timeat: neque inanis gloriæ periculum ita vereatur, ut à publicis virtutum officiis abstineat. Denique ita operari debet, quemadmodum Divus Gregorius præscribit, dicens: Sic sit opus in publico, quatenus intentis maneat in occulto: ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere quærimus, semper optemus secretum.

Matt. 5.

v. 16.

Gregor.

Bernard.

Cyprian.

Epist. ad

Cor.

Habet autem hæc docendi ratio, vin quandam admirabilem, ad animos hominum studiis virtutum inflammandos. Devotus enim miles (ut Bernardus ait) non sentit sua, cum benigni ducis contuetur vulnera. Propter quod strenuissimus ille dux Iulius Cæsar (ut Cicero auctor est) numquam militibus dixisse fertur, ite illuc, sed venite huc. Participatus enim cum duce labor, persuaderetur militibus minor. Hinc Divus Cyprianus Cornelium Pontificem laudat, quod exemplo suo, populum sibi subiectum, ad Fidei confessionem incitaverit. Dum præcedis (inquit) ad gloriam, multos feceris gloriæ comites: & Confessorum populum suaseris fieri, dum primus paratus es pro omnibus confiteri. Denique tantum valet optimi Principis exempla, ut historiæ prodictum sit, nobilem quandam civitatem in Phrygiâ, quæ publicè, & magno civium consensu Christi Fidem profitebatur, cum tempore Diocletiani, nulla ratione adduci potuerit, ut commentitios Deos adoraret, obfessa ab impiorum exercitu, universa sine ullo sexus aut ætatis discrimine incenditur: tanta impiorum crudelitate, ut nullus omnino civis huius urbis calamitati superfuerit. Cuius beati numerosique martyrij auctor, & dux extitit, pietate & Religione, magnitudineque animi clarus Audactus Italus natione. Huius enim in confessione Christi constantiam, omnis populus sequutus est: eoque duce, clarissimi martyrij palmâ adeptus. Quid, quæso, huic nuda verba, sine huius tam magnificæ virtutis exemplo, potuissent? Videtis ergo, Patres, quanto maiorem vim ad persuadendum habeant exempla, quàm verba.

Cæterum quemadmodum bonorum nos Pastorum exempla tam

Gregor. in
Pastor.

Augustin.
lib. de Pa-
stor.

Cic. 3. de
Leg.

154

CONCITO

potenter ad virtutem alliciunt, ita contra, malorum, longè poten-
tius ad malum trahunt: natura enim nostra (ubi per peccatum lap-
sa est) ad vitia quàm ad virtutis proclivior existit. Nihil enim (ait
quidam) tam facile discimus, quàm turpitudinem, nihil tam difficile
dediscimus. Idèdque (et Gregorius ait) nemo in Ecclesia magis nocet,
quàm qui perverse vivens, nomen aut gradum sanctitatis tenet. Hinc
Augustinus: Omnis qui malè vivit in conspectu eorum quibus præposi-
tus est, quantum in ipso est occidit: & fortè qui imitatur, moritur, qui
non imitatur, vivit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit.
Marcus etiam Tullius eadem de Principe sæculari dicit, quæ ad
Ecclesiæ Principes non minus pertinent. Nec solum (inquit) vitia
conciunt ipsi Principes, sed ea infundunt in civitatem: neque obli-
viscentur ipsi Principes, sed etiam quod corrumpunt, plura quæ exem-
plo, quàm peccato nocent. Ecce quo iure teneatus Episcopus, non mo-
do verbis, sed etiam exemplis commissam sibi plebem erudire, & ab
omni maleficio detertere: ne tot animarum reus apud Deum sit,
quot exemplo suo traxerit in ruinam.

IX.

Visitatio
Episcopi.

Ezech. 1.

Sequitur deinde aliud, non minus necessarium visitationis offi-
cium, quod multis nominibus, Pastoribus convenit. Convenit enim
eis primùm, quatenus Prædicatores & Magistri Ecclesiæ sunt. Præ-
dicatores enim in Sacro eloquio, modò per Nubes, modò per Fluvium,
modò per Quadrigas & sacra illa animalia, quæ in spiritu vidit Eze-
chiel, designantur. Si ergo nubes sunt, debent utique pervolare tet-
ras, quocumque eas voluntas gubernantis circumduxerit. Si fluvij ab
Ecclesiæ Paradiso profluunt, debent igitur varias terrarum oras sa-
lutaribus undis irrigare, ut fructum referant æternæ vitæ: aliud qui-
dem trigesimum, aliud sexagesimum, & aliud centesimum. Si verò
animalia sunt, rhedam Evangelij trahentia, non ergo vno in loco
consistere, sed terram omnem circumire, & cælestes quas ferunt
opes, omnibus exhibere debent.

Ioan. 10.
v. 3.

Idem etiam eis convenit, quatenus Pastores sunt: quibus præcipi-
tur, ut diligenter agnoscant vultum pecoris sui, suosque greges con-
siderent: ut videlicet earum morbos, pericula, pabula, custodes, &
cætera quæ illis necessaria sunt, diligenter provideant. Nec ad hoc
sufficit quæcumque confusa, & veluti perfunctoria, atque per ma-
nus aliorum tradita cognitio. Ait enim ipse Salvator: Bonus Pastor
propriis oves vocat nominatim: per quod, non obscuram, sed distin-
ctam, & apertam cognitionem voluit significare. Aded enim ani-
mas pascendis, curandis, dirigendis, & ad æternæ satietatis pabula
du-

DE OFFICIO PASTORALI.

155

ducendis, intentus esse debet, ut nihil sit, quod mōdo ad hanc pro-
vinciam pertineat, quod illi non sit in conspectu, & velut in nu-
merato positum. Ita enim intendere debet omnibus, quasi singulis,
& ita singulis, quasi omnibus.

Idem etiam munus convenit ei, qua ratione vices Dei gerit in
terra. Si enim rectè à Sapiente quodam dictum est, regem anima-
tam esse imaginem Dei, quid de Episcopo dici par est, qui sempi-
terni illius nominis officium atque personā in terris sustinet? Quo-
modo verò se Dominus ipse cum gregibus suis gerat, per Ezechie-
lem nobis aperte insinuavit, dicens: Ecce ego ipse requiram oves
meas, & visitabo eas, sicut visitat pastor gregem suum, in die, quando
fuerit in medio ovium suarum dissipatarum: quod perierat, requiram, &
quod abiectum fuerat, reducam: & quod confractum fuerat, alligabo: &
quod infirmum fuerat, consolidabo: & quod pingue & forte, custodiam:
& pascam illas in iudicio: hoc est, magna æquitate atque prudentia
quidquid illis expedierit curabo. Quæ omnia pietatis officia, à sum-
mo illo sempiternòque Pastore Christo invisibiliter præstita, Sancti
præsules dum Ecclesias sibi creditas sanctè & accuratè visitant, pro-
videntissimè exequuntur. Grex namque univèrsus inuistitur, illius
mores exquiruntur, Basilicæ reparantur, dissidia componuntur, con-
cubinarij castigantur, ludi legibus prohibiti profligantur, boni viri
foventur, mali corripuntur, inopes sublevantur, vitia publica elimi-
nantur, & morbidæ oves (ne contagio suo cæteras inficiant) à reli-
quo grege separantur. Hæc omnia ovibus beneficia præstat boni
Pastoris visitatio. Pastores verò officij huius immemores, graviter
Dominus apud Zachariam his verbis increpat: Sume tibi vasa pasto-
ris stulti: quia ecce suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visita-
bit, dispersum non queret, contritum non sanabit, & id quod stat non
enutriet: carnes tantum pinguum comedet, & ungulas eorum dividet.
O pastor, & idolum derelinquens gregem! Gladius super humerum eius,
& super oculum dextrum eius: quia nimirum & virtus operandi, & lu-
men intelligendi, ab eo tollitur: ut omnibus bonè operandi præsi-
dijs destitutus, in omnia malorum præcipita ruat. Hunc Pastorem à
Propheta hoc in loco descriptum, Interpretes Antichristum esse as-
serunt. Quod si ita est, diligentissimè sanè Pastoribus providendum,
ne in tantum dedecus incurrant, ut tam tetri atque detestandi pa-
storis nomine, iure notari possint. Neque verò satis est, si Vicaria
ministeriorum suorum opera (dum rectè valent) utantur, cum ipsismet
præcipiatur, ut non sègniter, sed diligenter agnoscant vultum peco-
ris sui, & proprias oves vocent nominatim.

Ezech. 34.
v. 11.

Zach. 11.
v. 15.

Multa præterea passim in visitationibus sese offerunt, quæ non cuiuslibet ministri, sed ipsius Episcopi auctoritatem, dignitatem, potestatem, atque opes interim requirunt: quæ quoniam solitis maiora sunt, maiori etiam auctoritate tractanda, & componenda sunt. Quibus nullo modo deesse is potest qui eam auctoritatem quam ex officio, tum etiam ex redditibus habet, ab Ecclesia ideo accepit, ut in eius utilitatem commodumque refundat.

Antiquum denique proverbium est: Heri oculo equum crassum maxime atque pinguem reddi: & quod optimus simus in agro, sint vestigia domini: quæ quidem sententia facile indicat, quantum utilitatis ovibus, ex hoc Pastoralis munere & providentia, proveniaturum sit. Si enim nihil magis impinguat equum, quam oculus & præsentia domini: nihil etiam magis impinguat oves, quam oculus & præsentia veri & legitimi Pastoris. Rectissime enim scriptum est: Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo: hoc est, maiestate & fulgore præsentia suæ. Quemadmodum enim matutinus lucis splendor nocturnas tenebras fugat, ita S. Pontificis præsentia, velut spiritualis quidam Sol, tenebras flagitiosorum & perditorum hominum, virtutis suæ fulgore depellit.

X.

Severitas Post visitandi munus, proximum erat, ut de ministrorum delectu
& **censura** habendo, iustitiaque in distributione beneficiorum servanda, diceremur: quæ sanè cura & diligentia ad Ecclesiam sanctè religiosèque
Episcopi. administrandam, illiusque integritatem & splendorem tuendum, est imprimis necessaria. Sed quoniam de ea satis supra dictum est (cùm de præstantia ac dignitate ministrorum eligendorum diximus) ad aliam iustitiæ partem, quæ in flagitiorum punitione sita est, Episcoposque quàm maxime decet, gradum faciamus.

Hoc enim vel maxime ad eos pertinet, ut partim publicè, partim secretè, partim admonitionibus, partim etiam legitimis pœnis, vitia & Clericorum, & laicorum insectentur. Alioqui timendum illud est, quod Divus Gregorius comminatur, dicens: Qui proxima mala respiciunt, & tamen silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus, sum medicaminis subtrahunt, & eò mortis auctores fiunt, quod minus quem poterant curare, nolunt. Idem etiam in Epistola quadam: Qui non corrigit refecanda, committit: & facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Quæ verò sit huius correctionis utilitas, ab eodem Gregorio explicatur his verbis: Dum unus corripitur, plures emendantur: & melius est, ut propter multorum salutem unus condemnatur, quàm ut per unius impunitatem, mul-

ti periclitentur. Rectè enim Cicero: In corpore, inquit, si quid eiusmodi est, quod reliquo corpori noceat, ut ac secari patimur, ut membrum aliquod potius quàm totum corpus intreat: sic in Reipublicæ corpore, ut totum saluum sit, quicquid pestiferum est, amputemur.

A quo tamen officio, quoddam crudelis quoddam miserationio, quoddam verò, aut maledicorum, aut potentium metus revocat. Ait enim Hieronymus super Isaiam: Vos enim depasli estis vineam, &c. Reor hoc fuisse inter senes & principes veteris populi, quod inter Presbyteros, & Episcopos nostris temporis. Nostris ergo principes, cùm pauperes delinquentes publice arguant, & confundant, divitibus peiora peccantibus, nec nutum quidem faciunt. Contra quos inclamat Divus Gregorius, dicens: Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos derisoris odia insurgere formidamus, non iam Dei lucra, sed nostra querimus. Contra illos verò, qui crudeli miseratione abutentes, impunita mala relinquunt, ita Chrysostomus ait: In iustitia sine misericordia, non est iustitia, sed crudelitas: misericordia verò sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. Alterum ergo alteri miscendum est, & faciendum quoddam ex utroque temperamentum: ut & iustitia sit clemens, & misericordia non remissa: id quod in ipsa consecratione Episcopis iniungitur, cùm ibidem eis præcipitur, ut in tranquillitate, censuram æquitaris non deserant. Quæ duo munera Divus Gregorius ita parit, ut in pœnis quidem severitas, in verbis verò lenitas retineatur. Ait enim: Linguam quidem esse debere blandam, manum vero severam: quo fit, ut hac ratione, vinum pariter, & oleum sauciati vulneribus infundatur. Id plenissimè à D. Bernardo servat, & si quid solatij possem impendere, quam libenter id facerem, novit ille quem nihil latet. Verùm si de pœnarum diminutione solatium præbere voluero, crudelis, & immisericors ero: quantum enim subtraham de pana, tantum de corona furabor: tantum defraudabo fructus, quantum de semine subtraxero: siquidem modica seminis detractio, non modicum est messis detrimentum.

XI.

Cæterum si ita in Episcopo iustitia fulgere debet, multò ergo magis misericordia, & quæ ab ea procedit elemosyna: quæ sicut inter laudes Dei prima est, ita etiam esse debet inter eius qui perfonam Dei gerit in terra. Neque enim ideo solum oleo perunguntur Episcopi, cùm consecrantur, ut ad lucendum accensos, & ad palam præparatos se esse intelligant: sed illa etiam fortasse de causa, ut misericordia, & lenitatis (quæ Pontificum dignitatem

Cicero.

Hieron. in Isai.

Gregor.

Chrysof.

Ber. sup. Qui habet.

Elemos. & misericordia Episcopi.

maximè decet, & olei nomine in divinis litteris sapius designatur) admoncantur. Quæ quidem virtus, in Apostolis mirum in modum semper enituit: qui simul, & animarum, & corporum Pastores, pauperumque patres esse voluerunt. Inter quos Apostolus Paulus, qui Sacramentorum etiam ministeria alijs committebat, ut ipse totum sese in ministerium verbi traderet, ab hoc tamen beneficentia ministerio non abstinuit: sed se ipsum cum socijs diligentissimum operarium præbuit: ut collectas undique à fratribus eleemosynas, perduceret in Ierusalem. Quid autem est, quod populi gratiam & charitatem Pastori magis conciliare possit, quam liberalis beneficiorum & eleemosynarum largitio? Id aded verum est, ut nec evangelizandi officium, nec exempla virtutum, nec ipsa etiam virtus miraculorum, ita amabilem & commendabilem Episcopum faciat, ut eleemosynarum liberalitas. Quod aperte ex ipsis Domini verbis colligimus, ad Iudæos post convivium illud celeberrimum (in quo tot hominum millia quinque panibus satiata sunt) dicentis: *Amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa: sed quia comedistis de panibus.* Quid, quæso, vel mirabilius, vel magnificentius, vel maiori honore dignius, quam signa illa ingentia, quæ Filius Dei edebat in mundo? At natura humana tanto se ipsam amore completitur, suisque commoditatibus usque aded intenta, & infixata est, ut omnibus signis portentosisque miraculis suas rationes anteferat: maiori que Dominum benevolentia & honore prosequatur, quod populorum famem expleverit, quam quod ingentia miracula ediderit. Hinc vulgata illi Philosophi sententia: *Amabile bonum, unicuique autem proprium.* Unde manavit & illa: *Qui beneficia invenit, compedes invenit:* imò & aliquid compedibus maius. Vincula enim hæc pedes tantum ligant, beneficia verò non modò corpus, sed etiam mentem, animum, atque præcordia ipsa, nexibus charitatis vinciunt. Propter quod Salomon ait: *Victoriam & honorem accipiet, qui dat munera: animam autem aufert accipientium.*

Quid, quod liberalitas non solum honorem, & benevolentiam, sed virtutis, & sanctitatis opinionem parit? Vulgus enim utilitatis suæ studiosus, non alios putat esse bonos, quam beneficos. Quo factum est, ut apud Hebræos eadem vox & sanctos significet, & beneficos, aded alterum alteri vicinum esse putatur. Denique, celebratur & illa sententia: Liberalitate teguntur vitia, avaritia nudantur. Sed quid miramur, si vulgus beneficentia sanctitatem definiat, cum eadem etiam definiat Divinitatem? Quot enim homines olim in deos imperitum vulgus retulit, quia benefici, & salutare hominibus fuerunt?

Et

Et quidem mihi non postrema hæc causa fuisse videtur, cur tantopere Episcopis eleemosynarum largitio commendaretur, quod per eam potissimum, & popularium suorum benevolentiam, & probitatis opinionem (sibi maximè necessariam) conciliarent: quæ illorum amicos, & ad obediendum alacriores, & ad imitandum promptiores, & ad doctrinam percipiendam paratiores redderent. Quam enim oratores initio dicendi benevolentiam verbis aucupari nituntur, hanc Episcopi (qui Ecclesie doctores, atque magistri sunt) non verbis compositis, sed beneficijs, & eleemosynis sibi conciliare debent. Quare, quemadmodum eiusdem artificis est, & ferrum igne molire, & in quam voluerit figuram transformare (alterum enim sine altero fieri nequit) ita eiusdem ministri est, & populum præceptis instituere, & animos eorum liberalitate audiendum præparare. Neque enim tantum ignis vis & efficacia valet, ad ferri duritiam molliendam, quantum beneficia ad hominum animos commutandos, atque omni ratione flectendos.

Verum non hæc sola causa Episcopos ad misericordiam incitare debet, sed illa etiam, quod ad hoc potissimum tam amplos ab Ecclesia redditus acceperunt, non ut cum principibus, & potentibus sæculi, fastu & luxu certarent, sed ut inopum, ac viduarum miserijs subvenirent, & pauperum patres essent: utpotè qui illius personam gerunt, qui pater appellatur orphanorum, & iudex viduarum. Quod munus Ecclesia ab Apostolis derivatum fidelissimè retinuit, eo etiam tempore, quo miserè à tyrannis exagitata, tenuissimo patrimonio alebatur. Tempore enim Cypriani, (quamvis crudelissima in Christianum nomen persecutio saeviret, quæ & ipse Cyprianus, & Cornelius Pontifex maximus, multique alij glorioso occubuerunt martyrio) Ecclesia tamen pauperes atque viduas non parvis sumptibus alebat, ut ex Epistolis eiusdem Cypriani facile liquet. Rogatus enim per Epistolam, liceretne homini Christiano mimum agere, ut hac arte viveret, respondit: nequaquam id ad gravitatem & dignitatem Christiani nominis convenire: quod si is mimus non haberet unde viveret, transiret ad Ecclesiam suam, ibidem victum cum alijs eiusdem inopiæ consortibus accepturus: si modò civibus innocentibus contentus esse vellent. Nunc autem, cum Ecclesia opibus fidelium, non sibi solum, sed etiam indigentibus, ditior facta sit: meritò ij conqueruntur, illud Divi Bernardi obijcientes: *Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt: Dicite Pontifices, in sacris quid faciat aurum? Numquid à sacro expellit frigidus, aut famē? Nostri est quicquid expeditis: à*

Universitas de Bern. in Bernardum ad quendam Canonicum: Conceditur tibi, si altari servias, ut de altari vivas: non tamen quod emas frena de argentata, grisea, variaque pellicea. Quidquid ergo præter necessarium victum & vestitum, de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est. Quibus verbis, quid acrius dici potuit? Idem etiam penè Hieronymus, his verbis: Præter victum, & vestitum, & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panes canes comedant. Idem etiam super illud Isaiæ: Rapina pauperum in domo vestra, ita ait: Rapina pauperum in domibus Sacerdotum, qui Ecclesiæ opes sibi thesaurizant, & in delictis abutuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur, & sibi reservant, vel propinquis distribuunt, & aliorum inopiam, suas, vel suorum divitias faciunt. His etiam addo Apostolorum Canonem, hac ipsa de re ita statucentem. Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam habeat Episcopus, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex ijs aliquid omnino contingere, aut parentibus proprijs quæ Dei sunt condonare: quod si pauperes sint, tamquam pauperibus subministret, ne eorum occasione Ecclesiæ deprædentur. Divus etiam Augustinus in Sermone quodam ita ait: Memento quod pauperem vitam Sacerdos gerere debet: & ideo si superbiam habet, si magno gaudet beneficio præter victum, & vestitum, pauperibus dare non differat.

Sed quid mirum est, si hoc alijs consulat Augustinus, quando ipso hac tanta liberalitate non contentus, non modo sibi subtrahebat, quod pauperibus erogaret, sed etiam quando nihil supererat, quod distrahere posset, ipsa quoque vasa Dominica ab altaris ministerio sublata, conflare iubebat, & dari: malens altaribus ornatum, quam pauperibus alimenta deesse. Usque aded enim ad Episcopum pertinere credebatur, pauperes alere, ut quando non poterat suis, eos etiam Ecclesiæ opibus, in periculo & fame sustentaret. Quid verò Divum Ambrosium commemorem, qui non solum vasa Dominica, ut captivos redimeret, conflagavit, sed propter hoc etiam opus, libentissimè invidiam & calumniam sustinuit? Cuius verba (quoniam pectus referunt Episcopi vere Christiani) non grauabor hoc in loco ascribere, quæ ad hunc modum habent. Nos aliquando in invidiam incidimus, qui confregimus vasa mystica, ut captivos redimeremus: quod Avrianis displicere poterat: nec tam factum displicere, quam ut esset quod in nobis reprehenderent. Quis autem est tam durus, immitis, & ferreus, cui displiceat, quod homo redimitur à morte, femina ab impunitatibus barbarorum (quæ graviores morte sunt) adolescentule, vel parvuli, vel infantes, ab idolorum contagijs, quibus mortis metu inquinabantur?

tur? Quam causam & si non sine ratione aliqua gessimus, tamen ita in populo persecuti sumus, ut confiteremur, multoque fuisse commodius astueremus, ut animas Domino quam aurum servaremus. Qui enim sine auro misit Apostolos, & Ecclesias etiam sine auro congregavit. Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut croget, & subveniat in necessitatibus. Quid opus custodire, quod nihil adiuvat? An ignoramus, quantum auri atque argenti de templo domini Assyrij sustulerint? Nonne melius constat Sacerdos, propter alimoniam pauperum (si alia subsidia desint) quam sacrilegus contaminata asportet hostis? Nonne dicturus est Dominus: Cur passus es tot inopes fame emori? Et certè habebas aurum, ut ministrasses alimoniam, cur tot captivi deducti in comescium sunt, nec redempti? cur tot ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, ut vasa viventium servares, quam metallorum. His non posset responsum referri, quid enim diceret: Timui ne templo Dei ornatus decederet? Responderet: Aurum sacramenta non quarunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus Sacramentorum, redemptio captivorum est. Et verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est domini, qui operatur quod sanguis eius operatus est. Tunc vas Domini ab hoste redimat, quos sanguis à peccato redemit. Quam pulchrum, ut cum agmina captivorum ab Ecclesia redimuntur, dicatur: Hos Christus redemit: ecce aurum quod probari potest, ecce aurum utile, ecce aurum Christi, quod à morte liberat: ecce aurum quo redimitur pudicitia, quo servatur castitas. Hos ergo malui vobis liberos tradere, quam aurum reservare. Hic numerus captivorum, hic ordo præstantior est, quam species poculorum. Huic muneri proficere debet aurum Redemptoris, ut redimet periclitantes. Agnosco infusum auro sanguinem Christi, non solum irutillasse, verum etiam divinæ operationis impressisse virtutem, redemptionis munere. Hactenus celestis tuba Ambrosius, cuius pietatem Divi Augustinus (de quo supra mentionem fecimus) ceterique Patres Sanctissimi securi sunt. Quorum exempla satis superque esse debent, ut hæc virtus, omnibus Christi Vicarijs quam commendatissima sit.

XII.

Ultimo tandem loco, inter Episcoporum virtutes collocanda mihi est, pulcherrima parcitatis & modestiæ virtus, quæ ad ea omnia, quæ supra diximus, maximè necessaria est. Si enim Episcopi, patres pauperum esse perhibentur, si vndeumque idoneos verbi Dei prædicatores ad se asciscere, quos expensis illi suis (quando Ecclesiasticæ non succederint) alere debent, si rudet etiam & imperitos Sacer-

Parcitas,
& modestia Episcopi.

doctores & ministros erudire, & litteris instituere eos expedit, necesse est, ut moderata familia, ac mensa contenti sint: quatenus ex facultatibus eorum supersit, quo omnia hæc onera sustentare possint. Sic enim saluator noster (cum discipulorum pedes abluere veller) linteo ita sese præcinxit, ut extrema eius partes superessent, quibus locos discipulorum pedes abstergeret. Ad quem modum, Episcopi ita facultatibus suis uti debet, ut semper ex eis porcio aliqua reliqua fiat, quæ pedibus Ecclesiæ (id est pauperibus sustentandis) deservire possit. Opes enim Ecclesiæ in manibus boni dispensatoris positæ, subsidia sunt pauperum, alimenta viduarum, adiumenta virtutum, redemptio peccatorum, stipendia prædicantium, rudimenta simplicium, sustentatio Deo dicatarum virginum, instauratio templorum, collegiorum, studiorumque institutio. Hæc enim omnia, opes Ecclesiæ bene collocatæ præstare possunt: quæ si in alios usus effundantur, decerunt Episcopo pietatis præsidia, & instrumenta virtutum.

Sed quia non pauci sunt, qui ab hac opinione dissentiant, cum ad Ecclesiæ amplitudinem, & regendi auctoritatem maximè interesse credunt, ex amplis redditibus, amplas quoque domos & familias, principum huius sæculi more, sustentare, atque huc rerum strepitum ad Episcoporum dignitatem pertinere (à qua detrahi putant quidquid ab huiusmodi apparatu & splendore detrahitur) examinemus, quæso, vigilanter, quid in hac tanta re sequendum, quidve declinandum sit, videamusque diligenter, quid ratio, quid auctoritas, quid Sanctorum Patrum exempla, quid denique Sacrorum Conciliorum decreta nobis insinuent. Neque enim in hac gravissima causa (quæ totius vitæ Pastoralis caput est) suos quisque affectus, privataque consilia (quæ variè corrumpi ac depravari possunt) consecrari debet: sed Ecclesiæ, & Sacrorum Conciliorum, Sanctorumque Patrum sententiæ atque decreta, ab omnibus (tamquam celestia quædam oracula: sequenda sunt: quibus omnis humana ratio facile concedere, & tamquam vexilla sua submittere debet.

Et ratio quidem ipsa distare videtur, ut ex duobus commodis, quod maius sit amplecti debeat, quisque rectè sapere velit. Collocemus ergo ex altera parte auctoritatem & dignitatem, quæ splendore domesticæ apparatus & amplæ familiæ: ex altera verò constituamus omnia, quæ commemoravimus commoda, quæ ex paritate & modestia Episcopalis familiæ consequuntur (dum quæ sibi Episcopus subtrahit, in hoc pietatis, & Religionis usus convertit) quis non videat, quanto posteriora hæc, & maiora, & divinia, & magis Ecclesi-

sia necessaria sint, siue salutem ovium corporalem, siue spiritualem spectare velis? Quid tibi tua ista dignitas & amplitudo tam magno pretio comparata, conferre poterit, si ijs opibus destituaris, quibus tantas res perficere, tantisque malis subvenire possis? Quid tua ista frigida nudaque auctoritas, pietate vacua, nullisque in populum beneficijs suffulta, per se poterit præstare? Cum enim nulla re magis popularium observantia & benevolentia conciliari possit, quàm eleemosynis, & largitate beneficiorum (ut ante monstravimus) quem magis, quæso, populus & diligit atque suspiciat, quàm eum, quem patrem agnoscit beneficijs, Episcopum virtutibus, Pastorem officio, divitem beneficentia, potentem sublevatione miserorum, & penè divinum hominem, contemptu omnium terrenorum bonorum? Talem enim virum, homines non ut hominem, sed ut numen aliquod suspiciunt & venerantur, quem Deum vident esse miseris, Deum afflictis, Deum egentibus, oppressis, & calamitosis. Si enim omne rarum, & mirabile, & preciosum est, quid hoc tempore rarius, quàm *Non abire post aurum, nec sperare in pecunie thesauris?* hic enim est, quem vere mirantur homines, & de quo merito querant: *Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Animū eum excelsū (inquit Seneca) quidquid miramur timemusque videntem, & terrena omnia velut ex alto despicientem, celestis potentia agit, sine qua, ad tantum fastigium humana virtus pervenire non potest.* Hoc ergo est, quod veram & solidam auctoritatem, & gloriam meretur: non fastus, luxus, & pompa (Amor enim, ut rectè sapiens quidam dixit, potentia & metu non conflatur) quæ in principe sæculari fortassis toleranda, in Ecclesiastico minus ferenda sunt.

Præterea, si Episcopus in altissimo perfectionis culmine positus est, ad maioremque virtutum omnium perfectionem, quàm Monachi cuiusvis Ordinis, etiam Carthusiani, tenetur: quomodo summæ illi Evangelicæ Apostolicæ quæ vitæ amplitudini, quam proficiuntur, convenire potest immodicus fastus & luxus, torque greges famulantium adulantiumque servorum, tot vasa auro argentoque nitentia, tot cibi lautissimi, tot vina pretiosa, tot peregrina, & transmarina fercula, tantus denique apparatus, & pompa sæcularis?

Præterea, si Episcopus ipse Doctor est & Magister Ecclesiæ, qui fideles omnes ad vitæ sobrietatem & paritatem, atque ad terrenorum bonorum, & pomparum sæculi contemptum (quibus in Baptismo renuntiarunt) verbo & exemplo exhortari debet, quæ, quæso, fronte & auctoritate hoc ab alijs exiget, quod ipse non præstat? Oc-

Hieron. ad Nepotia. Epist. 2. currit enim ei protinus ad Nepotianum, ita scribens Hieronymus: *Non confundant opera tua sermonem tuum: ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet intra se dicere possit, cur ergo hæc quæ dicis ipse non facis? delicatus Magister est, qui pleno ventre disputat de ieiunijs, accusare avaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent.*

Denique si rectè à patres definitum est, Episcopi munus non tam honorem esse quam onus: nec tam principatum quam ministerium: nec tam dominium, quam liberam & ingentem servitutem (sic enim Paulus ait: Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut omnes facerem salvos) labori ergo ac ministerio & servituti, non fastui & luxui inserviendum est. Et ne me huius sententiæ auctorem fingas, audi D. Bernardum ita definitum: In omnibus exemplo Apostoli honorificabitur ministerium vestrum: ministerium, inquam, non dominium: ipsum quidem honorificabitur, non vos. Nam qui querit quæ sua sunt, se cupit honorari, non ministerium. Honorificabitur autem, non cultu vestium, non fastu equorum, non amplis ædificijs, sed moribus ornatis studijs spiritualibus, ac bonis operibus: hæcenus ille. Quis ergo sanctissimi huius viri integerrimo iudicio atque sententiæ subscribere renuat ac recuset? Audi etiam D. Chrysostomum Pontificem clarissimum, eadem de re ita differentem. Differentia (inquit) dignitatis facta est inter sanctos, ut unus sit Episcopus, alius minister, continentia verò carnis coegit, & perversitas mundi, & operatio inimici, ut honores videantur esse, sed re vera non sunt nisi ministeria. Hæcenus ille. Quibus addo etiam Divum Hieronymum super illud Apostoli: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, ita munus Episcopi definitum: Opus, ait, hoc esse naturæ: non dignitatis laborem, non delicias: non crescere fastigio, sed humilitate decrescere: ut fiat servus & minister hominum, propter Christum. Si ergo Episcopus servus est & minister Ecclesiæ, ut servus ergo & minister, non ut Princeps se gerere debet, ne ei à Domino illud Ezechielis impropereetur: Cum austeritate imperabatis, & cum potentia.

Præterea, si (ut Salvator ait) Episcopus est velut civitas quædam supra montem posita, ad quam omnes in angustijs, tum corporis, tum animæ constituti confugere, & velut fons quidam publicus, unde omnes sitientes bibere, & ut communis quædam medicamentorum omnium apotheca, unde ægri omnes morborum suorum remedia expetere debeant: si idem est etiam Doctor insipientium, Magister infantium, lumen eorum qui in tenebris ambulant, à quo cæci lumen, parvuli doctrinam, dubij consilium, inopes subsidium, viduæ pro-

tionem, infirmi sospitatem, & varijs tentationibus, scrupulis, & tribulationibus pressi, medicinam pariter & auxilium querere debent (domus enim Episcopi, & asyllum, & oraculum totius debet esse civitatis, unde & antiqui patres olim iuxta Ecclesias habitantes, liberum sine custode aditum, cunctis ad se venientibus præbebant) quomodo abiecti & inopes homines familiariter Episcopum convenire poterunt, & ab eo vel opem exigere, vel consilium, quem videant tot vallatum famulis, tantoque apparatu & splendore nitentem, qui pauperes ita perstringat oculos, ut in primo limine tanta oppressus luce, ultro pedem referat? Quomodo Episcopus sese ad huius infirmi homuncionis humilitatem, ex tam sublimi gradu demitteret, aut quomodo pauper audacter, liberè & familiariter, tali tantoque doctore & consiliario uti poterit, qui principis magis, quam doctoris personam referat? Certè hic aut persona deponenda est, aut officium abijciendum: malè enim inter se ista coherent, & personam principis agere, & humilibus consentire, & cum infimis hominibus (quando res ita postulat) paterna charitate familiariter agere.

Verùm quid opus est, aut rationibus, aut patrum testimonijs hanc causam agere, cum habeamus Sacrorum Canones Conciliorum, qui ei hanc eandem parcitatem atque modestiam præscribunt? Sic enim habet Concilium Carthaginense IV. cui Divus Augustinus interfuisse dicitur: Episcopus pauperem domum, & vilem suppellectilem habeat, dignitatemque auctoritatis suæ, fide, & meritis querat. Quid igitur ad hæc dicemus? quis iudicium suum tantorum patrum auctoritati, immo & Spiritui Sancto, in Concilijs Præfideat, atque definenti, audeat anteferre? Neque verò ita hic consulitur paritati, ut non etiam auctoritati consulatur. Verùm hanc experimus, non fucam & vanam, & quæ solis externis rebus (quæ nihil ad nos attrinent) nitatur: sed quæ solida, & vera sit, quæ virtute, sapientia, sanctitate, liberalitate, magnitudine animi, fiducia in Deum, & rectè factis comparatur. Si enim ex omnium philosophorum & gentium communi consensu, vni tantum virtuti honor, dignitas, auctoritas & reverentia debetur, quod virtus rerum omnium domina sit ac regina, quo iure magis hanc Episcopi auctoritatem promeriri poterunt, quam virtutis ac sanctitatis præstantia? Nam qui divitijs, qui vestibus, qui fastui exhibetur honor, is planè falsus, indignus, & fucatus est. Rectissime enim à Seneca dictum est: Non faciunt equum meliorem aurea frenata, nec hominem meliorem fortunæ ornamenta. Quemadmodum enim in auro, & gemmis, & in ipsa etiã

corporum pulchritudine, cernere licet aurum aliquod verum, ali-
quod autem adulterinum, gemmas item veras, & adulterinas: cor-
poris etiam pulchritudinem veram, à natura que ipsa tributam, aliā
verò arte, fallacis & fucò quæstam: ita sanè mirari nemo debet, si
honor aliquis, atque auctoritas vera sit, quæ meritis & virtute cõ-
paratur, fucata verò alia, quam stulti, & imperiti rerum æstimato-
res, opibus & potentia tribuunt. Sic enim apud Ciceronem legi-
mus: *Gloria est solida quædam res, & expressa, non adumbrata: ea est
consentiens laus honorum, incorrupta vox bene indicantium de excellen-
ti virtute.* Illa autem quæ se eius imitatricem esse vult, temeraria
atque inconsulta laudatrix fama popularis, simulatione honestatis
formam eius pulchritudinemque corrumpit. Tu ergo quæ habent
speciem gloriæ, collecta ex inanissimis splendoris insignibus, con-
temne, brevia, fugacia, & caduca existima. Huiusmodi ergo gloriā,
principibus sæculi permittimus: absit autem ut Ecclesiæ principes,
veris honorum fontibus omisissis, fucatos, & fallaces exquirant. Id
enim calamitosissima illa ætate, sub Antiocho tyranno, quando sa-
cra omnia violata sunt, contigisse memorant historiæ Machabeo-
rum: cum principes populi, & Sacerdotes, patrios honores pro nihilo
habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur: patrij enim ho-
nores erant, qui virtuti, qui religioni, qui fidei, & meritis vitæ red-
debantur: quibus, cum Sacerdotes destituti essent, ad fallos honorū
ritulos, nempe opes, apparatus pompæque ethnicorum confugia-
bant.

Quis enim nesciat, principatum sæculi in hoc ab Ecclesiæ prin-
cipatu distare, quod ille carnalis sit & terrenus, hic verò spiritalis,
atque cælestis? Quod si ita est, quis dubitet illum quidem terrenis,
hunc verò cælestibus spiritalibusque potissimum opibus niti debe-
re? Quid igitur naturam rerum invertimus? quid peregrina muer-
mus? quid celeriter interiturus æterna commutamus? quid humana
divinis commiscemus? Cur dum aliena & peregrina sequimur, no-
stra relinquimus: & velut proditores & transfugæ, in ipsis Dei ca-
stris, sub alienis signis militamus? Sed quid ago? video enim non
modò Ecclesiæ, sed multos etiam sæculi principes, non fastum &
luxum, sed sobrietatem, parcitatemque præcipua regni ornamenta
atque præsidia posuisse. Quam parcos enim plerosque Lacedæmo-
niorum reges fuisse legimus: qui non auro, argento, aut margaritis,
sed magnitudine animi, prudentia, iustitia, cæterisque virtutibus
(quæ cunctis margaritis pretiosiores sunt) auctoritatem, dignitatem
que super omnes alios quæsierunt? Agehlaum enim clarissimum prin-

principem memorat Plutarchus, cum in tentorijs inter milites
ageret, nihilo meliorem culcitram habuisse, quàm cæteros: illud as-
siduè in ore habentem, principes esse non mollitie delicijsve, sed
temperantia, ac fortitudine privatis hominibus antecellere. Quid
verò Alexander ille, totius penè orbis monarcha? qua, quæso, illum
frugalitate & parsimonia in tam ampla fortuna vixisse credamus,
qui post illustrem illam Persarum victoriam, cum domum Darij
ingressus, variam eius suppellectilem, & perficas delicias, stratum,
mensas, coenaculum, cæteraque mirò instructa ornatu perspexisset,
ad socios conversus: *Hocine* (inquit) *imperare erat?* Quo vno verbo,
& frugalitatem suam declaravit, & quàm alienum ab officio & di-
gnitate principis esset delicijs fastuique indulgere, monstravit: nec
mirum esse, potuisse vinci, qui sic vitam instituisset. Sed hæc in
profanis litteris legimus, quid verò in sacris? Primus Israelitici po-
puli princeps Moyses fuit, non ab hominibus, neque per hominem,
sed à Deo electus. De hoc verò, Philo disertissimus Iudæorum, scri-
bit in hunc modum: *Solus hic omnium, qui unquam principatum ges-*
serunt, non aurum, non argentum in thesauros condidit, non tributa
exegit, non palatia, non latifundia, non greges, non famulitia, non redi-
tus, non alias opes sibi paravit, quamvis posset habere omnium harum
rerum copiam: sed existimans animæ pauperis iudiciū esse mirari ma-
teriales divitias, has quidem ut cæcas contempsit: illas verò naturales
perspicacesque honoravit, & amavit, si quis unquam alius: in vestitu,
viæque quotidiano, nihil præferens fastus tragici, sed simplicitatem
frugalitatemque exercens privati hominis: regem autem in his solis
agebat quæ verè sunt regia: ut sunt continentia, fortitudo, sobrietas, so-
lertia, prudentia, scientia, industria, tolerantia, iustitia, voluptatis con-
temptus, ad virtutem exhortatio, obiurgationes castigationesque peccā-
tium legitime, & rectè facientium laudes, atque præmia. Hactenus il-
le. Si ergo terreni illi principes Christum ignorantes, & in ipsis
adhuc infidelitatis & idololatriæ tenebris agentes, solo rationis
lumine hoc & viderunt, & sequuti sunt: quis ferat Episcopum,
pauperis Christi vices gerentem, & exemplo, atque doctrina sua
homines ad contemptum terrenorum bonorum adhortantem, in-
ter epulas & magnifica convivia, interque crateras aureas & argen-
teas, splendidasque ministrorum catervas, vitam agentem?
Nemo ergo dicat, de Episcoporum dignitate & gloria aliquid detra-
hi, cū hanc ab eis carnalē & fallacē gloriā subtrahimus: non enim
hoc agimus, ut dignitatē illis honoremque detrahamus, sed ut ex-
pressam, solidam, vereque Christianam gloriam illis tribuamus.

1. Tim. 6.
v. 8.
Act. 3. v.
6.

Bibliotheca

Neque enim sine Episcopali honore & gloria Apostoli fuerunt, qui tamen dicere potuerunt: *Habentes alimenta, & quibus regamur, his contenti sumus.* Et illud: *Argentum, & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do.* Neque sine auctoritate etiam Divus Martinus fuit (quem Apostolis parem fuisse canit Ecclesia) de quo tamen in vita eius ita scribit Sulpitius: *Factus vero Episcopus Turonensis, idem constantissime perseverabat, qui pius fuerat: eadem in corde humilitas, eadem in vestitu vilitas: atque ita implebat Episcopi dignitatem, ut propositum Monachi non desereret.* De Divi vero Augustini frugalitate & parsimonia, scribit in eius vita Possidonius in hunc modum: *Mensa usus est frugali & parca, quæ quidem inter olera, & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites, vel quosque infirmiores continebat. Coclearibus tantum argenteis utens, cætera vasa quibus mensa eius cibi inferebantur, vel testacea, vel lignea, vel marmorea erant: non necessitatis inopia, sed proposito voluntatis.* Denique morti iam proximus, testamentum nullum fecit: quia unde faceret, pauper Christi non habuit, hactenus ille. Et hic tamen, qui admodum parvæ vitam instituerat, tanta fuit auctoritate atque præstantia, ut totam penè Africæ Provinciam varijs hæreticis infestam, ab erroribus liberaverit. Adversus enim huiusmodi portenta, dictu mirum, quæ strenuū pugilem egerit Augustinus. Deiecit Pascetiū Arrianū, licet auctoritate, potestateque publica formidabile: traduxit Manichæorum prodigiosas fabulas, & obscena mysteria protraxit in lucem: Donatistas, & Circumcelliones, pertinaciam malum, multis confectibus tandem fudit, profligavit, delevit. Postrema lucta fuit cū Pelagianis, quibus etiam omnem vim auctoritatemque detraxit. Paganorum denique reliquias, magna ex parte delevit in ea Provincia, & ad tantas res conficiendas, non vi, non armis, non copijs usus est, sed solo gladio spiritus, quod est verbum Dei, atque armis Apostolicis, tot victorias, tot triumphos paravit Ecclesiæ Christi. Quid verò Divum Basilium commemorem, cuius mores regale quiddam (ut eius nomen sonat) præ se ferre videbantur? An non ille invicta quadam animi magnitudine, ac sanctitate vitæ, omni pompa, atque apparatu destitutus, cum ipso Imperatore Valente Arriano tot annos pro Fide Ecclesiæ decertavit? Quis autem Basilio, in victu & vestitu frugalior? Sic enim de eo scriptum legimus: *Erat autem Basilius in victu & cultu abstinentissimus: una tantum tunica amiciebatur, humi cubitabat, totis sæpe noctibus vigilabat.* Demum obiit corpore per abstinentiam consumpto, cū ossibus ac pelle tantum superestis esset. Simile vitæ parsimoniam sequutus est & S. Exuperius: de quo ita scribit Hieronymus:

S. Exu-

Hieron.
Epist. 10. 1

S. Exuperius Tholosæ Episcopus, viduæ Sareptensis imitator, esuriens pascit alios. & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena, omnemque substantiam, Christi visceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini, canistro vimineo, sanguinem, portat in vitro. Huius sectare vestigia, & cæterorum, qui virtutis illius similes sunt, quos Sacerdotium & humiliores fecit, & pauperes. Quid hoc exemplo mirabilius? quis non obstupescat, Corpus Domini, quod nec ipsis quidem Angelorum manibus pro dignitate tractetur, canistro vimineo circumferri? Quo affectu ferebatur in pauperes Christi, qui Christum tam humili vase circumferebat? Quomodo suis parceret facultatibus, ut pauperes alere pesseret, qui nec ipsis quidem Altaribus pepercit? Quomodo splendidam domum atque familiam esuriētibus pauperibus aleret, qui, ut argentes nudosque vestiret, Altaria quoque ipsa nudavit? Tales ergo Præsules, istis suis excelsis corporibus, ista vitæ sobrietate & parsimonia, adversus mundi Monarchas, Ecclesiā Christi tutari sunt: nos utinam eorum labore conservatam & auctam retineamus. Sed ad hoc certissima via est, eorum ingredi vestigijs, quando (ut nobilis ille Historicus dixit) Imperium eisdem artibus retinetur, quibus initio partum est. Quæ ubi defuerunt, nec ipsa quidem caput mundi Roma stare diu potuit: Imperium enim summis laboribus & inedia partum, non dirus Hannibal, aut crudelia bella, sed luxus & opulencia bellis perniciosiora, dissolverunt.

Neque verò quisquam adversus hæc Sanctorum Patrum exempla, diversitatem mihi temporum obijciat: ad hanc enim fere confugiant, quicumque genio suo indulgentes, de opibus, atque domestico apparatu sibi blandiuntur. Quæ res alicuius fortasse momenti esset, si cum tempore, aut fortunæ pauperum, aut mores hominum mutarentur. Nunc cum eadem sit pauperibus indigentia, eadem in hominibus morum corruptio, eadem ambitio, avaritia, luxus, fastus & intemperantia, non video cur eisdem morbis non eadem adhiberi debeat medicina. Constat etiam malorum omnium fontem, esse naturæ labem & corruptionem, quæ per peccatum (quod à Parentibus traximus) non modò infesta, sed etiam in servitutem peccati venditata, omnium peccatorum prurigo, & veluti seminarium est. Cuius nimirum latiferi seminis fructus sunt, opera illa carnis, quæ Apostolos enumerat: Fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitie, contempiones, emulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia. Ab hac ergo radice carnis & peccati, omnia hæc vicio-

Galath. 5.
v. 19.

Y

rum

rum germina subinde pullulant: ad hæc tam tetra ac funesta mala, *Genes. 8. v. 21.* miseri propensi sumus, dicente Domino: *Sensus enim & cuncta cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Si igitur hoc ipso tempore eadem hominis natura, eadem peccati labe infecta perseverat, cur dissimilitudinem temporum in simili causarum ratione somniamus? Eadem enim causas eodem modo semper operari, hoc est, ad idem inclinare, necesse est. Quocirca si eadem hoc tempore vitiorum lues Ecclesiam Dei devastat, eadem quoque virtutum remedia, eademque medicina necessaria est. Non ergo fastus, non luxur, non opes opibus, non delicijs delicijs; sed humilitate, fastus; sobrietate, luxur; paupertate, avaritia; & asperitate, delicijs superandæ sunt. Sicut enim ignis igne non exstinguitur, sed augetur (contrario enim humore extinguendus est) ita non fastus fastus, sed sobrietate & parcitate superandus.

Quod si dissimilem adhuc esse rationem temporum contendas, libenter annua: sed tamen in prius degenerasse, ac mutata esse tempora, nemo est qui nesciat. Quod si ita est, necesse est sanè, ut ingravescente morbo, acrior medicina adhibeatur: maiori enim sanctitate, maior temporum pravitas curanda est: quia ubi abundat delictum, superabundare debet & gratia. Quis autem aded mentis inops est, qui non videat omnia mundi vitia cum tempore pariter adolevisse? Quando enim tot hæresum monstra Ecclesiam ita infestant, vexarunt, ac penè oppresserunt? Quando ita luxur, avaritia, ambitio, libido, delicijs, ludi, epulæ, splendor vestium, cæteraque vitiorum irritamenta, & cupiditas ipsa (malorum omnium seminarium) inundaverunt? Quantum verò Ecclesiæ procures & ministri (qui his malis opem ferre debuerunt) à maioribus suis hoc ipso tempore degenerarunt, siue probitatem spectare velis, siue docendi facultatem, siue elemosynarum largitatem, siue sobrietatem vitæ, siue infractum animum ad omnia pro sibi commissio grege pericula subeunda? Denique, si Divo Cypriano credimus, quod mundus magis ad finem properat, eò magis, velut senectute ac vetustate conficiente, in deteriora prolapsus est. Sic enim scribit adversus Demetrianum: *Brevitatur in dies singulos, & decrescit, ac deficit in agris agricola; in mari nauta; miles, in castris; innocentia, in foro; iustitia, in iudicio; in amicis, concordia; in artibus, peritia; in moribus, disciplina.* Putasne tu, tantam posse substantiam rei senescentis existere, quanta prius potuit novella adhuc & vegeta inventa pollere? Minuatur necesse est, quidquid sine iam proximo, in occidua & extrema deurgit. Sic Sol in occasu suo radios minus claro & igneo splendore iaculatur: sic declinante iam cursu, ex-

Cyp. cõt.
Demet.

letis coribus luna tenuatur; & arbor quæ fuerat ante viridis & fertilis, arescentibus ramis, fit postmodum sterili senectute deformis: & fons qui exundantibus prius venis largiter profluebat, senectute deficiens, vix modico sudore distillat. Hæc sententia mundo data est, hæc Dei lex est, ut omnia orta occidant, & aucta senescant: ut infirmentur fortia, & magna minuantur: ut cum infirmata & diminuta fuerint, finiantur. Hactenus Cyprianus. Sed quid ego Cyprianum commemoro, cum & Apostolicis & Evangelicis passim vocibus admoneamur, in novissimis diebus instare tempora periculosa, futurosque homines nimium sui amantes: quo tempore, & iniquitas abundare, & charitas debeat refrigerare? Si igitur cum ipsis temporibus omnia pariter mala creverunt, maiori ergo virtute, prudentia, sollicitudine, vigilantia, temperatione ac disciplina eget, quisquis tot malis corrigendis atque curandis præfatus est. Meliori enim navclero in sæviori tempestate, & peritiori medico in graviore egritudine, præstantioreque duce in desperata victoria, opus est. Denique, ne in hac tanta causa ad solam rationum opem confugiamus, & antiqua Patrum exempla & Conciliorum decreta antiquata esse fingamus, addo his omnibus Tridentini Concilij decretum, quod nostris celebratum temporibus nostrisque curandis moribus institutum, omnem penitus excusationis ansam præripuit. Sic enim ait: *Optandum est, ut ij qui Episcopale ministeriũ suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant: ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxur, sed ad labores & sollicitudines, pro Dei gloria, vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est, fideles reliquos ad Religionem innocentiamque facilius inflammandos, si prepositos suos viderint, non ea quæ mundi sunt, sed animarum salutem ac celestem patriam cogitantes.* Hæc cum ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam præcipua esse sancta Synodus animadvertat, admonet Episcopos omnes, ut secum ea sæpe meditantes, factis etiam ipsis ac vitæ actionibus (quod est veluti perpetuum quoddam predicandi genus) se muneri suo conformes ostendant. Imprimis verò, ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac (quæ nos tantopere commendat Deo) sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplum Patrum nostrorum, in Concilio Carthaginensi, non solum iubet, ut Episcopi modesta suppellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere ac tota eius domo, caveant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat. Hactenus verba Concilij, quæ omnem nobis errandi aditum præcludunt. Nullus enim qui Christianum se esse profiteatur, aded inso-

2. Tim. 3.
v. 1.

Matt. 24.
v. 12.

Sessio 25.
Cap. 1.

lens erit, qui iudicium suum Ecclesie auctoritati & iudicio vellet anteferre. Quod si ita est, non habet igitur quisquis fastuose vivere, & quotidie splendide epulari, magnosque famulorum greges alere, & in hoc tam magnos Ecclesie redditus pauperibus profuturos, insuper, quo se vlla ratione tueatur: cum adversum se tot habeat rationes, tot Patrum exempla, tot Doctorum sententias, tot denique & antiquorum & recentiorum Conciliorum sanctiones, atque decreta. *Contra tantam enim nubem testium*, nulla stare potest aut resistere humana prudentia. Quæ idem tam multis à me dicta sunt, partim, ut si qua fieri posset, contrariam sententiam, quæ Ecclesie rationibus nocentissima est, ex multorum animis funditus evellerem: partim verò, ut his armis, Episcopi verè Christiani pectus, adversus omnes mundi machinas, quæ huic proposito vehementissimè adversantur, muniretur. Ut omittam enim humanæ prudentiæ rationes (quæ aliud suadent) & ipsam naturæ corruptæ propensionem (quæ sponte sua ad fastum magis & gloriam, quàm ad humilitatem & parcitatem fertur) tot sunt etiam otiosorum & inopum hominum in Episcoporum clientelam recipi volentium greges, qui hoc vitæ genere, sine multo labore, tum inopiæ suæ, tum honori, consultum iri putant, ut nisi firmissimis his veritatis præditijs Episcopi mens fuerit communita, vix efflagitantium importunitatibus resistere queat. Vbi enim primum quis in Episcopum designatus est, velut prædam quandam Episcopatum esse arbitantes, protinus ad eum undique amici, consanguinei, affines, viri potentes & nobiles, accurrunt, aliusque filium, in famulum, alius fratrem, alius nepotem, alius servum offerunt: instant, obsecrant, urgent, atque omniratione miserum Pastorem vexant, famulisque onerare contendunt (quos dum semel admiserit, excludere perpetuò non possit) ut nisi constanti & infracto animo sit, importunitati victus cedat, & contentioni flagitanti. Quò fit, ut tot oneribus pressus tantisque expensis adductus, vix quidquam ei supersit, quò & multorum inopiæ, & periclitanti Ecclesie subvenire possit.

XII.

Hæ sunt, Patres amplissimi, præcipuæ partes, & officia, quæ ad dignitatem cœlestis huius penèque divini muneris requiruntur. Sed quoniam Episcopus, non solum Pastor, sed etiam Sacerdos est: quorum alterum ad homines, alterum ad Deum magis referendum est, necessarium videbatur, ut de Sacerdotis quoque officio, hoc in loco aliquid diceremus: verum quia de solo hic Pastoris officio orationem institui, hac modò parte prætermissa, superest ut hæc ipsa

Quod sit
præcipuum
Episcopi
munus.

quæ ad illius dignitatem pertinere diximus officia, inter se conferamus: & quid inter ea potissimum excellat, expendamus. Multum enim refert, quid quo loco sit habendum, & quid primum, quid posterum faciamus. Sunt enim nonnulli, qui præcipuas Episcopi partes esse definiant, optimum & incorruptissimum iudicem sese gerere, ut scilicet diligenter & sollicitè popularium suorum causis intendat, & suum cuique ius fideliter tribuat: & quidem non pauci sunt, qui dum hoc rectè faciunt, satis se munere suo functos arbitrentur. Sunt alij, qui cum Episcopos patres pauperum esse audiunt, nihil illis ad tantæ huius dignitates fastigium deesse putant, si & honestè vivunt, & in pauperum necessitatibus levandis liberales sunt: vulgus enim hominum, utilitate sua Principum Episcoporumque probitatem dignitatemque metitur: eumque appellat sanctiorem, quæ erga se expertus fuerit liberaliorem. Sunt & alij, qui quoniam Doctoris & Magistri officium Episcopis potissimum tribuunt, præcipuas eius partes in docendo, & concionando positas esse credunt. Non defuerunt etiam, qui orandi munus (quòd propriè Sacerdotum est) Episcopo, tanquam principi Sacerdotum, primo locotribuendum esse censerent: quia videlicet res traderet arduas, & supra naturam hominum positas, qualis est animarum salus: quæ oratione magis, ac divina virtute, quàm humanis viribus peraguntur. Sic enim Moyses (qui perfectissimi Pastoris imaginem nobis exhibuit) orando, & cum Deo magis quàm cum hominibus agendo, Pastoralis munere functus est: Aaron enim fratre pro ore suo, & propheta utebatur, sicut ei à Domino fuerat imperatum. Orando autem, impendentem in populum iram Domini frequenter repulit, legem à Deo impetravit, maria divisit, Ægyptiorum currus, exercitumque prostravit, aquam è petra, & manna è cœlo produxit, Amalechitarum agmina fudit, & de exteris gentibus tropheæ sæpè incluta reportavit. Qua ratione permoti nonnulli haud contemnendæ doctrinæ viri, in hac fuerunt sententia, ut præcipuum perfecti Pastoris officium in orando collocarent, quod sanctus Vincentius Diacono suo tradidisset, ipse orationi rerumque cœlestium contemplationi vacans, salutem ovium suarum iugiter Domino commendabat. Ceterum, quamvis officia hæc omnia, & utilissima, & Pastoralis muneri prorsus necessaria sint, docendi tamen & prædicandi proprium esse præcipuumque Episcopi officium, in hac Sacra Tridentina Synodo definitum est. Neque id immerito in ijs enim quæ ad finem aliquem destinantur, ratio eorum & dignitas

Exod. 4.

v. 14.

Exod. 20.

Exod. 14.

Num. 20.

Exod. 16.

Exod. 17.

Sessio 24.

c. 4.

tag

tas ex ipso sine iudicanda est. Quod enim quæque res fini propinquior existit, magisque ad illum assequendum iuvat, eò utilior & magis necessaria est. Finis autem Episcopalis officij is est, quem Episcopum in manu & ob oculos perpetuò gestare Ecclesia voluit. Idè enim annulum continenter gestat, ut quemadmodum Iudæis olim à Domino præceptum fuit, ut in ora pallij vitras hyacinthinas circumferrent, quas cum aspicerent, officij sui atque divinæ legis recordarentur: ita cum Episcopi symbolum hoc in manibus & ante oculos positum cernerent, admonerentur sponso se Ecclesiæ esse, ex qua spirituales quotidie filios suscipere debeant & procreare. Huius enim spiritualis matrimonij finis, est spiritualis soboles: qualis illa erat, de qua Apostolus gloriabatur, dicens: *Nam*

1. Cor. 4.
v. 15.

et si decem millia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres: nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui. Est ergo huius officij finis, spiritualis filiorum propagatio, hoc est, sceleratorum hominum à vitijs ad virtutum studia conversio, quæ cælestis verbi semine & ministerio fit: per quod proximorum animas Christo lucrificamus, & Ecclesiam Dei fecundamus, ac nova prole locupletamus. Ad hoc autem efficiendum, quis dubitat prædicandi atque exhortandi munus proprius pertinere? Cætera enim Episcopi officia, quamvis ad hunc omnia finem referantur, longius tamen ab illo distant: exhortari autem & monere, atque à vitijs ad virtutem homines traducere, hoc verè est spiritualibus liberis operam dare,

Act. 6.

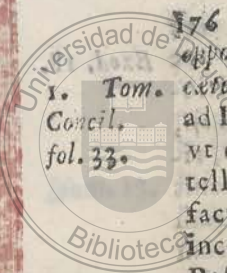
sparsoque verbi cælestis semine, filios Christo generare. Quod Apostoli Spiritu Dei pleni, exemplo suo evidentissimè docuerunt: qui viduarum & pauperum curam, lectissimis ad hoc viris commendantes, orandi solum, ac docendi munus sibi reliquerunt. Quorum exemplum sequuta Synodus Chartaginensis quarta, decrevit, ut Episcopi procuracionem viduarum & pupillorum Archipresbyteris vel Archidiaconis committerent: ipsi verò (ut antè diximus) lectionis, orationis, & prædicationis studio se totos addicerent, quò ad virtutem, & religionem rudem populum erudirent: prudenter sanè minora minoribus, maiora verò maioribus Ecclesiæ ministris delegantes. Constat enim, corporalibus spiritualia longe maiora esse: ac proinde maioribus ministris relinquenda. Quid verò Apostolum Paulum commemorem, qui non modo hæc quæ ad corporis obsequium referuntur, sed Sacramentorum etiam ministerium à se ablegavit, ut uni tantum prædicationis officio vacaret? Ait namque:

1. Cor. 1.
v. 17.

se à Christo non fuisse missum baptizari, sed evangelizare. Neque verò in nova tantum, sed in illa etiam adhuc carnali, & veteri lege

idem

idem facilitatum esse deprehendimus. Ietro enim Moylis socer, hoc *Exod. 18.* genero consilium dedit, ut causarum quidem sæcularium definitiones inferioris ordinis hominibus delegaret: ipse verò populo in ijs, quæ ad Deum pertinent, præset: ut ostenderet eis cæremonias, ritumque colendi. Vides ergo doctrinæ potissimum, & Religionis curam summo Pastori Moyli commissam: litium verò, & causarum sæculi contentiones, velut tanto indignas præfule, ad inferiorum iudicia relegatas. Quod contra faciunt plerique nostrorum Prælatorum, quorum omnis penè cura & sollicitudo in hoc vno causarum studio consumitur, nobilissima prædicandi sarcina (ac si nihil ad eos pertineret) alijs commissa. Quo quid esse potest monstruosius? Si enim Apostolus monet, ut ad iudicia sæcularia componenda, vel contemptibiles qui sunt in Ecclesia constituantur, quæ fronte, qui summum in Ecclesia gradum obtinent, qui ipsius Dei vices gerunt, qui ad spiritualia ac divina tractanda (ut spirituales ac divinos penè homines reddant) potissimum destinati sunt, ad abiectissima hæc, relicto divini verbi ministerio, se demittent? Quis enim æquo animo ferat, ea quæ oculorum propria sunt, pedibus committi: quæ verò pedum officia sint, oculis aprari? Pertinuit princeps Pastorum Petrus, abusum hunc in Ecclesiam irrepsurum: idè quæ morti iam proximus, convocatis ad se Fidelibus & Ecclesiæ ministris, sermonem habuit tali sanè pectore dignum: quo explicas quæ potissimum munia singulis Ecclesiæ gradibus ac ministris convenirent, Clementi, quem pro se Pontificem sufficiebat, hoc potissimum docendi munus (omnibus alijs huius vitæ negotijs ablegatis) his verbis commisit: *Te quidem oportet irreprehensibilem vivere, & summo studio niti, ut omnes vitæ huius occupationes abijcias.* Et mox: *Sicut (inquit) tibi impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studijs, sollicitudines suscipere sæculares: ita unicuique laicorum peccatum est, nisi invicem sibi etiam in his quæ ad communis vitæ usum pertinent, operam fideliter dederint. Te verò liberum reddere ab his quibus vacare non debes, omnes communiter elaborent. Quod si fortè à semetipso hoc laici non intelligunt, per Diaconos edocendi sunt, ut tibi solius Ecclesiæ sollicitudines derelinquant quò ipsam, ut dignum est, diffensare sufficiat, & veritatis verbo abundantius & studiosius deservire.* Si enim mundialibus curis fueris occupatus, & te ipsum decipies, & eos qui te audiunt. Non enim poteris, quæ ad salutem pertinent, plenius singulis quibusque distinguere. Et ex eo fiet, ut & tu, tanquam qui non docueris ea, quæ ad salutem hominum pertinent, puniaris, & discipuli per ignorantiam pereant. Idcirco, tu quidem ad hoc solum vacato, ut

CONCIO

176
opportune, & sine intermissione doceas verbum Dei, per quod salutem
ceteri consequantur. Hactenus verba Petri, quæ Clemens in Epistola
ad Iacobum fratrem Domini refert. Quæ vel sola sufficere deberent,
vt docendi studium præcipuum esse Christiani Pastoris munus in-
telligamus. At inquires: Quid ergo is faciet, cui aut natura dicendi
facultatem largita non est, aut quam aliquando habuit, senectutis
incommodis, infestove alio casu amisit? Num præcipua summaque
Pastoralis officij parte destitutam esse iudicabimus, qui tamen
alijs omnibus instructus sit? Aggrediar huic quoque parti, quoad
potero, satisfacere. Principio. Quisquis hac facultate destitutus est,
potest idoneos verbi Dei ministros, vt ante monuimus, diligenter
inquirere, & per varia loca distribuere: vt per alios pluribus in lo-
cis præstare possit, quod per se quidem in vno tantum loco fuisset
præstaturus: atque hac ratione duces exercitus imitabitur, qui quæ-
vis in prælio ipsi non pugnent, pugnaturos tamen præfunt, & pro
fatigatis integros sufficiunt: atque hoc modo plus agunt, quam si
soli ipsi pugnarent. Quod planè sanctum Valerium Hyponen-
Episcopum, per Augustinum; & Valerium Cesar-Augustinum, per
Vincentium Diaconum, eundemque Martyrem inuicissimum,
exequutos fuisse diximus. Et hoc nostro etiam sæculo, nonnullos
commemorare possem Antistites, qui hoc idem exemplum sequen-
ti, non sine magnis sumptibus, doctrinæ pabula oribus suis alieno
ore ministrant. Hac ergo ratione, pro vno concionatore, plures po-
terit optimus Episcopus subrogare.

Præterea, cum ab Episcopo tanta severitate prædicandi munus
exigo, non prorsus hanc vulgarem declamandi rationem, quæ nunc
potissimum in vfu est, exigo: quamvis illam non possum non maxi-
mopere commendare. Hæc enim partim diuturna consuetudine
(quæ aspernima quæque mollescit & frangit) partim concionatorum
vicio (quorum plurimi ad auram se popularem magis, quam ad pu-
blicam vtilitatem accomodant) partim verò auditorum incuria
(qui aurium potissimum voluptatem captantes, plures orationem
plenam ac teretem, verborum lenocinia, sermonis ornatum & ele-
gantiam, quam sententiarum pondera, & verba divini amoris fl-
mas spirantia, faciunt) multum iam roboris, & acrimoniæ amissi-
videtur. Quid enim mirum, si languentes concionatores, & ad oble-
tationem magis quam ad ædificationem populi loquentes, ita au-
diant, qui Prophetas olim spiritu Dei plenos hoc modo audierunt?

Exec. 33. Sic enim Dominus ipse ad Ezechielem ait: *Audiant sermones tuos*
v. 31. & non faciunt eis: quia in canticum oris sui vertunt illos: & es eis ve-
lut

DE OFFICIO PASTORALI.

177

lut cæmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur. Ad hunc ergo
modum, quidam hoc tempore ita affecti sunt, vt cum concionem
audiunt, non concionatorem audire, sed velut concionatoris per-
sonam in scena sustinentem audire videantur: quasi theatrum ef-
set Ecclesia, in qua non res, sed rerum simulachra veritatem imi-
tantia, agerentur. Quare, aliam docendi rationem in Episcopo,
saltem hoc tempore, desideraverim, quæ minus habeat operis, &
plus vtilitatis: quæque tota non ad gratiam, sed ad vtilitatem in-
stituta sit. Constat enim, hominum animos generalibus vivendi
præceptis minus commoveri, plurimum verò, ijs quæ specialia
sunt, & ad actiones particulares referuntur. Sequatur ergo Epis-
copus genus docendi illud, quod Apostolus in calce omnium fe-
re Epistolarum suarum sequutus est: dum sigillatim cuiuscumque
status homines instruit: modò filios, modò parentes, nunc ser-
vos, nunc dominos, nunc viros, nunc uxores, nunc senes, nunc
iuvenes: diligenter quæ cuique propria sunt, præscribens: & Ti-
tum Episcopum, vt idem ipse faciat, monens: *Tu autem, inquit,*
loquere quæ decent sanam doctrinam. Senes vt sobrii sint, pudici, pru-
dentes, sani in fide & dilectione. Annus similiter, &c. Ad hunc er-
go modum, Episcopus poterit ad particularia virtutum officia ora-
tionis argumentum inclinare, paterna charitate & sollicitudine
subditos suos adhortando, vt orationi suis temporibus diligenter
incumbant, pios libros legant, verbum Dei humiliter & attente
audiant, Sacramenta devote frequentent, carnem, ne petulanter
insolescat, ieiunijs macerent, pauperum curam gerant, pacem
mutuamque inter sese charitatem, etiam cum rerum suarum dis-
pendio, retinere curent: rursusque vt à vitijs se sollicitè custo-
diant, præsertimque à detractionibus, odijs, factionibus, vitijs,
impudicis oculis & actibus, & iurandi etiam, maledicendi, &
imprecandi prava consuetudine.

Doceat etiam qua ratione Confiteri, & ad Sacram Eucharistiam
preparare se quisque debeat (quæ res vt maximè necessaria est, ita
etiam latissimè patet) qua item reverentia & silentio in Ecclesia
Divinis Officijs assistere: quomodò filios famulosque ad pietatem
erudire, qua ratione, quantaque celeritate serpentis antiqui sug-
gestionibus tentationibusque resistere, qua item cura suam quoti-
die vitam & mores examinare debeant. Singula verò horum, testi-
monijs Scripturarum, Sanctorumque Patrum dictis, exemplis, simi-
libus, & figuris adhibitis, illustrari poterunt & confirmari. Quod

Ad Tit. 2.
v. 1.

genus argumentorum tam late patet, ut cum semper eadem penes res suadeatur, aliud tamen atque aliud dici videatur. Quæ omnia sedata oratione tractanda mihi esse videntur, quæ quo minus ad vulgarem hanc declamandi rationem accedit, eo plus & gravitatis, & utilitatis habitura est: utpote quæ ab omni suspitione artificij (quod dicenti fidem abrogat) aliena est.

Sed hæc ad publicas conciones conferunt. Sunt autem & privata colloquia, nempe privata admonitiones, consilia, correptiones & obiurgationes: in quibus illud Apostoli impletur: *Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina.* Sunt præterea secreta peccatorum confessiones, in quibus maxime his admonitionibus locus est: quæ hoc tempore tanto sunt utiles, quanto poenitentis animus tum opera sua, tum etiam Sacramenti virtute ad docendum paratior est. Cui officio qui se destinauerit, verus sine dubio Ecclesiæ magister, & minister erit: & miranda Dei opera (quæ in hominum mentibus secreto operatur, & quæ illum & in admirationem, & mutationem vitæ rapiant) sæpe videbit: quin & Clerici partim singuli, partim universi sæpe vocandi, & officij sui paterna charitate monendi sunt. Quod fecit olim Ezechias religiosissimus Princeps, qui ascitos ad se Sacerdotes & Levitas placida atque sollicita oratione admonuit, dicens: *Filij mei, nolite negligere: vos elegit dominus, ut stetis coram eo, & ministretis illi, colatisque eum, & cremetis ei incensum, &c.* Si igitur ministros divini cultus ad officia sua rex piissimus his verbis acuebat, quid ergo Episcopus divini cultui præfectus facturus est? His ergo & alijs rationibus facile erit optimo cuique Pastori docendi munus (quod illius maxime proprium est) exercere. Quod si ad hanc docendi rationem vita accesserit immaculata, & oratio pro ovibus assidua, tunc illud implebitur quod à Domino trina illa repetitione Petro commendatum est: *Pasce oves meas.* Quam trinam repetitionem Divus Bernardus ad hæc tria boni Pastoris officia referendam esse declaravit: ut videlicet bonus Pastor oves suas pascat, primum verbo, deinde exemplo, ac demum oratione: qua assiduus à domino precibus consuegat, ut quod ille seminavit verbo, & rigavit exemplo, spiritus ille suo ad incrementum perducere dignetur.

2. Ad Ti.
4. v. 2.

2. Para. 2
p. 11.

Ioan. 21.
p. 17.

§. III.

TERTIA PARS.

POSTEA quàm de præcipuis Prælatorum virtutibus & officijs dictum à nobis est, super est illud quod ego mihi tertio loco proposueram, nempe cum tam multa ad huius officij dignitatem exigantur, cur dominus toties à Petro Pastorum Principe, solam exigere videretur charitatem, cum iterum ac tertio hoc solum ab eo requiratur? Plurima enim alia esse quæ ad rectè munus hoc administrandum requirantur, satis apertè superius demonstravimus: necessaria enim est prudentia in rebus agendis, sollicitudo in providendis, labor in negotijs, fortitudo in periculis, misericordia erga pauperes, iustitia in iudicio, studium prædicandi, munus visitandi, cura corrigendi, & cætera quæ supra commemoravimus. Quod si hæc omnia Episcopum verè Christianum & Apostolicum efficiunt, cur nihil horum dominus, sed solam iterum atque iterum exigat charitatem? Quod si dixeris, præcipuas in Episcopo partes obtinere charitatem, rectè sanè: habeat ergo primum in hoc ipso ordine locum, detur etiam suus scientiæ atque prudentiæ locus, sine qua nihil quidem in vita (nedum in Ecclesia) rectè potest administrari. Video, me, Patres amplissimi, profundum pelagus ingressum: intelligo enim extremam hanc orationis meæ patrem, apertissimam simul, & obscurissimam esse: apertissimam quidem, ijs qui perfectæ charitatis vim, non quidem legendo vel audiendo, sed amando didicerunt: ceteris verò obscurissimam, similemque libro illi, quem Isaias Propheta litteratis & illiteratis ex æquo clausum esse describit. Vtrisque igitur hæc pars supervacanea esse videtur: illis, quoniam apertissima, his verò quoniam clausa prorsus & inaccessible est. Sed ne nihil in hac tanta re dicere videamur, aggrediar tamen, & rei obscurissimæ quam potero lucem afferre nitari. Principio igitur illud statuendum est, hoc in loco, Dominum, cum de charitate Petrum examinat, non de quacumque charitate, sed de ea quæ perfecta est, interrogare. Constat enim multos esse in charitate gradus: Charitas enim (ait Augustinus) ut perficiatur nascitur, cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectum venerit, quid dicit? *Mibi vivere Christus est & mori lucrum.*

Isai. 29.

Aug. in 1.
Can. Ioan.
Philip. 1.
v. 21.

Hang

Universitas de
S. Th. 2.2
q. 184. ar.
6.
S. Thom.
ibi. ar. 6.

Ioan. 10.
v. 11.
Ioan. 15.
v. 13.
Bern. sup.
Cant.

Bern. sup.
Cant. ser.
129.

Plutar. in
Apoph.

Hanc ergo perfectam charitatem dominus in Episcopo requirit: quia cum is non solum ad perfectionem tendere, sed in ipso iam perfectionis culmine esse debeat, perfectio autem omnis in charitatis perfectione sita sit (ut Divus Thomas philosophatur) necesse est, ut qui secundum exigentiam professionis suae perfectus est, perfectam quoque habeat charitatem, sine qua perfectus non est. Quod evidenter quidem alibi Dominus expressit, cum de charitate Pastorum loquens: *Bonus, ait, Pastor, animam suam ponit pro ovibus suis*, quod planè perfectæ charitatis est: quia, ut idem ipse alibi dicit: *Maiorem charitatē nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis*. Huiusmodi ergo charitatem dominum, à Pastoribus in superioribus verbis requisivisse, declarat Divus Bernardus his verbis: *Non otiose toties repetitum est: Petre amas me? in cōmissione ovium. Ego quidem id significatum providē puto, ac si dixisset illi Iesus: Nisi testimonium tibi perhibente conscientia quoddam me ames, & valdè perfectè ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plus etiā quam te (ut huius repetitionis meæ numerus impleatur) nequaquā suscipias curam hanc: nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus utique meus effusus est sanguis.*

Cæterum perfectæ huius charitatis vis quanta sit, neminem (nisi id expertus fuerit) vlla ratione consequi posse diximus. Vnde idem Bernardus qui tam multa de hac virtute, non tam disputando, quā experiendo didicerat, ubi amorem libri Canticorum materiam esse dixisset, ita ait: *Amor ubique loquitur: & si quis horum quæ leguntur cupit adipisci, notitiam, amet: alioqui frustra audiendum legendūve amoris carmen qui non a nat accedit: quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim Græcè loquentem non intelliget, qui Græcam linguam non novit, nec Latine loquentem, qui Latinus non est, & ita de cæteris: sic lingua amoris, ei qui non amat, barbara erit: erit, inquam, sicut es sonans, & cymbalum tinniens. Sed quid mirum, si divini huius amoris vim natura hominis non capiat: qui nec ipsius etiam naturalis amoris vires (nisi fuerit expertus) non assequitur? Agesilaum enim clarissimum Lacedæmoniorum regem Plutarchus memorat, cum miro esset affectu erga liberos suos, arundine semel pro equo consecratis, lulisse cum illis domi. Quod cum fortè ex amicis eius quidam vidisset, rogatus ab eo est, ne cui quod viderat denuntiaret, quousque ipse parens filiorum esset effectus: haud obscurè significans, paterni erga filios amoris vim, neminem qui pater non esset, facile comprehensurum. Si ergo amoris huius efficaciam (quæ adeo conspicua est:*

esse videtur) nemo nisi parens intelligere potest: quomodo quis superni illius amoris ignem qui à Spiritu Sancto est, quique omnem naturæ vim superat; naturali solum ductu, sine vlla eius experientia capere poterit?

Sunt tamen signa quædam, quæ velut scintillæ ab hoc igne procedentes, vim eius aliqua ex parte indicare possunt. Qualis enim erat ignis ille, qui tot martyrum ac virginum cordibus æstuabat, cum tanta alacritate ad carceres, ad ignes, ad equuleos, ad gladios, ad sarragines, & craticulas, & omnia poenarum genera, propter amorem Domini certatim properabant? Quo igne ardebat Laurentius, qui Valeriano varia tormentorum genera minitanti, alacri fronte respondit: *Infelix, has epulas ego semper optavi?* Et ne ab eius oratione animum degenerasse credas, cum in craticula superpositus vehementer combureretur: *Isti, inquit, ignes, refrigerium mihi præstant. Quid quæso in medijs flammis, nisi perfecta charitas, invenire potuit refrigerium?* Qua etiam charitate erat Vincentius, qui ad impiissimum Dacianum similia minitanti, ait: *Insurge ergo, & toto malignitatis spiritu debacchare, videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques?* Qua erat etiam charitate gloriæ martyr Ignatius, qui dum Romam bestiis obijciendus asportaretur, ipsas immanes bestias velut charissimos amicos, his vocibus compellabat: *O salutare bestias quæ præparantur mihi: quando venient? quando emittentur? quando eis licebit fini carnibus meis?* Quas ego opto acriores fieri, ne fortè (sicut in nonnullis fecerunt) vereantur contingere corpus meum. Quod si venire noluerint, ego vim faciam ut devorer. Ignoscite mihi, filii, ego scio quid expediat mihi: nunc incipio esse discipulus Christi. Quibus verbis quid excogitari potuit aut amantius, aut valentius? Qualis etiam erat Pauli charitas, qui ad Philippenses ita scribit: *Sed etiam si immolator supra sacrificium & obsequium fidei vestre, in hoc gaudeo & congratulor omnibus vobis. Id ipsum vos congaude, & congratulamini mihi.* Quis, quæso, tale genus gratulationis & gaudij, aut legit, aut vidit unquam? quis hic divinam virtutem & potestatem non agnoscat? quis non videat omnia penè iura sua hic amisisse naturam?

Cæterum ex hac vehementissima in Deum charitate, similis (velut à perenni quodam fonte) oritur amor in proximum: non tamquam in aliquid alienum & peregrinum à Deo: sed tanquam in aliquid divinum, quodque sub eandem cadit diligendi rationem. Sunt enim proximi, non modò creaturæ Dei, ad ipsius imaginem conditæ: sed etiam servi, sed domestici, sed filij, sed membra eius, de

Phil. 2. v.
17. & 18.

Ephes. 4.

Biblioteca

Num. 11.

v. 12.

1. Ad The.

al. 2. v.

7. & 8.

Ambros.

de offic.

Ioan. 21.

v. 17.

Matt. 25.

v. 40.

Isai. 28.

v. 12.

carne eius, & de osibus eius. Hinc totus ille fons amoris, qui recte cendebat in Deum, protinus à Deo in homines, tanquam in aliquid divinum, eodem impetu fertur. Hinc illa mirabilis Sanctorum adversus proximos charitas, quæ pro ipsorum salute, libenter mortem extremaque omnia pari paratissima erat. Hæc igitur paucis de charitatis vi ac potentia dicta sunt: nunc ad rem.

Hanc ergo charitatem, aut penè parem, Dominus ab ijs exigit, quibus animarum curam commisit, quæ ut maximo pretio empta, ita maxima cura procuranda sunt. Hanc enim à Moyse requisivit, vel eodem ipso Moyse testante, qui ad ipsum Dominum quæritur, dicens: *Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, aut genui eam, ut dicas mihi, porta eos in sinu tuo, quasi gestaret nutrix infantulum?* Eandem enim præstitit Apostolus, qui cum sæpè aliàs, cum ad Thessalonicenses scribit in hunc modum: *Facti sumus parvuli in medio vestri, tanquam nutrix, quæ foveat filios suos: ita desiderantes vos cupide, volebamus vobis tradere non modò Evangelium, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis.* Quibus verbis quid dici potuit amantius? nec solùm Apostoli, sed Sancti etiam Pontifices, & Apostolici viri, hanc eandem proximis dilectionem exhibuerunt. Sic enim Divus Ambrosius ait: *Non minus, vos diligere quos per Evangelium genui, quàm si coniugio suscepissem: non enim vehementior ad diligendum est natura, quàm gratia.* Hanc ergo dilectionem Dominus hic à Petro exigit, cum ait: *Simon Ioannis diligis me plus his? pascere oves meas.* Quod perinde est, ac si diceret: *O Petre, si verè, & ex animo diligis me, si Nominis mei gloriam illustrare desideras, si oves meas, quarum salus vita ipsa mihi charior fuit, (ut par est) diligis, si denique te ipsum totum tot nominibus mihi debes, mihi quæ aliqua ex parte gratificari, & amoris meo vicem rependere cupis, pascere oves meas, quas ego fuso sanguine meo pavi, quia dum illas pascis, me in illis pascis, me impinguas, me alis, mihi quæ ipsi confers, quidquid in illas impendis: Ego enim ille ipse sum, qui olim dixeram: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Et illud: *Hæc requies mea, respicite lassum, & hoc meum refrigerium.* Et si mihi tributum esse puto, quod in meorum corpora impensum est, alienum esse putabo quod mentibus, pro quibus libenter animam posui, impendatur. Diligenter verò Domini verba notanda sunt: non enim ait: *Si diligis oves meas, pascere illas, quod plane consequi videbatur (ut videlicet ex ipsa dilectione, dilectionis opus & beneficium consequeretur) sed ait: Si diligis me, pascere oves meas: quasi dicat: Si me amas, & ea pariter quæ mea sunt, amare debes:**

bes: nihil autem præter me ipsum magis meum est, quàm oves meæ, quas ego ipsa mea Carne pavi, Sanguine potavi, & Morte ad vitam revocavi. Si ergo nihil magis meum est, quàm vita mea, quantopere id meum erit, pro quo ego ipsam vitam meam impedi? Quisquis ergo huiusmodi charitate flagrat, quò ardentius Dominum diligit, eò vehementius ad proximos convertitur, ac tota illa charitatis vi, qua in Dei obsequium fertur, fertur in proximum. Anadvertit enim, nihil minùs pro illorum salute se esse facturum, quàm is fecit, qui eos illi tantopere commendavit, intelligitque, vel ex hoc nullum ei obsequium gratius futurum, quàm si diligentissime curare studeat, quod tanto ille studio curandum suscepit. Memini enim à Divo Dionysio dictum esse: *Omnium divinarum divinisimè esse, cooperari Deo in reductione animarum ad ipsum.* Cui consentit & illud Gregorij: *Nullum esse videlicet sacrificium Deo gratius, curam animarum.* Et rursus. *Ille (inquit) in amore Dei maior est, qui ad eius amorem plurimos trahit.* Idem quoque alibi: *Tunc mirabiliter inclinatur quò benigne descendit ad ima, eo valentiùs recurrit ad summa.* Ad hæc, ipsam etiam animarum dignitatem, mirabilemque pulchritudinem sibi ante oculos proponit, quæ vehementer optimi cuiusque Pastoris animum, ad ipsarum amorem & curam acuit. Hinc de Beata Catharina Senensi legimus, quòd aliquando, cum fortè iuxta domum illius concionator quidam transisset, domum egressa, eius impressa humo vestigia osculari cœpit: rogataque cur faceret: *Quia pulchritudinem (inquit) animarum in gratia degentium, mihi Dominus velut spectandam proposuit: quo factum est, ut continere me vix possim, quin vestigijs eorum, qui purificandarum animarum curam gerunt, oscula figam, & cum Propheta clamem: Quàm speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Cum igitur omnia hæc fidelis Pastor studiosè consideret, tanta in eius pectore charitatis flamma erga animarum salutem excitatur, ut totus fervecat in earum salute procuranda, nihilque sit illi tam charum & pretiosum, quod huic negotio antefendum putet. Hinc Divus Bernardus ait: *Hoc vera & casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo qui eum similiter diligit, ut otium contemplationis pro studio prædicationis, libentissime intermittat.* Huius autem vehementissimi ardoris ac desiderij typum nobis exprimit sancta illa mulier, quæ in Apocalypsi Ioannis visa est amicta sole & calciata luna, stellisque ardentibus coronata, quæ tamen cru-

Gre. sup.
Ezechiel.
Greg. in
Hom. idè
in Past.

Isai. 52.
v. 7.

Apoc. 12.

2. Cor. 12.
v. 15.

Thes. 3.

Roman. 9.
v. 1.

Roman. 8.

Chrys. su-
per Ep. ad
Rom.

elabatur ut pareret. Per quod, nobis ardentissimum Ecclesiae desi-
derium, quo propagandae Religionis, spiritualisque sobolis augen-
dae flagrabat, cruciatibus ac dolore partus significatur. Non enim
desiderio flagrabat Apostolus, qui nullum pro animarum salute
discrimen recusaturum se esse testatur, cum ait: *Ego autem liben-
tissime impendar, & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet
plus vos diligens, minus diligat.* Quod quid dici potuit aman-
tius? Non enim unam tantum vitam quam habebat, sed innu-
meras etiam si haberet vitas, libenter pro illorum salute expositu-
rus fuisset. Hoc enim significat, cum ait: *Ego autem non mole
impendar, sed etiam* (si quid aliud post vitam superesset) *libentissi-
me propter vestram salutem superimpenderem: etsi vos huic amor
meo vicem non rependatis. quia non quero quae vestra sunt, sed vos
nec tam de vita mea, quam de vestra sollicitus sum: quia nunc* (ait) *vi-
vamus, si vos statis in Domino.* Ad eundem etiam modum de Beatis-
simo Dominico patre nostro legimus, quod totus liqueficeret, arde-
retque quasi facula, pereuntium animarum zelo & amore succensus.
Quo quidem zelo ductus, Praedicatorum Ordinem primus excogita-
vit: qui totus uni huic studio esset intentus. Sed haec tamen adhuc
longe minora claritatis indicia sunt, si cum ijs quae Paulus ad Ro-
manos scribit, conferantur: *Veritatem* (inquit) *dico: non mentior, re-
stimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu Sancto: quoniam
tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Optabam enim,
ego ipse anathema esse a Christo, pro fratribus meis, &c.* Vide, quae
quod illum vis amoris Christi vehementissima pertulit. Ex eodem
enim charitatis fonte atque habitu, procedit Dei & omnium quae ad
Deum pertinet amor: quemadmodum ex paterno erga filium amor-
re, non solum amor filij, sed omnium etiam quae filij sunt, derivatur.
Cum ergo nihil magis ad Deum pertineat, quam ipsius gloria &
animarum salus, quam ipse vitae suae dispendio comparavit. Hinc
Apostolus (cuius pectus tanto Christi amore flagrabat, ut ab eius il-
lum charitate, neque terrestria, neque caelestia, neque infera, aut su-
pera separare possent) tanta eius glorie, salutisque animarum cha-
ritate succensus est, ut non modo velit, sed etiam optet (si quidem fieri
posset) non quidem a dilectione Christi (propter quam hoc ipsum
optabat) sed a delicijs Paradisi, & a fruitione Christi, excidere, pro-
pter ipsum: quo quid dici potuit mirabilius? Quia vero hoc omnem
hominum fidem & charitatem etiam superare videbatur, ideo prius
se gravissimi iuramenti Religione constrinxit, ut vera esse quae di-
ceret iureiurando confirmaret. Sed tamen quod communi hominum

Exod. 32.

v. 31.

Exod. 32.

v. 33.

charitati erat impossibile, hoc Apostolica charitati erat optabile.
Similem charitatis affectum Sanctus etiam Moyses expressisse vi-
detur, cum pro adorati vituli piaculo Dominum orans, ait: *Aut di-
mitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, in quo scripsisti me: qui
plane nullus alius erat (quamquam sint qui dissentiant) quam idem
ille de quo statim Dominus ait: Qui peccaverit mihi, delebo eum de
libro meo: neque enim peccantes aliunde quam ex libro sempiternae
vitae deleri solent.* Idem igitur optat quod Apostolus optavit, simili
charitatis ardore succensus. Qui enim tam mirabili Dei dilectione
flagrabat, tanto etiam charitatis igne in filiorum Dei amorem ra-
piebatur, ut nihil malorum aut cruciatuum, vel in hac, vel in futura
vita, pro illorum salute recusaret. Verum de his haecenus.

His igitur ita constitutis, facile est ad propositam initio quaestio-
nem respondere. Si enim tanta perfectae charitatis virtus est, tanto-
que illa studio salutis animarum intenta est, non ergo mirum si tan-
ta religione Dominus iterum atque iterum hanc unam exigit vir-
tutem: quae vel sola, vel penè sola, quidquid ad hoc ministerium re-
quiratur, praestare potest. Quemadmodum enim Demosthenes inter-
rogatus, quae esset prima orandi pars, actionem esse dixit, & de se-
cunda rogatus ac tertia, eandem rursus & secundam & tertiam esse
confirmavit, ut per hoc non alia quidem orationis ornamenta dam-
naret, sed ut dignitatem huius inter ea designaret: ita plane Domi-
nus, non ut alias virtutes excluderet, sed ut charitatis principatum
inter ceteras ad regendi officium declararet, hoc schemate oratio-
nis usus est, quae & plurima ad hoc munus adiumenta praeber, &
omnia quae requiruntur, miro modo perficit & illustrat. Quamo-
diu, sicut Divina Providentia, quae patres voluit diligentissimam
educandorum filiorum curam gerere, vehementissimum eorum ani-
mis filiorum amorem ingeneravit, quo uno naturae beneficio, om-
nia quae ad ipsorum educationem institutionemque pertinent, col-
lata illis esse videntur: ita eadem providentia (quae eundem ferè te-
norem in operibus gratiae retinet ac naturae) cum Episcopos Eccle-
siae sponsores, & spirituales fidelium patres esse voluisset, eandem sanè
charitatem, quam illic donavit, hic exigit: ut simili cura studioque,
utriusque parentes filiorum suorum educationi se totos addicerent, &
consecrarent. Quid autem est, quod ad filiorum carnis educationem,
parentibus non praestet vehemens ipsorum amor? quid non facit,
quid non sustinet in parvuli educatione sedula & officiosa mater,
dum illum lactat, dum blanditur, dum lavat, dum vestit, dum à la-
crys compescit, & ad soporem aut ludum, hilaritatemque invi-
tat?

rat? Quoties verò totas noctes insomnes libenter ducit, ut quem vis
pueri dolorem leniat, ut vagientem mulceat, ut lactet, ceterisque il-
lius rationibus consulat? Si denique filium materno sanguine ali-
oporteret, non dubito, materna viscera pro lacte sanguinem prabi-
tura: quando ipsa quoque mutæ & irrationales aves, in naturale pa-
ternæ pietatis argumentum, hoc ipsum facere perhibentur. Cum er-
go multa sint, quæ ad perpetuam filiorum educationem (quæ tota
pene parentum vita durat) necessaria essent, brevissimam ad id
amoris viam natura excogitavit: quo vno præstito, omnia simul præ-
stirisse videtur. Quam ipsam compendiarium viam, & ad animarum
salutem proximam, gratia secuta est: quippe quæ eundem cum na-
tura haber auctorem. Si ergo spirituales patres, simili aut vehem-
entiori etiam amore erga spirituales filios afficiantur, quis dubi-
tet, eos simili studio & contentione in ipsorum educatione omnem
operam esse collocaturos? Quid enim ad promovendam filiorum sa-
lutem necessarium negligere poterit verus amor? quem laborem re-
cuset? quid non molietur & patietur, si verè amat, ut ab æterna
morte revocet, quos amat? Si huius rei gratia necesse sit vigilare, si
laborare, si opes expendere, si adversus huius sæculi potentes decer-
tare, si multorum odia invidiamque subire, si longa itinera peragra-
re, si morti corpus, & cætera omnia periculis offerre, si denique opus
sit omnia illa quæ Apostolus ad Corinthios commemorat, propter
Evangelium perpeti, nempe nuditatem, inediam, frigora, ieiunia,
flagella, carceres, vincula, & varia terræ marisque pericula subire,
libenter sanè totum hoc certamen charitas certabit, ac denique in
omnes se figuras fundet atque omnibus omnia fiet, ut omnes faciat
salvos. Hæc enim est, quæ in Apostoli pectore exarsuans, eum ad
Galatas dicere compellebat: *Vellem esse apud vos modò, & commu-
tare vocem meam, quoniam confundor in vobis.* Quibus planè verbis
acerbissimam anxietatem, æstumque animi sui à charitatis igne
prodeuntem, apertissimè significavit: à quo vehementer extimula-
tus, eos protinus adire voluisset, ut eos argueret, moneret, increpa-
ret, obsecraret, & non solum varijs fidei argumentis & verbis, sed
etiam gestu ipso & actione corporis, in tot se figuras verteret, quot
curis angebatur: ut eos tandem ad meliorem mentem revocaret.
Quid verò hæc omnia, nisi ardentes flammæ dixeris, ab immensa
charitatis ignibus prodeuntes? Hoc enim vel maximè propriū cha-
ritatis est, ut quoniam virtutum omnium regina est, eas omnes au-
toritate imperij sui (quoties opus fuerit) ad operandum inducat.
Quo fit, ut quemadmodum celestis ille orbis extimus, cui reliqui om-

2. Cor. 11.

Galat. 4.
v. 20.

omnes subiecti sunt, suo motu atque impulsu, ceteros rapit: ita cha-
ritas (quæ virtutum omnium Princeps est) ubi in aliquid vehem-
enter intenta est, omnia secum virtutum officia trahit.

Hinc tam multa à Sacris Doctoribus in laudem eius meritò con-
geruntur. Ait enim Augustinus: *Charitas in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres latissima, inter falsos patientissima est. Charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias inno- cens, in iniquitate gemens, in veritate respirans, in virtute congratulans.* Hactenus ille. Quæ tamen latius, atque sublimius profecquitur Divus Gregorius in hunc modum. Cum una eademque sit charitas, si mentem plenè ceperit, hanc ad innumera opera multiformiter accendit. Cuius sententiæ rationem persequitur, his verbis: *Charitas enim cogitat, ut ea alteri faciat, quæ ipsa sibi fieri ab altero expectat. Pensat ergo, ut malis bona, & bonis meliora rependat: ut erga procaces mansuetudinem longanimitatis exhibeat: ut malitiæ peste languentibus, gratiam benignitatis impendat: ut discordes in pace muniat: ut concordem ad concupiscentiam veræ pacis attingat: ut indigentibus necessaria tribuat: ut errantibus viam rectitudinis ostendat: ut afflictos verbo & compas- sione mulceat: ut accensos in huius mundi desiderijs, increpatione restin- guat: ut minas potentium ratiocinatione mitiget: ut oppressorum angus- tias, quanta prevalet ope levet: ut foris resistentibus opponat patientiam: ut intus superbientibus exhibeat cum patientia disciplinam: ut erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, quatenus à iustitiæ studio non enervet: sic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis li- mitem fervendo transcendat: ut ingratos, beneficijs ad amorem prouocet: ut gratos quosque ministerijs in amore seruet: ut proximorum mala cum corrigere non valet, taceat: ut quæ corrigi loquendo possunt, silendo consensum esse pertimescat: ut sic ea quæ tacet toleret, ne tamen in ani- mo virus doloris occultet: ut sic malevolis munus benignitatis exhibeat, ne tamen per gratiam à iure rectitudinis excidat: ut cuncta proximis quæ prevalet impendat: sed hæc impendendo non tumeat: ut sic in bonis quæ exhibet tumoris præcipitium paveat, ne tamen à boni exercitio torpescat: ut sic quæ possidet tribuat, quatenus quanta sit largitas remuneratis at- tendat, ne cum terrena largitur, suam plusquam necesse est inopiã perti- mescat, & in oblatione muneris, hilaritatis lumen tristitia obscuret. Ha- ænus aurea Divi Gregorij verba. Ex quibus meritò inferre, quod quodammodo Dei naturam imitari videatur: qui cum unus & idem sit,*

Aug. de
lau. char.Greg. in
Mor. l. 10.

fit, in hac tamen unitate, atque individua simplicitate, infinitas multiplicesque virtutes ambit. Quod planè de ipsa charitate non modo Divus Gregorius, sed Apostolus etiam apertè significavit, cum in charitatis encomium totus effusus, ita ait: *Charitas patiens est, benigna est: charitas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* Quem locum Divus idem Gregorius in eodem libro, in hunc modum interpretatur. *Patiens quippè est charitas, quia illata mala æquanimiter tolerat: benigna verò est, quia pro malis bona largiter ministrat: non emulatur, quia per hoc quod in presenti mundo nil appetit, in videre terrenis successibus nescit: non inflatur, quia cum præmium internæ retributionis anxia desiderat, de bonis se exterioribus non exultat: non agit perperam, quia quo se in solum Dei ac proximi amorem dilatat, quidquid à rectitudine discrepat, ignorat: non est ambitiosa, quia qui ardentè intus suarum rerum satagit, foris nullatenus aliena concupiscit: non querit quæ sua sunt, quia cuncta quæ hic transitione possidet, velut aliena negligit: cum nihil sibi esse proprium, nisi quod secum permaneat, agnoscit: non irritatur, quia iniurijs lacescit, se ad nullos suæ vultionis motus excitat: dum pro magnis laboribus, maiora post præmia expectat: non cogitat malum, quia in amore munditiæ mentem solidat: dum omne odium radicitus eruit, versare in animo quod inquinat, nescit. Non gaudet super iniquitate, quia quo sola dilectione erga omnes inhiat, nec de perditione adversantium exultat. Congaudet autem veritati, quia ut se ceteros diligens, per hoc quod rectum in alijs conspicit, quasi de augmento proprii profectus hilarescit. Hactenus ille, non minus certè eleganter, quam graviter.*

Videris cogo, Patres, quàm multa præstet vna charitas? Fatcor tamen inveniri indoctam charitatem, & sanctam rusticitatem, quam ab Episcopo longè abesse debet: utpotè qui Ecclesiæ oculus atque magister est. Talis enim is esse debet, ut de eo meritò dici possit, quod olim de Ioanne dictum est: *Ille erat lucerna ardens & lucens: quia non solum ardere per charitatem, sed etiam lucere per doctrinam debet. Est enim* (ut Divus Bernardus ait) *tantum lucere, vanum: tantum ardere, parum: lucere tamen & ardere, perfectum: quod propriè Episcoporum est.* Ea tamen perfectæ charitatis vis atque præstantia est, ut non defuerint olim in Ecclesia clarissimi atque sanctissimi Præsules, qui minus litteris valuerunt: quoniam quod scientiæ deerat, charitatis magisterio suppleverunt. Sic enim Divus Martinus

cla-

clarissimum Pontificem egit, qui meritò præfolum gemma dictus est: quamvis non tam litteris, quàm virtutibus clarus extiterit. Nec minus feliciter Divus Franciscus munus hoc administrasset, quamvis litterarum ope destitutus esset: ut qui mercaturæ magis quàm litteraturæ, in adolescentia operam dederit. Quæ non eo cõfiliò à me dicuntur, ut aliquid de scientiæ dignitate vel necessitate detraham, quam supra in præcipuis Episcopi virtutibus connumeravi (cùm præsertim, id tam anxie à Sacrosancta Tridentina Synodo requiri videam) sed ut vel his duobus exemplis evidenter appareat, quantum vitæ sanctitatis, & charitas momenti ad hoc munus allatura sit, quæ penè sola, tot olim clarissimos Pontifices Ecclesiæ dedit, atque ita minùs mirabile sit, vnam hanc virtutem toties à Domino in Petro, ad pascendas oves, fuisse quaesitam.

II.

Verùm, ut hoc ipsum evidentiùs appareat, breviter ea quæ ad optimum Episcopum constituendum requiri supra diximus, ad memoriam revocemus, perpendamusque quomodo illa omnia vel præstet charitas, vel certè adjuvet vehementer, & illustret. Principio enim, sanctitatem ipsam, quam præ cæteris requiri diximus, charitas præstat. Si enim qui perfectè legem Dei implet, sanctus est, & plenissimè eam implet quisquis perfectè diligit (cum plenitudo legis sit dilectio) (quisquis ergo in charitate perfectus est, in sanctitate etiam perfectus est, quemadmodum paulò antè ex Divi Thomæ testimonio comprobavimus.

Ad prudentiam verò, quæ secundo loco exigitur, maximè etiam inuat eadem charitas, quæ ut avidissimè desiderat finem (hoc est animarum salutem, quæ Episcopalis officij finis est) ita etiam amore extimulante, acutissimè ea omnia perspicit, per quæ in optatissimum perveniatur finem. Quid enim est, vel in rebus humanis, vel in ipsis etiam artibus, quod non invenerit aut excogitaverit amor? Quot enim lucrandi artes immodicus pecuniarum amor, & sacra auri fames, quot genera deliciarum gula, quot fraudes ambitio, quot tormentorum armorumque species dominandi libido, quot denique improbus & inhonestus amor, fallendi, atque abditissima quæque claustra irrupendi, artes excogitavit? Hinc Poète dicere licuit, *largitorem ingenij ventrem esse*, hoc est, ventris vel cupiditatem, vel necessitatem quæ duo, omnes penè mundi artes adinvenerunt. His enim duobus velut calcaribus homines incitari, fame videlicet & cupiditate, quid non excogitarunt? quid non periclitati sunt, aut invenerunt? Est enim vehementissimus quidam aculeus, & veluti

cal-

Quantum
charitas
ad quin-
que præci-
puas Epis-
copi par-
tes condu-
cat.
Rom. 13.
v. 10.

Gregor. in
Mor. lib.

10.

Ioann. 15.

calcar, amor ipse, qui quamdiu re amata non potitur, nullo modo conquiescit: sed totus in excogitandis rationibus est, quibus tandem suis delicijs perfruatur. Sic Themistoclem clarissimum Atheniensium ducem, in somnes sæpè noctes ducere solitum ferunt. Quod cum à somno, clarissima Miltiadis trophæa excitarent: dum ipse qua ratione illius gloriam, vel æquare posset, vel superare, tam diligenter animo versat, quàm ardentèr concupiscit. Denique non defuerunt etiam inter Philosophos, qui amorem, omnium rerum humanarum principium esse definirent: adeò amoris proprium est, multa & excogitare, & invenire. Quod si abiectissimarum rerum agnos, tantopere ingenium ad abditissima quæque pervestiganda acuunt, quid divinarum rerum amor, non à corrupta natura, sed à divina gratia profluens, non excogitabit, ut id tandem assequatur, quod vehementer amat? Hinc Divus Ambrosius: *Nihil esse vera pietate ingeniosius*, ait, *Quæ ut ijs subveniat quos amat, nihil non agit, nihil non invenit, nihil non molitur. Quid enim est, quod pietas charitatis aculeo excitata non deprehendat, ut prosit: quando tanta quotidie, humana malitia excogitat, ut obsit?* Commemorare possem hoc in loco, quas nonnulli huius ætatis religiosissimi Præsules rationes inierint, vel ut inopiæ pauperum subvenirent, vel ut rudiores Ecclesiæ ministros erudirent, vel ut adolescentiores bonis moribus imbuerent, vel ut ignorantem populum per agros & villulas dispersum, publica saltem lectione (quando prædicationis copia non suppetebat) instituerent, vel ut fideles ipsos (impetratis ad hoc ab Apostolica Sede indulgentijs) ad Sacramentorum frequentiam incitarent. Quis autem hæc omnia (quæ vel in dissuetudinem abierant, vel inventa nondum erant) nisi ingeniosa charitas, fervensque salutis animarum desiderium adinvenit? Ignescat ergo charitas, & rutilans intelligentiæ flamma non deficiet. Nec enim aut sine luce ignis, aut sine intelligentiæ lumine charitas invenitur.

Nec nova solum prudenter excogitare, sed ijs etiam quibus præfecta est solerter providere, charitas novit. Quod enim quis diligite vehementius, eò etiam prospicit attentius, ut omni ratione proficiat ijs quos ardentèr diligit. Hinc Bernardus ait: *O bona mater charitatis, quæ sive foveat infirmos, sive exerceat proectos, sive arguat inquietos, diversis diversa exhibens, sicut filios diligit universos. Cum te arguit, mitis est: cum blanditur, simplex est: pie solet sèrvire, sine dolore mulcere: patienter novit irasci, humiliter indignari.* Sic etiam Apostolus amore salutis hominum incensus, omnium sese ingenijs moribusque prudenter accommodabat: ut charitatis vinculis illaqueatos, secum

Bernardus in
Epist.

traheret ad salutem: Nam cum liber essem (ait) ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificarem. Et factus sum Iudeis tanquam Iudeus, ut Iudeos lucrarer: factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificarem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Vides ergo, quàm prudenter omnibus se ingeniosa charitas accommodare sciat? Quod si Pastoralem sollicitudinem & diligentiam in Episcopo requiras, quid magis aut sollicitum, aut actuosum, quam amor? Nec enim temere Poëta dixit: *Res est solliciti plena timoris amor.* Quia enim amor cæterarum omnium affectionum radix & origo est, hinc cæteri affectus omnes, ab hoc fonte procedentes, mentis eius ita referunt, ut si magnus fuerit amor, magna etiam sit in procuranda re amata sollicitudo: in custodienda, curam in periculo eius, timor: in obsequio, diligentia: in iactura, dolor: & in fructu, lætitia. Cum enim amare aliquid (ut Aristoteles definiit) sit ei bene velle, necesse est, ut re quæ diligitur incolumi sequatur lætitia: amissa verò, tristitia: periclitante autem, timor, & sollicitudo, & sollicitudinis filia diligentia, quæ nulla ratione aut somnum capere sinat, aut quietem, donec tandem aliqua ratione dilecti periculo succurrat. Affectui enim prædominanti (ut est in proloquijs Philosophorum) omnia famulantur. Nec ea solum pericula verus amor timet, quæ aut proxima, aut vera pericula sunt: sed ea etiam quæ longe distant, aut quæ vix unquam futura sunt. Hinc Divus Bernardus ait: *Mens quam semel affecerit charitas, sui iuris esse non sinitur: metuit quod nescit, dolet quod non oportet, sollicitatur plusquam voluerit, & unde noluerit.* Quomodo ergo qui verè amat, inter vera pericula quietus erit, qui periculorum etiam umbris sæpius commoveretur? Denique sapienter à Platone dictum est: *Amore captus, in proprio corpore mortuus est, vivit in alieno.* Hanc enim velut tyrannidem exercet, in eo quem perfectè possidet. Hinc est, quod sui prorsus oblitus, alteri servit, alteri militat, de alterius salute sollicitus est, ac denique sibi mortuus, alteri vivit: dum omnes curas & cogitationes suas, se neglecto, in alterum transfert; dilectique solum commoda, cum suis etiam incommodis aucupatur. Sollicitudinem fortitudo sequebatur, quæ tum ad ferèda adversa, tum ad ardua agredienda, & ad omnes Pastoralis officij labores perferèdos, animo prestat. Quid verò aliud est, quod ad hæc omnia magis animum roborer, quàm amor? Ex Philosophia enim didicimus, inter omnes causas, quæ ad agendum aliquid impellunt, primam ac præcipuam esse finem: qui propterea causa causarum dicitur, quia omnes alias movet, & ad operandum impellit. Movet verò imprimis effectricem, dum

Bernardus in
Epist.

cognoscitur & amatur: & quo vehementius amatur, eò etiam vehementius ad agendum impellit: atque ita, pro magnitudine amoris, est etiam fortitudinis magnitudo, adeò ut frequenter is qui operatur, imbecillitatis suæ immemor, non pro facultatis suæ, sed pro amoris magnitudine, quæ supra se posita sunt, amore decipiète, aggreditur. Quid enim inter animantia omnia, gallina aut meticolosius, aut infirmius est: utpote quæ nec domestica consuetudine, nec quotidianis beneficijs cicurari possit? Quæ tamen, si filios quis invadit, adeò incandescit & sævit, ut nec homines, nec feras, nec vlla etiam tela, propter eos reformidet. Quid verò aliud efficit, ut innumeri mortaliū tot terra marique labores perferant, tantas strages, tam horrendas armorum congressiones, sanguinolentaque bella sustineat, nisi vehemens alicuius dilectæ rei amor? Quid Alexandrum illum Macedonem, quid Iulium Cæsarem, aliosque clarissimos Imperatores, tot subire discrimina, tot adire labores impulit, nisi insatiabilis regnandi libido? Contra verò, quis Herculem nostrorum orbis dominatorem domuit, nisi amor? Aut si hoc fabulosum est, quis Samsonem illum, quem nec agmina Philistæorum vincere, nec vincula ligare, nec ferreæ portæ includere potuerunt, enervare, ligare, atque hostium suorum ludibrium facere potuit, nisi Dalidæ suæ amor? Et si à figuris ipsis, ad ea quæ figuris expressa sunt gradum facimus, quis fortissimum illum rhinocerotem Christum vinculis constrinxit, ad columnam ligavit, in cruce appendit, tumuloque condidit nisi amor? *Quod Domine? nimirum ad Crucis supplicium, per quod charitas mea erga Patrem hominūque salutem, mundo declaranda est. Vide hic quanta sit amoris vis, quæ vicit invincibilem, ligavit Omnipotentem, tumuloque illum includit, qui omnia continet: ut merito ingeniosus Poëta dixerit: Amore omnia superari: & illud item: Improbabile amor, quid non mortalia pectora cogis? sed hæc improbus: quid verò probus & castus? nimirum id quod Divus Chrysologus ait: Quod durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor vetus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ poenæ, quæ mortes, amorem prævalent separare perfectum? Amor est impenetrabilis lorica, respuit iacula, gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet: si amor est, vincit omnia: nec solum vincit, sed quod mirabilius est, certando non succumbit, pugnando non laborat, nec laborando fatigatur. Hinc Divus*

August. Conf. Augustinus ait: Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinem. Idem Ibi: quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij amaritudo. Et rursum: Qui amat, non laborat: omnis enim labor non amantibus gravis est: sed amor

Pet. Ravenn. in Sermonibus.

amor est, qui nomen difficultatis erabescit. Hic Divus Bernardus ait: Bern. de Servite in charitate illa, quæ timores expellit, labores non sentit, meritum non intuetur, premium non requirit: & tamen plus omnibus urget. & disp. Denique (ut rectè Divus Gregorius Philosophatur) Adeò charitatis proprium est, libenter propter id quod diligit labores perpeti, ut (quemadmodum de fontibus aquarum dici solet, tantum scaturientes aquas sursum agi posse, quantum sublimis sit fons à quo derivatur) ita planè de amore dici possit, ut quanto quisque amore sit accensus, tanta sit fortitudine ad ferendos labores instructus: Sic enim ait: Quantum quisque proximum amat, tantum portat: si amas, portas: si desisti amare, desisti portare. Quod si ita est, quid ergo magis ad ferenda Pastoralis vitæ onera invare poterit, quàm vehemens salutis ovium amor? Sicut enim pia mater libenter parvulum gestat in vlnis, quia prius gestavit in visceribus: ita planè spiritualis Ecclesiæ pater, prius in corde per charitatem gestare debet, quos per patientiam foris portare renetur. Quod appositissima olim Dominus figura, expressit in lege, quando inter ornamenta Pontificis, Rationale & Superhumale fieri præcepit, quorum alterum, pectus, alterum verò, Pontificis humeros tegeret: utrumque verò, duodecim filiorum Israel nomina lapillis calata ferebat: & ansulis quibusdam alterum alteri colligabant: ne videlicet à se invicem Rationale atque Superhumale separarentur: sed alterum alteri necteretur. Quis, quæso, divinæ Providentiæ consilium, in huius operis fabrica non miretur? Evidenter enim hoc celesti symbolo admonere Pontifices voluit, ut eos omnes, quorum in pectore atque in humeris calata gestabant nomina, & in corde per amorem, & in humeris per patientiam, portare niterentur, quorum tamen alterum ex altero pendet, quia nimirum, ex eo quod spirituales filij per amorem gestantur in corde, libenter etiam per patientiam gestantur in corpore: quia (ut rectè Divus Bernardus ait) in eo quod amatur, aut non laboratur, aut ipse etiam labor amatur. Propter hoc ergo, Rationale, & Superhumale inter se mutuo colligantur: quia nec sine patientia charitas, nec vlla sine charitate potest esse patientia. Videtis ergo, Patres, quantum ad omnes pastorales curæ sollicitudines ac labores charitas iuvet? Quod tamen adeò latè patet, ut merito Cicero dixerit: Sine studio & ardore quodam a moris, nihil quidquam in vita sit egregium.

Post Fortitudinem, quinto loco Scientiam connumeravimus, sine qua Episcopale ministerium veluti mancum & imperfectum esset. Hanc fateor solo charitatis studio comparari non posse: quam vis per eam magnopere & illustretur, & perficiatur. Scientia enim sine cha-

Gregor. in homil.

Exod. 28.

Cicero in Orat.

ritate, inflat: charitate verò formata, ædificat. Sicut ergo omnium
 aliarum virtutum, charitas, vita, forma, atque ornamentum est (sine
 qua ne virtutis quidem perfectæ nomen retinent) ita quoque scien-
 tiam sic perficit, ut quæ sine charitate in superbiam sæpe degenerat,
 per eam planè vir doctus Lux mundi, & Ecclesiæ oculus non imma-
 rito dicatur. Sic enim apud Danielem legimus: *Qui docti fuerint,*
fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt mul-
tos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Quantum verò charitas per-
 ficiat, iuvetque scientiam, apertè docet Augustinus his verbis: *Divi-*
narum Scripturarum multiplicem abundantiam, latissimamque doctri-
nam, sine ullo errore comprehendit, & sine ullo labore custodit, cuius cor
plenum est charitate. Quo, quid, quæso, dici potuit magnificentius?
 Divus quoque Basilus: *Vaqueque, inquit, anima, quam lata est in*
amore proximi, tam alta est in cognitione Dei. Hinc toties in Divinis
 voluminibus, Sancti viri sapientiæ nomine maximè commendantur.
 Quid enim aut sublimius, aut mirabilius, quàm quod de se rudis ille
 Pastor è caulis translatus ad regnum, ait? *Super omnes docentes me*
intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi
 quia mandata tua quæsi. Quia enim (ut Divus Gregorius ait) *Si*
auit operando implere quod didicit, accepit intelligere quod doceret. Nec
 solum operatio, sed ipsa etiam Divinorum eloquiorum meditatio,
 aciem mentis acuit & illustrat. Idèdque ait: *Super omnes docentes me*
intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Hoc est: Non quia in
 scholis diu inter præceptores versatus sum: sed quia in eloquiorum
 tuorum meditatione exercitatus sum, ideo omnes Doctores meos
 longè superavi. Causam verò huius rei Divus Chrysostomus elegan-
 ter his verbis: *Videmus (inquit) corporis oculos, quum in fumo forte re-*
morantur, lacrymas semper effundere: si verò potiantur aëre purgato, &
florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluenti-
bus, & saniores esse, multòque maiore aciei fulgore rutilare. Talis pro-
 fectò est & mentis oculus. Si enim in pratis spiritualis pascatur eloquiis,
 erit totus sine dubio purus, ac lucidus, & acutiùs cuncta perlustrans: si
 verò in fumum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera
 prorsus mala lacrymabitur. Hactenus ille. Sunt & plura alia Scrip-
 tarum testimonia, quæ idem nobis insinuant. Ait enim idem Pro-
 pheta: *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudi-*
cium. Et iterum: *A mandatis tuis intellexi: hoc est, ingredi viis*
tuis, & mandata exequi sanctissimæ Legis tuæ, intellectum mihi, &
cognitionem eiusdem Legis auxit: quemadmodum quotidianus ar-
morum usus, & frequens consuetudo bellandi, rei militaris scien-
tiam

Dan. 12.

v. 3.

Aug. De

laude Cha-

ritate.

Psal. 118.

v. 99.

100.

Chrysost.

sup. Mat.

Homil. 2.

Psal. 36.

v. 30.

Psal. 118.

v. 104.

tiam parit. Hinc illud Ecclesiastici: *Anima viri sancti enuntiatur ali-*
quando vera, plusquam septem speculatores sedentes in excelso ad specu-
landum. Vides ergo quàm multis Scripturarum testimonijs, Sancti
 viri sapientiæ nomine commendantur. Inquisitione autem digni-
 simum est, qua ratione vitæ sanctitas, ac præcipue charitas, sapien-
 tiam augeat: cum præsertim sapientia sit in intellectu, charitas ve-
 rò in voluntate. Multæ sanè & non vulgares huius rei causæ mihi
 esse videntur, quas hoc in loco paucis attingere liber. Ac imprimis
 illa, quòd (ut divus Gregorius ait) *Amor cognitio quædam est: unde*
neceffe est amorem Dei quandam esse cognitionem Dei. Rectissimèque
 Platonem dixisse arbitror: *Amare Deum, esse philosophari.* Hoc est,
 Theologiæ, ac divinæ cognitioni vacare. Cuiusmodi autem sit hæc
 cognitio, exponit Divus Thomas, qui tribus modis à nobis aliquid
 cognosci posse, ait: *Nempe auditu, aut visu, aut etiam gustu: si eius-*
modi res sit, quæ gustu percipi possit. Vinum enim & auditu discernimus
alicubi esse pretiosum: & visu, cum eius colorem cernimus: & gustu, cum
illud bibimus. Inter quæ cognoscendi genera, postremum hoc effica-
 cius & certius est. Quo quidem modo Deum agnoscit, quisquis il-
 lum vehementer amat: neque enim ita amare posset, nisi eius bo-
 nitatem, suavitatem, benignitatem & charitatem, amando gustaret:
 quæ cognitio, mystica Theologia esse dicitur: in qua non intellectus
 affectum, sed affectus erudit intellectum: dum gustando Dei admi-
 rabilem suavitatem, planè intelligit quàm dulcis, quàm suavis, &
 quàm amabilis sit. Quod si ita est, rectissimè sanè Plato sensit, cum
 amare Deum, philosophari esse dixit, & ipsum agnoscere. Quod re-
 gius Propheta significavit, cum dixit: *Gustate & videte, quam suavis*
est Dominus. Prius enim Dominum amando gustamus, deinde gustu
 ipso, quanta sit eius bonitas ac suavitas, edocemur. Unde fit, non te-
 mere à nobis dictum esse, scientiam quoque ipsam ac Theologiam,
 augeri & perfici charitate.

Adde etiam, quòd cum amorem præcedat amor rei aliqua cog-
 nitio, & cognitionis mensuræ amor respondeat, necesse est, ut qui
 multum amat Deum, magna etiam cognitione Dei præditus sit:
 quem utique non vehementer amaret, nisi vehementer amabilem
 prius esse experiendo cognosceret. Quòd fit, ut secundum Divi Tho-
 mæ sententiam, crescente in electis habitu charitatis, crescat pari-
 ter & donum intellectus: cuius beneficio, tam amabilem intelligat
 esse Dominum, quàm vera & sincera charitate illum amat. Ac
 hæc, præcipua veræ amicitie lex est, mutua secretorum communio.
 Unde consequi videtur, ut quem Deus charissimum habeat, cum

Eccles. 37.
v. 18.S. Thomæ
Opusc. de
amore Dei.Psal. 33.
v. 9.

etiam secretorum suorum participem faciat: sicut ipse Discipulis co-
stat, dicens: *Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid fa-*
ciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæ audi-
Patre meo, nota feci vobis. Hinc Divus Augustinus ait: *Si voluntatem*
Dei quisque nosse desiderat, fiat amicus Deo: quia si voluntatem hominis
nosse quisque vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudentiam de-
viderent. Nemo autem efficitur amicus Dei, nisi purgatissimis moribus.
Hinc etiam in Psalmo pro eo quod nos legimus: *Firmamentum est*
Dominus timentibus eum, Divus Hieronymus ex Hebræo vertit: *Se-*
cretum Domini timentibus eum: & testamentum ipsius ut manifestetur
illis. Manifestatio autem testamenti Dei, vera atque solida sapien-
tia est, quæ puris mentibus, spiritu vngente atque docente, donatur.
Cum nulla præterea re, magis quam charitate, Deo inhæreamus.
Deus autem (ut Ioannes ait) sit lux, in quo nullæ sunt tenebræ, quomo-
do quis ad lucem hanc poterit appropinquare, qui non excellenti
quadam ac nova luce illustratus, divinas res videat & intelligat.
Non enim frustra Psalmographus ait: *Accedite ad eum, & illuminamini.*
In cuius rei typum, faciem Moyse, ex consortio sermonis Domi-
ni, caelesti lumine radiantem legimus: ut ipso opere intelligeremus,
qua luce facies animæ perfunderetur interius, quæ ad Deum accedit,
& illo familiariter utitur.

Adde etiam, quod purgato igne charitatis affectu, necesse est
purgari etiam intellectum, cuius pleræque tenebræ & turbulenti
errores, ex affectuum impuritate, corruptis moribus, depravataque
voluntate, ferme oriuntur: quæ ubi ad malum propensa est, suo etiã
pondere atque impetui, intellectum ad omne impuritatis genus tra-
hit, sibi que obsequentem facit. Quod fit, ut purgato affectu, purga-
tior quoque, sanior & perspicacior reddatur intellectus: secundum
illam Prophetæ vocem: *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.*
Hoc est: Casto & puro affectu colentibus Deum. Hinc de spiritu sa-
pientiæ dicitur, quod subtilis sit, & attingat ubique, propter suam
munditiam. Quæ mundities, non à sordibus corporis, sed ab impuri-
tatibus affectuum intelligenda est, à quibus anima purgata & libe-
ra, subtilius omnia penetrat: quia neque passionum nebulis obscu-
ratur, neque terrenis affectibus ad extrema retrahitur, neque à supe-
riorum contemplatione impeditur: idèdque attingere dicitur &
penetrare omnia, propter suam munditiam. Ut taceam interim,
quod anima purgata, & ad solem iustitiæ per charitatem expansa,
radios eius velut in speculo purissimo recipiens, magis ac magis
illustratur & irradiatur.

Denique, inter septem præcipua Spiritu Sancti dona, quatuor ad
illustrandum intellectum pertinent: nempe donum Consilij, Scientiæ,
Sapientiæ, & Intellectus: quibus piorum intellectus divinitus illu-
stratus, illam acquirit scientiam, de qua scriptum est: *Iustum deduxit*
Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi
scientiam sanctorum: quæ scientia eò omnibus alijs præstantior est,
quod & doctor eius sublimior, & finis nobilior est.

Postremo, sicut in fine cognito, facile est media ex fine collige-
re: sine autem, seu termino viæ, ignorato, nihil prudenter excogita-
ri potest, sed in medijs tenebris erroribusque, ignarus homo versa-
bitur: ita cum vir sanctus perfectissimè teneat finem (non enim spe-
culativa tantum scientia, sed etiam practica, intelligit Deum esse
finem illum, ad quem omnia referenda sunt) rectè sanè ac sapien-
ter gressus suos dirigit: quod ab impijs longè alienum est, qui tan-
tùm à verò fine, quantum à Dei amore distant: idèdque in summa
caligine & cæcitate volutantur. Quod animadvertens Sanctus ille
Iob, ubi multa in laudem sapientiæ prædicasset, & locum eius dili-
genter inquisisset, in fine tandem huius inquisitionis, paucis hanc
questionem absolvit, dicens: *Ecce, timor Domini ipsa est sapientia:*
& recedere à malo, intelligentia.

Haberis hic, Patres, quantum perfecta charitas & vitæ puritas
veram adiuvet sapientiam (quam Sanctorum esse scientiam dixi-
mus) præter quam, non abnuo aliam esse scientiam humano studio
& ingenio partam: quæ Episcopis quoque (ut sæpè iam diximus)
maximè necessaria est: quæ tamen huius ipsius divini sapientiæ &
charitatis splendoribus miro modò perficitur, ornatur, & illustra-
tur: quorum luce destituta, ieiuna, sterilis, obscura, & periculo sa est:
quoniam inflare solet. Nihil enim magis veræ sapientiæ, quàm tu-
mor superbiæ adversatur. Ait enim Salomon: *Vbi fuerit superbia, ibi*
erit & contumelia: ubi autem humilitas, ibi & patientia. Hinc Divus
Augustinus: *Tumore, inquit, meo separabar abs te, & nimis inflata*
facies claudebat oculos meos. Cicero item, scientia quæ à iustitia re-
mota sit, non scientiam, sed calliditatem potius appellandam esse
censuit.

II.

Quod si quis scire velit, quantum etiam ad alia Episcoporum
officia (quæ ex his fontibus oriri supra memoravimus) charitas ipsa
conducit, facile erit hoc animadvertere, si quis diligenter ea om-
nia cum ipsa charitate conferat: quam rem dum paucis attingo,
quæso, Patres amplissimi, diligenter attendite. Principio enim,
Charitas valet ad cetera E-
piscoporum officia.

excm:

Sap. 10.
v. 10.Iob 28. v.
28.Prov. 11.
v. 2.Aug. in l.
Confes.

exempla recte vivendi (quæ inter præcipua boni Pastoris officia numeravimus) quis melius profert, quam is qui per charitatem legem Dei implet, & recte vivit? Quemadmodum enim, corporis bona valetudo in vultu ipso externaque specie apparere solet, quæ sanguinis cæterorumque humorum æquabilitatem temperamentumque declarat: ita perfecta charitas sanctitasque in animo residens, non modò per opera externa, sed per ipsam quoque speciem vultus emicat, qui omnes ad amorem & venerationem sui trahit. Propter quod etiam Salomon, in facie prudentis lucere dixit sapientiam. Hoc nobis aperte Eusebius Emisenus explicat, qui inter cætera virtutum insignia, hoc ipsum de beato Maximo Episcopo testatur, his verbis: *Eminebat (ut sic dixerim) in ipso habitu, animi fortitudo: in specie exteriori, ipsam putares expressam imaginem sanctitatis: terribilis incessu, reverendus aspectu. Crederes, quoddam semper invisibilem illum hostem ipsa vultu sui virtute terreret: Metuendus severitate, benignitate venerandus, auctoritatis censuram, humilitatis mansuetudine temperabat. Minabatur quidem frontis austeritas, sed cordis serenitas blandiebatur: ut sit conveniente in uno diversitate gratiarum, Paulus apparebat in vultu, Petrus in spiritu. Illius distractionis, huius erat pietatis emulatio: ita ut cum præsentiam eius vix sustineres, absentiam ferre non posses.* Haftenus ille, Ex quo facile perspicitur, verum esse quod Salomon dixit. In facie sapientis ipsam lucere sapientiam. Contra verò, specimen & exemplar sanctitatis præstare velle, nec sanctum esse, id planè non est exemplo edificare, sed fuco, & mendacio aspicientium oculos fallere, & Phariseorum hypocrisim imitari.

Iustitiam verò, hoc est, equitatem in iudicijs, & in ministeriis Ecclesiasticorum distributione (quæ in Ecclesiæ foro frequentissima, & maximè necessaria est) quis magis illibatam integramque servabit, & à potentum corruptorumque muneribus, importunitatibus, fraudibusque defender, quàm perfecta charitas & integritas, quæ vni Deo super omnia placere cupiens, non modò certare, sed etiam mori parata est pro iustitia? Sic enim de ea venerabilis Beda ait: *Verus amor veritatem amat, in veritate iudicat, pro veritate certat, & cum veritate opera consummat.* Illa enim charitas, quæ adversus omnes mundi monarchias machinasque tormentorum, illam potuit fidem Christi servare, eadem quoque poterit, iustitiam & æquitatem adversus tam multiplices eius impugnatores, inviolatam puramque custodire.

Misericordiam verò erga inopes, pupillos ac viduas (quæ Episcopis tam familiaris esse debet) quid magis præstare poterit, quàm ipse?

ipsa misericordia omniumque virtutum parens charitas, quæ (quoniam otiosa esse non potest) in quo magis nervos suos omnes intendet, quam in sublevandis eorum miserijs, quos tanquam amantissimos filios sincero charitatis sinu complectitur? Alioqui, si videns fratrem suum necessitatem pati, clauderet viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? *Minus enim proximum (ut Gregorius ait) amare convincitur, qui non cum eo in necessitatibus eius, ea etiam quæ sibi sunt necessaria, partitur.*

Labores verò visitandi, inquirendi, providendi, & per varia oppida atque castella discurrendi (in quibus æstus, soles, frigora multarumque rerum penuria, & incommoda sæpè ferenda sunt) quis libentius subire volet ac perpeti, quàm is qui charitatis ardore succensus, nullum propter oves, quas vita ipsa chariores habet, laborem recusabit? *Si enim terrenarum rerum amatores (ut Aristoteles ait) facile aggrediuntur terribilia, concupiscentiæ causa; quid non perfecta charitas propter gloriam Christi aggreditur? Dictum autem à nobis paulò superius est, amare, nihil aliud est quam bene velle: bene autem velle consequitur, omni beneficiorum genere eos prosequi, quibus bene velis. Cum verò, nullis Deum, quem diligimus, beneficijs afficere valeamus, (qui planè bonorum nostrorum non eget) quid superest, nisi quod à Propheta dictum est: *Sanctis qui in terra sunt eius, mirificavit omnes voluntates meas in eis?* Hoc est, quoniam tu es Deus meus, in quo spes omnes opesque vitæ meæ sitæ sunt, quem toto corde diligere, & cui ex animo bene velle debeo: eaque sis felicitate & opulentia, ut bonorum meorum non egas, quid mihi reliquum est, nisi ut omne meum hoc studium, propensionemque voluntatis, egregijs beneficijs in omnes Sanctos, qui in Ecclesia tua sunt, declarem, illos videlicet iuvando, visitando, monendo, paterna charitate corripiendo, omnique ratione illorum salutem promovendo, certus planè, quod hæc omnia pietatis obsequia, quæ in illos conféro, in te communem omnium Dominum atque Parentem conféro?*

Iam verò, si ad Episcopum (ut ante diximus) maximè pertinet, idoneos undecumque concionatores, Ecclesiæ præfatos, ac ministros asciscere, quorum opera & iustitiam administrare, & verbi Dei pabulo oves alere, & provinciam suam visitare commodè possit (quos interim suis expensis, quando Ecclesiastica non suppetit, debeat sustentare) quis hoc, quæso, cumulatius præstabit, quàm qui se suisque omnibus neglectis, nihil magis quàm Dei gloriam, animarum salutem, & Ecclesiæ decorem, ac sinceritatem quærit? Quomodo?

Greg. in
Hom.

Psal. 138
v. 3.

modò in hac causa sumptibus pareet, qui ne vitæ quidem suæ par-
cet. Quomodò pro ovibus suis profunderè negliget substantiâ suam,
quibus libenter paratus est impendere animam suam? Quomodò
parcus ille ac tenax erit, quem iustitia facit æquitatis amantem, mi-
sericordia largum, charitas ferventem, zelus animarum sollici-
tum, & frugalitas sibi parcum, & in alios profusum ac libera-
lem?

Orandi verò munus (quod Episcopo quatenus Sacerdos est, maxi-
mè convenire diximus) quis, aut melius, aut frequentius, aut effica-
cius præstare poterit, quàm verus Dei amicus, cuius tota penè vita
oratio est? Id quod cæcus ille natus, apud Ioannem apertè indica-
vit, dicens: *Scimus quia peccatores non exaudit Deus: sed si quis cultor eius*
est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Quod enim quisque Deo
gratior, eò & oratio eius efficacior & potentior est. Scriptum est
enim: *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum.* Et rur-
sum: *Longè est Dominus ab impijs, & vota iustorum exaudiet.* Contra
verò, de impiorum oratione scriptum est: *Qui obturat aures suas, ne*
audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Hinc est, quod amicis Iob
veniam Dominus impartiri volens, quoniam propter insolentiam
suam indigni erant qui exaudirentur, ad ipsum Iob ab eodem Domi-
no remittuntur: ut illius oratione, temeritatis suæ veniam impetra-
rent. Sic enim ait: *Iob autem servus meus orabit pro vobis: faciem eius*
suspiciam, & non vobis imputetur stultitia. Quantum verò ad publi-
cam salutem piorum orationes conducant, vix verbis explicari queat.

Cur enim Elias, cur Eliseus, toties in Divinis voluminibus *Currus* &
rael, & auriga eius, vel (ut alius vertit Interpres) *Equites eius* appel-
lantur, nisi quia orationis suæ virtutè, instar currum & equitum
erant, quibus populus ille à Deo protegebatur? Contra verò, cum
eundem Dominus populum propter neglectam Religionem & vir-
tutem demoliri vellet, orationis ab eo præsidio sustulit. Sic enim ad

Ierem. 11. Ieremiam ait: *Tu verò noli orare pro populo isto, neque assumes laudem*
& orationem pro eis, nec obsistas mihi. Vides quantum possit oratio
viri iusti, quam idem ipse Dominus, ad divinam vim cohibendam,
& iram eius placandam, ad eò potentem esse pronuntiat. Providisse
autem hac ratione videtur, ne veluti dedecore quodam ipsam affi-
ceret orationem, si ad eum fusa, vacua reverteretur: ideoque Pro-
phetam præmonuit, ne pro impijs orationem funderet. Quid verò
Isaias Propheta? Nonne ipse quoque currus erat Israel, & equites
eius, quando potentissimi hostis Sennacherib Ierosolymam variare
molientis, oratione sua impetum fregit, & exercitum delevit ac pro-

profligavit? Denique *Elias* (inquit Iacobus) *homo erat similis nobis,*
passibilis: & oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit
super eam annos tres, & menses sex: & rursum oravit, & calum dedit
pluviam, & terra fructum suum. Quid, quæso, vel ad laudem divinæ
bonitatis magnificentius, vel ad bonorum gloriam sublimius; vel ad
orationis laudem dici poterat mirabilius, quàm ut per eam cali, ter-
ræ, maris, ventorum, nubium, atque imbrum, mortalis homo teneat
imperium? Si verò tantum ad communem hominum vel perniciem,
vel salutem, non quidem impiorum execrabilis sed piorum: tot no-
minibus oratio commendabilis, valet? quanta laus eius erit, qui Ec-
clesiæ, qui cōmunis salutis, qui Fidei, & Religionis publicam curam
gerit, amicum esse Dei, & charitatis, ac orationis virtute potentem?
per quam, salutem publicam tueri, & à sempiterno generis humani
hoste defendere possit? Ultimo verò loco parsimoniam, frugalita-
temque inter præcipua Pastoris ornamenta posuimus: quæ dum sibi,
suisque moderata est, materiam pietati & misericordiæ, opibus suis,
quàm latissimè præstat. Hanc verò virtutem (sine qua nudus penè, &
velut inermis erit Episcopus) quis ita coler, atque is qui perfectæ
charitatis beneficio, virtutibus cunctis ornatus, terrena omnia ducit
ut stercora, propter sola cælestia divinaque bona, ad quæ omni animi
contentione aspirat? Qui enim veris virtutum insignibus illustris
& clarus est, cur falsos honorum titulos, & velut umbras quasdam
gloriæ, confectetur? Sicut enim fallacem & fucatam pulchritudi-
nem deformis facies quærit, quam formosa recusat: & fulcra pedibus
subiecit, ut procerior appareat, qui statura pusillus est: ita qui virtu-
tibus suis claritatem, & gloriam non merentur, aliunde peregrinas
glorias aucupantur: ut videlicet, circumfusa clientium turba, & præ-
tiosis vestibus, atque opibus, magnificentisque simbrijs honorabiles ap-
pareant, qui per se despicabiles, & obscuri essent. Quæ omnia, vera
& perfecta virtus adeò non quærit, ut etiam vehementer detestetur,
ac fugiat. Quid enim circumpositis facibus Sol indigeat, qui suo ip-
se splendore conspicuus est?

Præterea. Si Apostoli, si Prophetæ, si omnes denique Sancti, ac ipse
etiam Sanctorum Dominus, adeò parsimoniam, sobrietatem, asperi-
tatem vitæ, voluntariamque paupertatem coluerunt, & hanc viven-
di rationem nobis adeò com- endaverunt: quid, quæso, faciet vir
Sanctus, & verus Dei amicus; qui quò sanctior est, eò se magis ad
Apostolicam & Evangelicam vitam effingendam aprat, atque cō-
ponit? Quando verò pro conditione temporum, & ministerij sui
ratione, splendide aliquid gerendum est, non sui rationem habet, sed

Iacob. 5.
v. 17.
18.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

31.

Ecclesiæ: non sui honoris, sed animarum salutis: non sibi placet, sed omnibus providet: non oculis hominum, sed officio deservit: & ita splendoris insignia contuetur, ut illa sancta femina Hester; quæ cum regiam dignitatem in opulentissimo regno obtineret, cultuque regio & apparatu ornari deberet, sic corpus ornabat auro, ut cili- cum gestare videretur in pectore. Quod ipsa in oratione sua Domino cōfiteretur dicens: *Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatum, & non portem in diebus silentij mei.* Si ergo tanta animi puritate ac sinceritate, in summis delicijs constituta puella, sæculo serviebat, quid faciet Evangelicæ atque Apostolicæ Philosophiæ professor Episcopus?

III.

Quantum Ex his ergo quæ hætenus à me dicta sunt, facile quisque intelli-
charitas, get, quid charitas, & integritas vitæ ad omnia Episcopi officia con-
& integri ferat. Superest vnum docendi, atque concionandi munus, quod ego
tas vitæ, dedita opera hucusque distuli, quoniam summum ac præcipuum Episcopo-
ad munus rorum officium hoc esse, supra ex Tridentini Concilij auctoritate
predican- desinivi. Si enim ad hoc ipsum, in suo quisque ordine, fideles omnes
di cōferat certa quadam ratione, hoc est, non ex debito officij, & publica au-
thoritate, sed privata charitate, tenentur: quid de Episcopo contem-
dum est, qui iuxta sui nominis rationem, in specula Ecclesiæ consti-
tutus, aliorum pericula & prospicere, & annuntiare debet? Pertine-
re autem ad omnes suo modo munus hoc, indicat planè Divus Au-
gustinus his verbis: *Hæc est Lex Divinæ Providentiæ, ut nemo à superio-
rioribus adiuvetur, ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eandem
puro affectu inferiores adiuvet.* Hinc etiam Divus Gregorius ait: *Miles Dei supernæ gratiæ nixus auxilio, sic vulnera infirmitatis suæ cū-
ret, ut aliena non deserat.* Hinc etiam legimus in Apocalypsi: *Spiri-
tus & sponsa dicunt, veni: & qui audit, dicat, Veni: quia enim cuique
mandavit Deus de proximo suorum, quod se gaudet à Deo vocatum,
& misericordiam consecutum, alios quoque eiusdem misericordiæ
participes facere festinet: & quod ipse à Domino munus accepit, in
alios transferre procuret.* In cuius rei typum, defuncti fratris semen
Deut. 25. in Lege suscitare iubemur: quod planè spiritualiter exequi videtur,
quisquis novam Christo prolem (qui communis omnium nostrum
emortuus frater est) verbo, aut exemplo suscitare conatur. Et si ad
omnes Christi fideles cura hæc pro cuiusque ratione pertinet: quid
is faciet, cuius fidei animarum cura ea Lege credita est, ut earum
sanguis ab eo sit requirendus, & quidquid e grege perierit, eius per-

iculo pereat? Sic enim Divus Gregorius ait: *Quo reatu asstringatur Gregor. in
aspiciant, qui dum peccantibus fratribus verbum prædicationis subtra- Pastoral.
hant, morientibus animabus vitæ remedia abscondunt.*

Nec solum commissi muneris data & accepta fides, sed publica etiam Ecclesiæ stipendia, eos ita ad officium hoc impellunt, ut ne-
fas sit ei denegare officium, à quo tam amplum acceperis stipendium.
A quo atrocissimo scelere, quàm longissimè se abfuisse sanctissimus
Iob testatur, cum ait: *Si comedi fructus absque pecunia, & animas agri- Iob. 31. v.
colarum affixi.* Quem locum Divus Gregorius in hunc modum in- 39.
terpretatur: *Fructus terræ absque pecunia comedere, est, ex Ecclesia qui- Grego. in
dem sumptus accipere, sed eidem Ecclesiæ prædicationis pretium nō præ- Mor.
bere.* Terræ igitur fructus absque pecunia comedit, qui Ecclesiæ commo-
da ad usum corporis percipit, sed exhortationis ministerium non im-
pendit. Quid ad hoc nos Pastores dicimus, qui adventum districti iudicis
præcurrentes, officium quidem præconis accepimus, sed alimenta Eccle-
siastica muti manducamus? Hætenus ille. Cum igitur ex ijs, quæ nūc
à me, & fufus paulò ante disputata sunt, apertè constet, præcipuum
Pastoris Ecclesiastici munus esse, oves Christi scientia pascere, atque
cælesti doctrina instituere: dubitabit fortasse aliquis, quid rāto huic
muneri, rudis charitas, & indocta sanctitas præstare possit? Dicendi
enim vim atque facultatem, natura, arte, exercitatione, atque
imitatione comparari, testes sunt quicumque de dicendi ratio-
ne scripserunt. Vbi igitur ista defuerint, quid nuda per se cha-
ritas præstare queat? Fateor quidem, omnia hæc ad benedicendum
esse necessaria: quæ quidem sine acerrimo studio, diuturna exercita-
tione, multaque commentatione, comparari nequeunt. At cum di-
cendi ratio non minus Divinæ Providentiæ atque voluntati, quàm
ceteræ res humanæ, subijciari nequeo, multos illam à Deo nul-
lis humanis studijs, sed frequentissimis ferventissimisque deprecæ-
tionibus impetrasse. Sic enim in Ecclesiastico legimus: *Iustus cor Eccl. 39.
suum tradidit ad vigilandum diluculo, ad Dominum qui fecit illum, à v. 6.
& in conspectu altissimi deprecabitur. Si enim dominus magnus
voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum: & ipse tamquam im-
bres mittet eloquia sapientiæ suæ, &c.* Verum quia perpauci sunt, qui-
bus talia à Deo dona contingant, plurimum studij, laboris, & dili-
gentiæ is adhibeat opus est, qui dicendi peritus evadere optat. Ad
quæ tamen omnia, incredibile dictum est, quantopere charitas ipsa,
& charitatis individua comes, viræ integritas, conferant. Multa (fa-
teor) Patres amplissimi, hac de re legi, multa vidi, multaque dicendo
observavi: tam diuturna enim concionandi consuetudo, in qua ita

etiam ferè omnem consumpsi, multa me usu ipso docuit, qui optimus dicendi magister esse solet. Sed si ea omnia vnum in locum cogantur, & ex altera parte flagrantissima quadam charitas, sitique animarum ardentissima proponatur, certè hæc vna virtus omnia Rhetorum præcepta longè superabit, quæ sine hoc ipiritu atque ardore, siccata, frigida, exanguia, & prorsus infirma sunt: quæque magis orationis lenocinio aures mulceant, quàm dicendi acrimonia animum concutiant, & à veteris vitæ pravitate convellant. Quod ita esse, non paucis, neque contemnendis rationibus comprobabo. Principio quidem certum est (vel ipso Augustino testante) tria esse præcipua concionatoris officia: nempe, ut doceat, ut delectet, ut flectat. Et docere quidem, necessitatis esse: delectare, suavitatis: flectere, victoriæ. Docemus autem probationibus, delectamus eloquentione, flectimus verò affectibus concitandis: quæ à sedibus suis eripiunt animos, & in quemcumque volueris habitum transformant. Quanta verò sit extremæ huius partis necessitas atque præstâtia, Fabius ipse Quintilianus, Rhetorum magister, indicat his verbis: Probatiores (inquit) efficiunt sanè, ut causam nostram meliorem esse iudices putent: affectus præstant, ut etiam velint. Sed id quia volunt, credunt quoque: nam cum irasci, fovere, odire, misereri ceperint, agi iam rem suam existimant: & sicut amantes de forma iudicare non possunt (quia sensum oculorum premit amor) ita omnem inquirendæ veritatis rationem index amittit, occupatus affectibus: estu fertur, & velut rapido flumini obsequitur, &c. An cum ille qui plerisque perorationibus petitur fletus erumpit, non palam dicta sententia est? Huc igitur incumbat orator, hoc opus eius, hic labor est: sine quo cætera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sunt: adeo velut spiritus operis huius, atque animus, est in affectibus. Hactenus Fabius.

Cæterum qua ratione affectus isti concitandi sint, idem ipse dicendi artifex, paulò post indicat his verbis: Summa (quantum ego quidem sentio) circa movendos affectus, in hoc posita est, ut moveamur ipsi. Nam & luctus, & ira, & indignationis, aliquando ridicula fuerit imitatio, si verba vultumque tantum, non etiam animum accommodaverimus. Quid enim aliud est causa, ut lugentes utique in recenti dolore disertissimè quædam exclamare videantur, & ira nonnumquam indoctis quoque eloquentiam faciat, quàm quòd illis inest vis mentis, & veritas ipsa morum? Quare in ijs, quæ verisimilia esse volumus, simus ipsi similes eorum qui verè patiuntur, affectibus: & à tali animo proficiatur oratio, qualem facere iudicem volet. An ille dolebit, qui audiet me, cum hoc dicam, non dolentem? Irascetur, si nihil, ipse qui in iram concitat, idque

exigit, simile patietur: siccis agenti oculis, lachrymas dabit? fieri non potest, nec incendit nisi ignis, nec madescimus, nisi humore: nec res ulla dat alteri colorem, quem ipsa non habet. Primum est igitur, ut apud nos valeant ea, quæ valere apud iudicem volumus, afficiamurque antequam afficere conemur. Hactenus Fabius. Nec Fabius tantum, sed etiam ipse eloquentiæ parens Cicero, idem prorsus edocet his verbis: Ut nulla materies tam facilis ad exardescendum est, quæ nisi ad moto igne, igne concipere possit, sic nulla mens est tam ad comprehendendam vim orationis parata, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam, & ardens accesserit. Hæc igitur illi, quorum testimonijs nihil in hac parte asseri poterat certius, & locupletius. Quibus planè Divus Gregorius eisdem ferè verbis attipulatur, dicens: Ad supernum desiderium inflammare auditores nequeunt verba quæ frigido pectore proferuntur: nec enim res quæ in se ipsa non ardet, aliud accendit. Quod si ita est, quid, queso, ad inflammandos & concitandos auditorum animos, perfecta charitate potentius? Charitas enim ignis est, non à filice excussus, sed è cælo delapsus: qui adeo ardentè animarum salutem sitire facit, ut dicentis, ac loquentis animum miro modo commoveat, linguam erudiat, actionem inflammet, affectus concitet, figuras, verba, vultum, acrimoniamque ministrat: in omnesque sese figuras (velut Protheus quidam) vertat: ut dicendo à morte revocet, quos in via perditionis positos dolet: usque adeo affectus hic celestis ingeniosus & acer est. Si enim (ut ante diximus) affectus omnes, atque propensiones animi ex amore ita oriuntur, ut quò maior fuerit amor, eò sit affectus omnis vehementior: quales ergo ardentissimæ charitatis, nisi vehementissimi affectus erunt? Qui verò ita affectus dicit, quomodo non eundem quem habet animum, in alios transferet? quomodo ignis hic in pectore exestuans, non per os, vultum, linguam, gestumque corporis, velut fulgur erumpet? Si enim ignis in nube inclusus, & pressus violenter, tandem cum tonitru emicat, fulgurat, & horrenda fulmina iaculatur; quid mirum si celestis hic ignis in pectore clausus, verborum emittat fulmina, ac tonitrua, quibus oscitantes hominum mentes excitet ac perterrefaciat? Hæc ergo ratione, miro modo charitatis vim dicendi præstat. Ad cuius rei fidem, non gravabor hic adiungere celeberrimi cuiusdam concionatoris sententiam: qui rogatus ab alio quænam essent præcipua concionatoris partes: Duæ (inquit) mihi esse videntur. Altera, ut divinis litteris apri- me sit eruditus: altera ut ardentissimo amore Deum diligat.

Cicer. 2.
de Orato.

Greg. in
Mor. l. 8.

Quo-

Quorum alterum quidem, ad res inveniendas, alterum verò ad rationem modumque dicendi maxime iuvat. Qui enim ardentissimo amore Deum diligit, cum de peccatis agendum erit, vehementissime in ea invehitur; tanquam in acerrimos illius hostes, quem tantopere diligit. Si verò, de his quæ ad eius gloriam pertinent, agatur, simili orationis impetu concitabitur: cum de ijs agat, quæ ad illum pertinent, cuius tanto amore tenetur. Præclare ille sanè. Hac enim ratione fiet, ut bona benè dicantur: benè autem ferè dicuntur, quæ non solutè, non leniter, atque oscitanter; sed vehementi cum contentione animi, ingenij viriumque, dicuntur.

Nec vim dicendi modò, sed rerum etiam quæ dicantur copiam, præbet ipsa charitatis exercitatio. Ad charitatem enim maxime spectat, divinarumque rerum studijs, & contemplationi vacare: hoc enim velut cibo charitas ipsa alitur & pascitur. Præclare enim à Divo Augustino dictum est: *Pondus meum, amor meus: quocumque feror, amore feror.* Habet enim amor omnis, vim abducendi mentem: & eam quocumque ipse appulerit, impetu & pondere suo impellendi. Sicut ergo amor terrenus depimit ad terrena, ita cælestis rapit ad cælestia. Cælestium verò rerum amor & contemplatio miro modo mentis aciem purgat, & illustrat, cælestique sapientia imbuat: à qua velut à perenni quodam fonte, omnis dicendi vis oritur. Hinc est quod Divus Gregorius ait: *Sancti viri quieti, contemplantes sorbent, quod occupati erga proximos loquentes refundunt.* Et iterum: *Sancti viri amando discunt, quod docendo proferunt.* Cum enim totius divinæ legis summa in vno dilectionis præcepto sita sit, multum plane in divinæ legis cognitione profecit, qui dilectionis ipsius vim, non modò legendo, sed etiam diligendo cognovit. Quam quidem sententiam, beatissimi Patris nostri Dominici exemplo confirmare licet: qui cum in concionandi facultate mirabilis esset, rogatus à quibusdam, ubinam miranda ea quæ docebat, didicisset: *In libello,* inquit, *charitatis.* Quod planè responsum, ut verissimum est, ita quoque intellectu difficillimum, ijs qui cælestis huius ignis vim, naturam, energiamque mirabilem experiri non sunt. Quam tamen nemo, nisi Spiritu Sancti ductu & magisterio, poterit experiri. Quò fit, ut non modò affectus, & orationis acrimoniam, sed etiam dicendi copiam, atque materiam, suo modo charitas subministret.

August.

Greg. in
Moral.

Quo-

Quoniam verò pauci admodum sunt, qui in hac prius dilectionis & contemplationis schola versentur, quam in publicum prodeant, docendique magisterium suscipiant: idè non immeritò eodem Divus Bernardus accusat his verbis: *Canales* (inquit) *hodie multas habemus in Ecclesia, conchas verò perpaucas.* Tante enim charitatis sunt, per quos nobis fluentia cælestia manant ut ante effundere, quam infundi velint: loqui, quam audire: paratiores docere quod non didicerunt. Quòd si quæras, quanam illa sint, quæ prius infundi debeant, quam ipse effundas: idem ipse in eodem libro declarat, his verbis: *En quanta prius infundenda sunt, ut effundere audeamus, de plenitudine, non de penuria largientes: primò quidem compunctio, deinde devotio, tertio penitentia labor, quarto pietatis opus, quintò orationis studium, sextò contemplationis otium, septimò plenitudo dilectionis.* Haecenus ille. Vides ergo, quàm multa alia præter doctrinam studiumque requirantur, ut dignè aliquis Ecclesiæ magisterium suscipere queat.

Est etiam in hac re aliquid altiùs, penitiùsque introspectendum. Constat enim, quòd quemadmodum inter medicos, ille iure celebrior & præstantior habetur, qui plures à morbo liberaverit: ita inter concionatores, ille disertissimus erit, qui plures à peccati morbo sanaverit: cum hic utriusque artis finis sit, ut ille à morbis corporis, hic ab animæ languoribus liberet. Certum est autem, sanitatem animæ (qui Apostolici huius officij finis est) dono Dei hominibus contingere: nec ullam, aut potentiam, aut vim dicendi ad hoc sine Dei præsidio posse sufficere. At hoc auxilium certius efficaciusque à Deo Dei amicus, & vir sanctus impetrabit: ergo quò quisque sanctior fuerit, hoc plures oratione sua Christo animas lucrificiet: ac proinde in officio concionandi prior meritò erit atque præstantior. Sed quoniam hæc nostra ratio paucis comprehensa est, libet eam (quia maxime ad huius negotij lucem pertinet) paulò latius explicare.

Ante omnia ergo ex divinis litteris evidenter agnoscimus, neminem sine speciali Dei auxilio ad Deum venire, à peccati- que morte excitari posse. Sic enim apud Ioannem legimus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* Est scriptum in Prophetis: *erunt homines docibiles Dei. Omnis ergo qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Prius ergo à Patre intus erudiendus est, quisquis externa prædicatoris voce ad Dominum convertendus est. Huc & illud pertinet, quod in Iob scri-

Bern. sup.
Cant.

Idè. ibid.

Ioann. 6.
v. 44.

Job 40. descriptum est: Numquid Leviathan capies hamo, aut armilla perforabis maxillam eius; ut videlicet ex eius dentibus animarum excutias prædam? Quis igitur, hoc, nisi Omnipotens Deus, efficere possit? Propter hoc ergo Dominus, discipulos suos, quos prædicatores instituebat, his verbis admonet apud Ioannem: Sicut pal-

Ioan. 15. mes (inquit) non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Quamlibet ergo disertus, quamlibet potens in Sermonem quisque sit, frustra tamen loquitur, frustra sudat, frustra clamat, nisi celestis huius magisterij vox interiori hominis ore sonet. Sic enim Divus Gregorius ait: Incausum

Gregor. in Moral. homo exterius monetur, si intus cor eius gratia non repletur. Est enim mutum os omne, si ille intus in corde non clamat, qui aspirat verba que audiuntur. Rursusque idem: Nisi (inquit) spiritus

Gregor. in Homil. sanctus adit cordi audientis, otiosus est sermo Doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, Doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Eandemque iterum alibi sententiam repetit, his verbis: Nisi spiritus sanctus auditoris corda repleat, ad aures corporis, vox Doctoris in casum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hanc interiorius imprimere non valent.

Cum sint autem multe huius tantæ miseriæ nostræ causæ, tam illa præcipua est, quam Divus Augustinus declarat his verbis: Ego cum amatores seculi huius intueor, nescio, quomodo possit esse ad eorum animos sanandos opportuna prædicatio: quando enim res huius mundi velut prosperas habet, fastu suo respuunt salubres admonitiones, & quasi anilem reputant cantilenam: quando autem adversis aguntur, magis conantur evadere, unde ad præsens anguntur, quam capere unde curentur. Hactenus ille. Cuius sententiæ veritatem, utinam non quotidianis penè exemplis deprehenderemus: per quæ liquet, adeò corda horum terrenis rebus, siue secundis, siue adversis irretiri, adeoque captivos pereuntium rerum amore sensus eorum detineri, ut nihil penè aliud percipere possint, nisi id solum, cuius inseparabili, atque adeò insuperabili amore tenentur: propter quod meritò dictum est: Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi ea dixeris, quæ versantur in corde suo. Apud eos verò, qui tales sunt, frustra ferè de rebus Divinis agas: plena enim corda, si quid superinfuderis, non recipiunt, sed etundunt. Sed quid frustra dico? Imò verò, maximo tuo malo percipiunt In-

Prov. 28.
v. 15.

cem, quam eijciunt: salutem, quam despiciunt; doctrinam, quæ contemnunt; medicinam qua non utuntur; & gratiam, quam ultro oblatam respuunt. An non ergo maioris erit occasio damnationis sic audita doctrina, nec recepta? Si non (inquit Dominus) venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Rectè Divus Augustinus: Ab exordio, inquit, propagationis humanæ usque in finem, quibusdam ad premium, quibusdam ad iudicium prædicatur. Quod ipse alibi eleganti explicat similitudine, dicens: Simul pluit Dominus super segetes, & super spinas: sed segeti pluit ad horreum, spinis ad ignem: non quod ipse Dominus ad hoc pluatur, sed quod terra ipsa caelestem desuper bibens imbrem, proferens autem spinas & tribulos his à quibus colitur, reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem, ut Apostolus ait.

Cum igitur hæc ita sint, & omnis opera prædicatoria sine Dei favore, usque adeò non sufficiat ad salutem; ut maioris etiam damnationis occasionem præbeat: quem ex hoc sperare fructum poterit, quamlibet disertissimus Ecclesiæ magister, nisi Magisterij celestis virtutem & lucem continuis precibus & gemitibus promeruerit? Præclare enim Augustinus: Prædicator, inquit, laboret, ut intelligenter, ut libenter, ut obedienter audiat: & hoc se posse magis pietate orationum, quam oratoris facultate non dubitet: ut orando pro se, ac pro illis quibus est allocuturus, sit prius orator antequam Doctor: & ipsa hora accedens, priusquam exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam sitientem: ut ructet quod biberit, vel quod implenerit, fundat. Hactenus ille. Quod si ita est, & res hæc precibus magis quam concionibus, & gemitibus quam verbis, & clamoribus ad Deum, magis quam ad populum vocibus peragenda est: aperte sanè constat, charitatem, morumque integritatem, ad hoc sanctissimum munus quam maxime pertinere: utpotè quæ preces nostras gratissimas Deo faciat, & per eas doctrinæ suæ vim impetret, efficaciamque movendi.

His etiam adde, quod sanctitas vitæ vehementer confirmat roboratque doctrinam, quæ operum attestacione maxime comprobatur: dum homo ipsa vitæ suæ institutione, dictorum suorum fidem facit. Hinc Divus Gregorius ait: Ille loqui veritatem novit, qui prius benefaciendo didicit: & tunc verbi semen germinat, quando hoc in audientis pectore, pietas prædicantis rigat. Unde facile liquet (id quod à nobis ante dictum est, cum de Episcopi sanctitate ageremus) non solum

Ioan. 15.
v. 22.

August.
de 50. Qu.

Greg. 14.
pra.

oris, sed totius etiam hominis sanctitatem, & cum ipso ore concordiā, ad hoc opus exquiri: ut totus sit immaculatus & purus, qui puritatis suae participes alios efficere debeat. Propter quod Dominus, cum Ieremiam Prædicatorem creare voluisset, prius illum in utero etiam matris ab omni peccati labe purgavit, ut singulari quadā puritate & sanctitate esset insignis, qui alios ad sanctitatem puritatemque vocare debebat. Isaia quoque labia, caelesti igne, & Angelico ministerio purgantur: ut sic idoneus redderetur, qui alios à peccati sordibus purgare posset. Paulus verò ultra humana raptus est ad terrarum calū, & caelestia secreta cognovit, ut Ecclesiarum futuris Doctor, inter Angelos disceret, quod inter homines prædicaret. Merito ergo Divus Gregorius Nazianzenus, mores optimi concionatoris describens, ait: *Mundari prius oportet, & sic alios facere sapientes: lumen fieri, & sic alios illuminare: ad Deum accedere, & alios ad Deum adducere: sanctificari, & ita sanctificare: manus habere rectas, & sic cadentibus porrigere manum.* Si ergo tanta ad hoc munus puritas ac sanctitas vitæ requiritur (quæ à charitatis virtute divelli nullo modo potest) cuius erit vel utilitatis, vel auctoritatis, ea doctrina (quantumcumque fulgeat splendore sermonis) quæ ab impuro pectore & ore procedit? Merito enim adversus huiusmodi concionatorem inelamat Divus Augustinus: *Exaudi te ipsum durissime, immanissime, surdissime Doctor: quid mihi lingua aurea, & cor ferreum? Delicata doctrina est (inquit Hieronymus) pugnant, ictus dictare de muro: & cum ipse unguentis delibutus sis, cruentum militem accusare libidinis.*

Sunt enim multi (ut Divus Gregorius ait) qui spiritualia persequuntur: sed quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant: repente docent, quæ non opere, sed meditatione didicerunt: & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Quam sit autem inutilis huiusmodi doctrina, frequentissime Divus Gregorius varijs in locis declarat: Cuius enim inquit, vita despicitur, restat, ut eius prædicatio contemnatur. Et rursum: Dum persona despicitur, nec recta quæ protulerit, placent: cum tamen aliquando inter spinas spica succrescat. Et iterum: Vbi conscientiam mordet reatus criminis, linguam ligat timor confusionis. Et alibi: Cum Prædicatores ea proferunt, quæ servare contemnunt, veritas sic linguam movet, ut feriat vitam: quatenus & ipsi verbis fiant iudices, & famis accusatores. Quid, quod nonnumquam huiusmodi doctrina auditoribus nocet, dum plus obest exemplo, quā prodest verbo? Propter hoc enim Divus Augustinus, ait: Doctrina per malos, palmas in sepe, borras in spinis: ante lege, & dum queris fructum, laceres manum: & cum audis bene docentem, imiteris mala facientem.

Greg. Nazian.

August. in Epist.

Hieron.

Gregor. in Pastor.

Gregor. in Hom.

Idem in Moral.

Videtis ergo, Patres observantissimi, quàm multis nominibus, docendi munus (quod maxime vestrum est) charitas invet, ac provehat. Nam innocentia vitæ (quæ ab ea proficiscitur) doctrinam confirmat, ornat & illustrat. Sic enim Petrus Apostolus exigit, ut doctrinam Domini Salvatoris moribus ornemus. Et precationis quoque virtus, divinum nomen auditoribus propitium facit: sine cuius luce & magisterio, otiosum est quidquid ab humano ore proficiscitur. Et materiam quoque, ac dicendi copiam subministrat: sine qua, infirma, inanilis, & ieiuna est omnis oratio: ac postremo calorem, affectus, verbum dicendi, acrimoniam, aculeos, atque ignita verborum iacula, immo & fulmina sæpe ministrat. Si enim sola imitatio veritatis, ad flectendos auditorum animos tantum sæpe valuit, quantum ipsa eadem veritas, qua vis imagine & imitatione potentior erit? Si tantum potest arte expressa & adumbrata natura, quid ipsa per se rerum facies, atque natura præstabit? Omnia ergo hæc, ad rectè dicendū charitas præstat: quod minus mirandum est, si tantā illi vim ad eloquendum tribuamus. Quod si ita nō est, quid ergo est, quod Spiritui Sancto (qui Patris & Filij communis charitas est) hoc consona Ecclesiæ voce tribuitur, quod is locutus fuerit per Prophetas? Cur enim hoc non potius tribuatur Filio, qui Verbum est & Sapientia Patris? ad sapientiam Patris cum pertineat docere, & ad verbum, eloqui: quod utrumque huius officij proprium est. Verum quamvis hoc ita sit, ut in quovis alio argumenti genere tractando, scientia pariter & eloquentia maximè egeamus (à quibus omnis dicendi vis manat) ad Divina tamen eloquia sublimius puriusque tractanda, magis animi puritate & charitate, quàm aut scientia aut eloquentia indigemus.

Vnde & idē Dominus cum Apostolos ad prædicandum destinasset, prius eos ardentissimæ charitatis igne purgavit, sanctificavit, & inflammavit: quo estuantes, non verba summo ingenio excogitata eloqui, sed ardentes flammæ emittere viderentur, quibus universum orbem, ad Dei cultum & amorem accenderent. Quo igne, Ieremiæ Prophetæ cor usque aded estuabat, ut illius vim ardoremque non ferens, inflammantia verba, hominum mentes pietatis & religionis sensu inflammantia, erumperet. Idemque Eliam Prophetam sic inflammaverat, ut de eo scriptum sit: *Surrexit Elias Propheta quasi ignis, & sermo eius ut facula ardebat. Eos autem qui sic ardent, & verbis suis alios ardere faciunt, ad Seraphicum Ordinem pertinere, Divus Gregorius testatur his verbis: Sunt nonnulli, qui supernæ contemplationis amore accensi, in solo Conditoris sui desiderio anhelant: nil iam in hoc mundo curant.*

Eccle. 4. v. 1.

Gregor. in Hom.

gunt, solo æternitatis amore pascuntur, terrena quequē abijciunt, cuncta temporalia mente transcendunt: amant & ardent, atque in ipso suo amore requiescunt: amando ardent, loquendo, & alios accendunt: & quos verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos, nisi Seraphim dixerim, quorum cor in ignem conversum, lucet & urit? Quid igitur in huius virtutis laudem magnificentius dici potuit, quàm ut per eam, mortalis homo ad tantæ ordinis dignitatem atque consortium rapiatur? O verè miranda charitas! quæ tam multa potes, tam magna præstas, quæ ministros Dei ut flammam ignis ardere facis, fideles perficis, Sacerdotes consecras, Põtifices ornas, sanctitatis fons, prudentiæ fomes, piæ sollicitudinis mater, fortitudinis robur, scientiæ lumen, misericordiæ parens, iustitiæ ministra, concionandi artifex, dicendi perita, & totius denique non modò Christianæ vitæ, sed etiam Pastoralis officij summa, columna & firmamentum.

Meritò ergo, hanc vnam iterum Dominus à Principe Pastorum Petro requirit: utpote qui tot ac tam miris modis sacrum hoc Pastoralis officij ministerium, ab ea iuvare intelligebat. Sapientis enim proprium est, neglectis verborum ambagibus, quam paucissimis rei summam attingere: quod in hac causa cælestis hic Magister fecisse videtur, qui hac vna ratione, & orationis brevitate, & causæ perspicuitate, & auditorum utilitati consulit: dū in vna penè charitate, latissimi huius negotij summam comprehendit. Hinc ergo studere, Patres, hanc votis omnibus expetit: hæc in vestro pectore ferbeat, in verbis luceat, in moribus splendeat, in officio dirigat, & ad omne vos opus bonū informet & accendat. Atque etiā date operā, ut vestra industria, cura, atque consilio, principes (ad quos eligendorū Episcoporum cura pertinet) eos eligant, quos magis hac ipsa charitate accensos, virtute præstantes, religionēque excellentes esse intellexerint: ne vos officio vestro, illi verò credite sibi curæ deesse videantur. Quod verò ad me attinet, rursus, quam initio dicendi veniā petij (quod huius tanti muneris expertis corā tam veteranis ducibus, & de Christi Ecclesia tam præclare meritis, verba facere tentaverim) eandē iterum atque iterū posco: oportune admodū eadē illa verba repetens, quibus D. Gregorius opus illud egregiū Pastoralis officij clausit: *Vsurpavi* (inquit) *mibi cõti officium, quæ ferrum reddit acutum, cū sit inutilis ad secandum.* Pulchrum depinxi hominem, pictor fœdus aliosque ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Dixi.

TITVLI, ET CAPITA OPERIS.

P A R S P R I O R.

- S**electæ quædam sententiæ ex Pastoralibus Divi Gregorij, de Vita & moribus Prælatorum. fol. 1.
 Selectæ eiusdem argumenti sententiæ ex Epistolis eiusdem. fol. 8.
 Selectæ eiusdem argumenti sententiæ, ex libris Divi Bernardi de Consideratione ad Eugenium Papam. fol. 16.
 Quomodo Prælatus erga subditos se gerere debeat, ex eodem Bernardo de Consideratione ad Eugenium. fol. 20.
 Selectæ sententiæ ex Epistolis Bernardi, & alijs eiusdem operibus. fol. 24.
 Ex Divo Augustino, Chrysostomo, alijsque Patribus selectæ sententiæ. fol. 35.

SECUNDA OPERIS PARS.

- C**ap. 1. Sollicitudo & occupatio quæ sit digna Episcopo, & quæ indigna. fol. 42.
 Cap. 2. Gravitas simul & affabilitas, atque suavitas à Pastore servanda. fol. 55.
 Cap. 3. Misericordia & largitas Episcoporum. fol. 59.
 Cap. 4. Studium Prælati in oratione, contemplatione, ac sacrificij oblatione. fol. 64.
 Cap. 5. Puritas intentionis, & constantia ac immutabilitas animi, in sanctis Decretis & Consilijs. fol. 67.
 Cap. 6. Humilitas ac modestia Prælatorum, quoad statum & personam. fol. 70.
 Cap. 7. Quod prædicatio sit præcipuum Episcopi munus. fol. 77.
 Cap.

Cap. 8. Patientia atque constantia Pastoris in adversitatibus & persecutionibus tolerandis. fol. 80.

Cap. 9. Zelus iustitie, & magnanimitas contra peccata. fol. 89.

Cap. 10. Contra pusillanimitatem, & scrupulos conscientiarum, vanamque tristitiam, sepe infestantem nonnullos pios Pastores. fol. 96.

Cap. 11. Prudentia ac circumspectio Pastoris, in verbis & factis. fol. 103.

Cap. 12. Mensa Episcopi. fol. 110.

ADIECTA EST IN FINE, CONCIO V. P. M. F. LVDO-
vici Granatensis, Ordinis Prædicatorum, habita in consecra-
tione Reverend. D. D. Antonij Pinarii, Episcopi Miranden-
sis. fol. 115.

FINIS

INDEX RERVM ET VERBORVM totius Libri.

A

A Aron. Cur Rationale iudicij deferre iovebatur. Pag. 10.
Abbas. Arguitur excusatio cuiusdam Abbatis à prædicatione
verbi Dei. Pag. 26.

Quis fieri debeat, mirabili Sancti Gregorij dictu ostenditur. Pag.
105.

Abiatar Sacerdos. Quot malorum fuerit causa Sacerdotis sui mala
administratio. Pag. 131.

Absalon. Plus persecutus fuit cor paternum in impietate moriendo,
quàm belando contra eum vivendo. Pag. 87.

Abstinentia. Quàm necessaria Episcopis, & Prælati, latè ostendi-
tur. Pag. 111.

Fuit Crux Apostoli Pauli. Pag. 112.

Aceptio personarum. Quid sit, & quando committatur. Pag. 130.

Affabilitas. Necessaria est Episcopis & Prælati. Pag. 55. & seq.

Qualiter cum iustitia & correctione componatur. Ibidem.

Admonere. Admonendi varij modi cum Sancto Gregorio Papa pro-
ponuntur. Pag. 91. & 92.

Admonitiones secretæ, Prælatorum quando sint utiles. Ibidem.

Vide verbo sanctus Gregorius Papa.

Adversitas. Est provocatio virtutis. Pag. 80.

Prælati & Superiores in adversitatibus tollerandis debent esse for-
tes. Ibidem.

Idque exemplis & doctrinis varijs Sanctorum ostenditur. Ibid. & P.
82. & seq.

Adversitas non deiecit Christianum animum, sed accendit. Page
84.

Agesilaus. Quantus erga suos liberos affectus fuerit, singulare eius
factum ostendit. Pag. 180.

Sanctus Ambrosius Episcopus, & Ecclesie Doctor, Vasa Dominica fre-
git ut captivos redimeret. Pag. 52.

Elcey

IN

Eleemosynæ eius quantæ, & quàm copiosæ. Pag. 160. & 161.

Amor. Illum præcedit rei amatæ cognitio. Pag. 125.

Roborat ad ardua quæque exercenda. Pag. 191.

Vide Verbo Charitas. Episcopus.

Anima. Contemplationi data tribus titulis à Sponso decoratur. Pag. 29.

Nihil pretiosius animarum salute excogitari potest. Pag. 127.

Animarum dignitas, & pulchritudo. Pag. 183.

Quantum valeat apud Deum cura animarum. Ibid.

Vide Verbo Episcopus.

Arguere. Vide Verbo Admonere. Corrigere. Episcopus.

Sanctus Augustinus Episcopus, & Ecclesiæ Doctor. Docet quantum oporteat bonum Pastorem vigilare, nè illaqueetur vitio inanis gloriæ. Pag. 35.

Suo tempore Episcopi frequenter intercedebant pro reis apud Potestates sæculares. Pag. 38.

Quid de onere Episcopatus, & Prælatuæ senserit. Pag. 39.

Eius vita & occupationes in Episcopatu. Pag. 51.

Qualis fuerit erga consanguineos. Pag. 63.

In contumelijs ferendis, quàm patiens. Pag. 85.

Mirabilis eius doctrina pro Episcopis ad sufferendas Populi immutationes, & detractiones. Ibid.

Largæ eius eleemosynæ referuntur. Pag. 160.

Mensa, & cibi eius factus Episcopus. Pag. 168.

Aurum. Cur Ecclesia habeat aurum, & in quos usus erogari debeat? Pag. 59.

Eius cum virtute pulchra collatio. Pag. 86.

Austeritas. In Episcopo & Prælato nimia austeritas fugat infirmitates. Pag. 56.

Qualis in eo debeat esse. Ibidem.

B

Sanctus Basilius Episcopus. Quædam de vita & onere Pastoralis eius referuntur. Pag. 101.

Eius paupertas, abstinencia, & rigor erga se ipsum. Pag. 168.

Beneficium. Beneficia Ecclesiastica quibus & qualiter distribuenda sint. Pag. 21. & 22.

Procurantium Beneficia Ecclesiastica qualitates, & virtutum fructus.

mulationes declarantur. Pagin. 277.

Benignitas. De benignitate Pastorum Ecclesiasticorum plura recensentur exempla. Pag. 57. & seq.

Vide Verbo Episcopus.

Sanctus Bernardus Abbas. Scripsit Eugenio Pontifici condolens occupationibus officij Pastoralis. Pag. 16. & 17.

Quatuor illi proponit consideranda. Pag. 18.

Alia documenta eiusdem ad Eugenium. Pag. 20. 21. & seq.

Quid scripserit Cardinalibus, qui Eugenium ad Summum Pontificatus apicem elegerant. Pag. 22.

Desiderabat videre Ecclesiam Dei, sicut erat tempore Apostolorum. Ibidem.

Deplorat statum suæ vitæ postquam fuit factus Abbas. Pag. 28.

Consuluit Eugenio Pontifici ut irritaret testamentum cuiusdam Episcopi. Pag. 31.

Laudat Episcopum Londoniensem, & instruit Rothomagensem. Ibidem.

Docet pulchram sententiam, quam semper præ oculis habere debemus. Pag. 105.

Suadet & interdicit cuidam Abbati, ut Abbatiam non dimittat. Pag. 99. & 100.

Vide Verbo Theobaldus Comes.

Bonifacius Octavus. Verba eius, quibus Episcopi vitam describit, referuntur. Pag. 43.

C

Capili. Significat curam rerum externarum. Pag. 6.

Sancta Catharina Senensis Virgo, Ordinis Prædicatorum. Quanto in pretio habebat verbi Dei prædicatores, facto quodam ipsius ostenditur. Pag. 183.

Charitas. Adversitatibus ad augmentum assurgit. Pag. 84.

Primatum habere debet inter Prælati virtutes. Pag. 179.

Charitatis gradus cum Sancto Augustino declarantur. Ibidem.

Quorundam Martyrum charitas quanta fuerit, ipsorum dictis ostenditur. Pag. 181.

Est mensura sanctitatis vitæ. Pag. 134.

Qualiter ab Episcopis exercenda. Pag. 182. & seq.

Quò ardentior est erga Deum, eò ferventius in proximum fertur. Pag. 182. & 183.

Quantum charitas ad præcipuas Episcopi partes conducatur. Pag. 189. & seq.

Inhibita servat iustitiam. Pag. 198.

Quam necessaria sit Prædicatoribus. Pag. 203. & 205.

Charitatis laudes abundè habes. Pag. 180. & 187. & seq.

Vide Verbo *Amor, Episcopus, Prudentia, Scientia.*

Christus. Est exemplar humilitatis Prælatorum. Pag. 71.

Eius arma ad debellandum mundum quæ sint. Pag. 72.

Dicit se constitutum fuisse ad prædicandum. Pag. 77.

Cicero. Quid de Præfectura deplorando dixerit. Pag. 122.

Quatuor dicit notanda esse in Imperatore eligendo. Pag. 133.

Clerici. Eorum insolentia totam turbat Ecclesiam. Pag. 46.

Mala quæ causantur in Ecclesia Dei ex pravis Clericorum moribus. *Ibid.* & Pag. 47.

Consilium. Cum eo omnia agenda sunt. Pag. 104.

Contemplatio. Qualem reddat mentem & animam contemplationi. vi. Pag. 29.

Vide Verbo *Anima.*

Corrigere. Diversimodè delicta, & vitia subditorum corrigere debent Prælati. Pag. 91. 92. 93. & 94.

Modi diversi corripiendi, iuxta diversitatem subditorum delinquentium, proponuntur. *Ibid.*

Vide Verbo *Admonere, Arguere.*

D

David. Percussit dolore cor suum ob præcisionem vestis Saulis. Pag. 8.

Paratum se dicit esse ad labores & passionem sustinendas. Pag. 48.

Delictum. Delicta variè corripienda, & punienda esse docetur. Pag. 92. & 93.

Delinquentes. Iuxta varias illorum conditiones corripiendi & arguendi sunt à Prælatis. Pag. 91. & seq.

Detractores. Qualis erga illos Prælati se debeat habere. Pag. 97.

Devotio. Est fons aquæ vivæ rigans omnia nostra virtutum exercitia. Pag. 64.

Plura de devotione vide *Ibid.* & seq.

Vide Verbo *Episcopus.*

Deus. Cum dare voluit Ecclesie suæ Pastorem, unicuique Filium suum etc.

elegit, quo nullus dignior. Pag. 128.

Diaconus. Diaconi cuiusdam culpa publicè manifestatur, & quare. Pag. 34.

Diligentia. Quam necessaria Episcopis & Superioribus, latè demonstratur. Pag. 139.

Sine ea, Prudentia mutila est & manca. *Ibid.*

Discretio. Quam necessaria Prælati, cum Sancto Bernardo abundè probatur. Pag. 106.

Doctor. Populum Doctore carere quæ calamitas sit. Pag. 149. & 150.

Domesticus. Episcoporum domestici quales debeant esse. Pag. 23.

Vide Verbo *Episcopus.*

Sanctus Dominicus Ordinis Prædicatorum institutor. Maximus eius animarum zelus describitur. Pag. 184.

Dicebat se studere in libro Charitatis, quæ populis prædicabat. Pag. 206.

E

Ecclesia. Ecclesiarum Rectores, & Parrochi, qui & quales debeant constitui & eligi. Pag. 129.

Facultates & bona Ecclesiarum, patrimonia sunt pauperum. Pag. 26.

Vide Verbo *Episcopus.*

Elati. Qualiter corripiendi à Prælatis ut emendentur. Pag. 92.

Eleemolyna. Quam utilis facienti eam. Pag. 159.

Propriissima est Episcoporum. Pag. 157. & 159.

Vide Verbo *Sanctus Augustinus Episcopus, Sanctus Ambrosius Episcopus, Liberalitas, Misericordia.*

Episcopatus. Arguuntur nolentes accipere onus Episcopatus. Pag. 13.

Ad Episcopatum pertrahi quid sit. Pag. 1. 10. & 12.

Est status perfectionis. Pag. 134.

Vide Verbo *Episcopus.*

Episcopus. Eius vita, munia, occupationes, ac considerationes latè proponuntur. Pag. 2. 18. 19. 24. 43. 152. & seq. & 174. & seq.

Episcopi vita quam perturbata sit. Pag. 32.

Sanctitas vitæ eius. Pag. 133. & seq. & 136.

Eius charitas & amor erga Deum & proximum. Pag. 3.

Contemplationi vacare qualiter debeat. *Ibid.*

Erga subditos qualis esse debeat. Pag. 4. & 20.

Erga delinquentes & malos. Pag. 5.
Non debet plusquam debet se deicere. *Ibid.*
In occupationibus interioribus & exterioribus quomodo exercendus. *Ibid.* & Pag. 17.
In secularibus negotijs qualis. Pag. 6. 17. 49. 50. 51. & seq.
Erga spiritualia & Deum. *Ibid.* & Pag. 22.
Erga potentes. Pag. 23.
Quando peccat, quale sit eius peccatum, & quantum inferat nocamentum. Pag. 7.
Quando dicatur dormire, & quando dormitare. Pag. 8.
Sunt Astra cæli. Pag. 13.
Puniens debet patri assimulari. Pag. 15.
Faustum & superbia Episcoporum arguitur. Pag. 12.
Reprehenduntur qui culmen regiminis non ad onus, sed ad gloriam suscipiunt. Pag. 15.
Quatuor considerare debet, quæ docet Sanctus Bernardus. Pag. 18.
Eius domestici qui debeant esse. Pag. 23.
Eius consiliarij qui. Pag. 32.
Arguuntur qui de redditibus Ecclesiæ plura in suos usus consumunt, & denegant pauperibus. Pag. 33.
Qualiter procedere debeant contra crimina pertinentia ad Forum seculari. Pag. 38.
Multo plures Episcopi pereunt, quàm salvantur. Pag. 39.
Sollicitudo Episcopi quanta debeat esse. Pag. 42. 43. & 139.
Debet docere exemplo vitæ, & verbo dostringere. Pag. 51. & 152. & seq.
Onus eius pulchrè describitur à Sancto Chrysostomo. Pag. 53.
Gravitas, affabilitas, & suavitas Episcopi. Pag. 55. & seq.
Humilitas. Pag. 57. 70. & seq.
Misericordia, & largitas. Pag. 59. & seq.
Quantum debeat in elemosynas expendere. Pag. 75. 157. & seq.
Eius compassio, oratio, & contemplatio. Pag. 64. & seq.
Constantia & immutabilitas eius in Sanctis Decretis & Concilijs tuendis. Pag. 67. & seq.
Arguuntur qui faustum & consuetudines mundanas sequuntur. Pag. 74.
Eorum excusationes ad sequendas mundi vanitates & pompas, impugnantur. *Ibid.* & Pag. 75.
Proprium munus Episcopi est prædicare. Pag. 77. 147. & seq. 202. & 203.

Est

Est suæ Diocesis Sol. Pag. 77.
Eius patientia atque constantia in adversis. Pag. 79.
Zelus iustitiæ & fortitudo quanta in illo. Pag. 89. & seq. & P. 140.
Non debet esse pusillanimis. Pag. 96. & seq.
Sed magnanimus. Pag. 101. & 140.
Quid debeat sustinere & tollerare, quidque non. Pag. 102.
Prudentia & circumspectio eius. Pag. 103. & seq. & 137.
Iustitia & punizio quomodo exercenda in delinquentes. Pag. 109. & seq. & 157.
Mensa & cibi Episcopi. Pag. 111. & seq. & 162. & 163.
Episcoporum munus & officium, res est omnium dignissima. Pag. 122.
Quos debeat procurare Parrochos, ac Rectores pro Ecclesijs suæ Diocesis. Pag. 129. & seq.
Scientia in Episcopo quanta & quàm necessaria. Pag. 142. & 143.
In initio nascentis Ecclesiæ unicuique Civitati vel Populo suus præficiebatur Episcopus. Pag. 149.
Visitare tenetur suam Diocesim multis de causis. Pag. 55. & 154. & 155.
Hæc debet esse præcipua Episcopi sollicitudo. *Ibid.*
Modestia & parcitas Episcopi. Pag. 161. & seq.
Vide reliqua alia in alijs verbis & dictionibus huius indicis, quæ fere omnia munus Episcoporum declamant.
Error. Si illi non resistitur, approbatur. Pag. 89.
Exemplum. Superioris exemplum quantum valeat apud subditos. Pag. 153.

F

Familia ris. Familiares Episcopi qui & quales debeant esse. Pag. 21.
Fortitudo. Illa muniendus est Episcopus & Prælatus. Pag. 140.
Varia Sanctorum Antistitum exempla fortitudinis, referuntur. Pag. 141.

G

Gallina. Prælati debent esse ad instar gallinæ erga suos subditos. Pag. 49.
Gravitas. Episcopi gravitas reprimat leviores subditos. Pag. 56.
Qua:

Qualiter ab eo exercenda. *Ibidem*.
S. Gregorius Papa. Depingit onus sui Pontificatus. Pag. 8. & 9.
Deplorat assumptionem suam ad Pontificatum. *Ibid.* & Pag. 10. 11.
& 14.
Nolebat munera accipere. *Ibid.*
Quot, & quantæ eius occupationes fuerint, ipse testatur. Pag. 44.
Diligenter inquirebat bonos Clericos, ut eis Beneficia conferret.
Pag. 46.
Pluribus admonitionibus urebatur ad corripiendum Prælatos delinquentes. Pag. 92. & 93.
Suavis eius responsio Constantiæ Augustæ petenti. Pag. 104.

H

H *Anibal*. Quid de Phornione Philosopho de re militari legere, dixerit. Pag. 121.
Honor. Duplex distinguitur, & expenditur quis à Prælato procurandus. Pag. 76.
Humilitas. Episcoporum humilitas qualis debeat esse. Pag. 57.
Varia Sanctorum Episcoporum exempla humilitatis proponuntur. Pag. 71. & 72.

I

I *Jeremias Propheta*. Quomodo à Domino constitutus fuerit Prælator, & quando. Pag. 210.
Ierusalem. Ruinæ eius culpa, Principum illius fuit causa. Pag. 148.
Sanctus Ignatius Martyr. Quoddam eius dictum ponderatur in testimonium maximæ suæ Charitatis. Pag. 80.
Ignorantia. Vide Verbo *Sacerdos*.
Indignus. Præferens indignum digniore ad Prælaturam quot malis, & reatus incurrat. Pag. 130. & 131.
Intentio. Pura intentio quæ sit, & quàm necessaria Prælati. Pag. 67.
Sanctus Ioannes Chrysostomus. Quid de periculosa salute Episcoporum dixerit. Pag. 39.
Multa de Officio & dignitate Episcoporum scripsit. *Ibidem*, & Pag. 40.
Qualis in corrigendis Clericorum vitijs. Pag. 20.

Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis. Quid de moribus Prælatorum senserit, latè refertur. Pag. 73. & 74.
Ioannes Taulerus Ordinis Prædicatorum. Doctrina eius de Officio Pastoralis, proponitur. Pag. 40. 41. & 54.
Iosaphat. Dissolvit, ut Sacerdotes & Levitæ per omnes sui regni civitates distributi, homines de Divinis præceptis informarent. Pag. 145.
Julius Cæsar Imperator. Militibus suis numquam dicebat *ite*, sed *venite*. Pag. 153.

L

L *Evita*. Cur præceperit Deus ut ab omni populi turba separarentur? Pag. 144.
Liberalitas. Multa de ea laudes proponuntur. Pag. 158.
Causæ & circumstantiæ liberalitatis quæ sint, recensentur. Pag. 59.
Vide Verbo *Episcopus*.

M

M *Acedonius Iudex*. Pulchra eius responsio ad Divum Augustinum pro delinquentibus intercedentem, proponitur. Pag. 110.
Sanctus Martinus Episcopus Turonensis. Eius vita, ante & postquam fuit factus Episcopus, semper fuit eadem. Pag. 71.
Martyrium. Duplex Martyrium occurrit in Pastoralis Officio. Pag. 102.
Mater. Pastores & Prælati sunt matres spirituales subditorum. Pag. 30.
Sanctus Maximus Episcopus. Virtutum eius insignia ex Eusebio referuntur. Pag. 198.
Mensa. Vide Verbo *Episcopus*.
Minister. Mali Ministri Ecclesiæ arguuntur. Pag. 25.
Quid de redditibus & bonis Ecclesiæ pro se sumere possint. *Ibid.* & Pag. 26.
Misericordia. Quantum in Episcopis relucere debeat. Pag. 59.
Vide Verbo *Elemosyna*. *Episcopus*.
Monachus. Est lucerna sub modio: qui factus Episcopus, ponitur super candelabrum. Pag. 68.
Multitudo. Sæpe probat quod erroneum & prævum est. Pag. 69.

N

Negotium. In omni negotio agendo, quæ pensanda & consideranda sint. Pag. 106.
Vide Verbo *Episcopus*.

O

Odium. Iniquorum odium non omne esse zelum Dei, docetur cum Sancto Augustino. Pag. 38.
Officium. Pastorale Officium quid sit, latè ostenditur. Pag. 1. & seq. & P. 135.
Officia qualiter, & quibus à Prelatis sint distribuenda. Pag. 21.
Oleum. Episcopi quare oleo ungantur in Consecratione. Pag. 157.
Opus. Bonum opus aliquando oculari debet, aliquando non. P. 157.
Oratio. Episcopis, Prelatis, & Sacerdotibus necessaria est. Pag. 65. & seq.
Amicorum Dei vita, tota est in oratione posita. Pag. 200.
Orationis vis, efficacia, & virtus. *Ibid.* & Pag. 201.
Vide Verbo *Episcopus*.

P

Pacientia. Quàm necessaria sit Pastoribus, & Prelatis. Pag. 80. & 81.
Pauper. Pauperum clamores ad valvas palatii Episcopalis, insistenti. Pag. 61. & 62.
Parcitas. Episcopis & Prelatis, quàm necessaria sit, varijs rationibus ostenditur. Pag. 161. & seq.
Sanctorum Patrum dictis & testimonijs idem roboratur. Pag. 164. & 165.
Exemplis varijs primorum Antistitum, confirmatur. P. 167. & 168.
Excusationes quorundam Prelatorum excusantium se à parcitate refutantur. Pag. 169. & seq.
Sanctus Paulus Apostolus. Didicit inter Angelos, quæ hominibus predicavit. Pag. 210.
Pax. Eam debet Episcopus sumopere procurare. Pag. 12.
Pax cordis, quomodo in tribulationibus conservetur. Pag. 87.
Perfectus. Quis perfectus dicatur, & sit, cum Sancto Hieronymo declaratur. P. 191.

Pestis. Tres pestes irrepunt in Episcopi dignitate. P. 111.
Sanctus Petrus Apostolus. Cur solus à Domino de somno reprehensus fuerit? P. 148.
De solo amore interrogatur à Christo, dum Caput & Pastor Ecclesie constituitur. P. 179. & seq.
Predicare. Est proprium munus Episcoporum. P. 77. & 78.
Ad munus prædicandi multum confert integritas vitæ. P. 202.
Vide Verbo *Predicator*.
Predicator. Tria sunt eius Officia, videlicet docere, delectare, flectere. P. 204.
Predicatoribus, quædam dantur documenta ex Sanctis Patribus. *Ibid.*
Dux Predicatoris præcipuæ partes exponuntur. P. 205.
Reprehenduntur qui ad Officium prædicandi accedunt sine prævio studio Charitatis. P. 207.
In vanum laborat sermo Predicatoris, si intus non movet cor gratia Spiritus Sancti. P. 209.
Multa de conditionibus, & obligationibus Predicatorum proponuntur ex doctrina Sanctorum Patrum. Pag. 208. 209. & seq.
Vide Verbo *Jeremias Propheta. Episcopus. Vita.*
Prelatura. Ex qua causa sit acceptanda. P. 24.
Arguuntur qui se Prelaturis ingerunt sine meritis. P. 28.
Signa, & indicia idonei ad Prelaturam, ex Sancto Gregorio Nazianzeno referuntur. P. 39.
Prelaturas fugere, & recusare quando sit malum & perniciosum, declaratur. P. 97.
Prelatus. Prelati antiqui qui & quales erant in vita & moribus. Pag. 20.
Quibus virtutibus pollere debeat Prelatus. P. 24.
Qui infamia laborat, Prelatus esse non potest. P. 34.
Pericula Prelatorum quot sint, & quanta. P. 49.
Eius humilitas qualiter cum affabilitate coherere debeat. Page 57.
Cavere debet à verbis durioribus. P. 58.
Studere debet ut plus ametur quàm timeatur. Pag. 58.
Non debet esse levis, nec præceptis, nec favore ducibilis. P. 107.
Corrigere qualiter debeat subditorum delicta. *Ibid.* & Pag. 91. & seq.
Audiensissimus omnium debeat in Prelatum assumi, latè resolvitur. Pag. 125. & seq.

Quæ dotes cum optimum faciant. P. 133. & seq.
Indignum eligens in Prælaturam digniori relicto, multa committit
peccata. P. 126. & 127.
Ad Prælaturam conferendam, non caro & sanguis, nec consanguini-
tas attendenda est; sed vitæ probitas. P. 131. & seq.
Vide plura alia de Prælatis in ferè toto Indice isto.
Principatus. Principatus Ecclesiasticus & sæcularis in quo deferantur
Pag. 166.
Sanctus Prosper Episcopus. Conditiones Sanctorum Episcoporum &
Prælatorum describit. P. 35. & seq.
Prudentia. Quàm necessaria Episcopis, & Prælatis, multis ostendi-
tur rationibus. P. 103. & seq. & P. 138.
Est Abbatis virtutum. Ibid. & P. 137.
Eam committantur diligentia, & fortitudo. P. 139. & 140.
Multum iuvatur, & fovetur à Charitate. P. 189. & 190.

R

Residentia. Tres causæ possunt excusare Pastorem à residentia
Pag. 45.

S

Sacerdos. Arguuntur Sacerdotes pretiositatem habitus amantibus
Pag. 25.
Plures pereunt quàm salvi fiant. P. 53.
Varia Sacerdotis Officia recensentur. P. 65.
Ignorantia Sacerdotum quanta mala causet in Ecclesia Dei. Pag.
145.
Sacerdotis Officium quodnam sit. P. 173.
Sanctitas. Differentia inter veraciter querentem illam, & illam ve-
raciter non querentem. P. 68.
Vide Verbo Vita.
Sanctus. Qui alios Sanctos efficere debet, & ipse Sanctus esse debet.
Pag. 135.
Saul. Humilitate Prælatus, superbia factus est reprobus. Pag. 4.
Scientia. Illustrat prudentiam. Pag. 142.
Est oculus animæ. Pag. 143.
Sine charitate inflat: charitate formata ædificat. P. 194. & 195.
Mul-

Multa de scientia charitate formata elogia habes. Ibid. & P. 196.
Vide Verbo Socrates.
Scrupulus. Unde procedat, quid faciat, & quæ eius remedia. Pag.
98. & 99.
Servitus. Maior omnium est eorum qui præsent. P. 48.
Socrates Philosophus. Interrogatus quodnam ei animal pulcherri-
mum videretur: Homo, inquit, scientia exornatus. P. 143.
Sollicitudo. Episcoporum & Prælatorum sollicitudo, quæ & qualis
debeat esse, cum S. Bernardo exprimitur. Pag. 42. & seq.
Præcipue debet esse circa collationem Beneficiorum Curatorum.
Pag. 44.
Vide Verbo Diligentia.
Subditus. Cavere debet à murmuratione contra facta Prælatorum.
Pag. 8.

T

Theobaldus Comes. Rogavit Sanctum Bernardum, quòd interce-
deret apud Pontificem ut quandam filio suo concederet Ec-
clesiasticam dignitatem. P. 30.
Sancti Bernardi ad eum prudens, ac sancta responsio, refertur. Ibid.
Tribulatio. Quàm utilis sit, & proficua. P. 87.
Qui eius effectus in sanctis, & amicis Dei. P. 88.

V

Verbum. Cavere debet Prælatus à verbis duris, & contumelio-
sis. Pag. 58.
Vidua. Singulari pietate Episcopi attendere debent ad causas vidua-
rum. Pag. 60.
Virtus. In pace acquiritur, in pressura probatur, in victoria appro-
batur. Pag. 88.
Vide Verbo Aurum.
Visitatio. Quàm necessaria, & utilis sit visitatio Diocesis per Epis-
copum. Pag. 55.
Hec debet esse præcipua cura, & sollicitudo Episcopi. Ibid. & Pag.
154. & 155.
Vita. Integritas vitæ quantum conferat ad munus prædicandi, osten-
ditur late. P. 202.

Roborat doctrinam prædicantis. P. 209. & 210.
Vitium. Plerumque virtutem esse mentitur. P. 7.
Vitiis impunitas quam pessima Reipublicæ. P. 20.
Quædam vitia prudenter sunt dissimulanda, quædam maturè tollenda, quædam subtiliter persequenda, quædam leniter arguenda, & quædam vehementer increpanda. Pag. 90.
Vox. Prælati torus debet esse vox. Pag. 49.
Cur voci commissum sit Evangelium? Pag. 50.

Z

Zelus. Iustitiæ zelus quam necessarius Episcopis, & Prælatibus. Pag. 89.
Vide Verbo *Episcopus*. *Prælati*.

F I N I S.

INDEX LOCORVM SACRÆ Scripturæ.

EX LIBRO GENESIS.

- C**ap. 1. *Vers.* 7. Posuit in firmamento ut luceant super terram. Pag. 144.
Cap. 8. *vers.* 21. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Pag. 170.
Cap. 16. *vers.* 12. Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. Pag. 140.
Cap. 28. *vers.* 12. Angelos Dei ascendentes & descendentes per eam. Pag. 3.
Cap. 31. *vers.* 38. Viginti annis fui tecum, oves tuæ steriles non fuerunt, &c. Pag. 14.
Vers. 40. Die noctuque æstu videbar, & gelu; fugiebarque somnus ab oculis meis. Pag. 139.

EX LIBRO EXODI.

- Cap. 16. *vers.* 8. Nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Pag. 8.
Cap. 18. *vers.* 18. Stulto labore consumeris & tu. Pag. 17.
Vers. 19. Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum, & seq. Pag. 78.
Cap. 28. *vers.* 6. Super humerale de auro, &c. coccoque bis tincto. Pag. 3.
Cap. 32. *vers.* 31. Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, delebo de libro tuo quem scripsisti. Pag. 185.
Vers. 33. Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. P. 185.

EX LIBRO LEVITICI.

- Cap. 21. *vers.* 7. Scortum, & vile prostibulum non ducet uxorem. Pag. 136.

EX LIBRO NVMER ORVM.

Cap. 8. vers. 14. Levitas separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei. Pag. 144.

Cap. 11. vers. 12. Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet uerix infantulum. Pag. 182.

Vers. 14. Non possum solus sustinere omnem hunc populum. Pag. 76. & 81.

Vers. 15. Obsecro vt interficias me, ne tantis afficiar malis. *Ibidem.*

EX LIBRO DEUTERONOMII.

Cap. 5. vers. 5. Ego sequester & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo. Pag. 144.

Cap. 28. vers. 65. Dabit tibi Dominus ibi cor pavidum, & animam consumptam merore. Pag. 96.

Cap. 31. vers. 7. Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum in terram, &c. *Ibidem.*

Cap. 32. vers. 15. Incrasatus est dilectus, & recalcitravit. Pag. 47.

EX LIBRO IVDICVM.

Cap. 7. vers. 17. Quod me facere videritis, hoc facite. Pag. 39.

Cap. 8. vers. 23. Non dominabor vestri, nec filius meus, sed Dominus. *Ibidem.*

Cap. 9. v. 48. Quod me videtis facere, citò facite. Pag. 152.

EX LIBRO I. REGVM.

Cap. 14. vers. 52. Quemcumque viderat Saul virum fortem, & apertum ad prælium sotiabat eum sibi. Pag. 130.

Cap. 22. vers. 22. Ego sum reus omnium animarum patris tui. P. 131.

EX LIB. II. PARALIPOMENON.

Cap. 15. vers. 2. Audite me Aza, & omnis Iuda, & Benjamin: Dominus vobiscum quia fuistis cum eo. Si quaesieritis eum, inuenietis, &c. Pag. 149.

Vers. 3. Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, &c. *ab-*

absque Sacerdote doctore. Pagin. 150.
Cap. 19. vers. 8. Constituit Iosaphat Levitas & Sacerdotes in Israel, vt iudicium & causam Domini indicarent habitatoribus suis, &c. Pag. 145.

EX LIBRO ESTHER.

Cap. 14. vers. 16. Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei. Pag. 202.

EX LIBRO IOB.

Cap. 3. vers. 24. Antequam comedam suspiro. Pag. 112.

Cap. 7. v. 1. Militia est vita hominis super terram. Pag. 127.

Cap. 18. vers. 8. Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. Pag. 75.

Cap. 28. vers. 28. Ecce timor Domini est sapientia: & recedere à malo, intelligentia. Pag. 197.

Cap. 29. vers. 8. Videbant me iuvenes, & abscondebantur. P. 57.

Vers. 25. Cùmque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator. Pag. 108.

Cap. 30. vers. 29. Frater fui draconum, & socius struthionum. P. 80.

Cap. 31. vers. 39. Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius affixi. Pag. 203.

Cap. 40. vers. 20. An extrahere poteris Leviathan hamo, & fune ligabis linguam eius. Pag. 208.

Cap. 42. vers. 8. Iob autem servus meus, orabit pro vobis: faciem eius suscipiam vt non vobis imputetur stultitia. Pag. 200.

EX LIB. PSALMORVM.

Psal. 2. vers. 1. Quare fremuerunt Gentes. Pag. 140.

Vers. 2. Asciterunt reges terræ, & principes convenerunt in vnum. *Ibid.* & Pag. 75.

Vers. 6. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Syon montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. Pag. 77.

Psal. 6. vers. 8. Turbatus est à furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos. Pag. 94.

Psal. 9. vers. 14. Vide humilitatem meam de inimicis meis. P. 81.
Psal. 11.

Psalm. 11. vers. 9. In circuitu impij ambulant : secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. Pag. 137.
Psalm. 13. vers. 4. Qui devorant plebem meam sicut escam panis. P. 62. & Pag. 63.
Psalm. 15. vers. 3. Sanctis, qui sunt in terra eius, mirificavit omnes virtutes meas in eis. Pag. 199.
Psalm. 17. vers. 4. Laudans invocabo Dominum. Pag. 87.
Psalm. 22. vers. 4. Virga tua, & baculus tuus : ipsa me consolata sunt. Pag. 5.
Psalm. 24. vers. 9. Diriget mansuetos in iudicio. Pag. 86.
Vers. 14. Firmamentum est Dominus timentibus eum. Pag. 196.
Vers. 21. Innocentes, & recti adhaeserunt mihi. Pag. 81.
Psalm. 26. vers. 4. Vnam petij à Domino hanc requirant. Pag. 65.
Vers. 8. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea : faciem tuam Domine requiram. Pag. 8.
Psalm. 30. vers. 10. Miserere mei Domine quoniam tribulor : conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus. P. 80.
Psalm. 33. vers. 3. Audiant mansueti & letentur. Pag. 81.
Vers. 6. Accedite ad eum, & illuminamini. Pag. 196.
Vers. 9. Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus. P. 195.
Vers. 16. Oculi Domini super iustos : & aures eius in preces eorum. Pag. 200.
Vers. 19. Iuxta est Dominus ijs, qui tribulati sunt corde. Pag. 48.
Psalm. 34. vers. 13. Oratio mea in sinu meo revertetur. Pag. 34.
Psalm. 36. vers. 20. Deficientes, quemadmodum fumus deficient. Pag. 9.
Vers. 30. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Pag. 194.
Psalm. 37. vers. 18. Ego in flagella paratus sum. Pag. 48.
Psalm. 39. v. 5. Non respexit in vanitates, & insanias falsas. Pag. 72.
Vers. 13. Cor meum dereliquit me. Pag. 9.
Psalm. 40. v. 1. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Pag. 62.
Psalm. 48. vers. 21. Homo, cum in honore esset, non intellexit. Pag. 27.
Psalm. 54. vers. 15. Qui simul meum dulces capiebat cibos. Pag. 58.
Vers. 23. Iacta super Dominum curam tuam. Pag. 96.
Psalm. 55. vers. 1. Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo. Pag. 71.

Psalm. 68. vers. 3. Veni in altitudinem maris : & tempestas demersit me. Pag. 9.
Vers. 8. Quoniam propter te sustinui opprobrium : operuit confusio faciem meam. Et seqq. Pag. 72.
Vers. 21. Et sustinui qui consolaretur, & non inveni. Pag. 9.
Psalm. 69. vers. 4. Avertantur statim erubescences, qui dicunt mihi : Euge, euge. Pag. 34.
Psalm. 72. vers. 18. Deiecisti eos dum allevarentur. Pag. 9. & 14.
Psalm. 80. vers. 8. Exaudi vi te in abscondito tempestatis : probavi te apud aquam contradictionis. Pag. 84.
Psalm. 82. vers. 14. Deus meus pone illos ut rotam. Pag. 9.
Psalm. 90. vers. 14. Quoniam in me speravit, liberabo eum : protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Pag. 80.
Vers. 15. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum : cum ipso sum in tribulatione : eripiam eum, & glorificabo eum. Pag. 48. & 80.
Psalm. 101. vers. 9. Qui laudabant me, adversum me iurabant. Pag. 34.
Psalm. 105. vers. 35. Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. Pag. 31. & 110.
Vers. 36. Servierunt sculptilibus eorum, & factum est illis in scandalum. Pag. 110.
Psalm. 106. vers. 23. Facientes operationem in aquis multis. Pag. 32.
Vers. 26. Ascendunt usque ad caelos, & descendunt usque ad abyssos : anima eorum in malis tabescebat. *Ibidem.*
Vers. 27. Turbati sunt, & mori sunt sicut ebrius : & omnis sapientia eorum devorata est. *Ibidem.*
Vers. 42. Videbunt recti & latabuntur : & omnis iniquitas opprobriabit os suum. Pag. 81.
Psalm. 110. vers. 10. Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Pag. 196.
Psalm. 111. vers. 3. Iustitia eius manet in saeculum saeculi. Pag. 31.
Psalm. 114. vers. 3. Circumdederunt me dolores mortis ; & pericula inferni invenerunt me. Pag. 66.
Psalm. 118. vers. 58. Deprecatus sum faciem tuam. Pag. 52.
Vers. 60. Paratus sum & non sum turbatus : ut custodiam mandata tua. Pag. 48.
Vers. 85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes ; sed non ut lex tua. Pag. 17.
Vers. 97. Quomodo dilexi legem tuam Domine : tota die meditatio

tio mea est. Pagin. 65.

Vers. 99. Super omnes docentes me intellexi: quia lex tua meditatio mea est. Pag. 194.

Vers. 100. Super senes intellexi: quia lex tua meditatio mea est. *Ibidem.*

Vers. 104. A mandatis tuis intellexi. *Ibid.*

Vers. 107. Humiliatus sum usquequaque Domine. Pag. 10.

Vers. 115. Declinate à me maligni. Pag. 53.

Vers. 141. Adolescentulus sum ego, & contemptus. Pag. 71.

Vers. 158. Vidi prevaricantes & tabescebam. Pag. 87.

Psal. 119. *vers.* 5. Habitavi cum habitantibus Cedar. Pag. 31.

Psal. 120. *vers.* 1. Levavi oculos meos in montes. Pag. 66.

Psal. 122. *vers.* 1. Ad te levavi oculos meos. Pag. 87.

Psal. 128. *vers.* 1. Sæpè expugnaverunt me à iuventute mea. Pag. 85.

Vers. 3. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. *Ibid.* & Pag. 90.

Psal. 141. *vers.* 4. Tu cognovisti semitas meas. Pag. 86.

Psal. 148. *vers.* 6. Statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi. Pag. 73.

EX LIB. PROVERBIORVM.

Cap. 1. *vers.* 5. Audiens sapiens, sapientior erit: & intelligens, gubernacula possidebit. Pag. 138.

Cap. 4. *vers.* 25. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Pag. 104.

Cap. 5. *vers.* 15. Bibe aquam de cisterna tua: & fluentia deriventur in plateis. Pag. 65.

Cap. 6. *vers.* 1. Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. *Et sequentibus.* Pag. 7. & 139.

Cap. 8. *vers.* 15. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Pag. 138.

Vers. 31. Deliciae meæ esse cum filis hominum. Pag. 48.

Cap. 11. *vers.* 2. Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: vbi autem est humilitas, ibi & sapientia. Pag. 197.

Cap. 15. *vers.* 7. Cor stultorum dissimile erit. Pag. 104.

Vers. 29. Longe est Dominus ab impijs: & orationes iustorum exaudiet. Pag. 200.

Cap. 16. *vers.* 32. Melior est patiens viro forti. Pag. 81.

Cap. 17. *vers.* 2. Servus sapiens dominabitur filijs stultis, & inter fratres hæreditatem dividet. Pag. 138.

Cap. 20.

Cap. 20. *vers.* 8. Rex, qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo. Pag. 156.

Cap. 21. *vers.* 22. Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiducia eius. Pag. 138.

Cap. 22. *vers.* 9. Victoriam & honorem acquireret, qui dat munera. Pag. 158.

Vers. 28. Ne transgrediaris terminos antiquos; quos posuerunt patres tui. Pag. 104.

Cap. 27. *vers.* 22. Si contuderis stultum in pila quasi prisanas feriente desuper pila, non auferetur ab eo stultitia eius. Pag. 91.

Cap. 28. *vers.* 15. Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi ea dixeris, quæ versantur in corde suo. Pag. 208.

EX LIBRO ECCLESIASTES.

Cap. 7. *vers.* 11. Vnus quomodo calefiat? Pag. 130.

Vers. 12. Vtilior est sapientia cum divitijs: & magis prodest videtibus solem. Pag. 146.

Cap. 11. *vers.* 4. Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet. Pag. 20.

EX LIBRO CANTICORVM.

Cap. 1. *vers.* 5. Nigra sum, sed formosa. Pag. 71.

Vers. 6. Nolite me considerare quòd fusca sum, quia decoloravit me Sol. *Ibidem.* Filij matris meæ pugnaverunt contra me. Pag. 58.

Cap. 2. *vers.* 2. Sicut lilium inter spinas. Pag. 80.

Vers. 10. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Pag. 29.

Vers. 11. Iam enim hyems transijt, imber abijt, & recessit. *Ibidem.*

EX LIBRO SAPIENTIAE.

Cap. 2. *vers.* 12. Circumveniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris. Pag. 80.

Cap. 7. *vers.* 23. Hamanus, benignus, stabilis, mundus, subtilis. Pag. 196.

Cap. 9. *vers.* 4. Da mihi sedium tuarum asistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis. *Et sequentibus.* Pag. 106. & 107.

Cap. 10. *vers.* 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit

Cg 2

dic

dit illi regnum Dei. Pagin. 197.

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

- Cap. 6. vers. 5.* Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, &c. Pag. 56.
- Cap. 7. vers. 4.* Nili quærere ducatum, neque cathedram honoris. Pag. 142.
- Vers. 6.* Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irumpere iniquitates, &c. *Ibidem.* Et Pag. 90.
- Vers. 26.* Filia tibi sunt, serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Pag. 23.
- Cap. 8. vers. 20.* Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent. Pag. 107.
- Cap. 10. vers. 2.* Qualis est rector civitatis, tales & inhabitantes in ea. Pag. 129.
- Cap. 13. vers. 11.* Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Pag. 98.
- Cap. 18. vers. 16.* Nonne ardorem refrigerat ros? sic & verbum melius quàm datum. Pag. 102.
- Cap. 24. vers. 27.* Spiritus meus super mel dulcis. Pag. 64.
- Cap. 27. vers. 12.* Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. Pag. 69.
- Cap. 31. vers. 8.* Beatus qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris. Pag. 163.
- Cap. 32. vers. 24.* Fili sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebis. Pag. 22. & 104.
- Cap. 34. vers. 4.* Ab immundo quis mundabitur? Pag. 135.
- Cap. 37. vers. 18.* Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelsis ad speculandum. P. 104. & 195.
- Vers. 20.* Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile. Pag. 104.
- Cap. 39. vers. 6.* Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur. *Et sequentibus.* Pag. 203.
- Cap. 48. vers. 1.* Surrexit Elias quasi ignis, & verbum illius quasi facula ardebat. Pag. 211.

EX

EX ISAIA.

- Cap. 3. d. vers. 2.* Senem, & consiliarium, & prudentem eloquij myristici. Pag. 145.
- Vers. 14.* Rapina pauperis in domo vestra. Pag. 160.
- Cap. 28. vers. 12.* Hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium. Pag. 182.
- Cap. 29. vers. 14.* Ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo. Pag. 138.
- Cap. 40. vers. 9.* Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion. Pag. 3.
- Cap. 42. vers. 3.* Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinget. Pag. 57.
- Cap. 43. vers. 2.* Cum transieris aquas tecum ero, & flumina non operient te. Pag. 13.
- vers. 25.* Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. Pag. 128.
- Cap. 46. vers. 8.* Redite prævaricaturas ad cor. Pag. 9.
- Cap. 52. vers. 7.* Quàm pulchri super montes pedes annuntiantis bonum, prædicantis pacem. Pag. 183.
- Vers. 11.* Mundamini qui fertis vasa Domini. Pag. 10.
- Cap. 56. vers. 10.* Assimilati canibus mutis non valentibus latrare. Pag. 3. & 89.
- Cap. 57. vers. 11.* Neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non videns. Pag. 90.
- Cap. 58. vers. 7.* Carnem tuam ne despexeris. Pag. 54.
- Vers. 10.* Cum effuderis esurienti animam tuam. Pag. 60.
- Vers. 14.* Sustollam te super altitudinem terræ. Pag. 8.
- Cap. 63. vers. 9.* In omni tribulatione eorum non est tribulatus. Pag. 128.

EX IEREMIA.

- Cap. 1. vers. 18.* Ego dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum, super omnem terram, regibus Iuda, principibus eius, &c. Pag. 140.
- Cap. 2. vers. 8.* Tenentes legem nescierunt me, & Pastores prævaricati sunt in me. Pag. 1. & 145.
- Cap. 5. vers. 3.* Attrivisti cos, & renuerunt accipere disciplinam. Pag. 91.
- Cap. 11. vers. 14.* Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne as-

assumus pro eis laudem & orationem. Pagin. 200.

EX THRENIS.

Cap. 2. vers. 14. Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent. Pag. 148.

Cap. 4. vers. 1. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Pag. 6.

Vers. 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. P. 150.

EX EZECHIELE.

Cap. 3. vers. 8. Ecce dedi faciem tuam valentiorē faciebus corum, & frontem tuam duriorē frontibus eorum. Pag. 21. & 140.

Vers. 9. Ut adamantem, & ut filicem dedi faciem tuam. Pag. 141.

Vers. 17. Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: & audivit ex ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Pag. 138.

Cap. 16. vers. 15. Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo. Pag. 15. & 16.

Cap. 18. vers. 20. Iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum. Pag. 34.

Cap. 32. vers. 19. Quo pulchrior es, descende, & dormi cum incircumcis. Pag. 15. & 16.

Cap. 33. vers. 2. Terra, cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, & constituerit eum super se speculatorem. *Et sequentibus.* Pag. 147.

Vers. 31. Audient sermones tuos, & non faciunt eos. Pag. 176.

Vers. 32. Et es eis quasi cithara, quod suavi dulcique sonitu canitur. Pag. 177.

Cap. 34. vers. 2. Væ Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsum: nonne greges à pastoribus pascuntur? Pag. 151.

Vers. 4. Cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. P. 164.

Vers. 10. Ecce ego ipse super Pastores requiram gregem meum de manu eorum. Pag. 152.

Vers. 11. Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas. *Et sequentibus.* Pag. 155.

Vers. 18. Et cum purissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris concalcabatis. Pag. 1.

EX

EX DANIELE.

Cap. 3. vers. 31. Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio. Pag. 87.

Cap. 12. vers. 3. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti. Pag. 194.

EX OSEE.

Cap. 8. v. 4. Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi. Pag. 1.

EX IOEL.

Cap. 1. vers. 19. Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa detriti, & flamma succendit omnia ligna regionis. Pag. 150.

Vers. 20. Sed & bestiarum agri, quasi arca sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quoniam exiccati sunt fontes aquarum. *Ibidem.*

EX AMOS.

Cap. 8. vers. 11. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam famem in terram: non famen panis, neque sitim aquarum, sed audiendi verbum Domini. Pag. 150.

EX MICHEA.

Cap. 3. vers. 8. Ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute: ut annunciem Iacob scelus suum, & Israel peccatum suum. Pag. 90. & 140.

EX ZACHARIA.

Cap. 11. vers. 15. Sume tibi vasa pastoris stulti. *Et sequentibus.* P. 155.

EX NOVO TESTAMENTO.

EX DIVO MATTHÆO.

Cap. 1. vers. 23. Vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus. Pag. 48.

Cap. 5. vers. 11. Beati estis cum dixerint omne malum adversum vos. Pag. 80. & 85.

Vers. 12,

Vers. 12. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis. Pag. 80.

Vers. 14. Vox estis lux mundi. Pag. 143.

Non potest civitas abscondi supra montem posita. Pag. 164.

Vers. 16. Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est. Pag. 15. 75. & 153.

Cap. 6. vers. 2. Cum facis elemosynam, noli tuba canere ante te. Pag. 75.

Vers. 23. Si lumen, quod in te est, tenebre sunt: ipse tenebre quantæ erunt? Pag. 144.

Cap. 7. vers. 14. Quam angusta porta, & arcta est via, quæ ducit ad vitam. Pag. 127.

Vers. 16. Numquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Pag. 130.

Vers. 17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit. *Ibidem.*

Cap. 11. vers. 29. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Pag. 56. & 72.

Cap. 15. vers. 13. Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus celestis, eradicabitur. Pag. 73.

Vers. 14. Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstat ambo in foveam cadunt. Pag. 75. 97. & 138.

Cap. 16. vers. 19. Tibi dabo claves regni cælorum. Pag. 124.

Vers. 26. Quid prodest homini si mundum univèrsam lucretur? Pag. 12.

Cap. 19. vers. 27. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Pag. 26.

Cap. 20. vers. 22. Nescitis, quid petatis. Pag. 110.

Cap. 22. vers. 14. Multi enim sunt vocati; pauci verò electi. P. 127.

Cap. 24. vers. 12. Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Pag. 171.

Vers. 45. Fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus suus super familiam suam. Pag. 24.

Cap. 25. v. 40. Quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Pag. 182.

Vers. 45. Quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Pag. 33. & 62.

Cap. 26. vers. 33. Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego numquam scandalizabor. Pag. 125.

EX

EX DIVO MARCO.

Cap. 3. v. 23. Quomodo potest satanas satanam eijcere. Pag. 71.

Cap. 6. v. 31. Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. P. 65.

Vers. 34. Quia erant sicut oves non habentes pastorem. P. 149.

Cap. 9. v. 22. Omnia possibilia sunt credenti. P. 100.

Cap. 14. v. 37. Et ait Petro: Simon dormis? P. 148.

EX DIVO LVCA.

Cap. 1. v. 28. Dominus tecum. P. 48.

Cap. 2. v. 34. Ecce positus est hic in ruinam: & in signum cui contrariæ dicetur. P. 75.

Vers. 49. Quid est quod me quærebatis? P. 39.

Cap. 5. v. 1. Cum turbæ irruerent in Iesum. P. 44.

Cap. 6. v. 12. Et erat pernoctans in oratione Dei. P. 45.

Vers. 22. Beati eritis cum vos oderint homines. P. 76.

Cap. 7. v. 23. Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. P. 71.

Cap. 8. v. 15. Fructum afferunt in patientia. P. 85.

Cap. 10. v. 1. Misit Dominus discipulos suos in omnem civitatem & locum, quo erat ipse venturus. P. 55.

Vers. 35. Curam illius habe. P. 20.

Cap. 12. v. 20. Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te. P. 53.

Vers. 48. Cui multum datum est, multum quæretur ab eo. P. 67.

Cap. 16. vers. 15. Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. P. 70.

Cap. 19. v. 13. Negotiamini dum venio. P. 78.

Cap. 21. v. 34. Ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ. Pag. 6. & 112.

Cap. 22. v. 25. Reges Gentium dominantur eorum. Vos autem non sic. Pag. 18. & 70.

EX DIVO IOANNE.

Cap. 2. v. 4. Quid mihi, & tibi est mulier? P. 39.

Vers. 10. Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius. Pag. 21.

Cap. 6. v. 26. Amen, amen dico vobis: Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis de panibus. P. 158.

Vers. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit traxerit eum. P. 207.

Hh

Cap. 7.

Cap. 7. v. 7. Non potest mundus odisse vos, me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera eius mala sunt. Pag. 33.
& 69.

Cap. 8. v. 7. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. P. 38.

Cap. 9. v. 31. Scimus quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. P. 200.

Cap. 10. v. 3. Bonus Pastor proprias oves vocat nominatim. P. 154.
Vers. 11. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis. Pag. 151.
& 180.

Cap. 15. v. 4. Sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Pag. 208.

Vers. 5. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. *Ibidem.*

Vers. 13. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. P. 180.

Vers. 14. Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat Dominus eius. P. 196.

Vers. 15. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæ novi à Patre meo, nota feci vobis. *Ibidem.*

Vers. 22. Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. P. 209.

Cap. 16. v. 20. Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Pag. 84.

Vers. 33. In mundo pressuram habebitis. *Ibidem.*

Cap. 21. v. 15. Simon Ioannis diligis me plus his? P. 124.

Vers. 17. Simon Ioannis amas me? Pasce oves meas. P. 76. 97. 178.
& 182.

EX ACTIBVS APOSTOLORVM.

Cap. 1. v. 24. Tu Domine, qui corda nostri omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum. P. 44.

Cap. 3. v. 6. Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. P. 168.

Cap. 6. v. 2. Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. P. 27. & 111.

Cap. 8. v. 20. Pecunia tua tecum sit in perditionem. P. 28.

Cap. 10. v. 26. Petrus verò elevavit eum, dicens: & ego ipse homo sum. Pag. 4.

Cap. 20. v. 26. Contessor vos, quia mundus sum à sanguine omnium. Pag. 89.

Vers. 28. Attendite vobis, & universo gregi. P. 66.

Vers. 31. Per triennium non cessavi nocte, ac die, cum lacrymis monens unumquemque vestrum. P. 77.

Cap. 28. v. 22. De secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicitur. P. 75.

EX EPIST. AD ROMANOS.

Cap. 2. v. 19. Si tu confidis te ipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt. P. 136.

Vers. 20. Eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ, &c. *Et seqq. Ibidem.*

Cap. 5. v. 3. Tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem. P. 88.

Cap. 8. vers. 15. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore. P. 96.

Cap. 9. v. 1. Veritatem dico in Christo, non mentior: testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto. P. 184.

Vers. 2. Quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. *Ibid.*

Vers. 3. Optabam enim ego ipsa anathema esse à Christo pro fratribus meis. *Ibidem.*

Cap. 10. v. 14. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Pag. 150.

Cap. 11. v. 13. Quandiu sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo. P. 57. & 164.

Cap. 12. v. 2. Nolite conformare huic sæculo. P. 74.

Vers. 8. Qui præest in solitudine. P. 139.

Vers. 16. Nolite esse prudentes apud vos metipsos. P. 104.

Vers. 18. Cum omnibus hominibus pacem habete. P. 56. & 109.

Cap. 13. v. 10. Plenitudo ergo legis est dilectio. P. 189.

Cap. 14. v. 7. Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. Pag. 100.

Cap. 15. v. 4. Per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeamus. Pag. 82.

EX EPIST. I. AD CORINTHIOS.

Cap. 1. v. 17. Non enim me misit Christus baptizare, sed prædicare. P. 174.

Hh 2

Cap. 4.

Cap. 4. v. 10. Nos stulti propter Christum; vos autem prudentes in Christo. Pag. 72.

Vers. 15. Nam si decem millia pedagogorum habeatis in Christos; sed non multos patres. Pag. 174.

Vers. 21. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis? Pag. 4.

Cap. 6. v. 4. Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Pag. 18.

Cap. 7. v. 27. Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. P. 100.

Cap. 8. v. 1. Scientia inflat. P. 145.

Cap. 9. v. 19. Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificarem. P. 48. 164. & 191.

Vers. 20. Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos lucrater. Ibidem.

Vers. 26. Sic curro, non quasi aërem verberans. Pag. 112.

Vers. 27. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Ibidem.

Cap. 10. v. 32. Sine offensione estote Iudæis, & Gentibus. P. 109.

Vers. 33. Per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis. P. 7. & 100.

Cap. 13. v. 2. Si charitatem non habuero nihil sum. P. 134.

Vers. 4. Charitas patiens est, benigna est; charitas non emulatur, &c. Pag. 81. & 188.

Cap. 15. v. 10. Abundantius omnibus laboravi. P. 20.

EX EPIST. II. AD CORINTHIOS.

Cap. 1. v. 8. Supra modum gravati sumus, ita ut raderet nos etiam vivere. Pag. 83.

Vers. 23. Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri: nam fide statis. Pag. 4.

Cap. 2. v. 15. Christi bonus odor sumus. Pag. 152.

Cap. 4. v. 2. Commendantes nos metipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Pag. 109.

Vers. 5. Non enim nos metipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Iesum. Pag. 4.

Vers. 17. Aeternum gloriæ pondus operatur in nobis. P. 48.

Cap. 5. v. 15. Christus pro omnibus mortuus est; ut & qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est. P. 13. & 100.

Cap. 6. v. 8. Per gloriam, & ignobilitatem. P. 76.

Ut seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti. Pag. 97.

Cap. 11. v. 19. Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. P. 98.

Vers. 20.

Vers. 20. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit. Ibidem.

Vers. 23. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. Pag. 18.

Vers. 28. Sollicitudo omnium Ecclesiarum incumbit mihi. P. 43.

Vers. 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Pag. 3. 48. 81. 85. 91. 112. & Pag. 139.

Cap. 12. v. 15. Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. Pag. 20. & 184.

EX EPIST. AD GALATAS.

Cap. 2. v. 11. Cum autem venisset Cephas Antiochiam: in faciem ei restiti. Pag. 124.

Vers. 14. Tu cogis Gentes Iudaizare. Pag. 74.

Cap. 4. v. 20. Vellem autem esse apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundar in vobis. Pag. 186.

Cap. 5. v. 19. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria. Et seq. Pag. 169.

Cap. 6. v. 1. Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, &c. Pag. 86.

Vers. 2. Alter alterius onera portate. Ibidem.

Vers. 14. Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Pag. 18.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

Cap. 2. v. 12. Quia eratis illo in tempore sine Christo, &c. Pag. 150.

EX EPIST. AD PHILIPPENSES.

Cap. 1. v. 21. Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum. P. 179.

Cap. 2. v. 17. Sed & si immolor supra sacrificium, & obsequium fidei vestræ, &c. Pag. 181.

Vers. 18. Idipsum & vos gaudete, & congratulamini mihi. Ibidem.

Cap. 4. v. 1. Fratres mei charissimi gaudium meum, & corona mea. Pag. 69.

Vers. 5. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Pag. 108.

Vers. 7. Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum. Pag. 87.

EX EPIST. AD COLOSSENSES.

Cap. 1. v. 24. Adimpleo ea, quæ defunt passionum Christi, in carne mea. Pag. 86.

EX

EX EPIST. I. AD THESSALONICENSES.

Cap. 2. v. 7. Facti sumus parvuli in medio vestrum. P. 57. & 182.
Vers. 8. Ita desiderantes cupidè volebamus tradere vobis, &c. *Ibid.*

EX EPIST. I. AD TIMOTHEVM.

Cap. 3. v. 1. Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. P. 164.
Vers. 2. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Pag. 1. & 51.
Vers. 5. Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Pag. 22.
Cap. 4. v. 12. Nemo adolescentiam tuam contemnat. P. 71. & 102.
Vers. 13. Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Pag. 77.
Vers. 16. Attende tibi, & doctrinæ: insta in illis. *Ibid.*
Cap. 5. v. 1. Seniore ne increpaveris. Pag. 91.
Vers. 8. Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet. Pag. 6. & 53.
Vers. 21. Testor coram Deo, & Christo Iesu, & electis angelis, ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. Pag. 44.
Vers. 22. Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. *Ibid.* & Pag. 21.
Cap. 6. v. 8. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Pag. 168.

EX EPISTOLA II. AD TIMOTHEVM.

Cap. 2. v. 4. Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. Pag. 6.
Cap. 3. v. 1. In novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Et seq. Pag. 171.
Vers. 12. Omnes, qui piè vivere volunt in Christo Iesu, persecutionem patientur. Pag. 86.
Cap. 4. v. 1. Testificor coram Deo, & Iesu Christo, qui iudicaturus est vivos & mortuos, &c. Pag. 77.
Vers. 2. Prædica verbum, argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. *Ibid.* Et Pag. 95. 110. & 178.

EX EPIST. AD TITVM.

Cap. 1. v. 7. Oportet Episcopum esse non superbum, non iracundum. Pag. 108.
Vers. 2. Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Pag. 3.

Cap. 2.

Cap. 2. v. 1. Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam. P. 177.
Vers. 2. Senes ut sobrij sint, pudici, prudentes, sani in fide, &c. *Ibid.*
Vers. 15. Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. Pag. 89. & Pag. 95.

EX EPIST. AD HEBRÆOS.

Cap. 12. v. 1. Tantam habentes enim nubem testium. P. 172.

EX EPIST. B. IACOBI.

Cap. 1. v. 20. Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur. Pag. 93.

EX EPIST. I. B. PETRI.

Cap. 5. v. 3. Non dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Pag. 39. 73. 74. & 76.

EX EPIST. I. B. IOANNIS.

Cap. 1. v. 5. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Pag. 196.
Cap. 2. v. 6. Debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Pag. 37.

EX LIBRO APOCALYPSIS.

Cap. 22. v. 17. Spiritus, & sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Pag. 202.

F I N I S.

EPITAPHIV M.

Quellissima luce lucetis Januarius
Quoties est vobis progenies
Infelix miser genitrix, & filia mater
Prohiv ex iplo germine, quod peperit
Nam fundatorem nostrum prior ora sepelitis
Decipite ad corpus elucere opus voluit

Sic Pelagianus, & Nestorianus hereticus
Fuit egit S. Prospero gemino tam
tunc vultusque notamine
immutato.

FINIS

TR

Si

W